

ris, y fots prothonotaris, scriuans de manament, y de registre, cada hu segons la natura, y qualitat de son offici, segons es acostumat, los quals sien naturals de la dita Corona sens dispensatio alguna, los quals seran asentats en carta d ratio de la casa Reyal de Arago, y per los fets, y negocis de Cathalunya haurá prestat sagrament, y homenatge, y oida sententia de excommunicatio de seruar constitutions, actes de cort, y vsarges de Cathalunya, y de tot lo ques despatxara, inseguint lo loable styl de la dita casa de Arago, sen facan registres, y aquells sien recon-dits de deu en deu anys en lo dit Reyal Archiu de Barcelona, ab bonas impositions de penas, y si altrament dits negocis seran despatxats contra forma del present capitol, que no sien deduits a executio, ni registrats, ni segellats, ni dits officials estrangers sien admesos en dits negocis, ni los del Reyal Consell, cõ son Canceller, Vicicanceller, Regent la Cancellaria, y altres no senyalen cosa alguna de dits negocis ab dits officials estrangers, e que per aço denou hajan oir sentetia de excommunicatio, per remediari dits abusos. Plau a sa Alteza ques guar den las constitutions sobre aço dispo-sants, e que per la obseruança de-las ojan sententia de excommuni-catio.

DE OFFICI DE GOVER
NADOR, PORTANTS VEVS
DE AQVELL, Y DE SON
ASSESSOR. IIT. XXXVII.

I. IACME segon en la Cort de Ge
rona, Any M.CCC.xxj.
Cap.xx.

S Tatuim, e en cara ordenã, que de present lo Procurador general, qui es, o sera en Cathalunya, jur en poder nostre, e lo loctinent de aqll, e lo assessor seu qui ara es, son, o seran per tostemps, ans que vsen de lurs officis juren en poder del dit Procurador general, tenir, e obseruar las constitutions de la present Cort, e de las passadas, e los priuile-gis, vfanças, e costums, e altras liber tats atorgadas als Prelats, religiosos, clergues, rics homens, cauallers, ciu tadans, e homens de vilas de Catha lunya, *126*

II. PERE terç en la Cort de Ceruera
Any M.CCC.Lviij.
Cap.v.

P Art aço, com per reseruatiõs las quals moltes de vegadas los generals Gouernadors, o Procuradors nostres, e Portat veus de aquells en Cathalunya fan, las gents son molt oprimidas, enpera-mor de aço ordenam, e statuim, que lo Gouernador general nostre en Cathalunya, o Portant veus de aqll, presents, e esdeuenidors no pugan a ells reseruar algun negoci criminal, o ciuil de neguna vegueria, o ballia de Cathalunya, e ells estants fora aquellas:

aquellas : empero mentre que presents seran en aquellas, puxan liberalment conèixer de aquells, axí empero, que encontinent que ells serà exits de la vegueria, o de la ballia, en la qual de algú negoci criminal, o ciuil hauran començat de conèixer, la conèixença de aquell negoci torn al ordinari ipso facto, sens que cōmissio no sie necessaria sobre aquestas cosas, e que sobre aço al ordinari no puxa esser feta alguna inhibicio, o prohibicio per los demüt dits, ne sen puxan ab ells alguns processos portar, ni traure aqlls d'aqllas veguerias, o ballias, en la qual constitutio no volem esser cōpres lo Primogenit nostre, o de succedors no stres, encara q de offici de Governatio, o Procuratio vlassen, o regissen.

III. LO MATEIX en la Cort de Montso, Any M. CCC. Lxij.

Cap. xxxvi.

Al portany de la Cort de Montso, per lo qual se fa saber que lo mateix fent ell en catalunya.
Proueints al statmet de la cosa publica de Cathalunya statum, quel Portat veus de Procurador, o Governador general, e qualsseuol altre qui regeisca lo dit offici, per qualque nom sie appellat, no puxa loctinent constituir, e per altre fer regir, ells stants dins lo Principat de Cathalunya.

III. ELEONOR Consorte e Loctinent general de Pereterçen la Cort de Tortosa, Any M. CCC. Lxv. Cap. ij.

Si lo Portany de la Cort de Montso, per lo qual se fa saber que lo mateix fent ell en catalunya.
Vltra aço constitum, que lo senyor Rey, o nos, o Primogenit nostre, o algun Loctinent

del Rey estants dins Cathalunya, lo noble en Berenguer de Abella, o altre Portant veus en Cathalunya no puxa fer loctinet en alguna manera.

V. MARTI en la Cort de Barcelona Any M. CCC. viij. Cap. de Cort xvj.

COm poc valria posar, e fer ordinari en vostra Audientia, si per los Governadors d Cathalunya, e dels Còtats de Rossello, e de Cerdanya, aliàs appellats Portants veus de Governador general, e lurs loctinents, e assessors, e loctinents de aquells en son cas justitia, e egualtat no era obseruada, supplica la dita Cort a la vostra Senyoria q sie merce vostra statuir, e ordenar, que los assessors dels dits Governadors, aliàs Portants veus, e lurs loctinents en son cas dejan fer sagrament, e homenatge, segons defus es dit dels Vicicanceller, e Regent, los quals assessors haja a seguir los dits Governadors, aliàs Portants veus de Governador, e lurs loctinents en lo dit cas. E hont per alguna necessitat, o empatxament dells, o de algu dells no puxessen, o no puxes seguir los dits Governadors, aliàs Portants veus, e lurs loctinents, que algun bon jurista idoneu de scientia, e costums hi fos posat en loc seu, que semblant seguretat primer haja a fer. Declarat, quels dits Governadors, aliàs Portants veus, e lurs loctinents, las sententias diffinitiuas, e interloquutorias de torments hajan pronuntiar de, e ab consell dels

G 3 dits

Assor del Sr. de la Cort de Montso, per lo qual se fa saber que lo mateix fent ell en catalunya.

inde Temp. 10.

dits assessors lurs, o de aquells, o aqll quey sera posat en son loc, seruants las constitutions de Cathalunya, e altres drets. E si lo contrari feya, q̄ sie nulle, e que sie haut, axi cō si era fet per persona priuada, e per aytal sie punit: de las quals sententias diffinitiuas, e interlocutorias de torments las appellations interposadoras dels dits Governadors, aliàs Portants veus, e lurs locinents, hajan esser admestas, si ja no eren personas diffamadas, o de mala vida ans dels delictes, de ques darien las ditas sententias, de la qual infamia, o mala vida hajes primer aparer per summaria informatio: e quels dits Governadors, aliàs Portants veus, e lurs locinents seruen semblât forma en signar letras de iustitia, o tocants interres de part en juy deduble, axi cō es ordenat desus en vos senyor. Plau al senyor Rey.

VI. FERRANDO primer en la Cort de Barcelona, Any M.CCCC.xij.
Cap. iij.

LA constitutio feta en la Cort d̄ Geron per lo senyor Rey en lacme de bona memoria, la qual comēça. *Statuim, e encara ordenam, que de present lo Procurator general, &c.* A qual feul regent en cas permes, axi de la Governatio de Cathalunya, com encara de la Governatio dels Comtats de Rossello, e Cerdanya, e a lurs assessors, ab aq̄esta perpetual cōstitutio volem esser estesa. En altra manera, tro sus lo jurament hajan prestat, los actes per ells faedors sien nulles.

VII. LO MATEIX en dita Cort,
Cap. de Cort vij.

COm segons las constitutions d̄ Cathalunya, lo vostre Illustre Primogenit, qui es Governador general d̄ vostres Regnes, e terras, sie tengut jurar en vostre poder, e los locinents de aqll, e lurs assessors qui ara son, e per tēps sera, ans q̄ vsen dels officis, dejā jurar en poder del dit Governador general, de tenir, e obseruar las constitutiōs, priuilegis, vsanças, consuecuts, e altres libertats atorgadas als Prelats, religiosos, clergues, rics homens, cauallers, ciutadas, e homēs d̄ las vilas de Cathalunya, perço senyor la dita cort vos supplica humilmēt, que sie vostra merce manar, e fer fer los dits juraments, segons la forma de las constitutions demunt ditas. Plau al senyor Rey.

VIII. FERRANDO segon en la primera Cort de Barcelona, Any M.CCCC.Lxxxj. Cap. xij.

LO assessor de Portant veus de Governador nostre en lo Principat de Cathalunya no puga signar, ne fer actes algus de iurisdicció, ne altres com assessor, sino present lo Portant veus de Governador en vna mateixa ciutat, vila, o loc ab lo dit assessor.

VIII. LO MATEIX en la segona Cort de Barcelona, Any M.CCCC.Lxxxij. Cap. Lx.

STatuim, e ordenam, que lo Portant veus de Governador, la primera vegada q̄ nouamēt entrara

de seruir personalmēt, y no per substitut, sino en cas de justa absentia, o infirmitat corporal, y en tals casos lo substitut haja, y reba lo salari, y emoluments del dit offici integra mēt, lo qual salari placia a vostra Majestat constituir al dit assessor.

Plau a sa Majestat, ab q̄ lo salari del assessor se pague dels emoluments del offici de la Gouernatio, y que li se constituit aquell augment de salari, q̄ apparra a nos, y a la Cort: e q̄ entretant lo assessor qui vuy es haja de dar substitut al Gouernador, a conceixença del Loctinent general, fots pena de priuatio del offici.

XIII. PHILIP Princep, y Loctinēt general de Carles, en la primera Cort de Montfo, Any M.D. xxxvij. Cap. Lxij.

Com per constitutio de sa Majestat feta en la Cort celebrada en dita vila de Montfo lo any M.D. xxxij. cap. viiij. se ordenat, que lo dit Portant veus de general Gouernador se tēgut, y obligat de anar p lo dit Principat de Cathalunya, ara en vna ciutat, o vila, ara en altra, y no puga estar, ni residir en la vegueria hont residira la Royal Audientia, sino per temps de quatre mesos per quiscun any, perço, per millor obseruatio de dita constitutio, statuim, e ordenam, que dit Portant veus de general Gouernador en lo dit Principat de Cathalunya haja a cercar, y visitar la terra, d tal modo, q̄ no puga estar, ni residir ē vna mateixa vegueria, vltra quatre mesos quiscun any, si ja no era per alguna

necessitat, coneguda, y declarada per sa Majestat, o per son Loctinēt general, e per lo Royal Consell: de la qual haja fer se, si sera demanat, fots pena de priuatio d son salari en la dita primera constitutio contenuda.

XIII. LO MATEIX en la segona Cort de Montfo, Any M.D. Lij. Cap. de Cort xviij.

Supplica la dita Cort a vostra Alteza, li placia statuir, y ordenar, que lo Portant veus de general Gouernador, anant sen lo Loctinent general de vna vegueria en altra, puga en aquella, de hont sen va, conceixer d a q̄llas causas ciuils, axi las ques tractan verbalmēt, com en scrits, que de sa natura romanen en poder del ordinari, y en lo criminal quant en las causas nouas, de las quals no coneix la Royal Audiēcia, dins los vint dies per altres constitutions prefigits puga de aquellas conceixer dit Gouernador. Plau a sa Alteza, ab que no se impedeſcan las causas verbals del Canceller, y Regent.

XV. PHILIP en la Cort de Montfo, Any M.D. Lxxxv. Cap. de Cort v.

Com per commoditat dels litigats hi haja en la vila de Perpinya loc destinat, pera tenir lo Consell de la Gouernatio dels Comtats de Rossello y Cerdanya, lo qual se diu la audiēcia del Gouernador general, supplica la present Cort a

Cort a vostra Majestat li placia statuir, y ordenar, que lo Portant veus de general Governador en dits Còrats, no puga tenir lo consell de las causas, y negocis quis tractan en dita Governatio, axi ciuils, com criminals, sino en dit loc nomenat audientia, ja per dit effecte destinat, ni los altres ordinaris: sino en lurs corts, saluat en cas de malaltia, y no altrament, fots las penas contra los violadors de las constitutions statuidas, y ordenadas. Plau a sa Majestat ques tinga en dita casa la audientia, quant estara obrada decentment, a conceixença de sa Majestat, o de son Loctinent general.

DE OFFICI DE MESTRE RATIONAL. TIT.XXXVIII.

- I. FERRANDO segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. CCCC.Lxxxj. Cap.xvij.

Olem, e ordenā q lo Mestre Rational de la nostra cort haja de oir los comptes dels oficials triennals nostres, absoflore, o cōdemnar per culpas, o obmissiōs, e hauer raho de la administratio dels officis de aquells, dins quatre anys apres que hauran leixat los officis triennals, e si dins los dits quatre anys lo dit Mestre Rational no haura oit, examinat, e diffinit los comptes, de alli auant, axi los oficials, com las fermanças sien absolts,

e si seran officials que sien stats fins per tot lany M. CCCC.Lx. e seran morts sens esser diffinit de cōptes, que no puga esser res demanat als hereus, e fermanças.

DE OFFICI DE THEZORER. TIT.XXXVIII.

- I. FERRANDO segon en la tercera Cort de Barcelona, Any M. D. iij. Cap. xx.

Es confirmant, e en quant mestre sic ajustant a las constitutions sobre açofetas, statuim, e ordenam, que si los Thezorer, loctinent, o regent la thezoreria seran scriuans de manament, no pugan vfar de dit offici de scriua de manamēt per si, ni per subtituts, durāt lo dit offici. E mes que qualseuol Thezorer, loctinent, o regent la thezoreria hajan a jurar, de seruar las cōstitutions, vsatges, e altres drets del present Principat, hauent sguart a son offici, e hajan oir sententia de vet, segōs los altres officials Regals.

- II. LO MATEIX en la Cort de Montso, Any M.D.x. Cap. xxxxiij.

M Es auant statuim, e ordenam, que lo Thezorer, o regent dit offici no puga exigir, ni hauer res per si, o per altre, per lo albara dels qui son mesos a la preso a instantia dels Consellers, Depu
G 5 tats, Cō

rats, consols de mar, e alcaldes, o per scriptura de terç: e si algu fera estat mes a la preso, p lo cas mateix que fera stat pres per la primera vegada, que si fera tret de la preso, no pac res per lo segon albara, e que lo mateix se seruat per lo Portât veus de Governador de Cathalunya, e Comtats de Rossello, e Cerdanya, veguers, e balles, e altres officials.

DE OFFICI DE BALLE

GENERAL, Y PROCY
RADOR REYAL, LOCTI
NENTS, ASSESSORS, ADVO
CATS, E PROCVRADORS
FISCALS LVRS.
TIT. XXXX.

- I. MARIA Confort, e Loctinent gene
ral de Alfons quart, en la Cort de
Barcelona, Any M.CCCC.
xxij. Cap. xxij.

B serie de la pre
sent constitutio
inhibim al Balle
general d Catha
lunya, e Procura
dor Reyat d Ros
fello, e de Cerda
nya, qui ara son, o per temps seran, q
de qui auât no deffenan per autho
ritat, o color de lur offici, o en altra
manera algunas personas de la jurif
dictio dels officials ordinaris, enca
ra que fossen arrendadors, o perso
ners de leudas, o de altrs rendas, e
drets Reyals: ans aquells lexẽ jutjar,
punir, condemnar, e absolve per los
dits ordinaris, axi com ferẽ, los dits
arrendamẽts, o personeries cessants,
volents, ordenants, e declarants, los

demunt dits arrendadors, leuders, e
personers esser de for, e de jurifdi
ctio dels dits ordinaris, axi en causas
ciuils, com criminals, e no dels dits
Balle, e Procurador Reyat: entes
empero, q los dits Balle, e Procura
dor Reyat no pugã, ne tepten exer
cir, ne vsar de altra jurifdictio, sino
en, e per la forma, e manera que vsa
uan en temps del Rey en Pere proa
ui nostre de memoria recordable, e
segons las principals commissiõs de
lurs officis, e reuocam expressamẽt,
e hauem per reuocadas totes, e qual
feul cõmissiõs, e prouisiõs en cõ
trarifetas, e de aqui auant facdo
ras, vltra las principals demunt ditas
emanadas, e encara totes licetias de
portar armas, e exemptions per los
dits Balle, e Procurador Reyat ator
gadas, e atorgadoras, e si los defus
dits Balle general, e Procurador Re
yat, o loctinent lur se esforçaran fer
lo contrari de las cosas defus ditas,
sien priuats ipso facto de lurs offi
cis, e tots actes que apres faran sien
nulles, e no siẽ obtemperats per los
officials ordinaris.

- II. CARLES en la tercera Cort de
Montsó, Any M.D. xxxvij.
Cap. vij.

Com se veja per experiẽtia ma
nifesta, que lo loctinent del
Balle general en lo Principat
de Cathalunya, e los Procuradors
Reyals dels Comtats de Rossello y
Cerdanya, e de altrs parts façã grã
abus, en exigir las penas pecuniarias
per la executio de las quals hi fan
anar assessor, aduocat, e procurador,
fiscal,

fiscal, notari, y porter, tenint mes res-
pecte a lurs salaris, e dietas, que a la
bona administratio de la justitia, e
lo mateix se abusa en la executio dls
fraus pretesos per dits officials, per-
ço per lleuar dits abusos statuim, y
ordenam, que de aquí al deuant en
las executions faedoras de ditas pe-
nas, e fraus, los dits locinets d Balle
general, e Procuradors Reyals, quât
seran sūma, o sūmas fins en sinquan-
ta sous inclusiue, no pogan enuiar a
fer ditas executions lino vn porter,
e de sinquanta sous fins en sexanta
sous, notari, e porter, e d sexāta sous
en amunt pogan anar los dits offi-
cials, e la part instant dira executio,
remoguts tots, e qualseuol abusos
fins alsí fets.

III. PHILIP Princep, y Locinēt general
de Castles, en la primera Cort de
Mōtfo, Any M.D. xxxvij.
Cap. Lj.

vide i. conp.
4.
Stauim, e ordenam, que en las
causas majors de quarecentes
liuras ques portan, y per sdeue-
nidor se aportaran en la Ballia Ge-
neral, o Procurations del Principat
de Cathalunya, y dels Cōtats d Ros-
sello, y Cerdanya, supplicant ho la
vna de las parts, lo Locinēt gene-
ral haja de manar, que los assessors
del Balle, o de ditas Procuratiōs Re-
yals, façan paraula en vna sala de la
Reyal Audientia, y dita sala haja de
respondre, y dar son vot, y per salari
haja vna terça.

IIII. PHILIP en la Cort de Montfo,
Any M.D. Lxxxv.
Cap. Liiij.

MEs auant statuim, y ordenā
ab locatio, y approbatio de
la present Cort, q las causas
de quarecētes liuras, o majors ques
tractaran en la Ballia general de Ca-
thalunya, o Procuratio Reyal dels
Comtats de Rossello, y Cerdanya,
quāt se haura de donar en aquellas
sententia diffinitiuā tant solamēt, pu-
gan esser compellits dits Balle gene-
ral, Procurador Reyal, y sos assessors,
a ferne paraula en la Reyal Audien-
tia de Cathalunya, y que seguint la
determinatio de aquella, y no altra-
ment, pogan donar ditas sententias
diffinitiuas, declarant, que en las cau-
sas semblāts ques tractarā en la Pro-
curatio Reyal de Rossello, y Cerdan-
ya, puga dita paraula ferse, enuiant
copia autentica del proces al Can-
celler, o Regent la Cancellaria de
Cathalunya, a despesas de todas las
dos parts, peraque lo integren al
doctor de la Reyal Audientia quels
apparra, sens que haja de venir per-
sona de dits Comtats de Rossello,
y Cerdanya, pera fer dita paraula,
perque no es just, que las parts sien
vexadas ab tantas despesas, com son
estadas fins alsí, confirmant, e en
quant menester sie declarāt del mo-
do sobredit, la cōstitutio feta en lo
any M.D. xxxvij. capitol Lj.

conp.
+ no es mena
paraula de
inter au
querant
selona lo
del Catibol

DE OFFICI DE ADVO-
CATS, Y PROCVRADORS
FISCALS, Y COLLI
DORS DE TERÇOS.
TIT. XXXI.

I. ALFONS terç en la Cort de Mōt.
blanc, Any M.CCC. xxxij.
Cap. viij.

Statuim,

STatuim, e prohibim, que los loctinents de procuradors fiscals no puxan vfar de iurisdicció alguna, ne alguna executio fer: mas si algũas cosas per lur offici hauran a demanar, aquellas deuant los veguers, o jutges ordinaris nostres sien tenguts demanar. E las demũdidas cosas en lo comẽçament de lur offici sien tenguts assegurar: e si cõtrafaran, per los inquisidors a las ditas inquisitiõs deputats, segons lur arbitre sien punits.

II. PERE terç en la Cort de Ceuera,
Any M. CCC.Lviiiij.
Cap. xviiij.

PArt aço confirmants la constitutio en la dita Cort d' Mõt blanc, la qual comença, *Statuim, e prohibim, etc.* e encara a aquella anyadint, statuim, que si alguns loctinets de procurador fiscal, collidors de terços, e scriuãs de las corts per força, o per corruptio, o en altra manera no degudament haurã res exigit, o rebut, tot allo sien tenguts de restituir a la part en doble: e que a aço pprefo de bens, e de personas, e encara per altres remeys de dret per lurs ordinaris sien forçats.

III. FERRANDO primer en la Cort de Barcelona, Any, M.
CCCC. xiiij Cap. v.

LO procurador fiscal d' la cort de la Governatio de Cathalunya, e de la Governatio de Rossello, e d' Cerdanya, e dels altres inferiors officials, o jutges, dintre sis dies judicials, q' li haja esser assignats apres que la inquisicio sera publicada, la petitio, o libell contra lo delat en tota manera deuant lo jutge, sots pena de priuatio del offici, si per ell estara, sic tẽgut offerir, e donar, e si per lo aduocat fiscal haura estat, ab pena semblant sic punit.

III. LO MATEIX en dita Cort
Cap. vi.

Als procuradors fiscals, sots pena, e priuatio del offici, ab la present perpetual constitutio inhibim, que de aqui auãt no fagan inquirir, ne en proces libell, demanda, o altra scriptura donen, offeran, o presenten contra algun qui sie dit hauer comes crim, sino de cõsell del aduocat fiscal d' aquella estatio, del qual haja a constar per scriptura de ma del dit aduocat feta: e si lo cõtrari haura fet, en algũa manera no sie oit, mas si fragrant malefici, o la hont suspita de fuyta del delinquent per lo fiscal se allegara, a la captio de las personas puxa esser proceit, instant lo dit procurador, o en altra manera, no sperat cõsell de aduocat,

V. MARIA Consort, e Loctinent general de Alfons quart, en la Cort de Barcelona, Any M. CCCC.
xxij. Cap. xxvj.

PEr repos de la cosa publica del Principat, e per tolre vexatiõs, e esquivar despelas als qui son
conuen

conuenguts a instantia del procura-
dor fiscal en la Audiencia del senyor
Rey, ordenam, statui, e manam, q̄
quantque quant cōuindra al dit pro-
curador fiscal moure alguna questio
a algun, sobre alguna jurisdicció,
dret, o propietat, la qual lo dit pro-
curador fiscal pretendra pertanyer
al dit senyor, q̄ no puga moure que-
stio, e donar demāda sens cōsell en
scrits del aduocat fiscal d̄ la cort del
dit senyor, del qual apparega p̄ sub-
scriptio de sa propria ma en la demā-
da, o supplicatio primerament offer-
ridora, segons ja es ordenat en lo ca-
pitol fet per lo senyor Rey en Mar-
ti preoncle nostre en la Cort d̄ Bar-
celona, lo qual volē, e manam esser
seruat a la letra: ajustant, quel aduo-
cat fiscal no done, ni gōse donar cō-
sell sobre la dita supplicatio, o demā-
da, troatant, que per lo dit procura-
dor fiscal, o altre volent fer part ab
ell, li seran mōstradas las prouas de
la dita demanda, o supplicatio, e vi-
stas aq̄llas haja hagut consell ab dos
solemnis juristas de la Audientia, o
consell del dit senyor, e lo cōsell de
aquells sie redigit en scrits, en mane-
ra, que lo qui sera appellat al juy, vist
lo dit cōsell, puga deliberar, sis def-
fendra, o fara raho de simateix, de
las cosas en la dita supplicatio, o de-
manda contingudas. Volents, e ma-
nants, que los dits procuradors, e ad-
uocats fiscals qui ara son, de present,
e los qui seran, en lo començament
de lur offici sien tenguts de prestar
sagrament, e homenatge, que seruau-
ran las cosas contingudas en la pre-
sent constitucio.

VI. FERRANDO segonen la terce-
ra Cort de Barcelona, Any M.
D. iij. Cap. xxvij.

Statuim, e ordenam, que lo ad-
uocat fiscal no puga tenir altre
offici incompatible ab lo offici
de aduocat fiscal.

VII. LOMATEIX en dita Cort,
Cap. xxx viij.

Statuim, e ordenam per bō or-
de d̄ la justitia, que en lo votar
de las causas criminals no y sie
present lo procurador fiscal, e aço se
esten, no sols en la Royal Audiencia,
ans encara en las audiencias dels Por-
tats veus de Governador en lo Prin-
cipat de Cathalunya, e Comtats de
Rossello, e Cerdanya, e en todas las
corts ordinarias del dit Principat, e
Comtats.

VIII. LOMATEIX en la Cort de
Montso, Any M. D. x.
Cap. L.

Si per lo aduocat fiscal era recu-
sat fer part contra algun delat,
hauenthi instācia de part, se ha-
ja de estar sobre aço, si hi deura fer
part, o no, a deliberatio del Royal
Consell, e lo mateix sie seruat en las
corts dels Portants veus de Gouer-
nador de Cathalunya, e Comtats de
Rossello, e Cerdanya.

VIII. CARLES en la quarta Cort de
Mōtso, Any M. D. xxx xij.
Cap. xxxj.

Statuim,

STatuim, e ordenam, que lo qui vuy es, y per auant sera adjunct al offici d'aduocat fiscal, no puga esser relador en causas fiscals, o patrimonials.

X. PHILIP Princep, y Loctinēt general de Carles, en la primera Cort de Mōtfo, Any M.D. xxxvij.
Cap. Lviij.

STatuim, e ordenā, que de aqui al deuāt los aduocats fiscals de las ciutat, e Ballias Reyals del Bisbat de Gerona no pugan aduocar en deffensa de ninguns delats, ni otras personas que estigā presas, ni arrestadas, y que en las offensas se hajan hauer be, y degudamēt, cō se esguarda al dit offici, y q̄ per via directa, ni indirecta no pugan pendre per si, ni per interposada persona, salaris, estrenas, diners, ni prefets, per raho de causas criminals, ans se hajan a cōtentar del salari taxat, lo qual los pagā los officials Reyals de las ditas ciutat y ballias Reyals de dit Bisbat de Gerona: e aço sots pena de priuatio de lurs officis: y que acerca de ditas cosas, y per tenir, y feruar aquellas, ne hajan prestar quiscu dels aduocats fiscals qui ara son, y per auant seran, sagrament, y homenatge, en poder del veguer, balle, sotsueguer, y sotsballe de dita ciutat, o de algu dells, e oirne sententia de vet, la qual haja de esser promulgada per lo Bisbe de Gerona, o son vicari general: y dit jurament, y sentētia de vet hajan fer, y oir quiscun triēni, ço es de tres en tres anys, en lo mes de Ianer, en aquell die ju-

ridic del dit mes, que als dits aduocats fiscals apparra: altrament si ditas cosas no faran, dits aduocats fiscals, o lo vn dells qui no haura complit ditas cosas, no pugan rebre dels dits officials Reyals lo salari, que dells acostumā rebre: ans tant quāt dits aduocats fiscals, o algu dells tar dara a prestar dit juramēt, y oir dita sententia de vet, passat lo dit mes de Ianer de quiscun trienni, dits officials pugan cessar de pagar, per prorata del temps que haurā tardat de prestar lo dit jurament, y oir la sententia de vet, per sou y liura: entes empero, q̄ los dits aduocats fiscals pugan rebre lo salari que acostumā rebre los altres doctors qui entreuen en lo votar de las enquestas, en las quals ha instācia de part priuada. E que la present cōstitutio haja loc en tot lo Principat de Cathalunya, y Cōtats de Rossello y Cerdanya.

DE OFFICI DE AL- GV T Z I R S. TIT. XXXXII.

I. PERE terc en la Cort de Ceruera,
Any M.CCC.Lviiiij,
Cap. xvij.

ORdenam encara, e statuim, que alquatzir nostre, o del nostre general Governador, o de son loctinent, no puxa rebre per raho de carcellatge, o morabati, de neguna persona qui en poder seu, per deu dies, o mes haura estat presa, sino deu sous de Barcelo
na tant-

na tantfolament: e si dins deu dies aquella persona sera liurada a manlleuta, no puga hauer en aquell cas sino sine fous tantfolament: si empero dins aquells deu dies, sens manlleuta, o ferma d dret, la persona presa sera desliurada de la preso, lo dit algutzir, o son loctinet no puxa de aquen res rebre, ni hauer: e si per vettura se esdeuendra que algun Baro, caualler, o home de paratge, ciutadada, burges, o home de vila honrat, a pena de mort natural per nos, o per nostre general Governador sera cõdemnat, que en aquell cas lo dit algutzir, o son loctinet, per dret de son offici, no puxa dels bens de aqll cõdemnat alguna cosa rebre, ne hauer, si doncs lo dit axi cõdemnat lo die de la condemnatio no haura cauall propi, e armas proprias de son cors, çoesafaber, espasa, corretja, brotxa, o coltell que de argent fossen guarnits, e quels tengues ab si en temps de la sua preso, e lit encara, e vexella de argent propria, que a ell en la preso hajes seruit, e la qual hajes en temps de la sua cõdemnatio, las quals cosas totas tantfolament, e no altras puxa hauer, e exigir, segõs que demunt es dit.

II. LO MATEIX en la Cort de Mõto, Any M.CCC. Lxiiij.
Cap. xxxj.

COrregints la constitutio feta per nos en la Cort de Ceruera, que comença, *Ordena enca ra, e statum, que Algutzir, &c.* sancçim, q alla hont se esdeuendra algun noble, caualler, o home de paratge, e

honrat de ciutat, o de vila, que pres en poder del nostre algutzir, o del Primogenit nostre, o de general Governador sie, al derrer supplici esser cõdemnat, los algutzirs demũdits, o loctinents de aquells no gozen rebre alguna cosa dels bens del condemnat, sino lo cauall, o mul, o mula, lo qual, o la qual caualcara en tẽps de la sua preso, e las armas ab las quals sera estat pres, e lo lit, e la vexella tota, que per menjar, e per beure, o en altra manera a aquell condẽnat haura seruit en la preso, en la qual haura estat mancipat: en las altras empero cosas contengudas en lo començament de la dita constitutio, aquella constitutio volem estar en la sua fermetat.

III. LO MATEIX en la quarta Cort de Barcelona. Any M.CCC. Lxxij.
Cap. de Cort v.

COM los algutzirs vostres senyor, e del senyor Duc vsen indistinctament, no solamẽt en los domestics d vos senyor, e del dit senyor Duc, e en los estrangers cortefans, los quals domestics, e cortefans solament segons ordinatio de la vostra casa, e vs antic son de lur for, ans encara vsen axi generalmẽt com los ordinaris dels locs en totas personas de qualseuol cõdicio, hoc encara citant, e bandejant, e bens anotant, e en totas altras cosas, axi en causas ciuils, com criminals, prenent encara captiõs, e morabatins indifferẽtmẽt de totas maneres de gẽts, e estenent en tant lurs officis, que major scylla, e auditori tenen quels ordinaris,

Trans 6 pag

dinaris, de ques segueixen grans op-
pressions, greuges, e vexations, inju-
stitias, e extortions a las gentes, com
los dits algutzirs no haja a tenir tau-
la, ne curen de seruar las constitu-
tions, e los drets de la terra, ans va-
jan regna solta, que placia a vos se-
ñor, per be public proneir, quels dits
algutzirs no puxan entremetres, ni
conexir sino tantfolament dels do-
mestics, e dels cortefans estrangers,
e de vostres officials, e que altrás ma-
neras, o cõditio de personas no ha-
jan a comparar, ne respondre deuant
ells, ni obeir a ells, si doncs no eran
alguns fets criminals enormes, e as-
senyalars, dels quals hajessen special
commissio de vos senyor, o del dit
senyor Duc, la qual cõmissio hajes-
sen a mostrar. Plau al senyor Rey
quels algutzirs no se entremetan, ne
puxan conexir de ninguns fets ciu-
ils, ne criminals de ciutadans, o ha-
bitadors de ciutats, vilas, e locs Re-
yals de Cathalunya, sino de aquells
qui son de casa del senyor Rey, si
doncs lo senyor Rey nols se hauia
referuats, e quen hajessen cõmissio,
o manament del senyor Rey able-
tra, o ab albara seu: car lo senyor
Rey, per informatio quen ha hauda
de personas antigas, e dignas de fe,
ha trobat, q axi nes estat vlat, e aco-
stumat en temps passat: enten empe-
ro lo senyor Rey, que per lo dit ma-
nament de letra, o albara no puxan
conexir los dits algutzirs en los
fets ciuils de part a part, qui no sien
de casa del senyor Rey, sens lo Vici-
canceller, o aquell qui en loc dell, ell
empero absent, regis la Cancellaria,
e que per aço no fos prejudicat a al-

tras cõcessions, o priuilegis, o vfan-
ças que han las ciutats, vilas, e locs
Reyals d Cathalunya, sis vol en par-
ticular, sis vol en general.

IIII. FERRANDO primer en la Cort de
Barcelona, Any M.CCCC.

xiiij. Cap. xij.

TOlents lo abus dels algutzirs
nostres, e del Governador
general, e dels seus Portants
veus, sobre la receptio del moraba-
ti, de las personas q en poder dells
presas estan, cõtra la constitutio de
la Cort de Ceruera del Rey en Pere
terç comẽcant. *Ordena encara, e statuim,*
etc. e confirmada, quant a la solutio
del dit morabati, per lo dit Rey en
Pere en la Cort de Montso en la cõ-
stitutio començant, *Corregints, etc.* sta-
tuim, e perpetuamẽt ordenam, que
la dita constitutio de la Cort de Cer-
uera, la qual en part no es estada cor-
regida, mas confirmada, inuiolable-
ment sie observada: e aquell qui cõ-
trafara, per aço sie priuat del offici
de algutzir: e no resmenys sie de tot
en tot inhabil de alli auant a obte-
nir aquell.

V. MARIA Consort, e Loctinent gene-
ral de Alfons quart, en la Cort de
Barcelona, Any M.CCCC.

xxij. Cap. viij.

LA superfluitat dels algutzirs
volẽts esquiuar, per vexatiõs
a tolre als sotsmesos poblats
en lo Principat de Cathalunya, sta-
tuim, e ordenam, que de aci auat no
pugan vfar sino dos algutzirs del
senyor

senyor Rey, e vn d son Primogenit, en la ciutat, vila, o loc hont lo dit senyor, o son Primogenit sera presents dins lo Principat d Cathalunya, los quals algutzirs haja esser nadius, e naturals del dit Principat, o de aqlls Regnes, e terras de la Corona d Ara go, hot Cathalans pode vlar del dit offici. Proueints, q los dits algutzirs, e encara jutges de cort no pogan tenir cort, ni iuy, ni fer altres actes sens expressa, e special comissio, o manament del senyor Rey, o de son Primogenit, Canceller, Vicerancer, o en son cas Regent Cancellaria, fera, o fet sobre algun fet particular, exceptada captio de personas en brega, o fragant crim, e exceptadas encara las personas familiars, e domesticas de casa del senyor Rey, e nostras, e del dit Primogenit, e tots actes fets en contrari sien ipso facto nulles, saluats empero los priuilegis a las ciutats, vilas, y locs qni de menor nombre de algutzirs son priuilegiadas.

VI. LA MATEIXA en dita Cort
Cap. xxiiij.

MEs auant statum, e ordena la dita Cort approbant, q daqui auat los algutzirs del Governador general, e de Portant veus de aquell en Cathalunya, e en los Cotats de Rossello, e d Cerdanya, o algu de aquells no goze, ni pogan exigir, ne pendre salari algu, per occasio d guardas, o en altra manera, de alguna persona q no sie mesa realment en preso, e no haura carrec, ni perill de guardar aquella, ne

encara q fos mesa en preso, si doncs per ordinatio dels dits Governador, o Portant veus, o de lur assessor no era mesa en la dita preso, no cõtrestants qualseuol prouisions en contrari emanadas, e emanadoras, las quals ipso jure volem esser nullas, e inualidas.

VII. IOAN Rey de Nauarra Loctinent general de Alfons quart ion germa, en la Cort de Barcelo na, Any M.CCC. Lvi. Cap. vi.

STatuim, sancim, e ordenam, q de aci auat no puga esser algutzir, ne vlar de offici de algutzir, sots qualseuol nom dir, o nomenar se puga, algu, q no sie noble ho, caualler, o home d paratge, ciutada, o burges honrat, en aco empero no entenel lo algutzir del Portant veus de Governador general en Cathalunya sie compres.

VIII. CARLES en la quarta Cort de Montso, Any M.D. xxxij. ap. 12.
Aut. confir. ut 7. fe. 582. 2014. 103.

MEs statum, y ordenam, que de aci al deuant nos pugan crear comissaris, sino ab parer dels docters del Rey al Consell, qui apparra a nos, o a nostre Loctinent general, la qual constitutio sie duradora fins a la conclusio de las primeras Corts.

VIII. PHILIP en la Cort de Montso, Any M.D. Lxxxv. Cap. L.

PEr quant de poc temps a esta part se es inuetat, que los Reys als commissaris van per tota
H Catha-

Cathalunya ab basto larc, cō acostu mā aportar los veguers, y altres offici als ordinaris, y los algutzirs ordinaris, y extraordinaris, statuim, y ordenā ab loatio, y approbatio d la pre sent Cort, que los dits commissaris no pugā portar semblāt basto larc, cō la multiplicatio dels offici als bastoners sie notoriamēt per cōstitutions prohibida en Cathalunya, y Comtats de Rossello y Cerdanya, y que sie duradora fins a la conclusio de las primeras Corts. *fuit conformata 1899. ut i. i. confli. illig. dñi.*

DE OFFICI DE VEGVERS, SOTS VEGVERS BALLE, SOTSBALLES, CAP DEGVAITAS, Y ALTRES OFFICIALS TEMPORALS, E DELIVRAMENT QUE ELLS Y ALTRES HAN PRESTAR.
TIT. XXXXII.

- I. IACME primer en Barcelona, Any, M. CC. xxviii. Cap. viij.

Quest statut ab inuiolable obseruāça volem perdurar, q̄ quiscun veguer, qui per nos sie instituidor, jur la forma de la pau, aquella la qual los veguers han acostumada jurar, en presència del Bisbe, si copia sen pot hauer, e deuant lo poble de aquella ciutat, o vila, en la qual sera instituit.

- II. LO MATEIX endita Cort
Cap. viij.

NEgun veguer no gos, o presumisca fer caualcada sobre

honors, o homens de Esglesyas, o de monastirs, o sobre castell, o honor de feu de Esglesya, si doncs no era trobada primerament fadiga de dret en lo senyor del feu, per ra ho de aquell quis diu hauer trencada la pau.

- III. LO MATEIX endita Cort
Cap. x.

Digna cosa es, e ab ferma obseruança sie tengut, que veguer no gos a si posar sotsueguer per vilas, o parochias de la vegueria, sino alla hont peruētura de antic temps ni ha acostumat de hauer: e aquell sotsueguer semblantment jur.

- III. LO MATEIX endita Cort
Cap. xi.

MAnam fermamēt esser obseruat, que veguer no tenga en sa companyia seruidors ladres, o homens culpables, o diffamats, ni gos aquells trametre per sa vegueria.

- V. LO MATEIX endita Cort
Cap. xij.

NO resmenys manam esser obseruat, quels nostres veguers no venā la justitia, ne prengā res de algu, perço q̄ no façā justitia.

- VI. LO MATEIX endita Cort
Cap. xij.

ALa per si ab inuiolable constitutio statuim, quels nostres veguers no començen a que stio, o a torments, sens conceixça de jutge, o manament de Princep.

Lo ma-

VII. LO MATEIX endita Cort
Cap. xiiij.

STatuim, e atorgā, que nos, per instituir veguer, no rebā preu, o prestec algu.

VIII. PERE segon en la Cort de Barce
lona, Any M.CC. Lxxxiiij.
Cap. Lij.

LAs veguerias sien distinctas, e dos veguers no vsen dins los termens de vn castell.

FORMA DE SAGRAMENT DELS
veguers, feta per lo Rey en Pere segon.

Aquesta es la forma del sacrament dels veguers. Iur yo aytal a vos señor en Pere Rey, e a tot lo poble de la mia vegueria, q en aqsta vegueria en la qual vos me metets, me haure lealmet, mätenēt dret, e justitia, e deffēdre Esqleyas, clergues, casas de ordēs, e religiōs, e personas, e dret dells, e los homens, e las possessiōs dells, e las immunitats, e los priuilegis, e las vilas de las Esqleyas, e de las casas de orde: ne destrenyere los clergues sots mō examē pledejar, sino per deffēsio deson Prelat. Si neguna psona militar, o de paratge, o alguna altra alberga manara, o per força pēdre sen ardira, o algua cosa assajara en casas de clergues, o dē religiosos, o en las domenjeduras de aquells, o en las domenjeduras voftras, de aquella per mon poder justitia fare, axi cō de robador, o dē public malfeytor, e deffendre viduas, pubills, orphens, camins, stradas,

paus, treuas, e bouatge, e homens de las ciutats, e dē las vilas, e dels burcs, de las domenjeduras voftras, e los drets dells, e las penyoras, e de alguna persona de aquellas q yo deffen dre, e emparar deure, no pēdre negu na cosa amagadament, o palefa, per fer a ell dret, e los plets qui vendran en mō poder espataxare de mon poder, cō pus tost pore, segōs dret, e ra ho. E no pēdre neguna cosa de alguna de las parts, sino dreta justitia, q de plet deu exir, e aquella, no negun tēps, sino lo plet finit per cōpositio, o per sentētia: e si p sentētia es finit, pēdre justitia tātfolamēt del vēcut, del vēcedor res no pēdre, ni demanare: si empero questio, o plet per amigable cōpositio sera determinat, atēpradamēt qo que just sera demanare a cascuna part, la qual justitia liurare feelment en ma del balle vostre, e no vedare mi a negu clamāt, e si neguns serueys a mi seran fets de grat, tots los manifestare, e los metre en cōpte: durant aytābe mō offici a mi de vos senyor comanat, negu dels sotsmesos fara a mi cēsal. E car statut es vostre, q algun de aqlls homēs q vos deuts mantenir, e de ffendre, no sie en mätenēça, o en emparança de algū, e que negu de aqui auāt no port escut, o senyal negu en guiatge de algun, promet a vos, que tots aquells que en la vegueria mia atrobare esser romafos, o esser en mantenença de algun, de aquests quinze dies en auant yo recobrarē dell aquella pena, que deu esser demanada a trespassador de Reyat decret: si negu empero en las ciutats, e en las vilas voftras, domenjeduras

H 2 de las

de las esgleyas, e de las casas dels religiosos, homey, sacrilegi, o algũ malfici perpetrara, es recullira en castell, o força de algun, yo encotinẽt com ho haure oit, vendre a aquell qui haura rebut, e demanare a ell diligentment lo malfeytor, e lo furt: e sino ho volra retre, exigire dell la postat de aquellas cosas que per vos tendra: e despuys que haura dada la postat, tendre aquella tant, fins de aquilla malafeyta, e dela injuria a vos donada sera plenariament satisfet. Si empero no tendra neguna cosa per vos, per que puxa aquell destre nyer, acuydare ell per part vostra, e per mon poder pendre tãt de las cosas suas, quen puxa las malfeytas, e la injuria esmenar. Aço mateix fare de aquells, qui no volran donar postat en semblat fet.

Item promet, que si algun a algũ hom vostre, de aquells que deffendre dejats, leja onta fara, ol ociura, o nafrra, no guiare ell sens consentiment de aquell nafrat, o qui haura fofferta la onta, o sens consentimẽt dels amics del mort. Furtadors empero, ladres, o robadors, o altres malfeytors, hont oire que siẽ en tota la mia vegueria, ab tot studi atrobar curare, e despuys quels haure trobats, no lexare ells per diners, o per altra raho, mas faren justitia, segons que sera jurjat: prometents sots religio del sacramẽt, q valdences, o enfabatats, e altres heretges perseguire, e esquiuar en tot loc, e ab aqlls axi me haure de tot mon poder, cõ del Bisbe ne sere amonestat, e infruit: e axi cõ en la carta del stabliment de vos senyor Rey meu feta

çaerera a Geron pus plenariamẽt es cõtengut. Senyal den. P. de sanct Climent scriua del senyor Rey, qui de manamẽt seu aço scriure he fet, e elogui, en lo loc, die, e any desufdits.

VIII. ALFONS segõ en la Cort de Mõso, Any M.CC. Lxxxviii.

Cap. ij.

Official Real de Jurar. 3. off.
STatuim, e ordenam, quel official, quant entrara en lo offici, quiscu jur tres cosas, ço es, que tẽga justitia a tots estrays, e priuats, en tots fets q li vengã en poder, axi al vn, com al altre, no esguardada amor, ni temor nostre, ne amor, ne desgrat de alguna altra persona.

Item, que no gos en res jutjar, ne proceir en la causa, o plet, sens cõcõguda de jutge, o de allessor.

Item, que no trenc costumas, ne libertats donadas als nobles, e religiosos, e cauallers, e ciudadãs, e a vilas, e altres homẽs, d qualque cõdicio siẽ, atorgadas per nos, o per nostres antecessors.

X. IACME segon en la primera Cort de Barcelona, Any M.CC. Lxxxj.
 Cap. xxx.

ALgun loc no sie sino de vna vegueria, ne hi puxa destre nyer sino vn veguer, axi cõ en lo capitol de la Cort de Barcelona es contengut, e que sien elegidas certas personas, que dins cert temps hajan diuifidas las veguerias.

XI. LO MATEIX en dita Cort
 Cap. xxxviij.

Tota

Ora per desfer amb del jurament del oficial real
TOta vegada q veguer, cort, o balle vendran nouellamēt en offici, sie feta p vn die abās crida generalment per la ciutat, o per la vila, o per lo loc qui fera cap d la vegueria, o de la ballia, o de altre offici, q tuyt venguē a cert loc a veu re jurar lo veguer, o lo official, lo qual veguer, o official juren tenir iustitia, segons la forma acostumada.

XII. L O MATEIX en la Cort de Gerona, Any M.CCC.xxj.
 Cap. iij.

STatuim, quel capitol de la dita Cort del senyor Rey en Pere lo qual comença. *La vegueria sien distincas, etc.* sie tengut, e obseruat, E statuits declaram, e anyadim a aquell capitol, que algun castell ab sos termens no sie sino de vna vegueria, e que aquell castell ab sos termēs sie, e haja esser entes de aquella vegueria, en la qual lo cap del dit castell es situat.

XIII. ALFONS terç en la Cort de Mòc blanc, Any M.CCC.xxxij.
 Cap. xvij.

De sotsballes
STatuim, e ordenam, que sotsballes sien elegits, y posats per los balles, per quiscu en la ballia, e no per nos: los quals sotsballes ans q vsen de lurs officis, sien tenguts de assegurar couinentment de tenir taula, segons la forma dels capitols qui parlan de tenir taula. E que los dits balles, si dels dits sotsballes nos podia seguir iusticia als clamāts, siē tenguts per las culpas, negligēcias, e delictes comesos per aquells sots-

balles, cō a aquells balles en aquell cas puxa esser mala electio imputada. Aço mateix entenem de capde guaytas, qui per lo veguer de Barcelona aqui serā elets, e posats, com no sie intentio nostra, que los dits capdeguaytas en altres locs sien constituits, o encara ordenats.

XIII. FERRANDO segon en la segona Cort de Barcelona, Any M.
 CCCC.Lxxxij.

quina qualitat Cap. Lxix. Item la forneguer, que es la vegueria.
STatuim, e ordenam, que offici de sotsueguer de qualseuol ciutats, vniuersitats, e vilas Reyals d aquest nostre Principat de Cathalunya, daci auāt no puga esser regit, sino per persona de honor, e dit offici nos, ne successors nostres, ne officials a altrs personas dar, ne comanar pugam.

XV. L O MATEIX en dita Cort
 Cap. Lxij.

COm en algunas ciutats, e vilas los veguers, sotsueguers, balles, e locinents de aquells, jutges, o assessors de aquells, en lurs officis se han negligentment, e esta per molts dies de no venir en las corts, per oir los litigants, e administrar iusticia a aquells, e fan anar las parts a lurs casas, de hont se segueixen molts inconuenients, e dany als dits litigants, perço statuim, e ordenam, que los dits officials, o lurs assessors, almenys vna vegada quiscū die no feriat, hajan, e siē tenguts d anar en las corts, per administrar iusticia, just impediment cessant.

H 3 Lo ma

XVI. LO MATEIX en la Cort de Montfo, Any M. D.x. Cap.x.

STatuim, e ordenam, que en los locs ordinariis sien posats bons officials, e be patrimoniats a arbitre nostre, e als successors nostres.

DE OFFICI DE IUTGES,
Y ASSESSORS ORDINARIIS. TIT. XXXIIII.

I. IACME segon en la primera Cort de Barcelona, Any, M. CC. Lxxxj. Cap. xsj.

Algun jutge ordinari, o assessor no sie mes, la hōt no son acostumats de esser: e encara no puxā esser en degū loc perpetuals, ans aquells qui ara son perpetuals, nlsquen de cōtinēt.

II. LO MATEIX en la Cort de Gerona, Any M. CCC. xxi. Cap. xxviii.

ORdenam, e statuim a supplicatio de la Cort, q̄ en la vegueria de Vilafrāca hont no ha acostumat de esser assessor, sie posat per nos assessor, no cōtrestant lo capitol contengut en la primera Cort per nos celebrada en la ciutat d̄ Barcelona, lo qual comença. *Algun jutge ordinari, o assessor no sie mes, etc.* Entenem empero, volē, e declaram, que lo demūt dit primer capitol romanga, e sie en sa força, e fermetat en totas las algras cosas.

III. CARLES en la quarta Cort de Montfo, Any M. D. xxxxi. Cap. xxxv.

STatuim mes auant, y ordenā, que en lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello y Cerdanya, algu que sie menor de xxv. anys no puga esser assessor, o jutge ordinari, si dones no era doctor, licētiat, o batxiller en canones, o en leys, de vniuersitat de studi general.

III. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiii. Cap. de Cort xviii.

COm en lo exercici de aduocar se requeresca doctrina, y experientia, supplica a vostra Majestat la present Cort, q̄ ab lur approbatio, y cōsentiment li placia statuir y ordenar, que algu no puga praticar, ni exercir offici d̄ aduocat, ni esser jutge, ni assessor de algū jutge ordinari de alguna vegueria en lo present Principat de Cathalunya, y Cōtats de Rossello, y Cerdanya, q̄ no haja studiat en leys, y en canones per tēps de sis anys cōplits en studi general, y q̄ almenys tinga grau de batchiller en dret canonic, y ciuil, saluats priuilegis a las vniuersitats d̄ las ciutats, vilas, y locs concedits. Plau a sa Majestat en la ciutat, vila, o loc, a hont habitaran doctors, o batxillers.

V. LO MATEIX en la Cort de Mōt. fo, Any M. D. Lxxv. Cap. xv.

Ajustant

Al instant al capitol de Cort. xviiiij. Comētcāt, *Com en lo exercici, etc.* d las vltimas Corts per nos celebradas en la ciutat de Barcelona, parlāt del grau q̄ hā de tenir los jutges, y aduocats de las corts dels ordinaris, statuim, y ordenā ab approbatio, y cōsentiment de la present Cort, q̄ lo grau de batchiller en lo dit capitol mentionat, haja de esser de vniuersitat aprobada, en la qual se lija de ordinari lo dret ciuil, y canonic, y sens dispēfatio alguna, y q̄ lo jutge qui sera tatfolament batchiller, no puga fer declaratio, ni sentēcia alguna en causas criminals, en las quals se puga proceir a tortura, o altra pena corporal, q̄ no sic ab vot, y parer de dos doctōrs en drets, o d vn doctōr, y vn batchiller approbat, q̄ haja praticat almenys quatre anys complits.

VI. LO MATEIX en dita Cort, Cap. C.j.

MEs statuim, y ordenā ab cōsentimēt d la present Cort, q̄ lo prior qui diuen del veguer en la ciutat de Barcelona, lo qual es assessor del veguer, y jutge ordinari en la cort del dit veguer, y t̄be lo assessor del balle d la dita ciutat, los quals solen esser elegits, y no menats per al exercici de dits officis respectiuament per lo veguer, y balle, y per los Consellers de la dita ciutat, hajan de esser doctōrs de vniuersitat aprobada, y tenir per lo menys quatre anys de pratica, hauēt adnocat quatre anys complits en la mateixa ciutat de Barcelona, y hu

dels dos Concellers de prior, ques solen elegir per las mateixas personas, haja tambe de hauer praticat quatre anys, y lo altre puga esser mes nou en la pratica, a voluntat dels dits veguer, y Consellers, y los quatre cōsellers del mateix prior, ques diuen semmaners hajan de esser no menats de la mateixa manera, q̄ es, dos dels antics, q̄ hajā praticat quatre anys, y altres dos dels nous, y desta manera per son torn ne hajan de passar tots los aduocats, q̄ resideixē en la dita ciutat de Barcelona.

DE OFFICI DE IVTGES DELEGATS. TIT. XXXV.

- I. ALFONS segon en la Cort de Mōtō, Any M. CC. Lxxxviiiij.
Cap. xx.

ORdenam, e statuim, q̄ tots jutges delegats per lo veguer, o per lo balle, pugan elegir scriuās publicas, aquells q̄ volran en las causas, o plets a ells comanats.

DE OFFICI DE IVTGES DE TAVLA, Y DE LVR SA LARI, Y QVALS OFFICIALS, Y QVANT LA HAN DE TENIR. TIT. XXXXVI.

- I. PERE segon en la Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxiiij.
Cap. xviiiij.
H 4 Ator-

Atorgam, e ordenam, que inquirā cōtra los veguers, els bouaters, els altres officials nostres, q̄ en nostre temps algu offici han exercit, o encara tengut: e feta inquisitio de las ditas cosas, degam aquells corregir, e castigar segons la manera de la culpa, axi com a nos se ra vist expedient, feta empero restitutio a aquells, qui haurā sofferta la injuria, o la dan, e durant la inquisitio sic suspesos del offici, si algu ne obtenen.

II. ALFONS segó en la Cort de Mòt
fo, Any M.CC. Lxxxviiiij.
Cap. iiiiij.

Ordenam, e statuim, quels officials, çoes quiscu tēga taula per trēta dies, de any en any, e al entrāt asssegur que faça dret als clamants: e ell tinent la taula sic suspesos del offici,

III. IACME segon en la segona Cort de
Barcelona, Any, M.CC.

Lxxxviiiij. Cap. j. —
en la meysa de la Cort de Torgam

Primera ment, que tot veguer, o sotsueguer, e cort, e balle, e jutge ordinari, e assessor, e carceller, e tot official que vs de jurisdicció, e lurs locinents en los locs nostres, al entrant de lur offici, abās que vs, ne gos vfar de aquell offici, asssegur, en lo loc qui sera cap del dit offici, couinentment ab bonas fermanças en nostre poder, o de a-

quell que nos a ço ordenarem, tenir taula per trenta dies, qui comen en lo primer die de Ianer cadany, segons q̄ en las ordinations de aquella Cort es contengut: en tal manere que los prohomens de aquell loc se tengan per pagats, de la seguretat q̄ haura feta aquell official: saluāt, q̄ en aquest capitol no sic entesos castlans, ne lurs balles, ne officials lurs.

III. LO MATEIX en dita Cort
Cap. ij.

Tot veguer, o sotsueguer, e balle, e Cort, e jutge ordinari, e assessor, e carceller, e saig, e al tre official qui ara vs de jurisdicció, e qui ara sic en lo offici, e lurs locinents en los locs nostres, aquells empero qui hā tēgut offici per vn any, o mes, iscan mijāt lo present mes de Febrer del offici, e tots los officials dels dits officis, qui de aqui auant en aquells seran, iscan quiscun any del offici lo primer die de Ianer. E axi aquests officials qui ara hi son, com los altres officials qui de aqui auant hi seran, tengan taula per trēta dies, segons las ordinations de las corts. E que nos elegiam de present, e puy quiscun any lo primer die de Ianer, vn saui en dret idoneu, e sens suspita en lo cap d̄ quiscuna d̄ las veguerias, e ballias, qui faça la inquisitio cōtra los officials de aquella vegueria, o ballia: e penjant aquella inquisitio, algun official no puxa tornar, o vfar del offici, tro q̄ la inquisitio sic terminada sens plet, e sens solemnitat de plet, e sens figura de juy, e feta satisfacció del dan donat, abās que

que nos, o algun per nos deaquen
res ne hajam. E si condemnat sera
en alguna cosa lo official per raho
del offici, que null temps no tenga
offici nostre: mas aquell official se
puxa appellar a nos vna vegada tant
solament de la sententia del dit saui
en dret: e nos de present, e puy quif
cun any elegiam dos sauis, per de
cisiu, e determinar las appellations,
que sera fetas a nos per los officials,
de las ditas sententias, que los dits
saui en dret hauran donadas, çoes
asaber vn saui en Barcelona, e vn al
tre saui en Leyda: e lo saui elet en
Barcelona sobre las appellations, co
nega, e determin las appellations fe
tas a nos per los officials, qui siẽ dins
las veguerias de Barcelona, e de Va
lles, e de Girona, e de Besalu, e de
Osuna, e de Bages, e de Bergada, e d
Ripoll, e de Vilafranca, e de Mont
blanc: e lo saui elet en Leyda sobre
las appellations, conega, e determin
las appellations fetas a nos per los
officials, qui sien dins las veguerias,
e ballias de Leyda, e de Ribagorça,
de Pallars, de Ceruera, e de Tarra
gona, e de Tortosa, e las monta
nyas de Prades: los quals sauis en
dret demunt assignats conegan, e
determinẽ las ditas appellatiõs breu
mẽt: mas lo official no puxa tornar
en lo offici, tro que siẽ determinada
la appellatio: e quel saui en dret qui
les inquisitions fara, puxa posar, per
authoritat empero nostra, official
en aquell offici, mètre aquell contra
quis fara la inquisicio, de aquell sera
suspes. E si son officials, qui en aqlls
officis sien per diners, o p altre frau,
contra las ordinacions de las Corts,

que hajan aquells perduts. Sie entes
empero, que en aquest capitol no
sien entesos castllans, ne lurs balles,
ne lurs loctinents.

V. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxj.

COm en la Cort de Mõto siẽ
estat ordenat, que quiscu offi
cial deu tenir taula per trenta
dies de any en any, e lo dit capitol
no siẽ estat seguit en los officials
qui hã tẽgut offici d la Cort d Mõ
to ença, perço ordenam, que quiscu
official qui haja vlat del temps de la
dita Cort de Montso ença, que no
haja tenguda taula, segõs forma del
capitol, tenga taula per trenta dies,
e enço que sera trobat culpable, que
siẽ punit, restituint lo dan a aquells
aqui dat lo haura, segõs lo ordena
ment desta Cort, e que no tornẽ en
negun offici nostre, tro la taula ha
jan tenguda, e la inquisicio siẽ deter
minada, e complida per sententia, e
satisfactio feta, segõs que ja es de
mũt ordenat dels altres officials en
aquesta Cort.

VI. LO MATEIX en la Cort de
Leyda, Any M.CCC.j.
Cap. j.

PRimerament, sobre el primer,
e segõ capitol de la dita Cort
de Barcelona, en los quals es
feta mẽtio dels officials nostres, or
denã, e statum, q en allo q diu, q in
quisicio fos feta fengles anys, contra
aqlls officials, siẽ feta de aqui auãt d
dos en dos anys, o en la fi de la ad
H 5 ministra

ministratio del dit official, si abans
 al dit biéni aqll official se esdeuenia
 quen fos remogut: e que aquella in-
 quisitio, e la taula q̄ tenir deuen sien
 terminadas dins sexata dies, del die
 que la inquisitio començara esser fe-
 ta contra ell, auant continuamēt nō
 bradors. Ordenam encara dels dits
 capitols detrahets, que si lo official
 nostre, deposat lo offici, per frau, o
 per corruptio, o per gran culpa per
 ell cometa, per inquisitio sera con-
 demnat, de la pena posada en dits ca-
 pitols sie punit. Si empero en altra
 manera, e en leugeras cosas seria tro-
 bat hauer delinquit, sie punit segōs
 la qualitat del crim, segons que sera
 raho. Aço encara ajusta, e saluat, q̄
 lo inquisidor qui inquirira cōtra of-
 ficial suspes del offici, contra aquell
 official per son offici sens clamater,
 pus que li sera per algun denuntiat,
 inquirir, e proceesca, e inquirir, e pro-
 ceir sie tengut, las otras cosas con-
 tengudas en los dits capitols en son
 flament, e en la força duradoras.

VII. LO MATEIX eu la tercera Cort
 de Barcelona, Any M. CCC. xj.

Cap. ij.

ORdenam de consell, appro-
 batio, e de consentiment de
 tots los demundits, sobre lo
 capitol per nos fet en la Cort gene-
 ral de Barcelona, qui comença.
Veguers, e balles. &c. E sobre vn altre ca-
 pitol de altra Cort d̄ Barcelona per
 nos fet, qui comença, *Tot veguer, e fonsue-*
guere, e balles cort, e iurges ordinari, e assessor, e carce-
ller, e saig, e altre official, qui ara usen de jurisdicció,
qui ara sien en lo offici, &c. e sobre lo capi-

tol fet per nos en la general Cort d̄
 Leyda, qui comença. *Primerament sobre*
el primer, e segon capitols de la dita Cort de Barcelo-
na, en los quals es feta mentio, &c. que ara de
 present tots los veguers, e fonsue-
 guers, balles, e fonsballes, corts, e lo-
 ctenents de corts, e assessors, e jutges
 ordinari, e tots altres officials nos-
 tres qui usen de jurisdicció, iscan, e
 siē remoguts per nos de veguerias,
 ballias, e altres officis lurs, e que per
 nos ara siē eleets vn caualler, e vn ciu-
 tada, e vn saui en dret, e alli hont no
 es ciutat, vn home de vila, e vn cau-
 ller, e vn saui en dret en cascuna ve-
 gueria, e q̄ siē de cascuna vegueria:
 los quals caualler, ciutada, o home
 de vila, e saui en dret hajan, e ele-
 gescan vn notari, e inquiran a mes-
 sions nostres cōtra los dits officials,
 e contra aqlls encara qui sien estats
 officials, e q̄ son gitats, e remoguts
 de lurs officis, contra los quals no es
 feta inquisitio: e inquiran, e enser-
 quen contra los dits officials, si aqlls
 officials son estats negligets en guar-
 dar, deffendre, e mantenir la jurisdic-
 cio, e los drets nostres, e si han con-
 sentit, o fet frau per diners, o per al-
 tra raho en dan nostre, e a disminu-
 tio de la jurisdicció nostra, e inqui-
 ran encara contra los dits officials
 sobre los statuts, e ordinatiōs de las
 Corts passadas, e de aq̄ta Cort pre-
 sent trencadas, o no obseruadas, e so-
 bre totas, e senglas injurias, e tortes
 fets per los dits officials a vniuersi-
 tats, a esgleyas, a Prelats, a personas
 ecclesiasticas, e a rics homens, a cau-
 llers, a ciutadans, e otras qualseuol
 personas singulars, e sobre totas al-
 tras cosas, en las quals los dits offi-
 cials, o

*procurador
homenaje
del juez de
Tavla -
L. long. 11.
alre puxant*

cials, o algũ de aquells en lur offici, o tenint offici, haja delinquit. E jurẽ sobre los Evangelis de Deu, e façan homenatge a nos, que be, e lealmẽt inquiran contra los dits officials, e condemnen, e absolgan aquells segons justitia, e lur bona conscientia: axi empero, que en propietat, o en possessio de alguna cosa, o en algu altre cas, per la sententia, o proces dels dits inquisidors no puxa dret esser guanyat, ne perjudici fet a nos, o a alguna altra persona, sino tãtso- lamente quant a condemnatio, o absolucio del crim, o culpa dels dits officials, cõ per aquest capitol summariament sie feta enquesta, e deja esser enqueste, e pronuntiat tantfolament de crim, e culpa dels officials, e no de altra cosa. E las denũtaciõs, e los clams, e las querelas siẽ donats als dits inquisidors dins vn mes, lo qual comẽç, cõ lo official començ a tenir taula: e puys dins tres mesos se guents los dits inquisidors determinẽ aquellas questios summariament, e sens figura de juy, per lur offici, o en aquella manera que a ells sera vist faedor, remogudas, empero temor, amor, e mala voluntat, e tot seruey, e altre frau. E que nos, o Procurador nostre, o algu altre official nostre no embarguem en tot, o en partida, ne a nos referuem la dita inquisicio, o coneixença, o pronuntiatio de aquella, o part de aquella, ans nos, e Procuradors, e officials nostres manem, e manar facam a executio qual seuol cosas, que per los dits inquisidors seran jurjadas, quant a satisfactio faedora, segons la sentẽtia dels dits inquisidors, a aquell, o aquells,

*que puxen
al puxar*

als quals los dits officials dan hauran donat, o injusticia hauran fet: mas empero nos sins volem, puxam fer gratia, o remissio a aquells qui seran condemnats, de allo tantfolament que a nos sera jutjat per los demũtdits inquisidors, e encara de pena corporal, si perueutura aquells officials, o algun de aquells deaquen seran condemnats: la qual remissio, e gratia puxam fer, sins volem: empero apres que la dita sententia sera donada per los dits inquisidors. E si algu, o alguns dels dits officials serã codemnats, sien seruats contra aqlls los capitols de las generals Corts d Barcelona, e de Leyda. E si seran trobats sens culpa, e absolts, que nos puxam aquells tornar en officis. E que los dits veguers, e altres officials demunt dits, axi aquells qui ara son en officis, com aquells qui ja son exits de aqlls officis, e aquells encara qui de aqui auant serã en los officis demunt dits, sien tenguts, e hajan personalment, o per procurador suficiẽt tenir taula, e de comparar, e respondre, e proceir deuãt los dits inquisidors, sobre todas las cosas demunt ditas. E si algu dels dits tres inquisidors, per malaltia, o p altre legitim embargament no pora esser, ne entendre en las cosas demunt ditas, qlls dos romanets per nom, e per auctoritat nostra ne puxan elegir altre, e a si acompanyar, qui ensempls ab aquells proceesca sobre las ditas cosas, segons la forma demunt dita. E aquell que en aquest cas elegiran, e associaran a ells, faça segons la forma demunt posada sagrament, e homenage al hu d dits inquisidors, qui lo dit

lo dit sagrament, e homenage reba per nos, e p authoritat nostra. E los dits inquisidors hajan aquest poder entro a la primera general Cort de Cathalunya, e ladoncs nos ne elegescam altres tres segons la forma demunt dita, qui haja aquell mateix poder entro a l'altra Cort general ladoncs primer vinent: e puy segós aquesta mateixa forma sie feta eleccio dels dits tres inquisidors en cascuna Cort general. E semblantment nos remogam de officiis, tots, e sengles officials demunt dits de tres en tres anys en cascuna Cort general, e si Corts generals eren elongadas de tenir per alguna necessitat, segós que en los capitols d'las ditas Corts generals passa das es contengut, que las inquisitions, e lo mudament, e remotio dels officials no sien elógats: ans de tres en tres anys, en las carnestoltas de quaresma per nos se facan, axí com demunt es contengut. E si algu dels dits officials sera condemnat en quâtitat de sinccents sous, o encara en menor quantitat, o en alguna altra cosa valêt sinccents sous, o menys, per los dits inquisidors, q aquell official condemnat nos puxa de aqui appellar: mas de condemnatio de major valor, o quantitat de sinccents sous, e de cascuna sententia de qualseuol quantitat sie, per la qual se seguis a aquell official infamia, segons lo capitol de la general Cort de Leyda, e de sententia de pena corporal, se puxa appellar lo dit official vna vegada, segons lo capitol de la general Cort de Barcelona. E aquell semblantment qui haura donada demanda contra lo offi-

cial, se puxa appellar en semblât manera, sis volra, si en quâtitat, o en cosa valent sinccets sous a ell sera vist, per los dits inquisidors esser agreuât, çoes a saber, que deaquen hassen absoit lo dit official. E encara que quiscu se puxa ajudar de benefici de la appellatio de la part altra. E la quantitat dels dits sinccents sous sie entesa tantfolament de vna sententia singular, donada cõtra aquell official per vniuersitat, o per vna persona, o per molts, e nos puxa entendre, ne multiplicar de condemnations fetas en diuerfas sententias. E nos ara de present, e de puy per tots temps en cascuna Cort general assigne dos sauis en dret couinents, çoes a saber, hu en la ciutat de Barcelona, e laltre en la ciutat de Leyda, per determinar las appellations per los demunt dits fetas, segons la forma demunt dita: los quals dos jutges de appellatio facan a nos sagrament, e homenatge, q determinen segons iustitia, e lur bona conscientia las ditas appellations, e cascuna de aqullas, dins trenta dies continuament següents, puy que la dita appellatio sera feta. E que los dits jutges de appellations, e quiscu de aquells dins los dits trenta dies puxan proceir, e fer proceir de hora en hora, de die en die, e summariamet, e sens figura de juy, segons que a aquells jutges, o al hu de aquells sera vist facdor. E lo jutge de las appellatõs demunt ditas, qui sera assignat en la ciutat de Barcelona, determine las ditas appellations a nos fetas per officials, e qualseuol altres personas, o vniuersitats d'las ve guerias, e ballias de Barce-

*appellatio segon
ajudar de la
opellatio feta
partio appellat*

*Regal de la
poblatio de
la ciutat de
Leyda*

*Regal de la
poblatio de
la ciutat de
Barcelona*

*Regal de la
poblatio de
la ciutat de
Barcelona*

de Barcelona, de Valles, de Geronna, de Besalu, de Osona, de Bages, de Berga, e de Bergada, de Ripoll, de Vilafranca, e de Montblanc: e lo altre jutge de appellations qui sera assignat en la ciutat de Leyda, determin las appellations a nos fetas per officials, o per qualseuol altrs personas, o vniuersitats d las veguerias, e de ballias de Leyda, de Ribagorça, de Pallars, de Ceruera, de Tarragona, de Tortosa, e de las motanyas de Prades, segons la forma demunt dita. Sie entes empero, que aquestas cosas no hajan loc en officials, qui ara ha los dits officis a per tots teps, o a violari, quant a remotio, o suspensio dels officis, mas sie feta inquisitio contra aquells per los dits inquisidors, segons la forma demunt dita: e si sera trobat, que en alguna cosa han delinquit en lurs officis, o tenint offici, quen sien punits a coneguda, e arbitre dels dits inquisidors: las quals totas cosas sien seruadas, e seguidas de aqui auant per tots temps contra los officials esdeuenidors, segons la forma demunt dita. En aquestas cosas empero, o alguna de aquestas no sie entesa la persona del Illustris molt car Infant fill nostre, Procurador de Cathalunya, ni de son Loctinēt, ne encara de jutges de nostra cort, e del dit Infant, e de son Loctinēt: mas empero lo dit Infant, e los altres demunt dits sien tenguts, de tenir, e de obseruar las ordinations de las Corts passadas, e de la present, e encara de las esdeuenidoras. Las altrs cosas contengudas en las constitutions, e stabliments, e ordinations de las altrs Corts ge-

nerals de Cathalunya romangan, e sien en lur plena força, e valor.

VIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xj.

ORdenam sobre los capitols de las Corts generals passadas, parlants, que tot veguer, e sotsueguer, e balle, e cort, e jutge ordinari, e assessor, e carceller, e tot official que vs de iurisdicchio, e loctinents de aquells en los locs nostres, al entrat de lur offici, ans que vlen, e gozen vlar de aquell offici. &c. q tots los dits officials, o quiscu dells hajan assegurar, segons forma del capitol de la Cort general de Barcelona per nos celebrada, lo qual comença. *Primerament, que tot veguer, e sotsueguer, &c. e segons la declaratio feta sobre lo dit capitol per nos, en la general Cort de Leyda, que los dits capitols sien téguts, e obseruats. E perço car alguns veguers, e sotsueguers, e altres dels officials demunt dits de fet han vlat dels dits officis, negun sagrament, o assegurament per aquells fet, en menyspreu de las ordinacions de las ditas Corts generals, perço ordenam, que de aqui auant algu official dels demunt dits presents, e esdeuenidors no vs, ne gos vlar del officio, tro sus que lo dit sagrament, e seguretat hajan fet, segons la forma dels dits capitols. E si algu, ans que haja assegurat, e jurat, vlar del dit officio, quen sie punit per los dits inquisidors, a arbitre de aquells, axi com persona priuada, qui vfas de officio public.*

Lo ma-

VIII. LO MATEIX en la Cort de
Gerona, Any M.CCC.xxj.

Cap. xyiii.

*per el dicta en el capítol, may en San
Jaume de Tarragona, a 8. de febrer.*
STatuim, e encara ordenam, que
los scriuans de las inquisicions
que son fetas, es faran contra
los officials nostres, si e elegits, e po-
sats per los inquisidors: e que lo sta-
bliment de la terça Cort de Barce-
lona per nos celebrada, en lo qual
es contengut, quels inquisidors ha-
jan, e elegelcā vn notari, &c. sic ob-
seruat: e si cōtrafer es, o fera, que sic
reuocat, e no valla.

X. ALFONS terc, en la Cort de Mont-
blanc, Any M.CCC.xxxiiij.
Cap. iij.

*capítol de 12
1599. p. 3. d. 12
m. p. 10.*
PEr tal que las ditas inquisitiōs
mils sic complidas, e de tot en
tot sien terminadas, statuim, q̄
si per algun cas, las demunditas in-
quisicions dins quatre mesos, segōs
la forma del dit capitol, no eren de-
terminadas, que los dits inquisidors
sien tenguts, sens noua commissio,
salari, e despesas, las ditas inquisitiōs,
com abans porā, finir, e determinar,
lo passament dels dits quatre mesos
no contrastant, a las quals cosas per
lo sacrament e homenatge per ells
faedors en lo començament de las
inquisicions se estrenyer, e obligar
sien tenguts.

XI. LO MATEIX en dita Cort,
Cap. iiii.

*per el dicta en el capítol, may en San
Jaume de Tarragona, a 8. de febrer.*
COm segons los capitols de
las generals Corts de Catha-

lunya los dits inquisidors puxan a si
elegir notari, statuim, q̄ los dits in-
quisidors en los dits sacramēt, e ho-
menatge p ells faedors, se obliguē,
e prometan, q̄ segons lur bona cō-
scientia elegiran bon notari, e coui-
nent, ne contra aço precs, monitiōs,
e inductiōs de nos, o de qualsseuol
altre no obeiran, ne faran.

XII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. v.

salari, e el p. 10. de febrer.
PEr tal que dels salaris dels dits
inquisidors no puxa de aqui
auāt esser dubtat, e perço que
las ditas inquisicions nos puxan mes
que no deuen retardar, stablim, e or-
denam, la tatxatio següēt deure per
tots temps inuiolablemēt esser ob-
seruada, çoes a saber, que al caualler
sien donats per quiscun die dels dits
quatre mesos sis sous barcelonesos,
e al ciutada, o home de vila quatre
sous, e al saui en dret quatre sous, e al
notari, o scriua de las ditas inquisi-
tions dos sous.

XIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. vi.

VOlem, statuim, e ordenam, q̄
lo capitol fet per lo dit señor
Rey en Iacme d bona memo-
ria pare nostre en la tercera Cort de
Barcelona, en lo qual se conte, que
inquisicio sic feta cōtra los officials,
qui los dits officis hā a per tots tēps,
o a violari, sic obseruat, e haja loc en
cara en los officials de aquells locs,
qui apres lo dit capitol a nos, per cā-
bi, o per compra, o per qualsseuol al-
tre titol son peruinguts, jatsie q̄ per
los se-

los senyors, qui abàs foren dels dits
loes, los dits officis a ells sien estats
donats, o per tots temps, o a temps.

XIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap.vij.

STatuim, e ordenam, que los no-
taris regets las scriuanias de las
corts dels veguers, e dels balles
nostres sien tenguts de assegurar, e
de tenir taula, axi com, e quant los
altres officials son tenguts, segons la
forma dels capitols demunt dits.

XV. PERE terç en la Cort de Perpi-
nya, Any M.CCC.Lj.
Cap.iiij.

MEs encara, cō segons las con-
stitutions de las Corts pas-
sadas los notaris regents las
scriuanias de las corts dels veguers,
e dels balles nostres sien tenguts te-
nir taula, axi, e quant altres officials
tenirla son estrets, e poria tornar en
dubte, si entretant deuen esser suspe-
sos del regiment de aquellas, perço
ordenam, e statuim, que aquells no-
taris regents las ditas scriuanias, sie
que las hajan a per tots temps, o a vi-
da, o a temps, sian suspesos del re-
giment de aquellas, ay tant com ten-
dran la taula, axi com, e segons
la forma de las constitutions de-
muntditas, los officials demunt-
dits son remoguts, e suspesos: ne al re-
giment de aquellas, per raho de cō-
missio nostra, o dels inquisidors de
la taula, o en altra manera hi pogan
retornar, sino en aquella manera, q̃
los veguers, e balles, e altres officials

estrets a tenir taula segons las ditas
constitutions, a tenir los dits officis
poden retornar. Ajustat, q̃ si la scri-
nia sera de aquell notari, qui tendra
taula, que durant lo temps de la tau-
la, puxa a alguna bona, e couinēt per
sona lo regiment de aquella scriua-
nia cōmanar, qui per ell aquella scri-
uania tenga, e gouern.

XVI. LO MATEIX en dita Cort
Cap.x.

PEr tal que a las fraus, las quals
a las cosas de jus scritas hauem
trobat esser fetas, sie cōtestat,
ordenam, e statuim, que si a algū ve-
guer, balle, o qual seuol altre official
qui en Cathalunya haja a tenir tau-
la, per nos, o per qualque altre per
veu nostra hauēt de aquen potestat,
alguna causa es cōmanada, d la qual
ell per dret ordinari conceixer po-
ria, que de aquellas cosas que per vi-
gor de aytal cōmissio haura fet, tau-
la tenir sie tengut, axi cō si per dret
ordinari de aquella hajes conegut:
empero si alguna causa fora son ofi-
fici, o de la qual ell per dret ordi-
nari no poria conceixer, a tal official
feta commanada, de aquellas co-
sas que per vigor de tal commissio
haura fetas, tenir taula no sie tēgut.

XVII. LO MATEIX en dita Cort
Cap.xxviiiij.

PErço que lo salari dels inquisi-
dors de la taula pus facilmet
sie pagat, ordenam, e statuim,
que los veguers, balles, e qual seuol
altres officials nostres qui a tenir
taula

taula son estrets, ans que de lur offici vfen, e encara a aquell offici sien rebuts, deposen, e depotar hajan en alguna taula de cambi couinent, e segura, e hont taula de cambi no sera trobada, en poder de algun couinent mercader, o altre prohom, lo salari dels inquisidors, per las constitutions de las celebres Corts passadas tatxat, per sou, e per liura, segons los salaris, e emoluments, los quals aquells officials, en, e per los officis a ells cōmanats reben, e la quantitat la qual los dits officials hauran depogada, puxā así dels esdeuenimēts de lur offici francament retenir: e lo Mestre rational de la Cort nostra qui ara es, e qui per temps sera, aquella quantitat depogada, per sol mōstrament de apocha per lo cambiador, o mercader, o altri qui aquell deposit rebra, feta, en compte a aqlls officials rebre sic tengut, jatsie quē letra nostra de manament, o executoria del Theforer no monstren.

XVIII. LO MATEIX en la Cort de Ceruera, Any M. CCC. Lviij.

Cap. vi.

ORdenam encara, e statuim, que los officials nostres qui estrets son de tenir taula, apres que hajan depotsats lurs officis, hajan en las ciutats, e vilas, en las quals son estrets de tenir taula, per cinquanta dies personalment romainir, per tenir la taula, e que dins aqlls cinquāta dies no puxan de aquellas ciutats, o vilas, o lurs termens exir, si aço no feyan de expressa licentia, e consentiment de las fermanças per

ells en lo començament de lurs regiments dadas, de la qual licentia ha ja aparer per publica carta. E per aquestas cosas a seruar, ans que vfen dels officis a ells cōmanats, sien tenguts fer sagrament, e homenatge, es a saber a aqll, en poder del qual farà la feguretat de tenir taula.

XVIII. LO MATEIX en la Cort de Mòtso, Any M. CCC. Lxij.

Cap. viij.

LOs jutges de la taula no sien tēguts, en alguna cosa obeir a letras de nostra cort exidas, o exidoras per importunitat, inaduertentia, o en altra manera, cōtra ordinatio feta per lo molt Alt senyor Rey Nāfos pare nostre de bona memoria, en la Cort de Montblanc, que comēça. *Com segons los capitols, &c.* los quals jutges, perço que en lur offici sien pus diligents, en lo comēçament tant solament, la terça part del salari a ells ja tatxat per las constitutions de la dita Cort de Montblanc, reban, e passat lo mes, qui segons las constitutions fetas per lo senyor Rey en Iacme auí nostre en la Cort tercera de Barcelona se dona a propolar los clams, e querimonias deuant ells, altra terça part, e la romanēt terça part en la si dels tres mesos, quis donan a ells per determinar las inquisitions, e processos, las quals, o los quals faran, lauors pero, quant en totas aquellas inquisitions, o processos lurs sentēcias haurā dadas: en altra manera, entro que aquellas hajan dadas, aquesta derretera paga los sie retardada. Manāts als cambia-

cambiadors, taulers, e qualseuol altres personas, quia pagar lo dit salari als dits jutges son estrets, que fortment se guarden, que nols pagué en altra manera, sino axi com es dit. E perço que aytals inquisitiōs, o processos p los dits jutges dins los dits tres mesos de tot en tot sien terminats, volem, per aquells aqest orde esser obseruat, que lo dit mes passat, quis dona a propolar las querimonias, los dits inquisidors, o jutges assignē vn mes a aqlls, qui las suas querimonias hauran proposadas, a posar, articular, dir, e prouar qualseuol cosa q posar volrà, articular, dir, e prouar, e apres assignē altre mes als officials tenint las ditas taulas, a propolar totas deffensiōs, e exceptiōs, e a dir, si alguna cosa dir volrà, e prouar, los quals passats cascuna part no sie oida, e apres en lo derrer mes no cessen las lurs sentēcias publicar. Manats als dits jutges, que almenys vna hora de quiscun die iuridic dels dits quatre mesos en aquellas inquisitiōs, o processos hajan, e sien tenguts entēdre ab diligentia.

XX. FERRANDO primer en la Cort de Barcelona, Any M. CCCC. xij. Cap. xxij.

CAr a nostra oida es peruin-
gut, que alguns de nostres of-
ficials, als quals se pertany de
conèixer de causas, e de querelas de
paus, e de treuas per dret ordinari,
de tenir taula per aquestas cosas er-
roneament assermen, si esser exēpts,
per tal q la assercio de aytals no pre-
judic a la veritat, e per tal que en aq-

stas causas, de las quals no solament
gran, mas mole gran interes sen fe-
gueix a la cosa publica, no puxa esser
feta alguna cosa cōtraria, o aduersa
a dret, e a cōstitutiōs, declaram, q los
dits officials per las ditas causas, axi
cō per altraz, tenir taula siē cōstrets.

XXI. MARIA Confort, e Loctinent ge-
neral de Alfons quart en la Cort
de Barcelona, Any M.
CCCC. xxij. Cap. xx.

LO scriua de la taula qui per
cōstitutiōs de Cathalunya
deu esser elet per los inquisi-
dors, o jutges d aquella, las quals ab
la present cōfirmam, e a aqllas anya-
diat ordenā, e volem, q lo dit scriua
sie, e haja esser poblat, domiciliat, e
estadāt de la ciutat, vila, o loc, ballia,
o vegueria, hont la dita taula se ten-
dra, e si algun altre impetrara la di-
ta scriuania, o sera elet contra la for-
ma de ditas constitutiōs, tal impe-
tratio, o electio sie cassa, e nulla, e los
dits jutges, o inquisidors no gosin,
ne sien tenguts aquell admetre, e si
feyan lo contrari, ipso facto perdan
lurs officis. Anyadint mes auat, que
lo dit notari p los dits inquisidors, o
jutges elet, ans que vs de la dita scri-
uania, o notaria, haja, e sie tengut ju-
rar en poder de aquells, que no haja
comprada la dita scriuania, ne aque-
lla tendra, o regira per altri, nen fa,
o fara responsio alguna, e encara haja
aquella dita scriuania, o notaria re-
gir, o exercir personalment.

XXII. FERRANDO segon en la tercera
Cort de Barcelona. Any. M.
D. iij. Cap. xxvij.

I Statuim,

STatuim, e ordenā, q̄ los officials qui hā depōsar los sālarijs dels jutges de las taulas, en los introits de lurs officis hajan a jurar, q̄ per via directa, ne indirecta no han obtengut, ni fet obtenir los officis de judicaturas de las taulas, ne de aqui auant los pujan fer obtenir. E que los jutges de taulas no pugā fer gratias, ne pactes de lurs sālarijs. E que algu qui haja feta fermaça al official, qui ha a tenir taula, no puga esser jutge de aquell official, a qui haura feta fermaça.

XXIII. GERMANA Confort, e Loçinēt general de Ferrando segon en la Cort de Mōtso, Any M. D. xij. Cap. xiiij.

STatuim, y ordenam abloatio, e approbatio d̄ la present Cort, que los jutges de appellations de Gerona, e altres jutges Reyals de appellations en lo Principat de Cathalunya, e Comtats de Rossello, e Cerdanya, de aqui auant hajan, e sien obligats tenir taula deuant los jutges de la taula, en lo loc, y temps que los altres officials triennals tindran taula, e que durant dita taula no pujan v̄sar en alguna manera contra aquell, o aquells, qui als dits jutges hauran donada demāda: ans hi hajan a subdelegar altri durant la dita causa, y fins aquella sie finida: no entenent en la present constitutio esser compresos los jutges de appels dels consolsats de mar, o de mercaders, attes que sobre la forma de tenir taula en aquells, es ja proueit per priuilegis, v̄sos, y costūs,

y en altra manera, ni encara sien cōpresos sots la present constitutio los jutges de appels, de las sentencias ques donarā per los jutges de la taula.

XXIII. CARLES en la segona Cort de Montso, Any M. D. xxxiiij. Cap. de Cort x.

COm per constitutio del Rey don Ferrando de immortal memoria, en la Cort celebrada en Montso en lany M. D. xij. capitol xiiij, sie dispoлат, que lo jutge de appellations de la estatio de Gerona sie obligat de tenir taula, segons los altres officials la acostuma tenir, y fins aci los qui han tengut, y lo qui vuy d̄ present te dit offici hajan recusat, y vuy refuse tenir dita taula, y los jutges de taula no han curat, ne curan compellirlos hi, per ço supplica la dita Cort a vostra Majestat, que la dita constitutio sie effectuada, y obseruada, y que sie proueit, que lo dit jutge de appellations haja de prestar leguretāt de tenir taula, com acostuman los altres officials Reyals, y que sie inhibit de exercir dit offici, fins haja prestada dita seguretāt, y que los jutges de taula de aqui al deuant en las cridas que faran, citant los officials qui han tenir taula, hi hajan a nomenar expressamēt lo dit jutge de appellations, axi com acostuman cridar los altres, sots pena de mil florins de or, y de priuatio de lurs officis. Plau a sa Majestat.

Philip

XXV. PHILIP Princep, y Loctinēt general de Carles en la primera Cort de Mōtō, Any M.D. xxxvij.

Cap. Lx.

Sedulas in demandas, nupien ad...
For. Noma de Rector Aluacat.

Ampliat. 17. 1.
fo. 233. 10 115. 2.
STatuim, e ordenam, que en las causas dels jutges de taula no sien admesas, ni proueidadas de mandas, ni altrās scedulas, que no sien totaferitas del nom de algū doctor, o aduocat approbat: e si per inaduertentia, o altramet eren admesas, o proueidadas per dits jutges, que de aquellas no sen puga hauer raho, ans sien hagudas p no presentadas.

XXVI. LO MATEIX en dita Cort Cap. Lxj.

LOs jutges de taula no pugan rebre arrendament, ni altre qual seuol emolumēt, o profit de la creatio de notari, o scriua de dita taula: y que lo scriua de dita taula, apres que sera creat, no puga arrendar dita scriuania, ni substituir altre en loc seu. *Franc. R. 110. 1.*

XXVII. LO MATEIX en la segona Cort de Montō, Any M.D. Lij.
Cap. de Cort. ij.

SVpplica la present Cort a vostra Alteza, li placia statuir, y ordenar, que ates, que en la vegueria de Camprodon noy ha cauallers, ni doctors, per esser jutges d taula, que tots temps que de altra vegueria seran presentats al veguer, y consols de Camprodon, segons se pratica, q aquells sien admesos, y los actes per ells fets sien validos, no ob-

stant, que no sien de la vegueria. Plau a sa Alteza, en cas que noy hagues en dita vegueria personas habils pera jutges de taula.

XXVIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort viij.

SVpplica la dita Cort a vostra Alteza, li placia statuir, y ordenar, que los scriuans dels jutges de taula no posen en los processos sas potestats, e prouisions dels jutges, ni la seguretat han prestada en lo introit de lurs officis, ni los instruments de las mesadas, y assignacions: y que los dits scriuans hajan los salaris de dits processos originals, y translat, axi, y segos es disposat per priuilegis, y constitutions, y no altrament, las quals per dit effecte sien seruadas. Plau a sa Alteza que no se inferescan los dits instruments, sino ques chalenden, si ja per las parts no fos demanat.

XXVIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xxij.

SVpplica la dita Cort a vostra Alteza, li placia statuir, y ordenar, que los jutges de taula que seran creats en la vegueria de Camprodon, hajan, e sien obligats dins dos mesos, apres que seran finits los trienis, o dins vn mes apres que sera proueits per jutges d taula, cridar, y publicar las taulas, e fer tot lo q toca a lurs officis: e si dins dit tēps nou faran, no sien admesos en dits officis: e q los tals jutges de taula no puga rebre sino vna terça en publicar

I 2 ditas

ditastaulas, e encontinent hauran donadas las sententias altra terça, e feta la executio de las sentetias altra terça, los quals salaris, lo depositari nomenat, y donat per dit veguer ha ja, y sie obligat donar als còfols de la dita vegueria de Camprodó, los quals sien obligats donar, y repartir aquells en la forma sobredita, y no altrament. Plau a sa Alteza.

XXX. PHILIP en la Cort de Barce lona, Any M.D.Lxiiij.
Cap.xxvii.

manda a los notaris de la Cort de Barcelona
MEs statuim, y ordenam ab loatio, y approbatio dela present Cort, que los notaris dels jutges de taula sien obligats exigir de quiscuna de las parts la sua part del proces, y que lo official contra lo qual sera inquirir, pagat la sua part, no sie obligat a mes, ans los jutges de taula hajan de promulgar la sententia, y lo notari requet sie tengut fer acte de la promulgatio, y fer la intima, sots pena de perdre lo salari.

XXXI. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort viij.

manda a los jutges de la Cort de Barcelona
PEr quât algunas voltas ab qualitat las causas de appellations dels jutges de taula, ab animo de allargarlas, son euocadas a la Regia Audientia, y per constitutio del Rey en Jaume segon en la tercera Cort de Barcelona, capit. quart, començant. *Ordenam de consell, &c.* es presigut terme de trenta dies al jutge de appells, pera expedir ditas causas de

appellatio, las quals de sa natura son sumarias, ys deuen expedir en breus terminis, supplecan los tres braços de las presents Corts a vostra Majestat, li placia statuir, y manar, que essent euocada alguna causa de appellatio dels jutges de taula per qual seuol qualitat a la Rey al Audientia, se haja alli de expedir dins lo mateix temps, que se haurie de expedir deuant los jutges de appells, o altra ment ipso facto se entega la inhibicio esser leuada, quât al effete suspensiu: ans se puga proceir per lo jutge de la taula a la executio dela sententia per ell donada, prestada cautio per aquell, en fauor de quise ra donada, y en tot cas statuir, y manar, que las causas dels dits jutges de taula nos pugan euocar per qual seuol qualitat a la Regia Audientia, ni lo jutge de taula sie obligat obtemperar a inhibicio d la dita Rey al Audientia emanada, ans sie forçat proceir auant en la causa, y passada en cosa jutjada la sententia per ell donada, lo mateix jutge la puga executar, sens altras letras requisitorias: totas las altras constitutions, capitols, y actes de Cort en fauor del proces, y sentetias dels jutges de taula disposants, en la força, y valor romanents. Mana sa Majestat, que se expedesca las tals causas dins dos mesos, y que nos pugan euocar a la Rey al Audientia, fino en cas de esser la sentetia del jutge de appells contraria a la primera.

XXXII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xxviij.

Placia

P Lacia a vostra Majestat sta-
tuir, y ordenar, que lo capitol
d Cort vint y tres del any M.

est. l. 2. m. 1.
D. Liiij. sobre las taulas de Campro-
don, sie reuocat, cassat, y annullat, en
quant diu, q los jutges de ditas tau-
las no pogan exigir la darrera terça
de lur salari fins fetas las executions,
com per causa de dit capitol, apres
que es fet, no se haja declarada algu
na taula, com los jutges no vullan
anar en Camprodon, apres de rebu-
da la primera terça, pus nols donan
las restants dues terças la hora de la
sententia, ans be sie licit, y permes a
dits jutges de taula de dita vegueria
de Camprodon exigir son complit
salari, donada la sententia diffinitiu-
a per ells en quiscuna causa d ditas
taulas, ans de publicadas ditas senten-
cias. Plau a sa Majestat.

XXXIII. LO MATEIX en la Cort de
Mórfo, Any M. D. Lxxxv.
Cap. xxx.

est. l. 2. m. 1.
A lstant a la cōstitutio del Se-
renísim Rey en Jaume segó
d gloriosa memoria en la ter-
cera Cort de Barcelona capitol 2.
començant. *Ordenam de consell, &c.* parlât
de la subrogatio de algun jutge de
taula, statuim, y ordenam ab appro-
batio de la present Cort, que si algu
sera subrogat en lo loc de vn dels
jutges de taula, haja de servir lo offi-
ci ab lo mateix salari del jutge d tau-
la, en loc del qual sera subrogat, sens
poder esser exigit nou salari, ni altra
qualseuol cosa se puga rebre per la
tal subrogatio de algua de las parts,
encara que se diga q volutariament
loy vulla donar.

XXXIII. LO MATEIX en dita
Cort Cap. C. iij.

conf. l. 2. m. 1.
P Er quant lo offici de consol
de mar de la ciutat de Geron-
es de tal condicio, que los qui
han tengut aquell, no podé obtenir
altre offici en dita ciutat, fins a tant
hayan purgat taula, y perço nos tro-
ba, qui vulla acceptar dit offici d cō-
sol de mar, lo que es en grã dany de
dita ciutat, y detriment dels cōmer-
çants, y altres habitants, y poblats
en dita ciutat, per tant statuim, y or-
denã ab approbatio, y cōsentiment
de la present Cort, q los qui fins vuy
serã estats, y per auãt serã extrets en
consols de mar de la dita ciutat de
Geron, pugã obtenir qualseuol al-
tre offici de jurisdicció, y altres de
dita ciutat, encara q no hajan purga-
da taula, pus lo qui sera estat consol,
y volra concorrer en algu dels dits
officis, no sera impetit, ni contra ell
sie donada demãda alguna, reuocãt
en aço en quant menester sie qualse-
uol cōstitutio lo contrari disposant.

QUE LOS OFFICIALS PVGAN ESSER PVNITS DVRANT LVRS OFFI CIS. TIT. XXXVII.

I. ALFONS terç en la Cort de Mór-
blanc, Any M. CCC. xxxij.
Cap. xvj.

S Tatuim que si algun offi-
cial nostre regint algun
offici de jurisdicció de-
linquira, o altrament fa-
ra injuria a algu, que nos durant lo
I 3 dit offi

dit offici lo pugam punir, o fer punir, ja sic que lo temps de tenir tau-la no sie encara vengut, si empero ans aparra conuenir.

DE OFFICI DE DEPV-
TATS Y OIDORS.
TIT. XXXVIII.

- I. FERRANDO primer en la Cort de Barcelona, Any M.CCCC.xij.
Cap.de Cortij.

Vpplica la dita Cort, qus placia, p vos, e vostre Illustre Primogeenit, e vostres, e seus succesors loar, e ap-
probar, ratificar, e cõfirmar los capitols, e ordinatiõs del General d Catalunya: e norelmenys donar, e atorgar la jurisdicció acostumada als Deputats elegidors en la present Cort, si serã triennals, e a lurs succeidors triennals generalmêt, faent (si vostra merce sera) saluetat, que per aquesta confirmatio no sie fet prejudici a la confirmatio general ja feta per vos senyor en vostre nouell, e benauenturat adueniment. Enten empero senyor la dita Cort, que si per temps mudara la forma de la eleccio dels Deputats, que haja hauer consentiment vostre senyor, tant com toca la jurisdicció, si doncs la dita Cort ara, o lauors no tornaua en la pratica de la Deputatio, que

tenia abans que la present Cort se celebras, la qual cosa li fos leguda ab aquella mateixa jurisdicció, la qual ara per lauors vos placia atorgar. Plau al senyor Rey, e atorga la dita jurisdicció.

- II. FERRANDO segon en la Cort de Montsó, Any M.D.x.
Cap. xxxij.

Com alguns coronats allegants corona procuren empatx a la jurisdicció del General per los officials ecclesiastics, en manera que las Generalitats per aquesta via moltes vegadas romanen fraudadas, en gran dany de la cosa publica del Principat de Cathalunya, e Comtats de Rossello y Cerdanya, pertant volent prouoir a la indemnitat del General, e per tolre occasions de cometre fraus, ab loatio, e approbatio de la present Cort statum, y ordenam, que tots aquells qui de aqui auãt impetrarã, o obtindran inhibicions de jutges ecclesiastics contra la dita jurisdicció del General, perturbant aquella, sic haguts ipso facto per inhabils pera officis de Deputats, e Oidors de cõptes, y de tots altres officis del General.

- III. LOMATEIX en dita Cort Cap.
de Cort ij.

Los tres flamets, o braços de la Cort General de vostre Principat d Cathaluña cõuocats en Corts generals, las quals v.M. de pre-

de present celebra en la vila de Montsó, als incolas de vostres Regnes deça mar, humilment supplican a vostra Majestat, que axí com ha acostumat, seguint los vestigis dels predecessors de sa Excellèntia, li placia confirmar, e atorgar la potestat, e la jurisdicció atorgada, e cõsentida en Corts passadas als Deputats del General del dit vostre Principat de Cathalunya, segons que a aquells es estat atorgat, e han acostumat de vfar fins açí. E noresmenys senyor molt Excellèt, cõ en Corts generals a supplicatio dels staments d dita Cort, entre las altras cosas per lo Rey en Pere terc de bona memoria tritauí, e predecessor de vostra Excellèntia se estat consentit, e atorgat vn capitol, sobre la jurisdicció dels Deputats, o en aquella conferent, del tenor seguent. *Item que vos senyor, ni lo senyor Duc, ni Thesorer, ni algu altre official vostre, o seu, ni alguns ordinaris, corts, o commissaris, o jutges, ni los Prelats, Comtes, Vescomtes, Barons, rics homès, e cauallers, ne altres hauents jurisdicció en lurs locs, ne lurs officials, per propri mouiment lur, ni de fiscal, o de qualseuol persona, sino solament a denuntiatio, e instantia dels Deputats residents en Barcelona, o de altre per part, o ab poder dells, no puxats, ne puxán, nes dejan entremetre contra algu, qui hages comesa frau en las ditas Generalitats, o impositions, ne dequen puxats, ni puxan fer inquisicio, ni punitio alguna, si*

doncs no eren requests per los dits Deputats, ne puxan demanar, ne hauer penas algunas, ne part de aquellas, si doncs abans no era conegut per los dits Deputats, aquellas penas esser comesas, ni encara lauors, sino ay tant, cõ p los dits Deputats requets ne fossen. Plau al senyor Rey. E per quant per alguns es estat dubtat, que totas penas adjudicadas al dit General, fossen compresas en la concessio del dit capitol, hoc encara, si la inquisicio, e punitio metigna das en lo predit capitol son entesas, axí ciuilmēt, com criminal, e altra ment, per bon stat de la vostra cosa publica, e vtilitat de dit General, placia a vostra Majestat confirmar lo dit capitol, e ajustant a aquell cõsentir, e atorgar, que vostra Majestat, ne vostres successors, ne algun altre official vostre, o seu, ne alguns ordinaris, o commissaris, ne jutges, ne los Prelats, Comtes, Vescomtes, Barons, rics homens, e cauallers, ne altres homens jurisdicció hauets en lurs locs, ne lurs officials, per propri mouiment lur, ne de fiscal, o de qualseuol persona, sino solament adenuntiatio, e instantia dels Deputats residents en Barcelona, o d altra p part, o ab poder dells, nous pugau, nes pugan, nes degan entremetre contra algu qui hagues comesa frau en las ditas Generalitats, e impositions, o fos incidit en pena alguna, que per altres capitols d Cort fos, o se adjudicada al General, ne de quen pugau, ni pugā fer inquisicio, ni punitio alguna, ciuilmēt, ni criminal, si dõcs no erē requests

per los dits Deputats, o los dos lecs de aquells, en lo q̄ toca lo criminal, ni pugā demanar, ni hauer penas al gunas, ni part de aquellas, si doncs abās no era conegut per los dits Deputats, o per los lecs de aq̄lls, en lo q̄ concerneix lo criminal, aquellas penas esser comesas, ne encara, sino ay tant cō per los dits Deputats, o per los dos de aquells en lo que concerneix lo criminal, requests ne fossen, e que se cōsentit, e corroborat per acte de cort. Plau al senyor Rey.

DE OFFICI DE CONSELLERS, PAERS, CONSOLERS, IURATS, Y ALTRES ADMINISTRADORS DE VNIVERSITATS.
TIT. XXXXVIII.

- I. PERE segon, en la Cort de Barcelona, Any M.CC. Lxxviij.
Cap. xxvij,

Torgam encara, e approbam, que paers, jurats, e cōsellers sien en las ciutats, vilas, e altres locs nostres, en los quals antigament solien esser, e sien, e roman gan en aquell stament, e vñen, axi cō eran, e vñauan en temps del senyor en Iacme de bona memoria Rey de Arago pare nostre.

- II. ALFONS segō en la Cort de Mōtso, Any M.CC. Lxxxviiiij.
Cap. x.

ORdenā, e statuim, quels prohoms de cascuna ciutat, vila, o loc puxan ordenar, e tatxar, e posar preu, o salari couinēt, ab volutat d̄l veguer, o del balle de aquell loc, o de lur loctinent, sobre lo salari dels scriuans dels veguers, e dels balles, e d̄ las altras scriuanias forçadas.

- III. PERE terç en la Cort de Ceruera, Any M. CCC. Lviij.
Cap. xj.

DE aci auant confirmant lo capitol fet en la Cort de Mōtso, per lo molt Alt senyor Rey Nāfos de bona memoria oncle major nostre celebrada, lo qual comença. *Ordenam, e statuim quels prohoms, etc.* e a aquell ajustants ordenam, quel dit capitol a quiscuns notaris, e scriuās de Cathalunya, jatsie que scriuania forçada no regeſcan, de tot en tot sic eſtes.

- III. LO MATEIX en la Cort de Mōtso, Any M. CCC. Lxij.
Cap. xxv.

STATuim, que mercaderias, capōs, e gallinas, cols, raims, fruytas secas, e verdas, e semblants cosas vendrese dejan en certs locs de cascuna ciutat, vila, o loc, en los quals consellers, paers, jurats, o consols ordenaran, qualſeuol ordinations qui a aço sien cōtrarias de tot en tot reuocadas.

- V. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M.D. xx. Cap. dc
Cort xliij.

Com

COm lo exercici de la draparia sie molt precipuo, e necessari en lo present Principat, y los regidors de las ciutats, y vilas principals de aquell, en las quals se obran, y apparellan draps, pujan, e hajan acostumat de ordenar sobre lo aparell, bondat, y finor dels dits draps, y altras cosas hauents esguart al dit exercici, y art de la draparia: empero, per quant de algun temps en sa, moltes maliciosas personas, per diffugir lo judici dels regidors, han recorregut als Deputats del General de Cathalunya, los quals pretenen esser jutges, e coneixedors de las ditas cosas, en virtut de algun, o alguns capitols de Cort, o constitutions, han fetas inhibitions als dits regidors, volent entremetres de las ditas drapadas, y exercici de aquellas, de q̄ se ha seguits molts danys, e inconuenients, y encara destorb, y desuio a la dita art de parayreria. Perço, per prouoir a tals inconuenients, supplica la dita Cort a vostra Majestat, li placia statuir, y ordenar, q̄ de aciuant no sie licit, ni per mes als Deputats del dit General qui ara son, o per temps sera, coneixer, ne entrametres del aparell, bondat, o finor dels dits draps: ans la coneixença de las ditas cosas, e ordenar sobre aquellas, sie dels regidors de ditas ciutats, y vilas principals, e personas per ells deputadoras, als quals per priuilegis Reys es permes: pujan empero los dits Deputats coneixer de tots fraus cometos, e o cometadors per qualseuol personas en los drets del General, e de la bolla de plom, e segell d̄ cera dels

dits draps, com sie propri de lur offici, segons per capitol de Cort es consentit. Plau al senyor Rey.

VI. LO MATEIX en la tercera Cort de Montsó Any M. D. xxxvij.

Cap. vj.

ORdenam mes auant, com per experientia se veja, que lo fer dels pastells en lo dit Principat de Cathalunya, e Còtats d̄ Rossello, e Cerdanya aport gran vtilitat a la terra, y en lo fer de aquells se abusa, per no fer los tant lests com en França, y en altras parts se fan, que en qualseuol parts dels dits Principat, y Comtats que dits pastells se faran, las vniuersitats, o vilas hajan de posar dos veedors, los quals tingan la coneixença de la bõdat dels dits pastells, los quals tingan carreg de regoneixer aqueils, y prouoir ques facan bons, y sens frau, ni mixtura de altras erbas: prouehint mes auant, que quiscuna collita ques fara de dits pastells, se haia de posar apart, sens mesclarlos ab los pastells de altra collita, y altrament, segons que millor apparra a dits veedors deures fer, a tot profit, e vtilitat dels dits pastells.

VII. PHILIP Princep, y Loſtinēt general de Carles, en la primera Cort de Montsó. Any M. D.

xxxvij. Capitol de Cort xxxij.

COm per la Cesarea Majestat en la Cort de Barcelona en vn capitol començant. Com lo

I 5 exercici

exercici de la draparia &c. Sie statuit, e orde-
nat, que no sie licit, ni permes als De-
putats del General de Cathalunya
conceixer, ni entremetres del apa-
rell, bondat, y finor dels draps, ans
la conceixença delas ditas cosas, e or-
denar sobre aquellas sie dels regi-
dors d'las ciutats, y vilas principals,
y personas per ells deputedoras. E
cō ara de poc tēps en la los dits De-
putats hajan fet fer crida, ordenāt,
y disposant, quin tir han de tenir los
draps, y de aço se haja seguit algun
debat, e q̄stio entre los dits regi-
dors, y Deputats, perço se suplica a
vostre Alteza, que li placia, confir-
mant, y clarificant lo dit capitol,
statuir, e ordenar, que lo tir, e quanti-
tat, e qualitat dels draps toca, y per-
tany als dits regidors delas ciutats,
y vilas principals, e la dita crida
quāt en aquest effecte esser reuoca-
da. Plau a la Alteza.

DE OFFICI DE ALCAL-
DES, Y MONEDERS DE
LA SECA. TIT. I.

- I. MARIA Confort, e Loctinēt general
de Alfons quart en la Cort de Bar-
celona, Any M.CCCC.xxij.
Cap. xviii.

Olts inexperts
en art demone-
daria, per fugir
a la correctio, e
jurisdicctio dels
ordinaris, han
procuradas exē-
ptions, faent se de for dels alcaides,
de ques son seguits alguns abusos,

perço de assentiment, e approbatio
de la dita Cort prometem, que de
aqui auant lo dit senyor Rey, ne
nos, ne successors seus, o nostres no
atorgaran, ne atorgarem prouissio al-
guna, praho de la dita art de mone-
daria, sino a personas habils, e ex-
pertas, e que realment, e de fet exer-
cescan la dita art, e feta primeramēt
examinatio per los mestres de la se-
ca, mijensant sacramēt, entreuenint
hi algū official Rey al ordinari, que
sien sufficients, e que aquella faran
premp̄tar be, e leyalment, repellis
los qui no sabran vsar, o brar, ne prē-
ptar d'el dit offici, o art, exceptats em-
pero los officiers ordinaris, e neces-
saris al dit offici, e art: e si lo contrari
sera fet per lo dit Senyor, o succes-
sors seus, o altres havents poder, tals
prouissions no sien tengudas, ne ob-
seruadas, ans los ordinaris exercen-
can la jurisdicctio en aquells, axi cō
feyan, cessants las ditas prouissions: e
aço mateix volem esser obseruat en
aquellas prouissions, que ja son ator-
gadas a personas inhabils, e inexper-
tas en lo dit offici, axi que, feta pri-
mer la dita examinatio, solament
sien tengudas, e obseruadas a aq̄lls,
qui per la dita examinatio seran tro-
bats habils, experts, e sufficients, e de
fet exercints lo dit offici, o art, com
la pēsa d'ls Illustres Reys, e Comtes
de Barcelona atorgants los priuile-
gis als moneders, sie estada segons
lo seny de la present constitutio.

- II. FERRANDO segon en la segona
Cort de Barcelona Any
M.CCCCL.xxxiiij.
Cap. ly.

Mcs

MEs statum, e ordenam, que los alcaldes d la seca en los aetes mercantiuols sien téguts, de fer prestar seguretat de juy als litigants en lur cort: e que la constitutio de la Reyna dona Maria difosant dels alcaldes, e officials de la seca, sie inuolablemente obseruada.

III. PHILIP Princep y Loſtinēt general de Carles en la primera Cort de Môtſo, Any M.D.xxxxvij.

Сар. Lxx.

COm en las corts dels alcaldes de la seca de la ciutat de Barcelona molts ministres, e officials pera dita seca, y exercici de aq̃lla sien posats estrangers, no sols no Cathalans, mes Fracesos, lo que vltra es contra constitutions generals, y la mente de aquellas, ab las quals es disposat, que los officis sien cōmanats a nadius, y naturals de la terra, es en euidēt perill, p̃ esser dits officis de tanta importancia, y necessari que sien los ministres de molta confiança, perque no reuelen los secrets, que facilmet se porie seguir, que ab la noticia que tindrien del exercici, falsificassen los cunys, y em premtas, y apres en França, o en otras parts estranyas fessen moneda falsa, en grā dany de la republica, y tambe perq̃ ab aquells noy pot haver tanta seguretat en lo or, y argēt que sels ha de cōmanar, perço itauim, e ordenam, que estrangers algũs no siē admesos a officis, ni exercicis algũs de dita seca. Y perque en la executio noy haja difficultat, que requestis los alcaldes tragan los dits estrangers dels dits officis dins tres

mesos, dins los quals hajan de renū
ciar en personashabils,y naturals los
qui vuy los posseeixen: e sino ho fa
ran, vltra que dits estrangers s' i pri
uats, e haguts per priuats en virtut
de la present cōstitutio, los alcaldes
incoregan en pena de cent ducats,
aplicadors la terça part als coffrens
de sa Majestat, l'altra terça part al qui
instara la dita priuatio, e la restāt ter
ça part als jutges dels alcaldes qui fa
ran la executio: e que la present cō
stitutio compenga los officials de
la seca de Perpinya.

III. PHILIP en la Cort de Mōt.
fo, Any M. D. Lxxxv.
Cap. ij.

PEr quant la constitucio de la Reyna Maria en la Cort de Barcelona cap. 19. Començat. *Molts in experts, etc.* encara que molt justa, per abus nos serua, y molts sens saber, ni entendre cosa de monedaria, o seca, se fan oficials de la seca, o de la cort dels alcaldes, sols per eximirse de la jurisdicctio ordinaria, o de Barons, y que dells nos puga haver justitia, statum, y ordenam ab approbatio, y cōsentiment de la present Cort, que los dits oficials de la seca, o dels alcaldes, axi en lo Principat de Cathalunya, com en los Cōtats de Rossello y Cerdanya no se alegren de lurs priuilegis, sino en quat faran lo exercici de son offici, y en lo q̃a dit offici toca, y no altrament, ans en tot lo restant se de for, y jurisdicctio dels ordinaris, y Baros, com si no fossen dels alcaldes, y oficials de la seca.

DE

DE OFFICI DE AL-
CAYTS, CAPITANS, Y AL
TRA GENT DE GVER
R A. TIT. LI.

I. PERE terçen la Cort de Montso,
Any M. CCC. Lxiii. Cap.
de Cortij.

Om per alguns capitàs posats per vos señor en las ciutats, vilas, e locs vostres de Cathalunya, sien estats demanats, e hauts grans salaris, e fetas grans extorsions, injurias, e vexacions als pobles, en diuersas maneras, anāt regna solta, e sens tot fre en lurs affers, per ço com no haviē a tenir taula, e entremetent se de affers, e de cosas, a q̄ lur offici no se esfenia: com pero las demes de las ciutats, e vilas vostres fossen assats be proucidas, e contētas de lurs ordinaris, e dels caps que ja hauen en lurs locs, e no sie justa cosa señor, quels pobles hajan a pagar per força los salaris dels capitàs, q̄ vos señor posats en los locs, queus placia señor prouoir, e ordenar que de aqui auant en las ciutats, vilas, e locs de Cathalunya, cō cas d̄ guerra fos, o sesperas, no posets capitans a salari, mes sio, ne a carrec lur, cō vos señor per justitia, ni per bona raho (parlant ab reuerencia de la vostra Alteza) no dejats fer pagar aquells, axi com no fets pagar per força los vostres pobles als altres oficials vostres.

Plau al señor Rey.

II. IOAN segonen la Cort de Montso, Any M. CCCC. Lxx.
Cap. de Cort xxij.

Com per cōsuetut, e obseruāça antiquissima, d̄ las quals no es memoria en cōtrari, equiuales a priuilegi, las vniuersitats d̄ las ciutats, vilas, e locs acostumen, per mes facilmēt trobar carnicers, e seruitut de la cosa publica de aquells, permetre, donar, e atorgar liberament als dits carnicers cert nombre de bestiar per aq̄lls tenidor, en amprament dels termens, e erbatges en lurs territoris, excloure, e prohibir tots altres bestiar de qualseuol personas, e nouament, per causa de la sustetatio de la guerra, alguns alcayts de castells, e forças, en grādissim prejudici, elesio de las ditas vniuersitats, e preeminēcias de aq̄llas, te nē, e fan tenir, e metre bestiar gros, e menut, cabras, cabrons, porcs, bous, e altres prohibits, dels quals fan cōmercis, e mercaderias a lur vtil, tallāt arbres, fruytes, blats, e fruyts, dānejàt las culturas dels dits territoris, no volēt seruar bās, ne prohibitiōs dels regidors d̄ las ditas vniuersitats, e axi son priuats de carnicers, e de la seruitut cōmuna de las impositiōs, q̄ per sustentatio de lurs carrecs acostuman rebre, per ço la dita Cort suplica a vostra Excel·lencia, que proueint a tal exces, e abus, li placia ordenar, e manar, faent ne ley, e confirmatio perpetual, decernint, que tals alcayts, e detenedors d̄ castells, e forças no pugan, ne degā sens expressa licentia, e prouiso de las ditas vniuersitats, e regidos de aquells, tenir en los

en los dits territoris ninguna manera de bestiar, sino tantolament sin quanta caps de moltons, ouellas, e craftos per obs, e necessitat de la sustentatio dels dits castells, o forcas, e per aquellas pagar las talas, e bas sin faran, ans liberamēt las ditas pasturas, e amprament de termens sien en libera, e ampla disposicio de las ditas vniuersitats, e segons antigamēt es estat praticat, e obseruat, donant facultat als dits regidors, sens arctatio, ni prejudici de la que tenē, si lo cōtrari sera fet, pugan punir per lurs ministres, metre bans, e altras prohibitions penals, e ab effecte executar aquells, prenēt, venent, e alienant los dits bestiar, e alias los dits abusos cōprimen. Plau al senyor Rey, e q los alcayts dels castells pugan tenir sinquanta, fins en sexanta caps de bestiar, e sien tēguts segons los habitants pagar talas, e bans que faran per aquells sexanta caps de bestiar que tendran, acostumats pagar per aquells. *T. conj. 3. p. 197.*

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xxlij.

*Alcayts no puen
no puen vendre
muriu a algua
força pagar a
la vila*
Vostra Majestat en lo parlament celebrat lo any M. CCCC.Lxvij. en la ciutat de Tarragona statui, e ordena, que ningū alcayt, o capita de qualseuol ciutat, vila, castell, loc, o fortaleza, no pogues destrenyer, o forçar alguna persona, ne pendre de aquella, contra voluntat sua, lenyas, pallas, vituallas, ne algū altre linatge d munitio, hauēt per reuocadas totas, e qualseuol prouisions sobre allo fetas, e axi

mateix ho entenien de adzemblas, segons en lo dit capitol es contengut, e sie vist, que no obstant dit statut, e ordinatio, alguns capitans, alcayts, e altras personas ocupan adzemblas, lenyas, pallas, e altras vituallas, e aquellas no volen pagar, ne satisfer, en grandisim dany dels poblats en lo present Principat, qui se han a sustenir de tals, e semblats cosas, e pagar los carrecs imposats, pertant la dita Cort humilmēt supplica vostra Majestat, sie merce sua, ratificant, e confirmant lo dit capitol del dit parlament, ara de nou encara a cautela man, orden, e proueesca ab effecte, adzemblas, pallas, vituallas, lenyas, ne altra manera de munitio no puga esser pres, ne leuat a persona ninguna del dit Principat per ningun alcayt, capita, algutzir, porter, o altres, sino pagant primerament, e satisfentho, segons la valor de la cosa.

Plau al senyor Rey.

IIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xxliij.

*Maynora per
de infallible
que carra de
vila diversa
fina en la
corona de la
conj.*
COm los alcayts, qui tenen forcas, o castells en lo dit Principat de Cathalunya, quiscun die prengan, e façan pendre a gents suas dels bestiar, qui entran, e pasturan en lo dit vostre Principat, dient per dret de castell, cabaçatge, o alias tals cosas poder fer, lo que es gran damnatge de tots los poblats en dit vostre Principat, e dels negociats tal mercaderia, e destruccio de las erbas, e termens, que tost nos trobara qui vulla aquellas arrendar, e encara contra constitutions de Cathalunya:

nya: pertant la dita Cort humilmet supplica la Excellentia vostra, sie co sa merce, seruant, e sent seruar las ditas cõstitucions, reuoque, e haja per reuocadas, cassas, e nullas, totas, e qualseuol prouisiõs, sobre lo dit pretes, o altre qualseuol nomenat cabaçatge, o en altra manera, si algunas son, o serã fetas, e atorgadas als dits alcaÿts, o lur loctinẽt, o castells, o forçes, e prouoir, decernir, ordenar, e manar, los dits alcaÿts, capitans, o qualseuol otras gentes, de qualseuol ley, statmẽt, o condicio sien, no pugã pẽdre, hauer, rebre, ne demanar lo dit pretes dret de cabaçatge, o altre sobredit, encara ques demanas, os volgues hauer per prouisiõ dels dits castells, o forçes, o en altra manera: e si negu contrafeya, sie proceit contra ell, axi com a malfactor, e sie resistit impunament, e de fet axi com a predo, e inimic de la cosa publica: e vltra aço, qualseuol official qui request ne fera, sie tengut proceir rigurosament contra las personas, e bens de aquells contrafaents, en forma a ells sie castic, e als altres exemple, entes empero, que per lo present capitol, e cosas en aqll contingudas, no sie fet, o engẽdrat algũ prejudici, o lesio als priuilegis, e libertats del castell de Ciurana, e als vsos, e costums de aquell en semblants cosas, ans aquells romangan saluos, e illesos, e ab tota sa plena força, e valor. Plau al senyor Rey, que negun alcaÿt no pugã pendre, per qualseuol dret del bestiar que pasturara, o passara per lo terme de la ciutat, vila, o loc hont sera lo dit castell, ne en altre terme, o termens, si

doncs no te priuilegi atorgat abans la guerra, lo qual haja mōstrar, e reuoca sa Senyoria qualseuol priuilegi, o concelsions en contrari atorgadas.

V. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort. Liiij.

COm algunas personas ab fiãça de recollita de castells, e deffenso dels alcaÿts, o loctinent de aquells, se atreuescan en algunas ciutats, vilas, e locs del dit vostre Principat de Cathaluña moure bregas, cercar remors, matar, e naffrar homens, e otras cosas, per las quals se segueixen molts, e irreparables danys en las ditas ciutats, vilas, e locs, e los ordinaris de aquells, e aqlls seguint los dits malfactors, per donar castic a aquells, e voler cedat los dits inconuenients, no pugã hauer a sas mãs los dits malfactors, per la receptio que de aquells se fa en los castells, e forçes d las ditas ciutats, vilas, e locs, emparãt, protegint, e deffenent los alcaÿts, e loctinẽt de aquells, offenen, e disponẽtse per offendre los dits ordinaris, e axi la iustitia cessa, e los dits malfactors se esforçan altra vegada fer mes mal, e encara se dona via, los delinquẽts, e delictes se augmẽten, perço per repos de las ditas ciutats, vilas, e locs, e conseruatio de vnio, e bona voluntat entre aquells, e aqlls ab los dits alcaÿts, e loctinent, la present Cort humilment supplica, sie merce vostra prouoir, statuir, e ordenar, que negũ alcaÿt, o castla de castell, o fortalesa, o loctinent, o sots alcaÿts, no gos re

gos reculir, e receptor en lo castell, o fortaleza ninguna persona, encara q̄ sie dels tenguts, e habitants en lo castell, o força, qui haja haguda remor, questio, o debat ab algu, o alguns de aquella ciutat, vila, o loc, hont lo dit castell, o fortaleza estara, o ab altre qualseuol, fils reptaua a instantia, e requesta, o petitio del veguer, o loctinēt, o capita, o loctinēt, o altre ordinari, lo dit alcayt, o loctinent, o castla hajan, e sien téguts donar de continent la dita persona axi delinquent, tota dilatio, o consulta cessants, als ordinari, o ordinaris officials, sino sera de la guarda del castell, e si sera d̄ la guarda del castell, haja esser restituit al capita, o a son loctinent, o altres officials qui se trobaran, no suffragant al dit alcayt, o loctinent receptor, si allegara, aq̄ll tal malfactor esser fugit, o exit del dit castell, o força, e si nou feya, pugua, e dega esser proceit rigurosamēt per los dits veguer, loctinent, capita, o loctinent, e altres officials de aquella ciutat, vila, o loc contra lo dit alcayt, castla, o loctinent: e si feta la requesta no retrata tal malfactor al dit ordinari, o ordinari, o capita, o loctinent, segons desus es dit, siē tal alcayt, castla, o loctinent priuats ipso facto dels dits officis, e de confembliants, e sien perpetuo inhabils dels dits officis, e incorregan aquella pena que lo malfaent, o delinquent incorreria: e que vostra Majestat supplicada, sie tenguda aço executar, e complir, en continent que denūtiat sie a vostra Majestat, per obseruança del dit capitol, e de las cosas en ell contingudas, saluat al Almirall

de la mar, e Vice almirall, los priuilegis, e libertats que ha, e li pertanyen per concessions Reyals en los acordats maritims, e la potestat al dit Almirall en aquells pertanyent.

Plau al fenyor Rey sie seruat lo capitol, exceptats los acordats dels castells, los quals si delinquiran, recullintse en lo castell, sie tégut lo castla, o loctinent seu integrar aquell, o aq̄lls al capita, o officials requerints, donat scorcoll al dit official, ab son alutzir, notari, e dos testimonis: e si constara lo alcayt, o loctinent haja comes frau en la fuyta d̄ aquell que sera recollit en lo castell, en tal cas incorrega en las penas en dit capitol contingudas: empero si sera brega de acordat, a acordat, lo alcayt no sie tengut retre tal delinquent, abàs ne conega ell.

VI. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M.D.xx.Cap.
de Cort viij.

A Vostra Catholica Majestat supplica la dita Cort, mane leuar, e tolrre lo abus, que los capitans de las fortalezas de las fronteras fan en las mercaderias, y vituallas que passan, pretenent, que per lo pas han de pagar, e otras exactions injustas, que per ells son fetas, comtals abusos vingan en preuy del General de Cathalunya, y dels poblats en ell. Plau a sa Majestat no sien exigits dits drets, si dons nou tinguesen per priuilegi antic, o consuetut immemorial.

Lo ma-

VII. L'O MATEIX en la segona
Cort de Montsó, Any M.D.
xxxiiij. Cap. ij.

STatuim, y ordenam ab loatio,
y approbatio de la present Cort,
que los capitans de guerra, axi
generals, cō particulars no vſen, ne
vſar pугan de jurisdicció alguna, si-
no en quant de dret, e per constitu-
tions del present Principat de Ca-
thalunya lo es permes.

VIII. LO MATEIX en la tercera Cort
de Montsó, Any M.D. xxxvij.
Cap. iij.

este es el capitulo de la p. 140.
STatuim mes auant, que la con-
stitutio feta per lo Rey Ioan se
gon beſauí nostre en la present
vila de Montsó, capítol xxiiij. dispo-
ſant sobre lo nombre dels bestíars q̄
poden tenir los capitans, e altres cō
tenguts en dita constitutio, ſie ſerua
da, remoguts tots abusos, ajustant a
dita constitutio, que per interposa-
das personas dits capitans, ni altrás
personas no pугan tenir major nō-
bre de bestíar, del q̄ es expressat en
dita constitutio.

VIII. LO MATEIX en la quarta Cort
de Montsó, Any M.D. xxxij.
Cap. de Cort xxij.

ALa experientia ſe es viſt de
molts anys enſa, q̄ per no eſ-
ſtar ab guarda, y prouíſio de
guda la torra ſituada en las illas dlas
Medas deuant la vila de Torroella
de Mōtgri, ſe ſon perduts molts ve-
xells, y ſe han encatiuadas passadas

ſinccētes animas de pocs anys enſa,
per cauſa que las fuſtas de Moros ſe
amagan en las ditas illas de las Me-
das, y prenen molts fuſtas de Chri-
ſtians, pergo los tres braços de las
Corts del Principat d̄ Cathalunya,
ab la dita ſaluetat de conſultas, ſup-
plican a voſtra Majeſtat, ſie ſeruit
manar obtenir de la Sanctedat de
noſtre ſanct Pare confirmatio, y no-
ua cōceſſio de las bullas, que antiga-
ment foren conſentidas a la fabrica
de dita torra, y Eſgleſia de aquella,
fundada ſots inuocatio de ſanct Mi-
chel, y que ditas bullas ſien publica-
das per las terras, y Reyalmes de vo-
ſtra Majeſtat, e per aço ſien conſen-
tidas letras, y executorials oportūts,
y que del proceit de las ditas bullas
lo quart fos d̄ voſtra Majeſtat, y las
reſtants tres parts ſe apliquen per
a la obra de la dita torra, y Eſgle-
ſia, y que los Deputats del General
de Cathalunya tingā carrec, de ſer
predicar las ditas bullas, y enuers ſi
retingudas las deſpeſas faedoras p̄
la impetratio d̄ las ditas bullas, la re-
ſta ſien tenguts a conuertir en la di-
ta obra, y en las deſpeſas occorrents
per ſis ſoldats, qui continuamēt eſti-
gan en la deſſenſio de dita torra, y
per altrás deſpeſas de munitiōs ne-
ceſſarias pera la dita deſſenſio, y mā
tenir vna lanterna, la qual calſcū veſ-
pre cremas en la ſummitat de la tor-
ra, perque los nauegāts en temps de
tempeſtat, y altramēt ſapiā, en qui-
nas mars ſe troban, e per obuair que
no ſe perdan alguns vexells, ſegons
q̄ en lo paſſat ſe ſon molts perduts,
y aſſenyaladament ſe ſegui q̄ ſe per-
deren en aquellas mars ſis galeras,
dos ber-

y dos bergantins de Andrea Doria.
Plau a sa Majestat, y manara scriure a nostre sanct Pare cõforme al suplicat.

X. PHILIP Princep, y Lo Ginent general de Carles en la primera Cort de Montso, Any M.D. xxxvij.
Cap. de Cort xv.

LO castell, y torra de sanct Iordi del Reueret Mestre d Mõtesa situat en la marina, dins los termens de la ciutat de Tortosa, per tots los Mestres passats fins a dõ Francesc Lançol vltim antecessor del qui vuy es, solie esser guardat p tres personas per lo menys, quey tenian pera guardar aquella marina, axi als nauegants per mar, com als caminants per terra, faents focs, y fumas, corresponets a las altrs torras de guarda del Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya, e dits Laçol, e lo qui vuy es Mestre de pocs anys ença no fan dita guarda, dexant dita torra sola, y vberta sens portas, en grã dany de la Christiãdat, y asenyalamet dels dits Principat, y Comtats, perq pensant dits nauegants, y caminats, que la costa sie segura, per no veure que dita torra senyala fustas, son decubuts, y exint los Moros ab las fustas de las calas q alli son, los prenẽ, y en catiuam, cõferen de la galera de Benadetes, y altres vexells, qui alli son estats presos: perço los dits tres stamets supplicã a vostra Alteza, q mane posar orde, e prouoir, que dit Mestre qui vuy es, e per temps sera, faça fer dita guarda, com sos antecessors acostumauã. Sa Alteza manara scriu

re al dit Mestre, que degudamet ho proueesca.

XI. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xxij.

PEr quant lo alcayt del castell de Rosas es castella, y per consequent es contra constitutions, y tambe per los molts greuges, y preiys q dit capita fa als circunueins de Rosas, los dits tres staments supplicã a vostra Alteza, que dit castella sie remogut d dit castell, y que vostra Alteza, abans que en la present Cort se tracte del seruey, mane posar en dit castell alcayt veraderament Cathala. Plau a sa Alteza ques guarden las constitutions, leuats tots abusos. *scriu se en p. 14. p. 145*

XII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xxxviij.

IAtsie, sie ordenat per dispositio de dret, y per constitutions, que hauent sa Majestat loc cõmodo per aposentar los soldats, y gent de guerra, majorment en temps de pau, los dits soldats, y gẽt de guerra no deuen esser aposentats en casas de priuadas personas, a major cauteia, y per major claritia se supplica a vostra Alteza, que haueu loc en vna vila, o ciutat cõmodo per aposentar dits soldats, y gẽt de guerra, aquells hajan de esser aposentats en dits locs, y no en casas de priuadas personas: e si sera cas, que sa Majestat no tinga loc commodo, o altrament, que dits soldats, y gent de guerra se hagueffen de aposentar en casas de priuadas personas, que
K dits

aits priuats no sien tenguts darlos si no la terça part de la casa, o si son capirás, o altrás personas qualificadas la meytat per lur hospitalitat, y habilitatio, y que no sien téguts en donar los lits, lu, oli, sal, vinagre, ni feruey, ni altrás cosas, sino la dita sola habilitatio. Mana sa Altesa, sien tractats conforme a iustitia, y que tambe en los soldats, y gent de guerra los sie guardada la constitutio de la Reyna Maria, que parla de apofentos, y lo dret comu. *F. cap. 15. pag. 147. col. 1.*

XIII. LO MATEIX en la segona Cort de Montsó, Any M.D.Liij. Cap.xv.

PEr obuiar als grans defordens, abusos, y extortions que de vn téps ençá só effats introduits, y fets en diuersas ciutats, vilas, y locs del present Principat d' Cathaluynia, y Comtats d' Rossello, y Cerdanya, per diuersos capitans, soldats, y gent de guerra, que de lur propria authoritat, e contra dret de la patria, per lo qual es expressamēt disposat, que nous vectigals en Cathaluynia no sien imposats, ab violencia, y contra voluntat dels particulars, y poblats en aquells, y aquellas, en los portals de ditas ciutats, vilas, e locs ahont estan apofentats, y altrás parts se prenen a lurs mans lenyas, carbons, ortaliças, fruytas, y altrás cosas ques portá, o meten dins ditas ciutats, vilas, y locs, permetēt ho lo Capita general, y sos loctinēts, per ço statuim, y ordenam, y expressament manā a xi a dits Capita general, e loctinēts, capitans, soldats, e altra gent de guerra, e prohibim, de pōdre per via algu

na directa, o indirecta en dits portals de las ditas ciutats, vilas, y locs del dit Principat, y Cōtats ahont seran apofentats, de dits particulars provincials de aqlls, ni en altra part alguna, de ditas lenyas, carbons, ortaliças, fruytas, e altrás qualseuol cosas de qualseuol fort, o especie q' sie, encara que aquells tals qui aquelles portaran, guiaran, e conduiran, e aportar, e guiar farā, las volguesē donar voluntariament.

XIIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort v.

SVpplica la dita Cort a vostra Altesa, per obseruāça del capitol de cort xxij. d' la Cort passada, lo qual fins a vuy no es estat obseruat, que placia a vostra Altesa, que tots los castellans, capitans, e alcayts de la fortaleza d' Rolas, e altrás fortalezas, e castells del present Principat, y Comtats de Rossello, y Cerdanya sien, y hajan de ser naturals Cathalans, verament, e no fets, nats, e domiciliats en lo present Principat, y Comtats de Rossello, y Cerdanya, o fills de Cathalans, encara q' no sien nats en dits Principat, e Cōtats, e si algūs vuy sen hi trobarā, sie repellits. Y axi mateix se entēga dels loctinēts, y subrogats en loc d' aqlls, com hajan de ser de la mateixa qualitat, y naturalesa del subrogant. Plau a sa Altesa que sien guardadas las constitutions, remoguts tots abusos, y fraus.

XV. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M.D.Lxiiij. Cap.xxj.

Statuim,

STatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio d̄ la present Cort, que anāt soldats per la terra ab cōmissaris, persequint malfactors, o sens commissaris, si arribaran en alguna ciutat, vila, o loc, ahont haura hostals, y castells nostres, ahont pugan esser alotjats, hajan, y sien alotjats en dits hostals, o castells nostres, y en ninguna manera los pugā alotjar en casa de particulars, sino en de fecte de hostals, y de castell nostre com dit es, hauent loc sufficient per aquells, y alli hajan de pagar lo que dependran. *Perge i2 pag. 141.*

DE OFFICI DE APOSENTADORS. TIT. LII.

- I. MARIA Consorte, e Loctinent general de Alfons quart en la Cort de Barcelona, Any M. CCCC. xxij. Cap. xv.

Als posaders del senyor Rey, e nostres, e encara del Primogenit, o Governador general, e d̄ lurs, e nostres successors ab tenor de la present perpetual constitutio manam, q̄ de aqui auant en donar las posadas hajan, e sien tēguts demanar los regidors d̄ las ciutats, vilas, o locs, hōt los dits senyor Rey, Primogenit, o Governador general seran, o nos serem, e a arbitre, e ordinatio de aquells las ditas posadas sien tenguts donar: e que per donar las ditas posadas no gosē pendre, ni rebre alguns diners: e si lo cō

trari sera fet, volē tals posaders esser ipso facto priuats de lurs officis: entes empero q̄ per la present cōstitutio no sie fet perjudici als qui en las ditas ciutats, vilas, e locs han, o haurā jurisdic̄tio, e senyoria, ne a las ciutats, vilas, e locs, las quals sobre aço son ja priuilegiadas. Volem mes, que las posadas en tot loc sien pagadas a conceixenxa del posader, e dels dits regidors.

DE OFFICI DE ADVOCATS, Y PROCURADORS DE POBRES. TIT. LIII.

- I. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M. D. xx. Cap. viij.

STatuim, y ordenā ab loatio, y approbatio d̄ la present Cort, q̄ lo aduocat d̄ls pobres sie tengut patrocinar, e aduocar los dits pobres, ecclesiastics, religiosos, y laics, sens exigir res de aquells, per via directa, o indirecta, e q̄ lo procurador de dits pobres, almenys vna vegada en quiscun die juridic, sie tengut esser vna vegada en casa del dit aduocat. E q̄ dit aduocat, e procurador de pobres portē memorial de las causas d̄ dits pobres, qui a ells recorrerā. E q̄ los dits aduocats, e procuradors d̄ls dits pobres hajan esser almenys quiscun die del cōsell al mati dins la preso, ab los jutges d̄ Cort, pera veure q̄

K 2 occorrera

ocorrera en las causas dels pobres presos, e que en la audiència del Portant veus de Governador se haja pèdre informatio de la pobretat, e admetre en las causas que serà de nou per dits pobres introduïdas, en cas ques pugan introduir, com se fa en la Royal Audientia.

- II. LO MATEIX en la segona Cort de Montsó, Any M.D. xxxiiij.
Cap. de Cort xij.

PEr quant moltes vegadas se esdeue que vn pobre pledeja ab altre pobre, y per no hauer hi sino vn aduocat, y vn procurador de pobres, qui son preuenguts per lo hu de dits pobres, resta laltre pobre sens aduocat, y sens procurador, perço los dits tres staméts supplicà a vostra Majestat, que li placia statuir, y ordenar, que se ajustat vn altre aduocat, y vn altre procurador de pobres, axi que de aci al deuât hi haja dos aduocats, y dos procuradors de pobres; los quals hajan de aduocar, y procurar totas las causas, com fins aci es acostumat, dels dits pobres, y que los dits dos aduocats hajan de aci auant entre los dos per salari del General de Cathaluña sexanta liuras cada any tâtfolamêt, çoes, quiscu de aquells trenta liuras cada any, pagadoras per terças, com es acostumat. E los dits dos procuradors de pobres hajan entre los dos del dit General cada any trenta liuras tantfolament, çoes, quiscu dels quinze liuras, pagadoras per terças, cõ dit es en los aduocats: entes empero, q̃ mentre que tindrà los officis

los aduocats, y procuradors qui vuy son dels dits pobres, se haja a reparir los dits salaris, y treballs en la forma deuallscrita, çoes, q̃ de las ditas sexanta liuras dels aduocats, ne reba lo aduocat qui vuy obte lo dit offici, mentre q̃ obtindra aquell, quaràta sine liuras tantfolament quiscun any, e lo aduocat qui de nou entrara quinze liuras quiscun any tantfolament, e lo procurador dels dits pobres qui vuy es, de las ditas trêta liuras ne reba vint y dos liuras cada any, e lo qui de nou entrara vuyt liuras folament cada any, y que en las causas ciuils los dits aduocats, y procuradors qui de nou entraran hajà de aduocar, y procurar tantfolamêt aquells pobres, qui no poran hauer lo aduocat, y procurador qui vuy son, per esser estats preuenguts per altres pobres en las mateixas causas, ab los quals pledejaran: pero vacante lo offici de dit aduocat qui vuy es, sien igualmêt los dits dos aduocats qui seran, en los salaris, y treballs, com defus es dit, y semblant igualtat fie en los salaris, y treballs dels dits dos procuradors de pobres qui seran la hora que vaccara lo offici del qui vuy es procurador dels pobres, e axi fie seruat sempre de alli auant ab igualtat en lo salari, e treballs entre los dits dos aduocats, y dos procuradors dels dits pobres, q̃ apres del present capitol serà creats.

Plau a sã Majestat.

- III. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij.
Cap. xvj.

Per do

PEr donar bon orde a la expedició de las causas dels pobres presos, y que sien degudament, y ab promptitut deffensats, y no reban detriment algu per lur miseria, com fins aci moltes voltas han rebut, statuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la present Cort, q̄ quiscun die lo hu dels procuradors dels pobres demati, y lo altre depres dinar, saluat just impediment de maldia, sien tenguts, sots pena de estar tres dies en la preso, per cada vegada q̄ contrafaran, anar, y entrar en la preso, y cridar al qui vulgarment se diu abat dels presos, demanantli las intimas seran vengudas dels dits pobres presos, y q̄ sapia, si haura alguns de aquells, qui tinga necessitat de comunicar ab los aduocats dels pobres, y deman si hi ha algũs malalts, y prega memoria de aquells, la qual ab las intimas dega portar en casa de hu dels aduocats de dits pobres, pera q̄ faça la deffensa q̄ a ells cõue: y perq̄ millor faça son offici, los ajutã de salari, çoes a quiscu dels aduocats vint liuras, y als procuradors deu liuras quiscũ any, pagadoras per los Deputats del present Principat de las pecunias de las Generalitats, en los termens, y forma q̄ fins a vuy los han pagat los altres salaris, a dits aduocats, y procuradors de pobres asfignats.

IIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap.xx.

PEr donar bõ orde a la expedició de las causas dels pobres presos, statuim, y ordenam ab

loatio de la present Cort, quels aduocats, y procuradors dels pobres hajan de repartirse igualmẽt las causas d̄ pobres, tat ciuils, cõ criminals, y peraço, y per altres effectes cõcernets la bona despedició de ditas causas se degan ajustar dits aduocats, y procuradors cada semmana lo die de diuẽdres feriat, o no feriat en casa lo aduocat de pobres, a hõt hajan aportar los memorialis d̄ las causas, q̄ cada hu dells tenẽ, y cõferir entre ells del q̄ cõue, segons lo punẽt en q̄ està ditas causas. Entenem empero, q̄ los dits aduocats, y procuradors dels pobres, cõ en causas criminals no son obligats de procurar, ni aduocar sino per aquells, q̄ ab albara del Regent la Càcellaria son posats en la almoyna, axi en las causas ciuils no sien obligats aduocar, ni procurar sino per aquells, quels portaran albara dels pobres del Canceller, o Viciaceller, o Regẽt la Càcellaria, volent q̄ en las causas ciuils sien los albarans firmats de ma del Canceller, Viciaceller, o Regent la Càcellaria, o dels reladors.

DE OFFICI DE PORTERS, Y ADZEMBLERS, REYALS, Y DE LVRS SALARIS. TIT. LIIII.

I. ALFONS terc, en la Cort de Mõ: blanc, Any M.CCC.xxxiiij.
Cap.viiiij.

PEr tal q̄ en las executiõs faedoras no sie fet excess, statuim, que negun porter nostre, o de la molt Alta Reyna muller nostra, o del Alt Infant en Pere Primogenit, e general Pro-

K 3

ral Procurador nostre, o de son Loctinent, ne algun altre faça, o fer puxan executio alguna, sens consell de veguer, o cort, o de balle, o de jutge ordinari, o de assessor de aquell loc, hont se conuendra fer la executio, o encara sens cõsell de jutge delegat, en lo negoci a ell comanat.

II. PERE terç en la Cort de Perpi
nya, Any M. CCC. Lj.
Cap. xxiij.

A Torgam, statum, e sancim, que si lo sobreadzembler, e los seus coadjutors, o porters nostres, en pèdre bestias, a nos, o a la nostra cort necessaries, serà denuntiats hauer delinquit, çoes a saber, moltes mes bestias q̄ a nos, e a la nostra cort no serà necessaries scientmèt, per tal que las gèts deaquè faça reembre, prenèt, o remço rebent, o en altra manera en semblants cosas greumèt, e ab proposit faent excès, los veguers, balles, e altres officials nostres, en destret dels quals aquestas cosas seran comesas, per authoritat nostra, la qual ab aq̄sta constitutio nostra a ells atorgà, hajan licètia d̄ aytals cosas inquirir, e los porters, e altres demunt dits, los quals en ay tal manera hauer delinquit trobarà, forcen a restituir las cosas per aq̄lls indugudament rebudas, a nos empero la punitio altra, si alguna mereixeran, reseruada.

III. LO MATEIX en la Cort de Cerue
ra, Any M. CCC. Lviij.
Cap. xij.

A Reprimir la auaritia dels porters diem, e ordenà, q̄ negun porter nostre, ne de la molt Alta

Reyna muller nostra, o del nostre Primogenit, e d̄ Procurador nostre, o Portat veus de aquell, anat per raho de alguna executio, o per qualque altra raho, vltra sine sous p̄ die, entre salari, e despela, no gos rebre, e hauer: e si algu contrafara, de son offici ipso facto en per tots teps sie priuat: e semblat pena sie dada a quiscun porter, o adzembler, o a lurs loctinets, qui atrobat sera pecunia hauer rebuda per bestias q̄ anar lexè, o prenè a obs nostre, o de la molt Alta Reyna, o Primogenit nostre, o fills nostres, o officials, e familiars nostres, e de aq̄lls: e no resmenya, ço q̄ haurà pres, en doble a aq̄ll d̄l qual ho haurà rebut, siet èguts d̄ restituir.

III. LO MATEIX en la Cort de Mò
so, Any M. CCC. Lxij.
Cap. xvj.

POrters, e adzèblers, o sobreadzèblers, o lurs loctinets qui no feruarà la cõstitutio p̄ nos feta en la Cort d̄ Ceruera, q̄ comença. *A reprimir la auaritia dels porters, &c.* vltra la pena d̄ priuatio del offici aqui posada, nota de infamia, e pena de cent morabatins de or, per cascuna vegada q̄ sera cõtrafet, incorregan, de la qual pena la executio, nos absents, los ordinaris de cascuna ciutat, o vila dels bès de aq̄lls sumariamèt, e de pla, e sens figura de juy, puxa, e siet èguts de fer: de las quals penas, perço q̄ aquells mes a aquells seruadoras siet estrèts, los nostres officials no puxan a aq̄ll fer gratia en ninguna manera. Declarants, que en las ciutats, loes, o vilas nostras tant solament, per nos, o per la Alta Reyna cara muller nostra, o

fra, o fills nostres, e infants, e nos, e ells presents, per los consellers, e altres domestics nostres, e de aquells, e encara, nos absents per consellers, secretaris, scriuans nostres, qui empero per nostres negocis iran, las bestias (q̄ empero algu no tēga per propria caualladura, o a forns, o a molins no seruēcā) esser presas. Manats als nostres oficials, q̄ aq̄sta cōstitutio seruē, e seruuar façā lealmēt, e be.

V. IOAN segon en la Cort de Montsó, Any M. CCCC. Lxx. Cap. de Cort xxxj.

PEr quant quiscun die expetiētia mōstra, que exint vōstra Serenitat, o lo Illustriſsim Primogenit, o Loctinēt general de alguna ciutat, vila, o loc, o castell del dit Principat, los algutzirs, o porters vōstres, o de aq̄lls, no solamēt demanā, e prenē adzēblas de aq̄lla ciutat, vila, o loc, pera portaria roba, o cambra de vōstra Excellētia, e de aquells, mas de tots los oficials cortēfāns, e seguints la cort vōstra, e de aq̄lls, qualseuol, e quāts seuol sē, lo q̄ redunda en grā dānatge dels pagēfos, qui son la sustentatio del dit Principat, e altres poblats en aq̄ll, ja asslats carregats, oppressos, e desfets p causa de la present guerra, pertāt, per subleuatio alguna dels carrechs que porta lo dit Principat, la present Cort humilment supplica, sic merce vōstra statuir, y ordenar, q̄ daci auāt los algutzirs, o porters de vōstra Excellētia, o dels dits Primogenit, o Loctinēt general no pugā pendre, demanar, ne hauer adzēblas, sino tant solamēt pera la roba, e cābra de vo-

stra Majestat, o dls dits Primogenit, o Loctinēt general, e aq̄llas ditas adzēblas hajā hauer a consell, entreuenint, cōsentint, e alsistint hi algu, o algus dels paers, procuradors, cōsols, o jurats d aquella ciutat, vila, castell, o loc, hont vōstra Alteſa, o aquells dits Primogenit, o Loctinēt general se trobaran, e altrament no. Plau al senyor Rey, exceptat en los oficials, y ministres de la Majestat.

VI. FERRANDO segon en la Cort de Montsó, Any M. D. x. Cap. xxij.

COnfirmant encara la constitutio feta p lo Rey en Pere terç en la vila de Ceruera començant. *A reprimir la auaritia dels porters, &c. v. lē, q̄ dita cōstitutio sic seruada en los porters dels Portats veus del general Gouernador en lo Principat de Cathalunya, e Cōrats de Rossello, e Cerdanya, e de la Ballia general, e Procuratio Reyal, remouet tots abusos fets en contrari.*

DE OFFICI DE SAIGS,
TROTTERS, Y BASTONERS,
E DE LVRS SALARIS.
TIT. LV.

I. PERE segon en la Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxiiij. Cap. iij.

ORdenam, que en los locs, en q̄ anti gament saigs, o bastoners no hā acostumat de esser tramesos, ne esser rebuts, sien

K 4 tra

tramefos missatges per los veguers, e per los altres officials nostres, per citations a fer, q̄ sien nomenats correus, o troters, e que sie cregut a ells, solament en presentatio de la citatio, e no en als: e que porté bustia ab senyal del veguer, o del cap de la vegueria, o sotsuegueria, axi empero, q̄ no puxan res d'estrenyer, ne penyorar, ne forçar: en los altres empero locs, en los quals saigs, o bastoners antigament havié acostumat de esfer tramefos, ques faça, e ques vs, axi com en lo temps dels nostres antecessors se acostumaua de fer.

- II. ALFONS segon en la Cort de Mòtso, Any M.CC.Lxxxviiiij.
Cap. iij.

ORdenam, e statuim, que saigs sien posats en las cortz, bōs, e idoneus, e que sien pocs, en manera empero, que basten al offici.

- III. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxiiij.

ORdenam, e statuim, que algun saig no haja sino sis diners p leuga, car axi fo atorgat per lo senyor Rey en Pere de bona memoria pare nostre.

- III. IACME segon en la primera Cort de Barcelona, Any M.CC.Lxxxxj.
Cap. xvij.

ALgun saig no haja per leuga sino sis diners barceloncos, o quatre diners jaquesos, la hont corren jaquesos, saul, que la

hont han acostumat menys pendre, quen prenā menys, axi com aqui es acostumat, e lo saig qui contra aço fara, que isca del offici per tots teps.

- V. LO MATEIX en la tercera Cort de Barcelona, Any M.CCC.xj.
Cap. viij.

ORdenam sobre lo capitol fet per lo senyor Rey Namfos, en la Cort general de Mòtso, lo qual comēça. *Ordenam e statuim, que saigs sien posats, &c.* q̄ los inquisidors puxan temprar lo nōbre dels saigs en cascuna vegueria, e ballia, segons la granca, e poquea de aquella vegueria, o ballia, segons q̄ a aquells inquisidors sera vijares, e que sien punits per los dits inquisidors a lur coneguda, si hauran delinquit en lur offici, o tenint lo offici.

- VI. ALFONS terc, en la Cort de Mòtso blanc, Any M.CCC.xxxiiij.
Cap. xvij.

VOlēts lo capitol fet per lo dit senyor Rey pare nostre, en la terça Cort de Barcelona, lo qual comēça. *Ordenā sobre lo capitol fet per lo senyor Rey Nāfos, &c.* de tot en tot esser obseruat, statuim, quel veguer, cort, o balle no puxa posar saig, vltra lo nombre per los dits inquisidors ordenat, o ordenador, e si contrafara, sie punit de aquen, a coneguda dels dits inquisidors.

- VII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xviiiij.

De aqui

DE aqui auat las fagionias no sien venudas, nes puxan vendre per lo Balle nostre general, o per veguer, o altre official nostre, e si algunas son venudas, aquellas reuoca. En aço empero no entenem las fagionias de Vilafranca, e de Fontrubia, com los saigs dels dits locs reban alguns drets nostres, qui en vs, o en exercici de jurisdicció no estan.

DE PERSONAS PROHIBIDAS REGIR OFFICIS. TIT. LVI.

I. ALFONS segon en la Cort de Mòtso, Any M. CC. Lxxxviii.
Cap. j.

ORdenam, e statum en la dita Cort, q̄ nos en negū temps no venam, ne dejā vendre, ne prestic rebre en ve guerias, ne en ballias, ne en neguns altres officis, ne cōmanar aq̄ls officis a part certa, ne per altra obligatio, o frau, e aquells qui son en las ve guerias, o en las ballias, o en altres officis per prestic, o per compra, o per deute, o per assignatio, o per altre contracte, quen ilcan encotinēt, e que nos cōmanem aquells a algun bō hom de aquella vegueria, o ballia, que no sie suspitos a la terra, ni a aquell qui aquell offici lexara: e aq̄ll a qui cōmanarem aquell offici, que jur, que tot ço q̄ ne exira, exceptat son salari, queu do al official quin se

ra exit, tro sie declarat son dret per inquisitiō, que contra aquell se faça de cōtinent, e que sie diffinida dins cert temps, e que aquells qui per diners, o per prestic, o per altra obligatio, o contracte entraran en aquells officis, que perdan ço quey hauran prestat, o donat, e que perdā lo offici de continent.

II. IACME segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. CC.
Lxxxj. Cap. iij

VEguers, balles, e curials qui ara son en officis, niscan de continēt, e si son en los dits officis, per diners quen hajessen liurats ans de las ordinations de Montso, que aquells diners los sien restituïts per nos, per termens couinents: saluas empero a nos las inquisitions fetas, e faedoras, ells pero assegurats sufficientment, de estar a dret a nos, e als clamants: e si apres del ordenament de Montso son en lo offici per diners, que perdan aquells segons lo dit ordenamēt: e que nos hi puxam tornar officials, axi com a nos plaura, en axi empero, que de aqui auant null hom noy puxa entrar per diners, ne per deute, ne per assignatio, ne a part certa, ne per obligatio, ne per altra frau: e si ho fayen, que perdesen tot ço quey hajessen, segons lo ordenament de la Cort de Mòtso: e a la entrada del offici que assegur de fer dret als clamāts, e que en la fi, cō sera exit del offici, tenga rau la per trenta dies.

III. LO MATEIX en dita Cort
Cap. x.
K 5 Algun

Algun official qui fera condēnat en res, per raho del offici que haura tengut, null tēps tinga offici nostre. *Act. p. i. i. d. i. n.*

III. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxvij.

NOs, o successors nostres no metā veguer, o altre official de bando en aquell loc, hont sera estat de bando.

V. LO MATEIX en la tercera Cort de Barcelona, Any M. CCC. xj.
Cap. vij.

ORdenam, que algun vsurer no puxā tenir offici public, ne de jurisdicció.

VI. ALFONS terç en la Cort de Mont blanc, Any M. CCC. xxxij.
Cap. x.

VOlem, e per tots temps ordenam, que d' aquí auant, a algu qui haja tengut offici de jurisdicció, fins que taula haja tenguda, e per sententia diffinitiu ne sie estat absolt, no comanem algun offici de jurisdicció, ne de aquell a comanar li darem sperança en qual seuol manera, ne consentirē, que en lo endemig, çoesa saber, entro que sie absolt, lo dit offici a algun parent seu, o amic, sots sperança que feta la absolucio demundita aquell offici haja, en alguna manera sie comanat. *T. any.*

VII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xj.

PEr tal que a las fraus, las quals en las cosas deuall scritas haue trobat esser fetas, sie occorregut, ordenam, e stablim, que tots aquells, qui en algū loc de offici de assessoria hā viat, als dits officiis sots nom de consellers, o en altra manera no siē rebuts, e aquells qui rebuts hi son, quē sien remoguts, entro que taula hajan tenguda, e per sententia sien absolts: e si algu aytal offici cōtra la forma demundita de aquí auant pendra, de offici de esser assessor, e jutge, axi cō inhabil perpetualmēt sie priuat.

VIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xij.

PEr tal q̄ tota materia d' suspita, de affinitat, de cōsanguinitat, de amor, de oy, e de fauor sie tolta, statum, e ordenam, que en las veguerias de Cathalunya de aquí auant no sien posats veguers hauets domicilis en aquellas, o si de aquen seran nadius.

VIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xij.

COm segons lo capitol fet per lo dit senyor Rey pare nostre en la primera Cort de Barcelona, nos no dejam posar veguer, o altre official de bādo, en aquell loc, en lo qual sera estat de bando, e aue gadas algūs ni hājā posats qui son d' bādo, axi q̄ aquells, ab los quals ells son de bando, no sien sots destret, o jurisdicció de aquells, o aquells officials assegurants, que durant aquell offici

offici, dā a aq̃lls no daran, o fer procuraran, e aço sic vist esser fet contra lo enteniment del capitol demunt-dit, emperamor de aço stablim, e ordenam, que de aqui auant las demūt ditas cosas no façam, ans si alguns aytals hi son, dels demunt dits officis aquells volem, e declaram esser remoguts.

X. PERE terç en la Cort de Perpinya,
Any M.CCC.Lj.
Cap.j.

PRimeramēt empero ordenā, e statuim, que no comanē a negu, qui de aqui auāt a nos pre garias per si faça, o supplicatio, offici de vegueria, o ballia, o qualque altre, per lo qual en Cathalunya se de ja tenir taula: com aytal, qui axi per si supplicant al offici se ingereix, suspitots dejam de bon dret al regimēt de aquell reputar, e aço mateix en los pregants per si, sobre la prouisio a ells del offici dels inquisidors de la taula faedora, volem que sic obseruat.

XI. LO MATEIX en dita Cort
Cap. iij.

CAr la vtilitat dels sotmesos nostres no requer, que a algu qui haja la scriuania de algu na cort, o als substituits dell, lo principal offici de aquella cort sic comanāt, ordenam, e stablim, que a algu hauent ara, o de aqui auāt scriuania de la cort del veguer, del ballie, o de altre offici ordinari, lo offici de vegueria, o ballia, o altre qualque offi

ci ordinari d' aquella cort, en la qual haura la scriuania, encara q̃ per substitut aquella regis, o als substituits de aquell, en neguna manera no sic comanāt: perço empero vedar no entenem, q̃ aquell qui ha scriuania de altra cort, o sos substituits, no puxā tenir offici ordinari de altra cort en lo mateix loc.

XII. LO MATEIX en la Cort de Montso,
Any M.CCC.Lxiiij.
Cap. xvij.

Ajustant a las cōstitucions fetas per lo molt Alt senyor Rey Namos, en la Cort de Montso, que comença. *Ordenā e statuim en la dita Cort, &c.* en la si, e per lo molt Alt senyor en Iacme aui nostre en la primera Cort de Barcelona, que comença. *vegues, &c.* e per aquell mateix en la Cort de Girona, que comença. *A supplicatio de tots los demunt dits, &c.* statuim, quel official, qui per obtenir offici de jurisdicció diners dara, o prestara, o per pacte, o assignatio se obligara, o prometra de dar alguna cosa a nos, o a Primogenit nostre, o a algun altre, dels emoluments, o esdeueniments de son offici, o alguna assignatio sobre los esdeueniments del dit offici impetrara, o en altra manera obtindra a ell esser pagat, a regir aquell offici sic inhabil ipso jure, declarant, que tot ço que fara com a official, sic haut per nulle, e per no fet.

XIII. MARIA Consort, e Loctinent general de Alfons quart en la Cort de Barcelona, Any M.CCCC.xxiij. Cap. xij.

Com

cap. 12.
COm segons constitutions de Cathalunya algun offici no dega esser donat, ne comanat per diners, perço confirmants las ditas cõstitutions ordenam, e statuim perpetualment a las ditas constitutions ajustats, que si algu en lo triēni present, o de aqui auant, per si, o per altri directamet, o indirecta haura promes, prometra, o dara diners, argent, o seruey algu valents mes de deu sous, o fara promissio, o obligatio al senyor Rey, o a nos, o al Primogenit, o als successors de aquells, o nostres, o a algun altre qualseuol official, o persona, per obtenir algu offici de iurisdicctio dins lo Principat d Cathalunya, ara sie perpetual, o temporal, si aquell en la dita manera obtindra, sie priuat dels dits offici, o officis, e sie hagut per infame sens alguna dispensatio, e inhabil per deu anys, a obtenir offici de iurisdicctio Real en Cathalunya, e los qui pendran tals diners, pecunias, argēt, o seruey, valent mes de deu sous, siē tēguts restituir aquells ab lo doble, la meytat al senyor Rey, e la altra meytat al General de Cathalunya. Volem mes, e ordenam, que las constitutiōs de Cathaluña prohibints, q algu que sie domiciliat dins la vegueria, o sie de bando, o q haja regit offici triēnal en lo triēni passat, e no haja purgada la taula, no puga obtenir offici triēnal, sien simplemēt seruadas a la letra, e las personas contra la pensa de las ditas cõstitutiōs proueidas dels dits officis, encontinent sien remogudas, e proueidas altrahabils, e sufficients, seruadas las ditas constitutions simplement, e plana.

XIII.

CARLES en la segona Cort de Montso, Any M.D. xxxiiij
 Cap. iij.

MEs auant statuim, y ordenā, que los naturals, o poblats en las vilas, o locs deça Cinca, en las quals nos cullen los drets del General de Cathalunya, no pogan de aci auant concurrer en officis alguns, axi ab iurisdicctio, cō sens iurisdicctio dels dits Principat, y Cōtats, ni tenir, ni regir aquells.

XV

PHILIP Princep, y Loctinent general de Carles en la segona Cort de Montso, Any M.D. Lij.
 Cap. xxxij.

MEs encara statuim, y ordenam, que ningun balle, o loctinent de aquell no puga esser familiar de la inquisitio, e sien compresos tambe en lo present capitol jutges, y scriuans, y que dexat lo offici no pogan tornar esser familiars, o officials del inquisidor. *Amplia per V. C. segons seguen.*

XVI.

PHILIP en la Cort de Montso, Any M.D. Lxxxv.
 Cap. xxj.

ATes que per constitutio cap. xxiiij. de las Corts del Any M.D. Lij. esta disposat, que ningun balle, o loctinent de aquell, jutges, y scriuans de alguna cort pogan esser familiars del sanct offici, ni officials de aquell, y altres officials qui tenen obligatio de purgar taula, y en aquella ajustant statuim, y ordenam ab loatio de la present Cort, que los

que los veguers, concellers, paers, jurats, consols de la lotja, jutges de apells, administradors de las plaças, mostersafs, credencers, y receptors de pecunias, procuradors, y homès de confell, y finalment aquells a qui tocara la admisió del tal balle, o official Rey al, ni tãpoc en algun offici de administratio de ciutats, vilas, y locs, nol pugan admetre essent familiar, o official, y ministre del sanct offici, sots pena de doscents ducats, aplicadors als cofrès Reys nostres, y que los tals officials no pugan admetre en assessor, o jutge, o scriua semblât familiar, o official del sanct offici, sots pena de la constitutio de la obseruança, restât lo predit, y mëtionat capitol en tot en sa força, y valor.

DE COSAS PROHIBIDAS ALS OFFICIALS. TIT. LVII.

- I. PERE segon en la Cort de Barcelona, Any M.CC.Lxxxij.
Cap. iij.

Tatuim en axi, volem, e ordenam, q̄ los veguers, procuradors, o altres officials qualseuulla, saigs, o bastoners nostres, no entren de aqui auant en ciutats, vilas, castells, ne en los termens de las ciutats, ne de las vilas, ne dls castells, ne en altres locs de aquells en Cathalunya, qui no sîe

nostres, per clams, ne per fadigas, ne per penyoras, o per executiôs a fer, ne per alguna altra occasio, per raho de son offici, sino axi com en temps del senyor en Iacme de bona memoria çaenrera Rey de Arago pare nostre es citat acostumat de fer.

- II. ALFONS segon en la Cort de Montso, Any M.CC.Lxxxviij.
§. del Cap. j.

STatuim, e ordenam, que algun official no gos pendre seruey de algu, sino solament de menjar, e de aquell poca cosa, e si ho fara, que encontinent perda lo offici, e que li sie imputat, axi com a furt.

- III. LO MATEIX en dita Cort
Cap. v.

ORdenam, e statuim, que algũ official nostre no gos pendre seruey, ne encara se gos vnir ab algun altre official, ne agabellar, ne gos fer se d familia, o casa de algun noble de nostra senyoria, ne gos ténir rēda de null hom, sino solament salari de nos, tinent aquell offici, e si ho feya, que perda lo offici, e sie exillat de la terra per vn any, saluant empero aquells, qui ans que tēguessen lo offici per nos hajessen aquellas rendas, o beneficis.

- IIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xj.

ORdenam, e statuim, q̄ si algũ monastir, o Esqleya, o hom religios, o altra persona qual que sie

que sie se fera obligat a algũ official nostre, tinent offici, ab carta de donar en sa vida censal de diners, o de altras cosas pocas, o moltras, sie encõ tinent reuocada aquella donatio, e que de aqui auant no sie tengut de pagar aquell censal, ne las altras cosas, de que hajan fetas las ditas donatios, perço car ho farien per paor. Aço mateix ordenam, e stablim sobrels violaris a ells assignats, estants officials.

V. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxvij.

ORdenam, e stablim, que algun veguer, saig, o altre official no puxa fer acapte, e si ho fa, que pac lo doble.

VI. IACME segõ en la primera Cort de
Barcelona, Any M. CC.
Lxxxj. Cap. iij.

ALgun scriua, ni assessor nos gos asẽsar a veguer, ne a bal le, ne a altre official.

VII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxxij.

ALgun veguer, o official nostre no pos ban en homẽs, ne en honors que sien en terme de castells de Prelats, de religiosos, de rics homens, de cauallers, de ciutadans, o de homens de vilas.

VIII. LO MATEIX en la segona Cort de
Barcelona, Any M. CC.
Lxxxvij. Cap. xij.

ALgun veguer, o balle, o altre official no puxa comprar, ne fer comprar rendas, del loc hont sera official, ne hauer part en aquellas.

VIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xvij.

ALguna persona tinent offici nostre, no puxa tenir offici de Prelat, ni de religiosos, ni de ric hom, ne de neguna altra persona, de qualque condicio sie.

X. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxij.

ALgun official nostre qui vs de iurisdicció, no puxa comprar, ne per compra hauer alguna cosa immoble, que sie de algu fotsmes de son offici, ne encara de moble, que p força de cort se venes.

XI. LO MATEIX en la Cort de Leyda, Any M. CCC. j.
Cap. viij.

Sobre aquell capitol de la dita general Cort de Barcelona prop ara passada qui comença. *Algun official nostre qui vs de iurisdicció, no puxa comprar, &c.* sie ajustat, ne fer comprar, ne part hauer, ne frau neguna metre sobre allo.

XII. LO MATEIX en la tercera Cort de
Barcelona, Any M. CCC. xj.
Cap. xv.

Orde-

ORdenam de consell, assentiment, e approbatio dels demunt dits, q̄ si algun veguer, balle, o cort, o altre official nostre, diners, o altres cosas en poder seu comanadas, o secrestadas per raho de son offici, despendra, o cōuertira en tot, o en part en vfos nostres, o seus propis, o de altri, que tot allo q̄ haura rebut, o despēs, o haura fet pedre, despendre, o conuertir en dits vfos, haja de restituir en doble encontinent, e que en ningun temps tenga offici nostre.

XIII. LO MATEIX en la Cort de Gerona, Any M.CCC.xxj.
Cap.vij.

STatuim, que lo capitol fet en la dita primera Cort per nos celebrada en la ciutat de Barcelona, lo qual comença. *Algun veguer, o official nostre no pos ban, &c.* sic tengut, e obseruat. E anyadint stablim, que si cōtra aquell capitol fet es, o fera, que sic reuocat, e no valla.

XIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap.xviij.

A Supplicatio d̄ tots los demūt dits statuim, e encara ordenā, que algun official nostre, al qual nos dejam alguna quantitat de diners, no puxa impetrar de nos alguna assignatio a ell esser feta, sobre las exidas, prouents, esdeueniments, o drets del officia ell comanāt, per tal com los sotsmesos per ay tal assignatio serien agreuiats, e tota assignatio d̄ quen feta sic reuocada.

Lib. I. cap. 12. fol. 13. v. 14.

XV. PERE terç en la Cort de Perpinya,
Any M.CCC.Lj.
Cap.xviij.

SAnccim, statuim, e ordenam, q̄ algun veguer, balle, o assessor, e qualque altre official, ne locinents lurs, ne encara algu de casa, o familia de aq̄lls no gose rebre procuratio, o commissio de alguna persona sobre rendas, o altres drets dintre lur destret collidors, exceptadas rendas, e esdeueniments nostres, los quals als nostres officials, o aquells qui sic de lurs casās, o familia, segōs lo poder per nos a ells liurat, o liura dor, collir sic legut, o leuar.

XVI. LO MATEIX en la Cort de Mōtso, Any M.CCC.Lxiiij.
Cap.xxxiiij.

Approbants la constitutio feta per lo senyor Rey Namfos pare nostre, en la Cort de Montblāc, que comença. *Statuim, y ordenam que fotsballes, &c.* volem, que si lo veguer de Barcelona, per elegir capde guaytas, o lo balle nostre qualque sic de Cathalunya per elegir, e prouoir, segons lo tenor de la dita constitutio, fotsballes, diners, o algū do, o munus reben, vltra doscents morabatins de or, en los quals aquells volem esser punits, de lurs officis sens sperāça de venia sic priuats. E si per nos, o altre, qui per los demunt dits los dits fotsballes, o capdeguaytas ferā eletos, o proueits, aytal electio, o prouisio sic irrita de tot en tot, e nulla.

Marti

XVII. MARTI en la Cort de Barcelo-
na, Any M. CCCC. viiij.
Cap. de Cort x.

Sle merce vostra, q̄ a algun offi-
cial ordinari vostre de qualse-
uol stament, grau, o condicio
sie, no puxa esser feta, ne ell gos ac-
ceptar commissio alguna de qualse-
uol causa, o negoci, ne puxa vfar de
aquella, ans solament haja vfar de sa
ordinaria potestat, e ab consell de
son assessor. E si feya lo contrari, sie
haut per priuat de son offici, e regut
de restituir a la part de qui fera inte-
res totas mesfios quen hajes fetas, e
damnatges quen hajes sostenguts.
Plau al senyor Rey.

XVIII. MARIA Consort, e Loctinent gene-
ral de Alfons quart en la Cort
de Barcelona, Any M.
CCCC. xxiij. Cap. xliij.

AB aquest edicte perpetual sta-
tuim, ordenā, e expressement
inhibim, q̄ los Portants veus
de Governador general, ne encara
altres qualseuol officials del dit se-
nyor Rey no pugan, ne presumeſca
compellir alguna vniuersitat, o co-
munitat de ciutat, vila, o loc, ne en-
cara algū singular de qualseuol ley,
stament, o condicio sie, per alguna
exquisita color, o manera acceptar,
o pendre remissions, directament, o
indirecta, de la qual, o per occasio
de aquella prengan alguna quanti-
tat, o altra cosa: e si lo contrari sera
fet, volem que tals Governador, Por-
tant veus, e altres officials sien ten-
guts a restituir a las ditas vniuersi-

tats, e comunitat, e singulars, ço que
rebut, e exigit haurā ab lo doble, axi
que, pus apparra las ditas cosas per
extorsio hauer fetas, no pugan vfar
de lurs officis, ne exercir aq̄ls, fins
la dita restitutio ab lo doble hauran
feta, e las remissions axi fetas sien nul-
las, si doncs los obtinets aquellas no
sen volran alegrar.

XVIII. CARLES en la quarta Cort de
Mòtfo, Any M. D. xxxxiij.
Cap. xxxviii.

STatuim, y ordenam, que de aci
al deuāt los officials axi del nō-
stre Loctinent general, cō dels
Portants veus de nostre general Go-
uernador en dits Principat, y Com-
tats, no pugan aportarlen los origi-
nals processos de las corts dels ordi-
naris, per regalia, ni altrament, ne pu-
gan forçar, ne compellir als demūt-
dits ordinaris, ni a lurs scriuās, quels
liuren dits originals processos, e vo-
lent los ne forçar, no sien obligats a
obeir, pus los scriuans dels dits ordi-
naris dins dos dies los donen copia
autentica dels dits processos: e los
processos qui vuy son en poder de
la Regia Audiētia, o de sos officials,
o de dits Governadors, o de offi-
cials lurs sien restituits encontinent,
retenguda copia de aquells.

XX. PHILIP Princep, y Loctinent gene-
ral de Carles en la primera Cort
de Mòtfo, Any M. D. xxxxiij.
Cap. xxvj.

LOs doctores del Royal Con-
sell nos pugā ocupar en cō-
missions,

que lo capitol fet per lo dit senyor Rey pare nostre en la primera Cort de Barcelona, lo qual comença, *Lo noble Infant en Pere, &c.* sic obseruat, hôt que sic lo dit Procurador. Ajustats, que algun qui domicili no haja en Cathalunya, no puxa esser jutge ordinari, delegat, o official qui vs de iurisdicció, ne concixer de algũ negoci de Cathalunya, o aquell encara determenar: a ço volèm esser estes, no tant solament als jutges de la nostra cort, ans encara als jutges de la molt Alta Reyna muller nostra, e del Alt Infant en Pere Primogenit, e general Procurador nostre, e encara a vniuersos altres jutges, e officials. E si contra las demuntidas cosas per alguns sera proceit, pronuntiat, o sententiat, aytal proces, o sentència freyturas de força, e de effecte.

III. PERE terç en la Cort de Cerue-
ra, Any M. CCC. Lviij.
Cap.x.

P Art a ço confirmant la constitutio feta en la Cort de Mòtblanc, per lo molt Alt senyor Rey Namfos de alta recordatio pare nostre, que comença. *A supplicatio de tots los demuntats statuim, y ordenam, que lo capitol fet per lo dit senyor Rey en Pere pare nostre, &c.* e a aquell any adint statuim, q̃ algu qui domicili no haja en Cathalunya, e aq̃l comunamēt no tēga en aquella, no puxa encara en nostra psona concixer, o sentēcias donar, ne proces encara algu regonexer, e relatio en nostra cort, o en altra part fer de aquell, ne en altra manera se entremeta de causas d̃ Cathalunya,

per neguna manera: e si lo contrari per qualseuol sera assejat de fer, sic encōtinent per cas, e varen a ço empero lo Cāceller, e Viciāceller nostres, encara siē en altres loes domiciliats, no volē quey sien cōpresos.

V. FERRANDO primer en la Cort de
Barcelona, Any M. CCCC.
xij. Cap.x.

A Quells mateix scriuans de las corts nostres, e del general Governador, e Secretaris, los quals per domicili no son Cathalans, quant als actes judicis, e processos que nos menarā en la Audiētia, o Cācellaria nostra, o del dit Governador general, ço es deuant Canceller, Viciāceller, o Regent la Cācellaria nostra, o del dit Governador general, demētre nos, o lo dit general Governador serem en Cathalunya, volem ab aquesta perpetual constitutio, que no vsen del offici, e si lo contrari faran, que los actes per ells faedors sien nulles.

VI. LO MATEIX en dita Cort
Cap.xj.

C Onfirmants las constitucions fetas en la primera Cort de Barcelona del Rey en Iacme, començant. *A supplicatio de la dita Cort atorgam, statuim, y ordenam, &c.* caltra del dit Rey en aq̃lla mateixa Cort feta, comēçāt. *Lo noble Infant en Pere, &c.* e altra del Rey Alfōs feta en la Cort de Mòtblanc, comēçāt. *A supplicatio de tots los demuntats, &c.* e la constitutio feta en la Cort de Ceruera començant.

Part

Part aco cõfirmas, &c. statuim, e ð cõfen timẽt, e approbatio de la Cort orde nã, las ditas cõstitutiõs penas aju stãts, q si aqll qui no sera domiciliat en Cathalunya, haura fet en alguna cosa cõtra las ditas cõstitutiõs, o al guna de aqllas, e opposat, o reqst p alguna de las parts, encontinent no desistira de la cosa, que contra las di tas constitutions, o alguna de aqllas haura fet, segõs dit es, ipso facto in corregapena de cent florins de or, e no resmenys sie fet infame, de la qual pena la meytat al fise Rey al, e l'altra meytat a la part contra la qual sera estat impetrat, sie applicada, e lo impetrant fretur de las cosas im petradas.

VII. MARIA Consorte e Loctinent gene ral de Alfõs quart, en la Cort de Barcelona, Any M.CCCC. xxij. Cap. x.

A Quells mateixs scriuans, Se cretaris, e encara loctinẽt, o regẽt offici ð Prothonotari, quãt es al exercici de fer processos, enquestas, e tots altres actes judic ia ris tocants en qual seuol manera Ca thalans, ques menaran, es actitaran deuant lo dit senyor, o son Primoge nit, o Gouernador general, e encara deuant nos, o en nostra Audiẽtia, e sua, volem, e ordenam de approba tio de la Cort, esser nadius, poblars, e domiciliats dins lo Principat ð Ca thalunya, e si lo contrari sera fet, que los actes, per altres que no hajan las ditas qualitats, fets, sie ipso facto nul les, exceptats manaments, letras, car tas, prouisions, e sententias, las quals pogan los altres scriuans, e Secretaris

ordinaris del altres Regnes, e terras del dit senyor rebre. *Ampliat*

VIII. LA MATEIXA en dita Cort Cap. xxx.

P Er prouoir a la indẽnitat del Principat de Cathalunya, e fu gir los perills quis porien se guir, prometem, statuim, e ordenã, q lo senyor Rey, o successors seus de aqui auant no prouoirã, prouescan, ne prouoir pugã de offici de castella nia, o guarda de las forças, e castells, ne de capitania, sino sera a personas nadius, e naturals, e pobladas de fet, e sens dispẽsatio en lo dit Principat: e si lo cõtrari es, o sera estat fet per auant, sie nulle ipso facto, e tornat al primer statmẽt, e encara volem, que tals personas, contra lo tenor de la present constitutio, dels dits officis de castellanias, custodias, e capita nias proucidas, no sie haguts per ca stellãs, guardas, ni capitãs, nils sie en res obeit; exceptats empero los del Regne de Sicilia, de Mallorcas, de Sardenya, de Corcega, si e en tãt cõ Cathalãs porie obtenir, e hauer los dits officis en los dits Regnes de Sicilia, de Mallorcas, de Sardenya, e de Corcega: declarat, e ampliat, q a quell sie hagut per natural nadiu de Cathalunya, qui en Cathalunya sera nat, e aqll q noy sera nat, pus lo pa re, o auí paternal de aqll sera nat, e domiciliat en Cathalunya: ajustant a la dita cõstitutio, q en lo dit Re gne de Mallorcas, e Illas de aqll adja cẽts los dits officis no pugã eisser do nats sino a personas nadius, e natu rals, e domiciliats, segõs d'el es dit,

L 2 en lo

Nadiu o Natu ral de Cathalunya qui en la Cort de Alfõs quart, segõs el llibre de Transmissio 166.

en lo dit Principat de Cathalunya,
o del Regne de Mallorcas. *T. 1. 1689*

VIII. IOAN segó en la Cort de Mont
so, Any M.CCCC.Lxx.
Cap.de Cort xx.

esta f. 1689. 9.
COm per la Illustríssima senyo
ra dona Maria de memoria
immortal, en la Cort general
per ella en la ciutat d Barcelona cō
a Loctinent general celebrada, sie
estada atorgada la cōstitutio del tenor
seguent. *Per prouoir a la indemnitat del*
Principat de Cathalunya, &c. perço la pre
sent Cort humilment supplica vo
stra Alteza sie merce sua, ans d la cō
clusio, e expeditio d la present Cort
ab effecte feruar, e fer feruar, e metre
en executio totas, e sengles cosas cō
tengudas en la dita constitutio, en
forma, que los dits alcayts, capitās,
guardas, custodias, sotsalcayts, e lo
ctinents sie mesos, juxta los termēs,
paraulas, e dispositio de la dita con
stitutio: als quals dits alcayts, capi
tans, guardas, custodias, sotsalcayts,
e loctinents sie merce vostra donar
de vostres bens, e rendas aquell so
steniment, que fins aci es donat, als q
dits castells tenē, e que fins las ditas
cosas hajan compliment, e sie mesas
ab effecte en executio, la present of
ferta no haja, ne puga hauer loc: e si
en negun temps era cōtrafet a la cō
stitutio, ipso facto cesse lo seruey.
Plau al senyor Rey, e promet, que
dins spay d sis mesos primer vinēts
donara cōplit effecte en la obseruā
ça de totas, e sengles cosas conten
gudas en la precedent constitutio,
capitol, a additio, e si nou feya, con

sent esser extincta la offerta dels tres
cents de cauall, feta per la present
Cort, e que lo seruey de aquella ces
se ipso facto, e tots drets, e impositis
fets per causa de la dita oferta, e so
steniment dels dits trescents de ca
uall sien extincts ipso facto: e mes
vol, e consent, que totas, e qualse
uol rendas, axi de censals, com al
tras, las quals per qualseuol titol, o
causa, directament, o indirecta fins
aci han seruit, e son estadas consi
gnadas a sustentatio dels alcayts, e
castells, sien exigidas, e rebudas per
los Deputats de Cathalunya, als
quals ara per lauors en tal cas, la di
ta Majestat ne fa consignatio, e de
present intima ab la present a tots, y
sengles qui fan dits censals, y ren
das, que passat lo dit temps, no ha
uent donat compliment la dita Ma
jestat a las cosas sobreditas ab tot
effecte, respongā, e paguen als dits
Deputats, los quals per la propria au
thoritat, de alli auant pogan, e degā
exigir, e rebre ditas rendas, las quals
per ells sien conuertidas en repara
tio de murs, e valls de aquella ciu
tat, e vila de hont se exigexen, e
sie cessada tota subuentio de soste
niment als dits alcayts de castells, e
de executar ditas cosas presten los
Deputats sagrament, e homenage:
e la Majestat del dit senyor se abdi
ca tot poder, de donar empatx, e
torb algu en las ditas cosas. E mes
cōsent la dita Majestat, que tāt quāt
tardara prouoir juxta serie deldit ca
pitol, constitutio, e additio, en la mu
tatio de mossen Carcaxona, lo qual
te lo alcaydiat d Ceruera, sie pmes a
la vila, tenir, e cōseruar los palenes q
fets ha

fets ha entre la vila, e lo castell. E no resmenys la Majestat del dit senyor haja tenir, seruar, e cõplir totes, e sengles cosas en la dita constitutio, capitols, e additio contingudas.

X. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort Lij.

COm per vostra Majestat, e p lo Illustrissim senyor Rey de Sicilia Primogenit, e Loctinēt vostre general, e Princep de Castella, en dos parlāmets, hu p vostra dita senyoria en Tarragona, e lo altre per lo dit Loctinent en Ceruera als Cathalās celebrats, sie estat proueit, e ordenat, que si los Aragonesos dins temps de vn any, de la celebratio del dit primer parlament en apres seguent, e comptador, no reuocauan lo fur per ells nouamēt fer, proueint, que Vicicancellor, Prothonotari, juristas, Secretaris, scriuans de manament, e altres officials de la cort de vostra Excellentia, e del dit senyor, en lo dit Regne d Arago vsar no pugan, sino eren naturals, o domiciliats en aquell, los dits Aragonesos fossen priuats de aquells officis, dels quals los Cathalans son priuats per lo dit fur en Arago, e dins lo tēps del dit any, ni ara de present encara, lo dit fur no sie estat reuocat, ans romangā los dits Cathalans molt prejudicats, e interessats per aquells, e las decretatios fetas per vostra Alteza, e lo dit senyor Rey de Sicilia als dits capitols dels dits parlāmets, no hajan fortit son effecte, perco la Cort del Principat de Ca-

thalunya humilmet supplica, sie merce vostra, obseruant los dits capitols, e ordinations, de continent prohibir lo exercici dels dits officis, e inhibir los dits Aragonesos d aquells, e manar no vsen, fins la dita Cort del dit Principat sie legitimament certificada de la reuocatio del dit fur: e si vsaran contra la dita prohibicio, tots los actes per aquells faedors sien haguts per nulles, e ineficaces, e per tals reputats. Plau al senyor Rey.

XI. FERRANDO segon en la primera Cort d Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxj. Cap. xij.

A Pprobants, loants, e confirmants las cõstitutions sobre aço disponents, de e ab consentiment, e loament de la present Cort proueim, e ordenam, que alguna persona que no sie nada, e domiciliada en Cathalunya verament, e sens frau, e fectio, no puga tenir, ne exercir algu offici perpetuo, triennal, o temporal, o de algutz irs, o altres qualseuol officis ordinaris, o extraordinaris, o altres officis axi majors, com menors; ab jurisdiccio, o sens jurisdiccio, no obstant qualseuol vs en contrari introduit, decernint, tots actes en contrari esser nulles, e ineficaces, e aquells esser reputats per priuadas personas: pero q los estrangers, qui de present tenen officis triennals, pugan tenir, e continuar aquells, per lo temps per las constitutions statuit, no prejudicant a las constitutions, e actes

L 3 de Cort

de Cort disponents sobre los dits officis, e altres qui deuen esser regits per Cathalans: no volent, ne entendent, que en la present dispositio sien compresos Locinentia general en lo dit Principat, ne altres officis de casa nostra, e dels Reys successors nostres: empero per aço no volem prejudicar, ne derogar als vsatges, constitucions, e priuilegis, vfos, e costums del Principat de Cathalunya, si altramet per aqlls era proueit: volé empero, q̄ aquellas personas ecclesiasticas que tenen, o tendran en lo dit Principat Prelaturas, Dignitats, canongias de Seus Cathedrals, o Comandas del orde de sanct Ioan, pus los obtinents aquellas sien nadius de nostres Regnes, e terras, e conformes a la constitutio feta per lo Illustrissim Rey don Alfons. oncle nostre de gloriosa recordatio en la Cort de sanct Cugat, e tingan son domicili, e residentia personal dins lo Principat de Cathalunya, pugan hauer, e tenir tots officis, que personas ecclesiasticas nadas, e domiciliadas en Cathalunya poden tenir, e exercir, pus empero en las terras, de hont los dits ecclesiasticos fora lo dit Principat seran, no sien prohibits los Cathalans obtenir semblats officis.

XII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xviii.

*reclans nats fora
Catalunya resolt
sien aquies en mateix
offici per verda*

PEr quant en diuerfas constitucions de Cathalunya, e encara algunas de las precedents per nos fetas, son expressament prohibidas de officis, axi de jurisdicctio, cō

*quod appropria. Na. in Ho. de Jary. cum iudicant.
Edictum de Jary. sequit originem. par. la. oronij. prouent.
non est quod ad omnia.*

sens jurisdicctio, castlanias, castellanias, e capitánias, e en diuerfas altras cosas, las personas que no son nadas, e domiciliadas dins lo Principat de Cathalunya, e axi p̄ causa de las turbacions, cō altramet se tropien vuy en die, e encara per auant se porien trobar molts fills de Cathalans, qui no son nats dins lo Principat de Cathalunya, ans fora de aqll, per tal ita tuim, e ordená, q̄ qualseuol personas d̄ qualseuol statmet, e cōdiccio sien, q̄ ferá nats, o naxerá de aqui auat fora lo dit Principat de Cathalunya, si aqlls tals sera fills d̄ Cathalás, nats, e domiciliats dins lo Principat, e volran venir de las ditas parts hont son nats, a estar, e habitar, e tenir son domicili, e capmajor, e realment aquell tindran vertaderament, sens frau algu, dins lo dit Principat, que aquells tals, encara que sien nats fora lo dit Principat, sien haguts en to tas cosas, e en tots officis, e beneficis per vertaders Cathalans, axi com si fossen nats dins lo dit Principat. *de P. Angl. B. pag. 167.*

XIII. LO MATEIX en la segona Cort de
Barcelona, Any M.CCCC.
Lxxxiiij. Cap. Lxvj.

PEr quant per constitutio en la Cort de Montso feta, alguns estrangers foren prohibits de poder tenir alguns officis en lo Principat de Cathalunya, si dones dins cert temps en dita constitutio prefigit, en las parts de hont tals estrangers son nats, no eren reuocats los furs, constitucions, e statuts fets, que Cathalans no pugan alli te

alli tenir officis, e lo dit temps se ja passat, perço ab approbatio d'la present Cort statum, que tots temps q' dits furs, constitutions, e statuts contra dits Cathalans seran reuocats en ditas parts, que la demundita prohibicio en dita Cort de Montsó feta contra dits estrangers, per occasio de dits furs, constitutions, e statuts, se haguda ex tunc per reuocada, quant a las ditas terras, e locs, q' hauran feta la dita reuocatio.

XIII. PHILIP Princep, y Loctinent general de Carles en la primera Cort de Montsó, Any M.D. xxxxvij. Cap. xxxv.

PEr prouoir, a que no sien fetas relations falças, ni rebre salaris immoderats p' los porters, verguers, y missatges d'la Royal Audiencia, y del Portant veus de general Governador de Cathalunya, y del veguer de Barcelona, y altras Corts Reyals de la dita ciutat, statum, e ordenam, que de aci auât en los officis se hauran de prouoir, tals officis no sien atorgats a estrangers, ni a personas incognitas: e q' lo present capitol se extes per los Comtats de Rossello, y Cerdanya.

XV. LO MATEIX en la segona Cort de Montsó, Any M.D. Lij. Cap. de Cort viij.

SVpplica la dita Cort a vostra Alteza, li placia statuir, y ordenar, que Francesos, ni fills de aquells, encara que sien casats, no puga obtenir offici Royal en Cathalu

nya, y los quilts tenen, ne sien remoguts, y en loc de aq'ls posats Cathalans: entenenç empero, q' lo present capitol no cõprenga los fills de dits Francesos, nats, y domiciliats en Cathalunya. Plau a sa Alteza, q' aço se entega en lo de aqui auât, en los qui no tindran sos domicilis per deu anys en Cathalunya, y ques guarden las cõstituciõs sobre aço dispositants.

XVI. PHILIP en la Cort de Montsó, Any M. Lxxv. Cap. de Cort xxvj.

PEr quât per cõstitutio de Cathalunya, y capitols de Cort esta ordenat, que tots los officials, axi ab jurisdicció, cõ sens ella, y axi de la cort nostra, com de la Prouintia, y los d'las Illas de Mallorca, Menorca y Yuiça hajan de esser naturals de Cathalunya, y Comtats d' Rossello, y Cerdanya, y prohibescan particularment, que lo Prothonotari de Arago y son loctinç, Secretaris, y scriuans de manament que no seran naturals no pugan fer ningûs despatxs tocants a dits Principat, y Comtats, y Illas sobreditas, ys veja ab la experientia, que molts officials no essent naturals, en violatio de ditas constitutions, y capitols de Cort despatxan diuersos negocis, que per consequent venen a esser nulles, y de ninguna valor, perço supplica la present Cort a vostra Majestat ab lur loatio, y approbatio li placia statuir, y ordenar, q' per leuar dits incõuenients, que per raho de dita nullitat se porien seguir, y p' la obseruâça

L 4 dellas

5. Aug. 7. 8.

dellas se feruit manar, que ditas cōstitutiōs, y capitols de Cort se guarden inuiolablement, no obstar qual seuol abus: y que los officials Reyals qui vuy son, y per tēps seran siē obligats a prestar jurament, de que no contrauindran a ditas constitutiōs, ni capitols de Cort, ni consentiran que se contrauingut en ellas.

Plau a sa Majestat ques guarden las constitutions.

**QVE LOS OFFICIALS
FAÇAN PERSONAL RESI
DENTIA EN SOS OFFI
CIS. TIT. LVIII.**

- II. ALFONS terç en la Cort de Mont
blanc, Any M.CCC. xxxij.
Cap.xv.

Os veguers, sots
ueguers, corts,
balles, sotsballes,
saigs, e altres offi
cials nostres qui
de jurisdicció v
fan, si qñc de ca
sa nostra, o no, siē tēguts de fer resi
dētia cōtinua, e personal en los locs,
en los quals regiran los officis de
muntdits: ajustats, que aquells de ca
sa nostra, mentre que tēdrà los dits
officis, encara si a la nostra cort vē
dran, nols se fet compte, ni albara
de lur quitatio, e a la demunt dita re
sidentia a fer, aquells no resmenys
volem esser tenguts, e estrets.

- II. PERE terç en la Cort de Ceruera,
Any M.CCC.Lviii.
Cap.xv.

Confirmants de aqui auant la
constitutio feta en la dita
Cort de Montblanc que co
mença. *Los veguers, &c.* e a aquellaaju
stant statuim, que si los dits officials,
dels quals en la dita constitutio mē
tio es feta, residentia cōtinua, e per
sonal no faran, encara si solamēt per
dos mesos en lo any, jatsie q̄ entre
diuerfas vegadas la dita residētia fer
hajan cessat, perdan ipso facto lo sa
lari de aquell any, de la qual per dua
nos no puxam a aquells gratia, ne re
missio fer per neguna manera.

- III. CARLES en la quarta Cort de
Montso, Any M.D. xxxij.
Cap. xxxj.

MEs statuim, y ordenam, que
los officis de jutges, y aduo
cations Reyals de la vila de
Perpinya, hajan de esser regits per
sonalment, y no pugan esser regits p
substituts.

**QVE NOVELLS OFFI
CIALS NO SIEN PO
SATS. TIT. LX.**

- I. MARIA Confort, e Loctinent gene
ral de Alfons quart en la Cort
de Barcelona, Any M.CCCC.
xxij. Cap. xxviii.

Ontra constitutions
es d̄ Cathalunya, no
uells officials posar
en loc, hont no es
acostumat, perço
statuim, ordenam, e
declaram, tots, e qual seuol officials
consti

constituïts, creats, e posats en qualseuol ciutat, vila, o loc de Cathalunya, de Prelats, Barons, cauallers, homès de paratge, de ciutadans, e de altres hauments iurisdicció, o cōmunio en aquellas, en las quals antigament, en lo tēps del senyor Rey en Pere terç no eren acostumats, no deure esser posats, ni cōstituïts, e aquells, e quiscun de aquells, sots qualseuulla titol, o nom sien estats posats, reuocam, e hauem per reuocats, e tornam las ditas ciutats, vilas, e locs, e los dits oficials al vs antic, e acostumat, axi que de aqui auant no pugan, ne gosen vsar, ne exercir iurisdicció, sino en los locs, e en, e per la forma que feyan en lo temps del dit senyor Rey en Pere proauí nostre, e de sos antecessors: tolèts, e abolints totes, e sençals commissiōs, e prouisiōs en contrari fetas, e emanadas, o de aqui auant emanadoras: e si lo contrari se ra fet p los dits oficials, o algu dells, sien haguts per priuats delurs officis, e tots actes que apres faran, sien ipso iure nulles, e no sien obtemperats per los oficials ordinarijs: e hōt los dits oficials reduïts al vs antic, se esdeuendra vsar de alguna iurisdicció, ses lo vs antic feta, tals oficials estrenyem, e volem esser estrets a tenir taula, e assegurar aquella, segons en los oficials triennals es statuit, e ordenat.

II. LA MATEIXA en dita Cort
Cap. xxviii.

Per tolre vexacions als subdits del senyor Rey, statum, e ordenam ab consentiment de la

dita Cort, que algu cōmissari, sots titol, o nom de Vilrey, loctinent, protector, reformador, procurador, delegat, instigador, o sots qualseuol altre nō, titol, o vocable sie nomenat, o descriure se puga, e per qualseuol cas, necessitar, yrgentia, o manera, no sie, ni puga esser per lo dit senyor Rey, ni per nos, ni per lo Primogenit, o successors lurs, o nostres, ne p alguna altra persona de qualseuol altra authoritat, o poder stablida, creat, ordenat, ne trames en alguna part del Principat de Cathalunya, e totes prouisiōs fetas, e faedoras en cōtrari sien cassas, e nullas, e los dits cōmissaris sien haguts totalmēt per priuadas personas, e en res no sien obeïts, e quels puga esser resistit, sens reprehensio alguna. *T. any 1.*

III. IOAN segō en la Cort de Montfō
Any M. CCCC. Lxx. Cap. de
Cort xxxiiij.

COm per la multiplicatio dels commissaris creats en lo dit vostre Principat, sien comesos diuersos abusos, entrant aquells en terras de Esçlesias, Barons, cauallers, e altres, per executiōs, exactiōs, e altres actes, en casos no licits, ni permessos de admetre, en euidentissim perjudici, e derogatio de la cōstitutio sobre aço al dit Principat p la Serenissima senyora Reyna dona Maria com a Loctinent general en la Cort de Barcelona atorgada, e per vostra Majestat jurada, e confirmada, la quals es del tenor seguent. *Per tolre vexacions, &c.* pertant la dita Cort humilment supplica sie merce
L 5 vostra

vostra seruar, e fer seruar inuiolablement la dita constitutio, e si cas era, que a tals cōmissaris era fet qualseuol empatx dé fet en manera alguna, per tal empatx, o impediments, no puga esser contra los empatxats feta inquisitio, proces, inquietatio, vexatio, o molestia alguna per vostra senyoria, officials vostres, ne altres: ans si algu, o alguns per tals actes fins acíson estats processats, aquells tals processos sien cancellats, e haguts per nulles, e de nul·la efficacia, e valor. Plau al senyor Rey. *T. vngl. 6.*

III. FERRAMDO segon en la primera Cort d Barcelona, Any M.CCCC. Lxxxi. Cap. xx.

COm en la Ballia general haja Balle, e loctinent de aquell, e de vn tēps enſa sie introduit, q̄ vltra los dits Balle, e loctinent sie creat vn official, quis diu regent la ballia, lo que es contra cōstitutions, prohibints creatio de officials nous, per tal reuocam ab la present constitutio lo dit offici de regent la ballia general, e volem, que de aquí auant tal offici de nou no puga esser fet, ne creat.

V. LO MATEIX en la Cort de Montſo, Any M.D.x. Cap. xxxvij.

STatuim encara, e ordenam, cōfirmants las altrās constitutiōs sobre aço disponents, que alli hont no ha hagut official bastoner, de aquí auant no ni puga hauer.

VI. CARLES en la segona Cort de Mōtſo, Any M.D. xxxiiij. Cap. de Cort ij.

COm per la cōstitutio del Rey en Pere terç, en la quarta Cort de Barcelona, començat.

Com los Alguatzirs, &c. sie ordenat, que los Alguatzirs Reyals de Cathalunya tingan iurisdicció en los que son de casa d vostra Majestat, e per altra cōstitutio del Catholic señor Rey Ferrando segon en la primera Cort de Barcelona començat. *Approbant, &c.* sie disposat, q̄ tots los officials en lo present Principat axi ab iurisdicció, cōsens aq̄lla, haja d esser nats, y domicilats en Cathalunya, e tãbe per altra constitutio de la Reyna dona Maria, en la Cort de Barcelona capitol xxviij. Encara per lo capitol xxxij. del Rey don Ioan segon, en la Cort de Montſo stiga ordenat, que nouells officials en lo present Principat no sien posats, e contra forma de ditas cōstitutions en los dies passats, estant vostra Majestat en la ciutat de Barcelona, per los quis diuen alcaldes de la cort castellans, se ha vſat de iurisdicció, coneixent de causas dels familiars, y de la casa de vostra Majestat, la qual iurisdicció, segons es dit, pertany als dits alguatzirs Reyals, en virtut de dita cōstitutio, perço los dits tres ſtaments suplican a vostra Majestat, que hauet per reuocats los dits abusos, y aq̄ls hauent, y reputant per nulles, y de ningun effecte, restant las ditas constitutions en lur força, y valor, en quāt menester sie vulla de nou statuir, y ordenar, que de aci auant las ditas consti-

constitutions sien integrament obseruadas, prouieint expressamēt, que los dits alcaldes, e altres quis diran officials de la cort, e personas estrangeras, estant vostra Majestat, e vostres successors en lo present Principat, e Comtats de Rossello, y Cerdanya, en ninguna manera vsen, ni vsar puzan de jurisdicció alguna, ni exercecan aquella en los familiars d la casa, ni en altras personas, e fent lo contrari, los actes siē nulles, e ells siē haguts per gitats de pau, y de treua, remetēt lo dit exercici a aquells, als quals per constitutio de Cathalunya, e altras leys de la terra es licit, y permes. Plau a sa Majestat, q sien seruadas las cōstitutions de Cathalunya, reuocats qualseuol abusos en contrari.

QUE OFFICIS TRIENNAIS NO SIEN ATOR GATS A TOTSTEMPS, NE A VIOLARI. TIT.LXI.

I. IACME segon en la segona Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxviiiij. Cap. iij.

Lgū offici dels demunt dits officis, nos, o los successors nostres no donem de aqui auant a tots temps, ne a violari, ne a cert temps: e si ho fayan, que no hagues valor la donatio, ne fos haut per official, ne valgues res que faes com a official.

II. ALFONS terç en la Cort de Montblanc, Any M. CCC. xxxiij. Cap. xiiij.

Statuim, e ordenam, que lo capitol fet per lo dit senyor Rey pare nostre en la segona Cort de Barcelona, lo qual comença. *Algun offici dels demunt dits*, de tot en tot sie seruat. Ajustants que al dit capitol per interposadas personas, o en altra manera no sie fet frau: e si alguns, contra la forma demunt dita, per nos seran posats en officis, aqlls decernim esser priuats, e volem esser remoguts dels officis demunt dits.

III. FERRANDO primer en la Cort de Barcelona, Any M. CCCC. xiiij. Cap. viij.

Prohibim, q tots los officis de jurisdicció, los quals se deuen dar a trienni, no sien per nos, o successors nostres a vida, o altre temps atorgats: e si lo contrari per nos, o nostre Primogenit, o successors nostres, o seus en esdeuenidor se esdeuedra esser fet, allo axi cō ha fet contra las leys de la terra, de consentiment de la present Cort anul·la, e las ditas leys per nostres predecessors de loable memoria fetas, confirmam.

QUE OFFICIS TEMPORAIS NO SIEN CONTINVATS. TIT.LXII.

PERE terç en la Cort de Montsó, Any M. CCC. Lxiiij. Cap. ij.

Com

Om los officis de jurisdicció no dejan esser continuats, e per tal que sie esquivat lo frau quis feya a la constitutio feta en la Cort de Montblanc, per lo molt Alt senyor Rey Namsos pare nostre de bona memoria que comença. *Vole, e en per tots temps ordena, q de aqui auant.* *com. 6 pag.* declaram, que negu qui haja regit offici de jurisdicció trienal, no puxa tenir, o administrar en lo seguent prop trienni aquell mateix, o altre offici de jurisdicció dins aquella mateixa vegueria, o ballia, encara que taula haja tenguda, e sie per sententia absolt, sots lo qual offici de jurisdicció, veguers, sotsueguers, corts, balles, sotsballes, assessors, e jutges ordinaris, e capdéguytas volem esser copresos: aqlls empero qui en lo trieni propallat menys de vn any haurá regit algu offici d jurisdicció, sots sperança que aquell offici per aquells en lo present trieni sie regit, no volem esser compresos en la constitutio present.

- II. FERRANDO primer en la Cort de Barcelona, Any M.CCCC. xij. Cap. vij.

Contra la pēsa de algunas constitutions de Cathalunya, e la tenor, e serie d aquellas ha uem trobat, de algu temps en la indugudamet tollerat, en spēcial, que vn mateix official en alguns llocs de Cathalunya, per dos triennis, e mes continuament, e successiue, ha regit offici d jurisdicció, lo qual regimet,

las ditas constitutions contrestants, en alguna manera nos deuia continuar, perque confirmants las ditas constitutions parlants de prouissos de officials de jurisdicció, e volents aquellas inuiolablement esser obseruadas, prohibim las ditas cosas de aqui auant esser fetas, axi que per nostre propri motiu, e encara a supplicatio de vniuersitat de ciutat, o de loc hont es lo cap del offici, o de algun altre, no puxa sobre açó en alguna manera esser dispensat.

QVE NINGV PVGA TE
NIR SINO VN OFFICI DE
IVRISDICTION EN VN
MATEIX LOC. TIT. LXIII.

- I. IACME segon en la segona Cort de Barcelona, Any M.CC. Lxxxxviij. Cap. xij.

Legun home no puxa tenir en vna mateixa ciutat, o vila, sino vn offici de jurisdicció.

- II. FERRANDO segon en la Cort de Montso, Any M.D.x. Cap. de Cort. vj.

En la vostra ciutat de Gerona sont tres officis, los quals denen tenir, e regir tres doctors, la judicatura de appellations, la aduocatio fiscal ques diu major de la ciutat, y Bisbat de Gerona, e laltra se diu menor del veguer, e balle d la ciutat

ciutat de Gerona, e la major aduocatio reb de salari quiscun any cent liuras, e mes, las quals pagan los officials Reyals d Gerona, e los officials de las vilas, e locs del Bisbat, la menor reb trenta e set liuras deu sous, q pagan lo veguer, balle, e sotsueguer d Gerona, e los dits tres officis te ab prouisi6s de vostra Majestat micer Franci Michel, los quals officis son de persi distincts, e en ningũ temps no son estats en poder de vna persona: e perque se creu vostra Majestat no es estat a ple informat, perq estāt los dits officis en poder de vna persona, los negocis del fisc no poden hauer bona expeditio, e los delats son differits, e detardats en lur justitia, e axi mateix, per que lo qui obte la aduocatio major acostuma de anar per las vilas, e locs del Bisbat, occorrenthi algun cas, e altra resta, e esta continuament en la ciutat: e com en las presents Corts que vostra Altesa celebra en la present vila de Montso, a suplicatio dels syndics de la ciutat de Gerona, als tres brassos de Cathalunya, sie vist al stament ecclesiastic, e al stament Reyall pendre torb, e differir la justitia en

la ciutat, e Bisbat de Gerona per la dita occasio, e lo stament militar haja deslberat que sie feta justitia, per tant los dits staments, segons las desusditas deslberations supplican a vostra Reyall Majestat, vulla ab acte, y capitol de cort pueir, e ordenar, q en la dita ciutat d Gerona haja dos aduocats fiscals, com es acostumat abans, que ditas aduocati6s tingues dit micer Franci Michel, e de aqui auant en ningun tẽps no pugā estar en ma, e poder de vna persona directament, ni indirecta, proueing, que la judicatura de appells sie proucida a vna altra persona, la qual tinga sa habitatio dins la dita ciutat de Gerona, e conega de las causas de apelatio, segons es vsat, e praticat: aco mateix sie proueit dels dits officis de aduocacions fiscals, de esser donats a dues personas, en axi que dits officis sien regits per tres doctores residents en dita ciutat, reuocant ab lo present acte, e capitol de cort totes prouisi6s fetas, e faedoras encõtrari, no obstant fessen expressa mētio del present acte, o capitol d cort perpetualment obseruador. Plau al senyor Rey.

LIBRE

LIBRE SEGON DE LAS CONSTITVTIONS DE CATHALVNYA.

DE MONSTRAR, Y EX-
HIBIR CARTAS, E NO
TAS. TIT. I.

- I. PERE terç en la Cort de Perpinya,
Any M.CCC.Lj.
Cap. xij.

LA difficultat
dels notaris, la
qual en demō-
strar cartas, e no
tas q̄ son rebu-
das de las cosas
dejus scritas, so-
uint fan, obuiants, ordenā, e statuim,
quels ordinarijs dels locs forcē, e siē
tenguts de forçar los notaris estants
dintre lur destret, a monstrar cartas
de vendas, de stablimēts, e de quals
que altrs alienacions, las quals se fa-
çan per emphiteotas, vassalls, o feu-
datis, e qualsque altres terratinēts,
de las posselsiōs q̄ tenen en acapte,
feu, pagesia, o qualque altre cens, ser-
uitut, o carrec: e las notas encara de
aquellas cartas, als senyors, per los
quals aquellas posselsions se tenen:
e adonar encara a ells, a despesas de
aquells senyors, de las ditas cartas, e
notas copia, o translat, la qual copia
aquells notaris sens força puxan do-
nar.

- II. FERRANDO segon en la primera
Cort d̄ Barcelona, Any M.CCCC.
Lxxxj. Cap. xvj.

VOlem, e ordenam, que lo scri-
ua de nostre Rey al archiu qui
es dins la nostra ciutat de Bar-
celona, siē tengut monstrar, e donar
translat, satisfet empero de son sala-
ri condecet, de tots actes tocāts in-
teres de part a part: en las cosas em-
pero que hauran esguart al interes
de la Regia Cort, haja hauer mana-
ment nostre, o del nostre Primoge-
nit, o Lordinent general, o Gouver-
nador general, o Portant veus de
aquell.

DE PACTES, Y TRAN- SACTIONS. TIT. II.

- I. VSATGE Comunie.

Comunias, e coui-
nenças quels cau-
llers, els homens de
peu fan entre si, vo-
lēts anar en hosts, e
en caualcadas, o en
cassas, fermament sien tengudas per
aquells qui las oiran, e las authorit-
zaran, e per aquells qui las oiran, e
callaran, e no contradiran, que axi
hi hajan prou, o dan, com entre ells
sera conuengut.

Vfatge

II. VSATGE Constituerunt etiã lo ij.

Constituiren encara mes, que de clams que hu faria, ã altre, si las personas de aqnells, en trels quals lo plet sera, puys venen a sagrument de feeltat, o a homenatge, o amistança per se compresa, los sobredits clams, si aqui no son retenguts, sien perpetualment inualits, y tenguts per finits.

DE TREVAS CONVENTIONALS, Y EMPRENI
MENT. TIT. III.

I. CONSVETVT de Cathalunya.

SI yo he treuas ab tu a cert die, no resmẽys pusc entre aquell die a tu penyorar lo deute que deus a mi, mas lo superfluo som tengut de retre a tu, si alguna cosa ne he presa. Alguns dien que no, si retengut no es estat, quãt las treuas foren dadas, mes pledejar ab ell pusc, e demanar en juy.

Item: no porie valer a alcun contra tu, entre aquell die que las treuas son fetas, car trencadas serian. E jatsie deffenent la casa mia damnatge a tu haure donat, som tẽgut a tu esmenar per treuas, mas la fe mia non val menys, mas la tua, axi alguns, yo contra, mas aco es ver, es serua, que las treuas son trencadas en lo dit cas.

I. IACME primer en la Cort de Barcelona, Any M.CC. Lj.
Cap. j.

Conegã vniuersos, que nos en Iacme, &c. Volents doncs tota malitia, e tota occasio de infidelitat entre tots nostres sortimesos de tot en tot extirpar, decernint ab cõsell de tots los sobredits diem statuidor, q̃ quiscu qui ab altre haura treuas adiades, o sera estat lonce tẽps, o breu, enmig del tẽps no puxa retre las ditas treuas, ne puxa fer mal a altre, ne las treuas en qualque manera infringir, ne p raho de pignoratio, ne per alguna occasio.

II. LO MATEIX en dita Cort
Cap. ij.

Semblantment, quiscu qui haura ab algu tinenças, o algu cert, o certs dies en fre aquellas tinenças, ni per raho de pignoratio, ni per alguna raho, o occasio puxa malfer a altre, ne aquellas tinenças infringir: quiscuulla qui entre treuas, o tinenças adiades fara mal a algu, ab lo qual haura treuas, o fara pignorations, o damnatge algu li donara, en doble lo hi esmen: feta primer restitutio del damnatge, o pignoratio a aquell, qui ha soffert lo damnatge. E de la dita pena del doble la meytat a nos, e l'altra meytat al soffrent lo damnatge de tot en tot se applicada, axi que per pignorations fetas, e treuas, e tinenças trencadas valega mẽys la sua fe, e quen puxa esser rep tat, fins que haja restituit tot lo dan, e la pena del doble delus posada.

Alfons

III. ALFONS segó en la Cort de Mòt-
so, Any M.CC.Lxxxviii.
Cap. vj.

ORdenā, e statuim, que si nos
hauem fet empeniment, o
couinença ab algun hom de
la nostra senyoria, que sie absolt, e re
uocat, perço, car senyor no deu te-
nir part, ans deu esser cominal en ju-
stitia a totes las gentes, e que de aqui
auant no façā las cosas demutdidas.

IIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxij.

ORdenam, e statuim, que algu
hom q̄ ab altre haja treuas,
no gos seguir los enemichs d̄
aquell ab qui ha treuas, ne talayar,
ne estar en aguayt, ne empresa, en tal
manera que dan sen puxes seguir a
l'altra part, e si ho fara, que sie trenca-
dor de treuas, e puxa esser cōuengut
de tot lo malefici q̄ los altres farian,
axi com de treuas trençadas.

V. IACME segó en la primera Cort de
Barcelona, Any M.CC.Lxxxj.
Cap. xxv.

SI algu haura treuas ab altre, el al-
tre sera mort dins aq̄llas treuas
per aq̄lls, qui dadas las haurā, o
per sos valedors, q̄l senyor del mort,
o los parents lo puxan demanar a
aquell, qui haura donadas las tre-
uas, axi com poria fer aq̄ll, qui more-
sera: e aquell, qui dadas las haura, sie
tengut de respondre al senyor, o al
hu dels dits parents.

VI. CARLES en la Cort de Bar-
celona, Any M.xx.
Cap. v.

STatuim, y ordenam abloatio, y
approbatio de la present Cort,
que si algu, apres que haura fet,
y ferman treuas ab algun altre, acor-
dadamēt rompra, o fora rompre las
treuas, o matant, o nafrant, o batent
aquell, o aquells, ab lo qual, o quals
ditas treuas hauie feras, o cre-
mant casas, pallers, o altres bens, ta-
lant messas, o vinyas, destroint mo-
lins, trencant ayguas, matāt bestiar,
o affollant bestias de caualcar, o la-
borar, o matant, o nafrant familia, o
catu de aquell, o aquells ab qui las
ditas treuas haura fetas, vltra que sie
hagut per bare, e traydor, segós vfat
ges de Barcelona, e constitutions de
Cathalunya, incorrega pena de
mort natural, la qual empero pena
sie en arbitre del jutge, segons la qua-
litat del crim, cōmutar en mutilatio
de membre, e no menys: e los qui en
la forma susdita, o en altra qualseuol
manera rompran treuas conuentio-
nals, sien ipso facto haguts per gitats
de pau, y treua, e sien punits segons
vfatges de Barcelona, e constitutiōs
de Cathalunya, e altres drets, remo-
guts tots abusos: e per la present cō-
stitutio, no sie entes, ni presumit, q̄
sie donada facultat als qui no es per
mes, de bandolejar.

VII. LO MATEIX en la tercera Cort
de Montño, Any M.D.xxxvij.
Cap. xij.

PEr leuar los grans abusos, y ex-
torsions que fan los algutzirs,
y cōmissaris nostres, anant per
la terra,

la terra sens expressa cōmissio, sent
firmar treuas a personas que ja las
hā firmadas en poder dels officials
ordinaris, ordenā, y statuim, q̄ si los
officials ordinaris, sic Baros, o altres,
ans de esser formada la regalia, hau
rā feta fer pau, o treua, de la qual cō
ste per acte authentic, lo commissari
de la regalia no se entremeta de la
dita pau, o treua, pus per aquella q̄
los dits officials hauran posada, estī
gan las parts en seguretāt.

VIII. L O MATEIX en la quarta Cort
de Montsó, Any M.D.xxxij.
Cap. de Cort xvij.

PEr posar en major pau, y tran
quillitat lo present Principat d̄
Cathalunya, y Cōtats de Ros
sello, y Cerdanya, sic statuit, y orde
nat, que encontinent se moura al
guna questio, debat, o brega, o alias
entre personas, entre las quals no es
licit, ni permes bandolejar, los offi
cials axi Reyals, com de Barons, axi
ecclesiastics, com seculars de qui se
ran districtuals, hajan de posar los
en treua, y seguretāt per parents,
amics, y valedors: e si las parts, o algu
na dellas eran renitēts firmar aque
llas, que los dits officials los hajā po
sar encōtinent guardas, doblant, y
redoblant, aquellas, com es de vs, y
pratica, y executarlas, fins a tant ha
jā firmat ditas treuas: e si per cas los
qui tindran la questio seran distri
ctuals d̄ diuersos officials, ço es, que
la hu sic districtual de vn official Re
yal, y laltre de altre official Reyal,
o de diuersos Barons, o la hu de
official Reyal, laltre de Baro, lo offi

cial request ab letra, haja de fer fir
mar la treua a son districtual, for
çant lon per via de posarli guardas,
y per altres remeys de justitia per me
sos: e si passat vn die natural apres
de dita requesta, no haura fet fir
mar ditas treuas, e fetas las dietas, e
altres compulsions necessarias, e per
mesas, incorrega lo dit official re
quest en pena de cinquāta liuras, ac
quisidoras la meytat al senyor Rey,
o a sos Reyals cofrens, e laltre meyt
tat al official requerint, la qual pe
na, tantas vegadas com se contrafa
ra, sic executada per lo senyor Rey,
o per son Loctinent general, o per
Portant veus de Governador gene
ral de Cathalunya, o dels dits Com
tats de Rossello, y Cerdanya: e las
guardas posadas per fer firmar di
tas treuas no pugan rebre per lur sa
lari cascuna dellas, y per quiscun die
de sol a sol, mes de tres sous: e lo
present capitol sic durador fins a la
conclusio de las primeras Corts.

Plau a la Majestat, sens perjudici
ningu del q̄ sobre aço preten lo fisc.

Aut. conf. ut t. fo. 892. col. 2. et 3.

DE ADVOCATS.

TIT. III.

I. MARIA Consorte Loctinent gene
ral de Alfons quart, en la Cort de
Barcelona, Any M. CCCC.
xxij. Cap. xvij.

Sats es cosa ridiculosa
als juristas qui volē exer
cir offici de judicatura,
o de aduocatio en Ca
thalunya, e no poc damnosa als liti
gants, ignorar las leys de la terra, per
M ço statuim

quid t. com

cō statum, ordenā, volem, e manā, q̄ quiscun jurista qui voltra vfar dels dits officis de iudicatura, o de aduocatio en lo Principat de Cathalunya, ans que siē admesos en aquells, o en algu de aquells, hajan, e sien tenguts hauer sens frau algu los vfatges de Barcelona, constitutions, e capitols de cort de Cathalunya, segōs las quals, ans d̄ tots altres drets ha esser jutjat dins lo dit Principat, e si algu dels dits juristas, no hauent las ditas leys, presumira aduocar, o jutjar, aquell aytal volem incorrer pena de cinquanta liuras, la meytat guanyadora al fisc, l'altra meytat al accusador: volēts en la present cōstitutio esser compresos los juristas, qui de present aduocan, o jutjan, si dins spay de sis mesos primer vinēts no hauran las ditas leys de la terra.

- II. PHILIP Princep, y Loctinēt general de Carles en la primera Cort d̄ Mōtso, Any M.D. xxxxvij.
Cap. xxvij.

COm per cauillatiōs, y diffugis que moltes vegadas se fan per los aduocats, las causas se allargan, en dany de la justitia, y de las parts, statum, y ordenam, que los aduocats qui scientmēt haurā ordenada supplicatio, per euocar causa a la Regia Audientia no euocable, y dit article scientmēt proseguiran, sien obligats en pagar las despesas, y aximateix si serā conuēçuts de cauillations illicitas, pogan esser multats per la Regia Audiētia, y q̄ lo Loctinent general tinga grā aduertentia, en ferho executar ab tota diligētia.

DE PROCVRADORS. TIT. V.

- I. FERRANDO segō en la primera Cort de Barcelona, Any M.D. liij.
Cap. viiij.

Er euitar suspicions ordenam, e statum ab approbatio, e consentiment de la present Cort, q̄ algu familiar, o domestic de algun doctor del nostre consell, o començal, o prenent soldada de aquell no gos, ni li sie permes directament, o indirecta, en pales, o en secret procurar, o nomar algun litigant en qual causatocausa, o causas ques hajan a decidir en la nostra Regia Audientia, e aço sots incorrimēt de pena de cinquanta liuras, per cascuna vegada que sera contrafet.

- II. PHILIP Princep, y Loctinent general de Carles en la primera Cort de Montso, Any M.D. xxxxvij. Cap. Lviij.

COm p la negligētia dels procuradors moltes causas de appellations se fan desertas, y moltes voltas prenē diners d̄ la part altra, perque dexten de fer las diligēcias degudas, perço statum, e ordenā, q̄ los procuradors qui per negligētia dexaran fer desertas las causas, d̄ lurs propis bēs hi siē obligats, y los qui per dol, o subornatio faran las causas desertas, pogan esser punits corporalment, y q̄ sie duradora la pre-

la present constitutio fins a las primeras Corts. *confirmat. p. 143. c. 4*

- III. *en la Cort de Barcelo-*
na. Any M. D. Lxiii. Cap.
de Cortxxij.

COm molta part de differir se la expeditio de las causas, siē los scriuans, tant en la Royal Audiētia, com en las cortz dels Portants veus d̄ Governador en los Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya, com t̄be en las cortz dels ordinaris, los quals no taris prenen supplications, demandas, y scedulas, comparants alguns cō a procuradors, fense fer se, ni produir lurs procr y fent intimar als dits procuradors, de manera, que moltes v̄ as se fa gros proces, fens esser legitimadas las personas cōparentes, perco, per leuar dits abusos, supplica la present Cort a vostra Majestat, que ab lur consentiment, y approbatio li placia statuir, y ordenar, que ningun notari, o scriua de proces, tant de las causas ques portā a la Royal Audiencia, cō de las ques portan deuant los Portants veus de general Governador en lo Principat de Cathalunya, y Cōtats d̄ Rossello, y Cerdanya, y t̄be en las cortz deuāt los ordinaris, puga pēdre supplications, demandas, scedulas, articles, ni altres actes de las causas, de al gū com a procuradors de altres, q̄ no aparega d̄ la procura, y no sie la dita procura lexada, y produida en poder del scriua de la causa, ni tampoc faça intimas a algu cō a procurador, q̄ dela procura no li cōste en

proces, e si lo contrari fara, cayga en pena de priuatio de son offici pera vn any, y haja d̄ pagar a las parts los danys quels ne vindran. Plau a sa Majestat.

DE EXAMEN DE ADVOCATS, METGES, Y NOTARIS. TIT. VI.

- I. ALFONS segō en la Cort de Montso, Any. M. CC. Lxxxviii.
Cap. xvij.

ORdenam, e statuim, que algun saui en dret n̄ vs en algūa cort de inquisition, ni de aduocacions, ne de jutjaments, entro sera examinat per los prohoms de quiscun loc, ensem̄s ab los altres sauis en dret, e aquells qui seran elets juren, que se hauran feelment en aduocacions, e en las altraz cosas, en poder del ve guer, o del balle, e dels dits prohoms de aquell loc.

- II. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xvij.

ORdenam, e statuim, que allo mateix se faça en los metges, e cirurgians.

- III. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xviii.

ALLO mateix se faça en los notaris publics.

M 2 Pere

IIII. PERE terç en la Cort de Ceruera,
Any M.CCC.Lviiiij.
Cap.xij.

Confirmants encara lo capitol
en la dita cort de Mòsto fet,
qui comença. *Ordenam, e Statum,*
e c. e a aquell anya dint statum, que
negu saui en dret en las ciutats, vilas,
ne encara en altres insignes locs no
puxa aduocar, ne offici d' jutge, o de
assessor regir, si tots los sine libres or
dinaris de dret ciuil no ha, o almèys
los libres ordinaris de dret canonic:
e que aquells almenys haja oit per
sine anys en studi general, de la qual
cosa per sacrament sie tengut fer fe:
e aço mateix en los metges de art
de phisica volem esser obseruat: saul
q' basta, aquells en general studi per
tres anys tant solament hauer oit. *ale*
T. arg. s. inf.

V. LOMATEIX en la Cort de Mòt-
so, Any M.CCC.Lxiiij.
Cap.xvij.

EN las ciutats, e vilas de Perpinyà,
de Ceruera, y de Puigcerda, e de Vilafranca de Pana-
des, com en aquestas sie copia de sa-
nis en dret, declarant la constitutio
per nos feta en la Cort de Ceruera,
que comença. *Confirmants encara, e c.*
statum, e ordena, que negu saui en
dret, qui doctor, o aprobat no sie, of
fici de assessor, de jutge, e de aduo-
cat de aqui auant regir, o pendre no
gos, o presumesca, si doncs primera
ment ell en poder del official ordi-
nari no haura fet publicament en la
cort sacrament, que per sine anys, en
studi general dret canonic haja oit,

o ciuil, e per dos sauis de las ditas
ciutats, o vilas, si dos ni haura, o al-
mèys hu en presentia del mateix of-
ficial examinat sera e aprobat. E per
ço que tota fauor de tot en tot en
aço sie extirpada, e foragitada dels
dits examinadors, las animas en aço
en quant podem encarregam, que
segons lur bona consciencia, la dita
examinatio, e approbatio façan: en
cara lauors deuant aquells examina-
dors sien tenguts de fer fe, que en-
uers si, axi com a seus propis hajan
tots los libres ordinaris de aquell
dret, lo qual hauran oit: e si lo con-
trari per algu sera fet, aytal saui en
dret qui las cosas desusditas no fa-
ra, o complira, de tots los dits offi-
cis per dos anys ipso iure sie priuat, e
pena de cinquanta morabatins de
or no resmenys incorrega, e aço ma-
teix sots las ditas penas sie obseruat
en los metges Christians de art de
phisica, en los quals empero abasta,
aquells per tres anys en general stu-
di hauer estudiar, e oit los libres or-
dinaris de la scientia de medicina. *ale*

VI. ELEONOR Consort, e Loctinent
general de Pere terç, en la Cort
de Tortosa, Any M.CCC.
Lxv. Cap. iij.

PArt aço declarants la consti-
tutio feta en la Cort de Mont-
so, que comença. *Allo mateix,*
e c. e a aquella ajustants statum, e
ordenā, q' quisiulla de aqui auant se-
ran creats notaris, d' hōt seuulla siē, e
en qual seuol loc hajā domicili, abās
q' vfen del offici d' notaria, hajā esser
exami-

examinats en lo cap de cascuna vegueria, e en aquell loc en que lo veguer te sa cadira ordinaria, segõs tenor de la dita constitutio, la qual de claratio volem hauer loc encara en los notaris ja creats, si dones no son ja examinats.

VII. FERRANDO segon en la Cort de Montso, Any M.D. x.
Cap. xxxj.

STatuim, y ordenam, que los doctõrs, o licenciats, qui de qui auãt nouament vindrà a practicar en la Rey al Audientia, axi aduocant, com iudicant, sino seran doctõrats, o licentiats en studis generals, no ho pogan fer, que primer no hajan tenguda vna publica, e si seran trobats sufficients, pogan aduocar, e totas cosas fer, que altres doctõrats, o licentiats en studis generals poden fer, e que en todas las scedulas, e sup plications, que de aqui auant en las causas ques menan, e menaran en la Rey al Audientia, se hajan scriure de son nom, seruant todas aquellas cosas, a que son tenguts, e obligats de seruar, y guardar per cõstitucions, e altres drets de la patria.

VIII. CARLES en la quarta Cort de Montso, Any M.D. xxxxij.
Cap. xxxx.

MEs auant statuim, y ordenã, que no se admes algu per substitut de scriua de manament, sens esser primer be examinat per lo Cancellor, Vicicancellor, o en son cas Regẽ la Cancellaria, axi en

la habilitat, y bondat, y letras, o doctrina de aquells, cõ en lo ben scriure, encarregant ne sobre aço las cõfciencias de aquells, e volem que en la present constitutio sien compresos los substituts de dits scriuãs, qui vuy hi son.

VIII. PHILIP Princep, y Loctinẽt general de Carles en la primera Cort d Montso, Any M.D. xxxxvij.
Cap. de Cort xvj.

PEr quãt la ignorantia dels procuradors de causas, o caufidics es causa de molts danys a las parts, y de la longitut de las causas, se supplica a vostra Alteza, li pla cia statuir, y ordenar, que per auant ningu puga procurar en la Audientia Rey al, y del Portant veus de general Governador en lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya, que no sapian molt be legir, y scriure, y que sien sufficients grammatics, y ans que practiquen en dita Audientia, y Audientias, que sien examinats per lo Cancellor, Vicicancellor, o Regent la Cãcellaria, y en las corts dels dits Portant veus de Governador general, per lurs assessors, e si seran trobats idoneos, quels se feta prouisiõ de lur examen, passada per Cancellaria, altrament los qui sens dita prouisiõ attentaran de practicar en ditas Audientias incorregan en pena de deu liuras p cascuna vegada, e q lo present capitol no se executat, fins q sien passats tres anys, comptadors del die de la cõclusiõ d las presents Corts en auãt. Mana sa Alteza, que

M 3 sien exa

sien examinats los dits procuradors a coneguda del Cancellor, Vican-
celler, o Regent la Cancelleria, e los
qui seran trobats habils, e idoneos
admetan, y passats los tres anys se fa
ça com es suplicat. *vide cap. xij.*

X. PHILIP en la Cort de Barcelo-
na, Any M.D.Lxiiij.

Cap. xij.

PEr que ab los notaris dels ne-
gocis criminals per tractarse
de major perjudici se requereix
major sufficiencia, legalitat, y ma-
dureza, perço ab approbatio, y cõsen-
timent de la present Cort statuim, y
ordenã, que de aci auant ningu pu-
ga exercir offici de scriua del criminal,
qui no tinga vint y cinc anys cõ-
plits, y que ans de exercir dit offici,
se presa informatio per hu dels dos
qui derrers entraran en lo Consell
criminal, de sop linatge, vida, y co-
stums, y q̄ sie examinat, y approbat
per lo Vicançeller, o Regent la Cà-
cellaria, y per la major part del Re-
yal consell criminal, y per obseruan-
ça de la constitutio feta per la Maje-
stat del Emperador, Rey, y senyor
nostre, en las Corts del any Mil cinc
cents quaranta dos, capitol vint y si-
se, tots los qui venen de linatge de
couersos, axi d̄ part de pare, com de
part de mare, qui son estats posats
en scriuans apres de dita cõstitutio,
sien totalmēt expellits, y de aci auāt
no sien admesos: e si algu sera per
descuyt, mala informatio, o altra-
ment admes, constant apres que es
de linatge de couersos, sie total-
ment expellit, y lo mateix sie seruat

en tots los tribunals dels ordinaris
Reyals en tot lo Principat de Catha-
lunya, y Comtats de Rossello, y Cer-
danya.

XI. LO MATEIX en la Cort de Mòt-
fo, Any M.D.Lxxxv.
Cap. xviiij.

COm las commissiõs fetas en
lo cap de la vegueria, per exa-
minar los qui volen esser no-
taris, sien estadas de molt gran dany
al present Principat, y infamia als
notaris, y art de notaria, per esser fe-
tas ditas commissiõs a personas ele-
tas per la part, y algunas vegadas af-
fectadas, perço statuim, y ordenam
ab loatio, y approbatio de la present
Cort, que los notaris q̄ de aci auant
se crearan, hajan de esser examinats
per lo collegi dels notaris de la ciu-
tat, o vila, a hont collegi hi haura,
hont lo qui volra esser notari sera
domiciliat, lo qual collegi, fer lo dit
examen, haja de ferne fe a la Reyal
Cancelleria, pera q̄ li puga ser des-
pedit lo priuilegi, e si noy haura col-
legi, haja de esser examinat per lo
Cancellor Vicançeller, o Regent
la Cancelleria, ab interuentio de
dos scriuans de manament, y dos
notaris de Barcelona, si la Regia Au-
dientia sera en Barcelona, sino de
aquella ciutat, o vila hont la Reyal
Audiencia se trobara, y q̄ lo tal exami-
nat haja de monstrar, q̄ haja praticat
en casa de notari public, almēys per
temps de quatre anys, saluats los pri-
uilegis concedits a las ciutats, vilas,
y vniuersitats, q̄ requereixen major
tēps: y los notaris quis crearã d̄ altra
manera,

manera, no tingā authoritat nostra, ni als actes de aquells se done fe alguna, y que ab la present no se com prengan los notaris ja creats de deu anys atras, los quals sien tinguts per examinats, e que los que se volran examinar, sien obligats los collegis de admetrels al examen, y examinar los dins quatre mesos, apres d hauer demanat lo examen, y feta la relatio de aquell.

XII. L O MATEIX en dita Cort
Cap. xxxij.

A iustat al capitol de Cort xvi. de las Corts per nos celebra das en la present vila de Mōt so lo any M. D. xxxvij. començat. *Per quant, &c.* q parla del examen dels procuradors, statum, y ordenam ab consentimēt, y approbatio de la present Cort, q lo dit capitol sie extes en los procuradors, qui volran procurar en las corts dels ordinaris, y que lur examen se haja de fer per lo jutge ordinari de aquella cort.

DE EXAMEN DE MEDICINAS. TIT. VII.

I. PHILIP en la Cort de Montfo,
Any M. D. Lxxxv.
Cap. iij.

Er quant es necessari per la salut corporal, pro uoir a las bonas medicinas, statum, y ordenam abloatio, y approbatio dela present Cort, que tots los

Cōcellers, paers, jurats, consols, procuradors, y altres administradors de las ciutats, vilas, y altras vniuersitats, axi del Principat de Cathaluña, com dels Cōtats de Rossello, y Cerdanya, pugā nomenar vn metge cada any, y vn apothecari, los quals ab lo Prothomedic, o son substitut pugā regonexer junctamēt ab dits administradors de las ciutats, vilas, y altres vniuersitats, fils aparra alsistir hi, las botigas de tots los apothecaris, y mirē las drogas, y ayguas, y altras cosas de medicinas, y tingan facultat de lanfar las quels aparra esser dolentas, no obstant qualseuol priuilegis a dits apothecaris, y a lur collegi concedits.

DE STVDIS GENERALIS. TIT. VIII.

I. PHILIP en la Cort de Montfo,
Any M. D. Lxxxv. Cap.
de Cort xv.

Otoria cosa es a vostra Majestat, y no sols a tots los tres Regnes d la Corona d Arago, y altres subiectes a vostra Majestat, pero per tota la Christiandad, lo gran fruyt que ha fet per lo passat la vniuersitat general del studi de la ciutat de Leyda, instituida ab molts priuilegis, y prerogatiuas per lo Inuictissim Rey don Jaume primer, dit lo conquistador, de immortal memoria, y que de aquella vniuersitat son exits

M 4 molts

molts principals doctores, del quals vostra Majestat, y tots sos predecessors de gloriosa memoria se son seruits per al regiment, y administratio d'justitia d'los Regnes, y Estats, y cō conforme a la varietat del tēps es molt clar, que la dita vniuersitat al die de vuy te molt poca rēda per als salaris cōdecents dels Cathedra tics, y altres ministres de ella, lo q̄ tambe es causa, que en los studians falta lo bon regiment que seria menester, perçō los tres braços humilment supplicā a vostra Majestat, sie seruit que en las prouisions ques faran, quāt vaccarā los Archebisbats de Tarragona, Çaragoça, y Valētia, se imposē sobre los fruyts de aquells p la sede Apostolica, y ab authoritat de aquella, y tambe sobre los altres Bisbats de la mateixa Corona, que parra poder ho supportar, quāt vaccarā, y sobre lo de Tortosa que al present vacca, y t̄be per vnio de beneficis ecclesiasticos, fins a la sūma, y quantitat de sis milia liuras bar celonēsas per cada any, vltra de la poca rendā que vuy te, que no arriba a mil y quatre cents ducats, y en la dita vniuersitat general, y studi se pūgan assignar los salaris que cōue, peraque personas celebres alli lijan en totas facultats, y scientias, y estiga ordenada ab virtuosa policia, y deguda quicūt d' totas las personas qui legiran, studiaran, y residiran en dit studi, attes majorment, que per vostra Majestat esta prohibit, q̄ nos vaja estudiar en las vniuersitats d' Frāça, y altrās fora Espanya, de las quals en estos temps nos pot tenir la confiāça, que en altres passats se tenia, y

axi es molt cert, que en dit studi de Leyda cōcorren, y acuden a estudiar de tots los Regnes de dita Corona de Arago, y Illas adjacents, y al seruey de Deu, y de vostra Majestat cōue, que la dita vniuersitat sie augmētada en letras, y bons costums. Sa Majestat offerintse las vaccatiōs de las Esglesias, y beneficis nomenats en lo present capitol, tindra molt particular memoria del que se li suplica.

II. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xvj.

PEr quant la experiēcia ha mostrat, que per no hauer hagut fins aci persona ab bastant poder, y plena authoritat, pera corregir, castigar, y tenir ab la deguda disciplina scholastica als estudiats, y altrās personas del dit general studi d' Leyda, ha hagut en aquell desordēs de armas, y altres inconuenients, y es en grā manera necessari, que per vertader remey d' aço, en lo esdeuenidor se nomene, y cōstituesca jutge competent, ab tota jurisdicció ciuil, y criminal, ecclesiastica, y Rey al sobre la vniuersitat de dit general studi, y singulars personas d' aquella, perçō supplican los tres braços a vostra Majestat, que ab lur loatio, y approbatio li placia, reuocant totas, y qualseuol cosas, y orde fins aci diferents, o en contrari obseruats, de aci auant se erigesca vn offici, o Dignitat ques nomene Mestre Scuola, lo qual sie de natio Cathala, y haja de residir personalment en la ciutat de Leyda, y perpetuament, priuatiue a
tots

tots altres jutges, axi ecclesiastics, cō
seculars, si superior, y jutge compe-
tent, y tinga tota jurisdicció ciuil, y
criminal, mer, y mixt imperi sobre
tots los cathedratics, y studians, y
ministres de dit studi, y familias de
aquells, y que vostra Majestat ab la
sobredita loatio, y approbatio de la
present Cort li done tota la jurisdic-
ció Royal ordinaria, y plenissima
sobre ditas personas, en lo que a sa
Royal jurisdicció toca, y pertany, e
intercedesca ab sa Sanctetat, pera q̃
en nom de la Dignitat, ab delegatio
Apostolica ad vniuersitatem causa-
rum, y tambe plenissima, a supplica-
tio de vostra Majestat impetrado-
ra, concedesca tota jurisdicció eccle-
siastica a dit Mestre Scuola pera dit
effecte, axi que, en la persona de aq̃ll
concorregan las jurisdiccions, y au-
thoritats Apostolica, y Royal conue-
nients, y ab facultat de que dit Mc-
stre Scuola, per exercici de sa jurisdic-
ció, puga tenir algutzir portant in-
signia, pera capturar, o arrestar, y fer
en los doctōrs, y studians, y lur fa-
milia tots los actes que algutzirs Re-
yals ordinaris solen exercir, y pre-
sons, notaris, nuncis, y altra familia,
etiam armada, necessaria, sens hauer
menester consens de territorii, ni
assistentia de ningū altre official ec-
clesiastic, ni secular, sino quant ell la
demanara, y en tal cas q̃ la demane,
sien obligats a donarla, per execu-
tio del que per ell sera proueit.
Plau a sa Majestat referuar se la no-
minatio faedora pera fi.

Круг 1. Конфедерация

III. LO MATEIX en dita Cort Cap.
de Cort xvij.

I Tem placia a vossa Mageſtat, ab loatio, y approbatio de la preſent Cort ſtatuir, y ordenar, que lo dit algutzir, no obſtant la conſtitutio de la Reyna dona Maria, y altras conſtitucions ſobre la multitud de officials, y inſignias de aqſls diſpoſants, puga portar baſto larc, de modo, y manera, y com lo portan los veguers, ſotsueguers, y altres officials Regals ordinaris del preſent Principat, y Comtats, y haja de eſſer home d'honor, y tenir las qualitats, que conforme a la coſtitutio del catholic Rey don Ferrando ſegon, en la ſegonda Cort de Barcelona, capitol Lxj. qui comença, *ſtatuum, y ordena*, &c. los ſotsueguers han de tenir, y que lo dit official algutzir ſie a beneplacit de dit Meſtre Scuola, y lo dit algutzir puga capturar, no ſols en crim fragant, pero en tot altre cas, coſ queſeuol jurge ordinari, als dits ſtudiants, y als q ſe alegran dels priuilegis de ſtudiants tantſolamēt, ab que dit algutzir no puga entrar en caſa de algu dels poblats en dita ciutat de Leyda, pera perſeguir, y pendre algun ſtudiant, ſino ab aſiſtencia del veguer, o ſotsueguer d la mateixa ciutat, e no de altra manera, e ſi ſera caſa de canonge, o de alguna Dignitar de la Eſgleſia Cathedral, o altres eccleſiaſtics, haja de eſſer ab la aſiſtencia del ordinari eccleſiaſtic, com eſacocſtumāt, dexant totas las altras coſas que toca al bon gouern de la dita vniuerſitat, y als collegis dels doctores de ella, a conceiſſenſa de vossa Mageſtat, q ſon certs loſtres braços, manara vossa Mageſtat aduertir, y ordenarho tot, com conue

M albon

al bon govern, y augment de aquell studi. Plau a la Majestat, exceptat en crim fragrant, que en tal cas sens assistencia puga entrar en qualseuol casa.

**QVE NO SIE LICIT
CESSIONAR, O TRANSFE
RIR ALGVNA COSA, EN
ALTRES MES POTENTS.
TIT. VIII.**

- I. **PER E** terç en la Cort de Montso, Any M. CCC. Lxij.
Cap. iij.

LAs leys Romanas vedants cessions esser fetas en pus poderosa persona, axi per raho de riquesas, com de offici, en nostra persona, e de la Alta Regina cara muller nostra, e dels fills nostres, e del Theforer, e de altres officials nostres, de qualseuol preeminencia, o flament sien, declaram loc hauer, e aquellas inuiolablemēt esser obseruadas.

- II. **CARLES** en la tercera Cort de Mōtso, Any M. D. xxxvij.
Cap. xiiij.

Volent prouoir en leuar moltes questions, e bandols se segueixen, e porie seguir entre los poblats en lo Principat de Cathalunya, e Comtats de Rossello, y Cerdanya, statuim, y ordenam ab approbatio de la present Cort, que

alguna persona de qualseuol stat, o condicio sie no puga védre, donar, cessionar, o transferir en altra persona, la instantia, o querela, sis vol sie en virtut de constitutions de pau y treua, o altramēt, que li competesca, per dany, o injuria rebuda de algu, ne per aquell en qui seria transferida se puga adquirir dret algu, si dōcs no li era trāsferida, o adquirida per titol de successio, o herentia vniuerfal: e si lo contrari era fet, que axi lo transferint, com aquell en qui sera transferida la instantia, perdan tot lur dret, y actio, y no pugan fer instantia alguna.

- III. **PHILIP** Princep, y Lo òinent general de Carles en la segona Cort de Mōtso, Any M. D. Liiij.
Cap. xvij.

Stauim, y ordenam, que qualseuol persona qui fara donatio de paraula, o en scrits a delats, bandolers, y mals homens de seguida, de drets, y actions, a fi que dits bandolers per desafius ab menassas, o altrament hajan, e conseqüescā lo quels es donat, ipso facto sie priuada del dret tindria en ditas cosas donadas, e q̄ en juy no puga hauer sen en algū temps raho alguna, ans dits drets, y actions sien acquisits, als qui posseiran, o quasi las cosas en dita donatio contengudas, o al detenedor, o obligat de y en aquellas, y lo delat bandoler, o home de seguida qui tal donatio acceptara, sie punit, y condēnat en seruir tota sa vida en las galeras d̄ la Majestat, e lo mateix statuim en los qui fan procuras, o al tras transportacions a dits bādolers.

DE DOL

DE DOL, E MAL EN-
GANY. TIT. X.

I. VSATGE statuerunt etiam prazfati.

STatui ren-
cara aquells
mateixs dits
Princeps, e
conegueré es-
ser bona fe,
que tots ho-
més, pus que
hauran salutat altre qualseuulla, o
besat, que per null enginy aquell die
no li fagan mal, e siu fayan, sens altre
contradit que aquella malafeta que
feta li hauran, li redrecen, e li esme-
nen.

II. VSATGE similiter nempe.

Semblantment statui ren, e loaré
esser bon cosiment, que si algu
menjara, o albergara ab altre, q
per fet dies apres de tot son dan se
abstenga, que per algun engan no li
faça negun dan per si, ne per son se-
nyor, ne per amic, e si ho faya, que li
ho redres sens engan.

DE MENORS DE VINT
Y SINC ANYS Y ALTRES
EN PODER DE LVRS
PARES CONSTITVITS.
TIT. XI.I. FERRANDO segonen la Cort de
Montsó, Any M.D.x.
Cap. Lvij.

PER proueure a
molts desordēs,
q ses vist son e-
stats fets p molts
homēs ieuens,
qui per jugar, e
altres causas del
honestas han manleuats violaris, e
fetas altres obligations, en gran de-
struēcio d lurs patrimonis, ab loatio,
e approbatio de la present Cort sta-
tuim, e ordenam, que algu de qualse
uol cōdicio sie, menor de xxv anys,
que tinga pare, y no tinga, ni haja
tinguda muller, encara que sie e-
mancipat, no puga fer alguns con-
tractes obligatoris, y si de fet los fe-
ya, sien haguts per nulles, y no sen pu-
ga fer juy, si doncs no seran fets ab
expres consentiment, e ferma de lur
pare, e que quant als dits contractes
sie suspela la autoritat als notaris,
assi que los contractes que contra la
dita constitutio seran fets, sien ha-
guts per scripturas priuadas, e no si
puga metre jurament.

II. PHILIP en la Cort de Montsó,
Any M. D. Lxxxv.
Cap. xx.

A instant a la constitutio del
Rey don Ferrando segō, que
comença. *Per proueure.* *cap. 1.*
Lvij. de las Corts de Montsó, del any
M.D.x. statuim, y ordenam ab loa-
tio, y approbatio d la present Cort,
que de aci auant dita constitutio ha-
ja tambe loc en fills, qui tenen pare,
y estā sota potestat de aquell, encara
que sien majors de vint y sinc anys:
y que ningunas scripturas publicas,
ni pri-

*vide cano-
p. 3. cap. 1.
m. 22. al
quoniam seg.*

ni priuadas ques firmassen p aquells, tingā valor, ni effecte, ni façan fe en juy, ni fora juy, suspenent en aço la authoritat dels notaris, com ab dita constitutio esta proueit, no obstant que lo contracte sie firmat fora Cathalunya, com la executio se faça dins Cathalunya.

DE RESTITVTIO EN INTEGRE. TIT. XII.

- I. PHILIP en la Cort de Montso, Any M.D.Lxxxv.
Cap. Lxxvii.

Es auāt statuim, y ordenā abloatio, y approbatio dels tres braços, que la restitutio in integrū, que per persona qui competeix de dret incidēt ment en lo progres de la causa se deduir, se haja de demanar ab supplicatio en scrits, y per justificatio d aquella se pugā fer, y donar articles tambe en scrits, ab que corregan las dilacions en aquest cas, com en los altres incidents sobredits: y que la present cōstitutio sie duradora, fins a la cōclusio de las primeras Corts.

Fuit confirmatum. Ann. Reg. et c. l. 10. in anno regni. Qu. anno.

DE ARBITRES, Y ARBITRADORS, E DE EXECVTIO DE LVRS SENTENTIAS. TIT. XIII.

- I. ALFONS segō en la Cort de Montso, Any M.CC.Lxxxviiij.
§. del Cap. xiiij.

O veguer, e balle sien tēguts retre dret de com promissos, e penas posadas en aquells, no contrastants alguns statuts, o vs, en contrari obseruats,

Leg. i. cap. i. §. i. de iur. iur.

- II. IACME segon en la tercera Cort de Barcelona, Any M.CCC.xj.
Cap. x.

Ordenam, q lo capitol fet per lo senyor Rey Namfos en la general Cort de Montso, lo qual com ença. Lo veguer, e balle sien tēguts retre dret dels compromissos, e penas posadas en aquells, sic tēguts, e obseruat, e declaram, e ordenam, que nos, els veguers, e altres nostres officials menem, e siam tēguts de menar a executio, sens defuyta, e malicia, las sententias, o arbitrations, axi de arbitres, com de arbitradors, e amigables composadors, e que la renunciatio, e remissio seta en qualque manera per las parts en lo compromis, que no recorran, ne puxan recorrer a arbitre de bon baro, valegan, e tēgan, no contrastant algunas opiniōs contrarias,

- III. LO MATEIX en la Cort de Gero. na, Any M.CCC. xxj.
Cap. xvij.

Statuim, que lo capitol per nos fet en la dita tercera Cort de Barcelona, lo qual comença. Ordenam, que lo capitol fet per lo senyor Rey Namfos en la general Cort de Montso, sic se feruat. Ajustants encara, e statuints, que

fi lo compromís era, o es fet sots certa pena, en la qual sie contengut, que la sentècia de arbitres, e arbitradors valla, e sie menada a executio, la pena del còpromis comesa, pagada, o no, que aytal còpromis valla, e obli que las parts a seruar la sententia da da per vigor de aquell compromís, e que la executio de aquella sententia sie feta segons lo dit capitol, remogudas totes qualseuol opinions: e las demuntidas cosas no tant sola ment als esdeuenidors negocis, ans encara als penjants, e als passats volem esser entesas, e extesas. *vide l. 1. cap. 1.*

III. PERE terç en la Cort de Montso, Any M. CCC. Lxiiij.
Cap. xxvij.

est. l. 1. cap. 1.
est. l. 1. cap. 2.
est. l. 1. cap. 3.
Confirmants la constitutio feta per lo senyor Rey Nafos, en la Cort de Montso, que comença. *Lo veguer, &c.* e la constitutio feta per lo senyor Rey en Iacme auí nostre en la tercera Cort d' Barcelo na, que comença. *Ordena, que lo capitol fet per lo senyor Rey Nafos, &c.* e altra feta en la Cort de Gerona, que comença. *Statuim, que lo capitol per nos fet en la dita tercera Cort, &c.* e a aqllas ajustant declaram, que las ditas constitutions hajā loc, posat que en lo compromís sagrament no sie entreuingut, ni algu na pena hi sie posada, o ajustada.

V. FERRANDO segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxj. Cap. j.

Primera ment ordenam, e statuim ab consentimēt, e appro

batio de la dita Cort, que las sententias arbitrals, axi de arbitre, com de arbitrador se hajan a deduir a executio, no obstant qualseuol recors, appellatio, supplicatio, o allegatio de nullitat, enormissima lesio, dol, frau, e corruptio del arbitre, o arbitrador, pus en lo còpromís sie estat renuntiat a tot recors, e arbitre de bon baro: empero sis allegaua dol deliberat del arbitre, o arbitrador, o corruptio, o enormissima lesio, en aquests tres casos tant solamēt, lo demanant executio de la dita sententia haja prestar idonea cautio, de restituir lo que haura executat, si tal re corrent obtenia en la causa del recors, empero la executio sie deduida a tot efecte, ans que lo recorret sie oit, lo qual recors en los dits casos se haja interposar dins deu dies, e finir dintre vn any: e si la sententia del arbitre, o arbitrador sera confirmada, e la cautio sie haguda per cancellada, y per lo qui haura interposat lo recors no puga esser interposada appellatio, ni supplicatio, ni restitutio in integru, e passat lo dit any, si noy era declarat, sie haguda la sententia arbitral per confirmada, e la cautio per cancellada: e si lo dit re corrent no obtenia en lo dit recors, o nou seya declarar dins lany, haja a pagar totes las despesas fetas en lo dit recors. *vide l. 1. cap. 2.*

VI. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M. D. xx.
Cap. xxxij.

Statuim encara, e ordenam ab approbatio, e consentiment de la present Cort, per millor expeditio

predictio de la justitia, que executiōs de sententias arbitrals, de qualseuol summas que sien, se pogan fer, e declarar ab dilations arbitrarías, sens denuntiar, sino a effecte que la denūtiatio sie terme exclusiu, pera no poder mes instruir lo proces, e ses trau re en semmana, feta empero paraula, e conclusio en la Audientia: e lo mateix sie seruati en executio de pēsiōs de censals, e violaris: si empero las ditas causas erēn menors de dos centes liuras, se pugā declarar, e executar sens fer paraula en la Audientia, segons que per altrās cōstitutiōs es disposat: entes empero, que per la present constitutio no sie derogat, ni prejudicat a la constitutio de las primeras Corts de Montsó cap. j. ni als priuilegis de scriptura de terç; e a las constitutions disponēts de las executions de censals, e violaris.

VII. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M.D. Lxiiij.
Cap. xxiiij.

COm per diuersas cōstitutiōs sie ordenat, que las sententias arbitrals tingan executio, prestada cautio, y a las voltas los arbitres se reseruan temps pera rearbitrar, de hont resta la sententia arbitral incerta, com sie en facultat dels arbitres mudar, y corregir lur sentētia, dins lo temps per ells retingut, perço ab approbatio, y consentimēt de la present Cort statuim, y ordenam, que durant lo temps retingut pera rearbitrar, nos puga fer executio alguna de la sententia arbitral, si doncs per lo arbitre, o arbitres no

fos exprimit en la sententia, que se hagues de executar durāt lo dit tēps pera rearbitrar: y que en tot cas que las parts sien seculares, encara que la vn arbitre, o tots sien ecclesiastics, se haja de recorrer, en cas que alguna de las parts recorrer vulla, a la Rey al Audientia, o altre jutge ordinari secular, y totas las constitutions, capitols, y actes de Cort parlant de las sententias arbitrals, y executions de aquellas, hajan loc, encara que los arbitres sien ecclesiastics, pus las parts compromitents sien seculares, y si lo vn compromitent sera ecclesiastic, y lo altre secular, se haja de recorrer deuant lo jutge ordinari, de la part contra qui sera donada la sententia arbitral.

VIII. LO MATEIX en la Cort de Montsó, Any M.D. Lxxxv.
Cap. Lxxx.

PEr quant es inconueniēt, que las sententias arbitrals emologadas per las parts, o passadas en cosa judicada no tingā tant prōpta executio, com las altrās de las quals se ha appellat, o recorregut, las quals per obseruança de la constitutio del Rey don Ferando segon en la primera Cort d Barcelona capitol i. se han de posar en debita executio, cō en la dita cōstitutio es disposat, per tant ajustant a la dita cōstitutio del Rey Catholic, y postposada tota tela judiciaria, y declaratio en forma d diffinitua, y tots los altres termēs donats a las causas sumarias, y denuntiatio de proces, y tot altre styl fins aci obseruat en la Rey al Audientia, sta-

couinentment, axi com mester sera, o necessari, oits los clams de cada vna part: altre, en que los clams sien dits, e recomptats, e judicis donats dels jutges elets de cascunas parts: lo terç, en que los clams, els judicis sien retrets del jutge, e si ops sera, o necessari, los judicis millorats, e apres sien loats, e authoritzats, e aqui deuen crexer las penyoras, a loamet d' lur jutge: lo quart, en quel senyor del plet recobre las penyoras, e mentre q las tendra, quels drets sien fets, els judicis còplits, axi cò serà jutjats, e de ab dues las parts authoritzats.

III. VSATGE. Stabilierunt.

STatuien encara los dits Principes, que cascun a duersari speras laltro aduersari en plet, en tro a la terça hora del die, daqui auant, sis vol, prena las penyoras, e tēga aqll falliment per fadiga de dret, si aquell aduersari, qui al plet fallira, no ha res sens engan, e si hauer haura, e no comanara lo plet a son caufi dic. No sera axi enfre los senyors, e lurs homens, assats es couinent cosa, quels homēs esperē lurs senyors, entro a la hora nona.

IIII. VSATGE. Nullus vnquam.

NEgu presumesca, en algū tēps accusador en temps esser, jutge, e testimoni, car en tot juy quatre personas hi son necessarias esser sempre, ço es, jutges elets, accusadors ydoneus, deffenedors congruus, e testimonis legitims. Los jutges deuē vsar de equitat, los acusa-

de iure et de facto per se et de iure et de facto

dors de entendre ampliar la causa, los deffenedors a extenuar, e minuar la causa, los testimonis deuen prouar la veritat.

V. VSATGE. Statuerūt etiā, quod si parētes.

STatuien encara, que sils pares ab los fills, ols fills ab los pares hauen contentio, ni plet, quels pares sic jutjats axi com senyors, els fills axi com lurs homens comanats ab lurs proprias mans.

I. IACME segon en la segona Cort de Barcelona, Any M.CCLxxviiiij.
Cap.xx.

TOta ferma q sic feta en poder nostre, o de nostre Procurador, o de officials nostres ab penyoras tinents, q sic solta, e las penyoras no puxan esser demanadas per nos, ne per nostre Procurador, ne officials nostres, per aytal ferma. E quede aqui auāt null home sic tēgut de fermar en poder nostre, ne de nostre Procurador, ne d' officials nostres ab penyoras tinents, sino per pau e treua, e p batalla: sic entes empero, que aquells qui hauran fermat en poder nostre, o de officials nostres, sien tēguts a nos de fer, ço que lauors deuē, e eren tenguts de fer.

II. PERE terç en la Cort de Montso, Any M. CCC. Lxiiij.
Cap. xiiij.

LAS causas entro a cinquanta sous inclusiuament, sens brugir, e figura d' juy, e sens scrits se hajan

se hajan a conèixer, e determinar, e tota appellatio remoguda, cõsuetut, vfança, o ordinatio d' alguna ciutat, vila, o loc en neguna manera no cõ tractant. *confirmat. vñ. i. cõ. vñ.*

III. FERRANDO segon en la segona Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxiiij. Cap. xxxvij.

COm en las causas pocas per experientia se veja, ques fan mol tas, e diuersas despesas, a la vti litat del nostre Principat de Cathalunya, e de nostres vassalls attenent, ab consentiment, e approbatio de la present Cort statum, e ordenam, q de qualseuol causa menor d' vint liu ras nos faça proces algu, sino tantso lament de la citatio, demanda, artic les, testimonis, e sententia.

III. LO MATEIX en la Cort de Montsó, Any M. D. x.

Cap. xxx.

de causis pñ. en sop. nuy. ha. fola. n. j. g. pñ. nat. l. m. p. pñ.

Confirmant la constitutio feta per lo Rey en Pere terç en la Cort d' Mõtsó en lo cap. xiiij, comecāt. *Las causas entro a sinquant a sous in clusiuamēt, &c.* e anaqlla anyadints sta tuim, y ordenam, que las ditas cau sas fins en sinquāta sous inclusiu se hajan a tractar sens forma de juy, y sens salari algu. E mes volem, que de causas verbals, encara que fossen de major summa, nos puga exigir salari per jurge, o assessor algu, si la part cõ uenguda, o rea en la primera com paritio confessara lo deute, dema nant dilatio per a pagar.

DE IVRISDICTIO DE TOTS IVTGES. Y DE FOR COMPETENT. TIT. II.

I. VSATGE. Placitare vero.

PLedejar deuen ab Cõte lo Vef comtes, els Cõ dors, els Varuef fors, els altres ca uallers, la hont ell manara de dins son Comtat: e si aquell die no podē tornar en ço del lur, donarlos deu condit: semblantment deu esser entre los Comtes, e Vefcomtes, e Varueffors, e altres cauallers, que quiscun pledeig ab son senyor, de qui sie soliu, o de qui tēga major be nefici, dins la porta de la sua cort, si lo senyor ho volra: mas sino volra, man li lo plet hontseuulla en ço del feu, axi que si en aquell die no poria tornar a la casa, don li condit.

I. PERE segon en la Cort de Barcelo na, Any M. CC. Lxxxiiij. Cap. xj.

TOtas las causas que fiē de Ca thalunya, o del Cõtāt de Bar celona, si que sien principals, o de appellatio, sien tractadas dins Cathalunya, o Comtat de Barcelo na, en axi que en qualque part d' Ca thalunya siam, puxam conèixer de las causas dels appels, fins volem: mas si erem fora de Cathalunya, no conegam de las ditas causas, ans co manem aquellas a terminar cascu nas dins lurs veguerias. *vñ. i. cõ. vñ.*

N Lo ma

II. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xij.

LAs causas de la vegueria sien tractadas dins calcuna vegueria, e no en altre loc: si empero se esdeuēdra, en alguna de las ditas causas a nos esser appellat, e nos no vullam concieir de las causas de las appellations demūditas dins en Cathalunya, com anem aquella causa de appellatio dins la vegueria, en la qual sera appellat terminadora: si empero los Barons, e los altres cauallers de Cathalunya en nostra cort se esdeuendra a nos sobre alguna cosa pledejar, sobre aço sie obseruat lo vsatge qui comença, *Placitare*, ço es pledejar. *vide i. com. i.*

III. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xv.

NEguns homens dels dits Prelats, e de Templers, de Hospitalers, e de locs ecclesiasticos, de Barons, de cauallers, de ciutadā, e de altres de qualque condicio, o flament sien, ne neguns bens de aquells no sien presos, ne detinguts, ne emparats en ciutats, en vilas, castells, o en altres qualseuol locs nostres per deute, o per contracte, si doncs primerament fatiga de dret feta, e trobada no era en los senyors de aquells, mentre quels senyors de aquells sien apparellats de retre justitia de aquells, si doncs no per raho de la cosa aqui estāt, o per raho d' crim aqui comes, o per raho de contracte aqui fet, cō lauors, si aqui son trobats, segueuēcā lo for aqui, e si doncs

no sien vilas de mercat, en las quals de vs, e de antiga costuma sie haut.

III. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxxj.

SInegu se clama de algun Baro, o caualler, per raho de algun deute, o contracte, amonestations precedents axi com demūt es dit, sie tengut fermar en poder del veguer, e al dit clamant fer compliment de dret.

V. ALFONS segō en la Cort de Montso, Any M. CC. Lxxxviii.
Cap. xxvj.

ORdenam, e statuim, que si algun home sera en algun loc de caualler, o de religiosos, o de ciutada, o de home de vila, e traura coltell, o fara alguna injuria, que sie tēgut pagar lo ban, el dan fet per ell aqui, e fer dret en los locs, hont ells hajan jurisdiccio en semblāts casos, axi com los homens dels cauallers, e dels altres desus nomenats fā en los nostres, com se esdeuenē semblants casos.

VI. IACME segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxj.
Cap. xxviii.

NEgun home no sie destret de pledejar per honor que tenga, sino en poder de aquell per qui la tendra.

VII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxxiiij.

SI homens nostres, o de altre algu passāran per algun loc dels demunt-

*Agons ianua
Allegue cas
en l'any 1000
firmare
th de glos*

demunt dits, que sie en ban, e aqui mala feta faran, pus que ho sapien, q paguen lo ban, axi com lurs homés lo pagan en nostres locs.

VIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxxvj.

VOlem, ordenā, e statuim, que si lo veguer de Ribagorça a clams de algu citara altre, que aquell qui sera citat, sie jutjat a la costuma, e al vsatge de Barcelona, si es poblat en loc, hont correga lo vsatge d Barcelona, e no fur: e si per vtura es poblar en loc de fur, que sie jutjat segons lo fur.

VIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxxvij.

SI lo dit veguer proceira per soffici contra algun home, qui sie poblat en loc de fur, per raho de malefici, o de dan donat, que sie jutjat al fur, si doncs aquell malefici no hauria comes en loc poblat a la costuma, e vsatge de Barcelona: e que aço mateix sie obseruat en aquell, qui es poblat en loc de costuma, si proceix contra ell lo veguer per la raho demunt dita, que sie jutjat a la costuma, si doncs lo malefici, o dan no hauria comes, e lo dan donat en loc poblat a fur, e la doncs que sie jutjat al fur: e manam al veguer de Ribagorça qui ara es, e per temps sera, que aço compleisca: e que la carta de la pau, e de la treua ques segueisca de Montsó, tro al coll de Panicas.

X. LO MATEIX en la tercera Cort de Barcelona, Any M. CCC. xj.
Cap. vj.

ORdenam, que los capitols del senyor Rey en Pere de bona memoria pare nostre fets en la general Cort de Barcelona, lo hu dels quals comença. *Totas las causas que sien de Cathalunya, &c., e la otra comença. Las causas de la vegueria sien tractadas, &c. sien tenguts, e obseruats. E declaram de approbatio, e de consentiment de la present Cort general, que axi com diu, que las causas d cascuna vegueria sien determinadas dins cascuna vegueria, que sie entes, que las causas de cascuna ballia sien determinadas dins cascuna ballia.*

XI. LO MATEIX en la Cort de Geron, Any M. CCC. xxj.
Cap. xxvj.

STatuim, e ordenam, que algun hom qui haja son domicili en terme de castell, o de loc de Prelat, de clergue, de ric hom, de caualler, o de ciutada, o de hom de vila, hont no nos, mas los demunt dits, o algu dells han plena iurisdicció ciuil, se obligara en poder del veguer, o de altre official nostre sots pena del terç al creador seu, e la muller del deutor, q no sera obligada en aquella obligatio del terç, dira, o allegara, o mostrara, quels bens de son marit no bastan a son dot, ne a son spoli, ne al dit deute, al qual lo dit marit sera obligat, en aquest cas, de la valor dels dits bens conega lo Prelat, clergue, o ric hom, o lo caualler, o

ualler, o lo ciutada, o lo hom de vila, qui haja la dita jurisdicció en lo castell, o loc, en lo qual seran domiciliats los dits marit, e muller, e en lo qual los dits bens sien, e no altre: e aço entenem, e stablim de las obligations que de aquí auant se faran en poder de las nostras corts, mas d'aquellas que ja son fetas entro sus ara, sie fer, segons que acostumat es de fer en cascuna vegueria.

XII. PERE terç en la Cort de Montso, Any M.CCC.Lxij.

Cap. xxij.

vegueria stable, a tot en el fer uningua, per drets civils.
LOs officials nostres ordinaris de cascuna ciutat, vila, o loc, dels domestics, e existents en la cort nostra, e de la Alta Regina cara muller nostra, o dl Primogenit nostre, dins la jurisdicció d'aquells officials domiciliats, e en altra manera stants, de lur jurisdicció nos, e la dita Regina, e Primogenit absents, dret, e justitia als clamants retre sie téguts, e que aquells officials, encara nos, o los dits Regina, e Primogenit presents, puxan, e dejan pèdre, e tolre armas als dits domestics en suspitosos locs, o delinquent atrobats: e cascun veguer nostre, o son loctinent de nostres balles dins la sua vegueria degents, e de lurs loctinents, e assessors, e jutges ordinaris de aquells, en deutes que dejan axi com a priuadas personas, e lo bal le, o son loctinent de la ciutat, vila, o loc principal de aquella vegueria, de aquell veguer, o de son loctinent, e de lurs assessors, e jutges ordinaris, de deutes que dejan axi com a pri-

uadas personas, puxan, e hajā durāt lo officia, fer justitia als clamants.

XIII. MARIA Consorte e Loctinent general de Alfons quatt, en la Cort de Barcelona, Any M. CCCC.

xxij. Cap. ij.

vide 2.º
Volents las cōstitucions de Cathalunya, manāts que las causas de la vegueria dins la vegueria, e las causas de la ballia dins la ballia sien tractadas, esser obseruadas planament, e a la letra, declaram, ordenam, e statuim, las ditas cōstitucions hauer loc a en las causas criminals, com ciuils, axi que a instātia del procurador fiscal, ne de algū altre no pugan esser retetas algunas personas de la vegueria, o ballia de Cathalunya, dins la qual hauran comes lo delict, o serā prefas: e totes, e qualseuol letras, rescrits, prouisiōs, manaments, e otras cosas fetas, e faedoras encontrari, sien ipsos facto nullas, e que per algun official, o altra qualseuol persona no sien obeidas, sens encorrimet de alguna pena. *cap. 1.º segon.*

XIII. FERRANDO segon en la prime ra Cort de Barcelona, Any M.

CCCC. Lxxj. Cap. iij.

Causa quina no puen treure de casta l'origen d'aquella.
CLarificānt, e encara quant sie necessari ajustant, ab loatio, approbatio, e consentiment de la present Cort statuim, volem, e ordenam, que las causas ciuils, criminals, o mixtas, fiscals, principals, o de appellatio, pus no sien causas de officials Reyals per raho de los officis, no entenent per officials Reyals

Reyals Deputats del Principat, Còsellers, paers, jurats, consols, o procuradors d las ciutats, e vilas Reyals, encara que hajan jurisdicció, nos puguin traure, e cuocar, coneixer, ne de terminar fora lo dit Principat: e que en las causas patrimonials, e en las commissiões de causas de appellations sien servadas las constitutions de Cathalunya: empero, que las causas de supplications ques interposaran de sententias donadas per nos, e successors nostres, pugam cōmetre nos, e nostres successors, encara que siam, e sien fora lo dit Principat, a algũ jurista dins lo dit Principat ad colligendum, & referendum in Regia Audientia, hauent hi Loctinent nostre, o de nostres successors, e no. hauent hi Loctinent, en la Audientia del Governador, o Portant veus de aquell: e que la sententia se haja publicar en nom nostre, o de nostres successors: e si seran supplications interposadas del dit Loctinent, que aquellas se hajan commetre per lo dit Loctinent ad colligendum, & referendum en la Audientia: e quant als processos de las causas civils, nos puguin traure del dit Principat causa recognoscendi: empero los processos de las causas criminals volem, que axi mateix nos puguin traure causa recognoscendi, si haura en lo dit Principat Loctinent general. E si sera interposat recors per oppressio, denegatio de justitia, o perhorroscencia, statuim, volem, e ordenam, que si seran opposadas, o allegadas contra official preeminent, qui no haja superior en lo dit Principat, ço es Locti-

nent nostre, o de nostres successors, e en absentia sua Portant veus de Governador general, o Balle general en las causas patrimonials, que en dits casos se pugui hauer recors a nos, o nostres successors essent fora del dit Principat, per obtenir cōmissio dins lo dit Principat en la manera seguent, ço es, que lo qui allegara oppressio, o denegatio de justitia, o perhorroscencia contra los defusdits officials preeminentes, o algun dells, no hauent superior de aquells en lo dit Principat, haja en scrits exprimir las causas de la opressio, perhorroscencia, o denegatio de justitia, e supplicar, requerir, e fatigar lo dit official preeminent, no hauent superior, que prouesca de justitia, e desista de las ditas oppressiões, e denegations de justitia: e en cas que dins tres dies no haura prouet de justitia, e tornat a degut statament las cosas supplicadas, e requesitas, q en tal cas se pugui recorre a nos, o nostres successors, encara que siam, o sien fora del dit Principat, e nos, e nostres successors hajam, e hajan cōmetre ditas causas dins lo dit Principat, a dos, o tres juristas, qui primerament conegan, e hajan coneixer, si lo dit recors sera be, e justament interposat, o no, e si trobaran aquell esser injustament interposat, sien tinguts pronuntiar, e declarar, lo dit recors esser mal emes, e interposat, e condemnar la part impetrant, e recorrent en las despesas, e remetre la causa, e las parts al jutge, e official primitiu, de qui tal recors sera estat interposat: si empero lo dit recors sera be

N 3 interpo-

Recors

interposat, proueeſcan en aquell, ſegons per juſtitia trobaran eſſer faedor, e aço quant a las cauſas ciuils, empero en lo dit recors per perorroſcentia, denegatio de juſtitia, o oppreſſio no volem ſien comprefas las cauſas criminals, cõ en aquellas ſie ja per altrás conſtitutions ſufficientment proueit: entes encara, que los dits recors per perorroſcentia, oppreſſio, o denegatio de juſtitia no hajan loc en la Sereniſſima Reyna muller noſtra, ne en las altrás Reynas mullers de noſtres ſucceſſors, Primogenits, fills, e fillas legitims, e naturals noſtres, e dels dits ſucceſſors noſtres, ſi ſeran creats per nos, o per ells Loctinents generals en lo dit Principat, o eſſent lo dit Primogenit Gouernador general, e declarant las ditas coſas del deſusdit recors, entenem, que no haja loc recors per denegatio de juſtitia, o per oppreſſio, o per perorroſcentia, quant lo dit official contra qui ſera allegada, proceira ab prouiſio, o ſignatura de Câceller, Viciâceller, o en ſon cas de Regent Cancellaria, o lo Portât veus de Gouernador no hauent Loctinent en Cathalunya proceira ab prouiſio, o ſignatura de aſſeſſor, o ſi proceira ab deliberatio de la Audientia, o del Conſell Reyál, ſegons que per las presents, e altrás conſtitutions es ſtatuit, e ordenat, o ſi lo Balle general proceira de conſell de ſon aiſident.

XV. LO MATEIX en la ſegona Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxiiij. Cap. xxxviiij.

ATtenent de continuo en la commoditat de noſtres vaſſalls, e deſijât releuar aquells de treballs, e deſpeſas, cõ en las cauſas de graduatiõs per las oppoſitiõs dels creedors los litigants en las deſpeſas ſon molt vexats, tant per la prolixitat del proces, com en altra manera, ab approbatio, e conſentiment de la preſent Cort proueim, ſtatuiem, e ordenam, que ſi cauſa de graduatio ſe euocara de aci auât, en cas ques puga euocar per conſtitutions, en la Audientia, que lo proces ſe haja fer, e colligir en la cort dels officials ordinaris fins a ſententia excluſiue, inſtituint cert terme als creedors oppoſants per inſtruir lo proces, a arbitre del jutge deuât lo qual ſe fa dita graduatio, e inſtruit lo proces, haja eſſer trames a la Audientia Reyál dins quinze dies, e lo jutge de graduatio per colligir dit proces ha ja vna terça del ſalari, reſtât las dues terças per la ſententia diffinitiuá, e quant la cauſa ſera per ſententia de terminada, lo proces original de dita graduatio que ſera portat en la Reyál Audientia, romanga en poder del ſcriua de la dita Audientia, en poder del qual dit proces ſera menat.

XVI. LO MATEIX en la Cort de Mõtoſo, Any M. D. x. Cap. de Cort v.

COm ſie degut, e juſt, ſeruar, e cõplir los priuilegis, e pactes per los predeceſſors de voſtra Reyál Majeſtat Reys d Arago, e Côtes de Barcelona conſentits, e atorgats

atorgats a la vostra ciutat de Gerona, en fauor de las luitions de las vilas, locs, e parrochias, e termens en la vegueria, e bisbat de Gerona empenyoradas, las quals luitions se feren de las pecunias a aquella deputadas, en las quals la dita ciutat, e los poblats en aquella pagaren, e contribuiren, de las quals pecunias era depositari en Francesc Sanceloni ciutad de dita ciutat, de las quals vilas, e locs que foren luits, es la vila, e vall de Amer scituats en la vegueria de Gerona, e per la vnio, incorporatio, e agregatio de las ditas vilas, locs, parrochias, e termens a la dita ciutat de Gerona, e al vs, e exercici, e iurisdicchio del veguer, sotsueguer, e jutge ordinari d Gerona so estats fets, e consentits molts priuilegis, lo q es cotengut e los processos dels plets, e questios qui son menadas en la Rey al Audientia de Cathalunya, entre la dita ciutat de Gerona d vna part, e la dita vila, e vall de Amer de la part altra, sobre lo priuilegi per vostra Alteza a la dita vila, e vall de Amer consentit de ballia, e com en las presents Corts generals per vostra Majestat conuocadas, e celebradas en la present vila de Montso, a supplicatio dels syndics de la ciutat de Gerona als tres stataments de Cathalunya se vist, la dita concessio de balle a la dita vila, e vall de Amer consentida esser prejudicial a la dita ciutat de Gerona, e contrauenir, o algun tant leuar al dit priuilegi de las luitions, pertant la present Cort supplica a vostra Rey al Majestat, vulla per capitol de Cort prouoir, e ordenar, que la dita

vila, e vall de Amer, e los poblats en aquellas sic restituits perpetualmet, en quant separats ne fossen, al exercici d tota iurisdicchio ciuil, o criminal del veguer, o sotsueguer, e jutge ordinari, mostasas, scriuans, e altres ministres de la cort de la dita ciutat d Gerona, e a la dita ciutat, e vegueria de Gerona, drets, e pertinencias de aquella, en la forma, e manera, q era acostumat, seruat, e vstat, abans que lo dit priuilegi de ballia fos per vostra Alteza consentit a la dita vila, e vall de Amer, hauent per reuocat, e ab lo present capitol de Cort reuocant lo dit priuilegi de ballia, a la dita vila, e vall de Amer consentit, e atorgat, no obstant qualseuol sententia, o sententias donadas en la Rey al Audientia en fauor de la dita vila, e val de Amer, sis vol per desertio, o altrament sien passadas in rem iudicatam, vsant en quant menester sie de vostra Rey al, e suprema potestat, restituidas, e en cas de resistentia depasadas a la dita vila, o vall de Amer per la dita ciutat de Gerona cinquanta liuras Barcelonesas, las quals pagaren per obtenir dit priuilegi: prouieint que encontinent, en qualseuol dels dits casos lo balle, sotsballe, jutge ordinari, e scriua de la dita vila, e vall de Amer no vsen, ni exercecsca, ni vsar, ni exercir pugā ninguna iurisdicchio, inhibint, e tolet los ab lo presēt capitol d Cort tota potestat, e autoritat, e q ningu nols obeesca, ni sien tinguts, ni reputats per officials, sino per personas priuadas, e que de aqui auant perpetualment lo veguer, o sotsueguer, jutge ordinari, mostasas de Gerona,

N 4 e lurs

e lurs ministres exercescan tota iurisdicció, e officis, com feyan, e exerciā abans de dit priuilegi de ballia, a la dita vila, e vall de Amer cōsentida: e que per vos senyor, ni per vostres successors no puga esser mes, ni elegit, e ordenat algun official en dita vila, e vall de Amer, tolent, e abdicant ne a vos senyor, e a vostres successors potestat ab decret de nullitat, hauent per reuocadas ab lo present capitol de Cort totas prouisiōs en contrari emanadas, encara que deuallassen de la dita sentētia, o sentēcias, o altramēt sien consentidas. Plau al senyor Rey.

XVII. LO MATEIX en dita Cort Cap: de Cort vij.

COm en los dies passats sien estat, e seguits grans debats, e q̄estions, e se hajan fetas grās despesas, e sostinguts dans, e desatents, entre los habitāts de la vostra vila de S. Feliu de Guixols, la qual es part, e membre d̄ la vostra ciutat de Gerona, de vna part, e los habitāts de la vall de Areu, y parrochias de Fenals, de Romanya, de Belloc, y de Solius, de la part altra, per raho d̄ vn priuilegi per vostra Alteſa atorgat a beneplacit de vostra Majestat, a la dita Vall de Areu, y parrochias en Burgelaros en lo any Mil ſinecents y tres, que dita vall de Areu, y parrochias poguessē tenir balle, jutge, scriua, y altrās cosas narradas en aquell, lo qual priuilegi apres vist q̄ repugnaua, e contradeya a la couinēça, e vnio, que es, e era entre dita vila de sant Feliu de Guixols, e diat

vall de Areu, e parrochias, las quals vnio, e couinēça son estadas atorgadas, e fetas en lany mil trescents setāta y quatre, per lo senyor Rey en Pere terç de eterna memoria, en que es contengut, que los habitāts de la dita vall de Areu, y parrochias p̄ tots temps sien regits, y gouernats per lo balle de la dita vila de sant Feliu de Guixols, axi com los habitāts de la dita vila, ab decret de nullitat, irritant, cassant, e annullāt: apres en lo any mil ſinecents e sis, conuocadas, y oidas las parts causa cognita en vostre Reyall Consell, en Salamāca, lo dit priuilegi fet, e cōsentit en Burgelaros a dita vall de Areu, y parrochias a vostre beneplacit, per vostra Alteſa fons reuocat, e poc apres de vostre Reyall consell de vostre Principat de Cathalunya foren emandas letras executorials, que dit priuilegi de Salamanca, atorgat a dita vila de sant Feliu de Guixols, fos seruat, exequit, e complit: en apres en la ciutat de Burgos, oydas las parts, en lany mil ſinecents e vuyt lo dit priuilegi de Salamanca per vostra Alteſa fons confirmat, y lo dit priuilegi de Burgelaros, a dita vall de Areu, y parrochias per vostra Alteſa atorgat, fou a major cautēla, e abūdātia per vostra Alteſa reuocat, e cōfirmats tots los priuilegis a la dita vila d̄ S. Feliu d̄ Guixols atorgats, y las ditas couinēça, e vnio atorgadas per lo dit senyor Rey en Pere, e encara los habitants de dita vall de Areu, y parrochias no cessen sobre lo mateix molestar los habitants de dita vila de sant Feliu de Guixols, als quals a conuengut despendre en deffen

deffensio de lurs priuilegis, que han consumit gran part de lur patrimonie: sia justa cosa, que los priuilegis de dita ciutat de Gerona, e vila de S. Feliu de Guixols sien obseruats, per tant los tres braços de la Cort q̄ vostra Alteſa celebra en la present vila de Montſo als Cathalàs, ſuppliquen a aquella que li placia a major, e ſobre abundant cautela ab capitol, e acte de Cort confirmar perpetualment, e corroborar en quant menester ſie las ditas couinença, e vnio, e dit priuilegi de Burgos, e priuilegis de la dita vila de ſanct Feliu de Guixols, e conſuetuts, ſens nouatio, e de rogatio de aquells, e prouoir que inuiolablement, e perpetualment ſien obseruadas, e obseruats, e que los habitants de la dita vall de Areu, e parrochias qui ara ſon, e per temps ſerā, ſien, e eſtigan perpetualment en la vnio, e agregatio demūrditas, e que no puguin eſſer per algun temps ſeparats per alguna raho, e que los habitants de la vall de Areu demūrdita, e parrochias qui ara ſon, e per temps ſeran, perpetualmēt ſien gouernats, e regits, ſegons las ditas couinença, e vnio, e priuilegis a la dita vila d̄ S. Feliu de Guixols, qui es part, e membre de la dita ciutat de Gerona, atorgats, per lo balle, jutge, cort, e ſcriua de dita vila de ſanct Feliu de Guixols, poſant ſi, e ſilēci perpetual a las ditas diferentias, queſtiōs, e debats: e que de aqui auāt no ſie conſentit, ni atorgat priuilegi, o acte algu contra las ditas vnio, e couinença, e priuilegis de dita vila de ſanct Feliu de Guixols, e abdicar tota poteſtat a tots, e qualſeuol officiāls, presents, e

eſdeuenidors de voſtra Alteſa, e de ſos ſucceſſors, que no puguin donar licentia, o decret, ni permis de conſentir ſyndicat als habitants qui ara ſon, e per temps ſeran en la dita vall de Areu, e parrochias, contraditas vnio, e couinença, e priuilegis de dita vila de ſanct Feliu de Guixols, ni eſſer oits per intereſs, e contra ditas couinença, e vnio, e priuilegis de dita vila de ſanct Feliu de Guixols, ab decret d̄ nullitat, reuocadas qualſeuol prouiſiōs, actes, priuilegis, e coſas fetas, e faedoras contra las ditas couinença, e vnio, e priuilegis, e conſuetuts de la dita vila de ſanct Feliu de Guixols en cōtrari diſpoſant, caſſant, reuocant, e annullant, ſahent de las ditas coſas capitols, e actes de Cort, lo qual ſie executat, e complit, com a capitol, e acte de Cort cōcordablement per los dits tres braços, y per voſtra Alteſa fet, y ſignat, e inuiolablement obseruador. Plau al ſenyor Rey.

XVIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. viij.

I Atſie que las conſtitutiōs de Cathalunya, e vſatges de Barcelona degā preuāler als ſtyls d̄ qualſeuol corts, e per cōſeguent als ſtyls de las corts dels veguers de Perpinya, e de Conſent, no reſmenys los dits veguers, per dits ſtyls ſe diurompen, e prejudican las iuridictiōs dels eccleſiaſtics, dels Barons, cauallers, e gentils homens, e part de açoes introduct del temps del Rey de França ença, es viſt, que per obseruāça de conſtitutions deu eſſer ſtatuit,

N ; que

que los abusos dels dits styls no han loc, e sien reuocats, e prohibits de aci anà, es a saber los styls introducts, y obseruats apres del regimēt de la Reyna dona Maria, e signanter del any sexāta ença. *Et oblatio dicto memoriali, fuit per nos appositae decretatio, & responsio subscripta.*

Plau a la Majestat, specificats los abusos prouoir degudamēt per justitia. *Et postea habito nostro maturo, & digesto consilio, fuit per nos cōsulto facta alia prouisio sequēs.* Plau al senyor Rey, que los priuilegis, y cartas de iurisdiccions sien seruadas, e guardadas perpetualment als dits Barōs, axi ecclesiasticos, com seculars, saluats a ell, e successors seus las regalías, si e segōs en lo Principat d̄ Cathalunya son en vs, e obseruança.

1. Y mes ne excepta, y referua la Majestat, q̄ los dits Barōs no pugan exercir iurisdicció ciuil, ni criminal en los homens habitants, e que tingan domicili principal, e la major part de sos bens en la vila de Perpinya, o qualseuol altre loc, o vila Reyal en los dits Comtats, jatsie en lo dit priuilegi, y carta no fossen exceptats.

2. Item ne referua, y excepta las causas de segonas appellacions, de las quals puga conèixer la Majestat, e sos officials, jatsie que en lo priuilegi, e cartas de cōcessio la iurisdicció fos simplemēt atorgada, sens exceptar, y retenirse la concexença de causas de appellacions.

3. Item ne excepta, y referua, que si sera feta contentio, que lo Baro, o exercint iurisdicció no te dret de penyorar, que sos officials pugan pen-

dre a mans de la cort la penyora cō a superior, y aquella rebre, e tenir en sequestre, fins a tāt per la cort sie conegut, si tenia dret de penyorar.

4. Item mes ne excepta, e referua, que si entre senyors de alguns locs, Barons, o altrás vniuersitats se suscitara questio, contrast, o debar algu sobre termens, pasturas de erbas, ayguas, lenyas, o per altres amprius, e per qualseuol causa, per la qual se dubtas, que las parts no vinguessen a las armas, que los officials Reyls a requesta de las parts, e de propri moiti pugan pendre a sas mans lo loc del debat, e posar sequestre, e conèixer de la causa.

5. Item ne excepta, y referua a la concexença, e iurisdicció de la Majestat, e de sos officials, que pugan entrar sens requesta en qualseuol loc, vila, o castell d̄ Baro, axi ecclesiastic, cō secular, y axi alous, cō no alous, y aquells pugan scudrinhar, cercar, rebre, y fer scorcolls dels bandejats publicats, e qui per pena de delict, o per contumacia apres vn any e vn die seran bādejats de tots los Comtats de Rossello, e Cerdanya, e de altres malfactors, contra qui fos proceit en virtut de proces de regalia, e aquells atrobats, pugā pendre, e trauir de ditas Baronias.

6. E mes declara, e ne excepta la Majestat, que com las personas militars, e generosas de linatge militar, e familia lur siē de iurisdicció de la Alteza, que la dita iurisdicció de aquellas li romanga salua, e puga de aquellas conèixer, cō fa en la resta de Cathalunya.

7. E per semblant declara, e ne excepta la

cepta sa Excellētia, que ell, e sos officials rebā las fermas de dret, que cauallers, e altras personas generosas d' linatge militar volrā fer per raho de defaximents, o defaxiamēts que a las ditas personas fossen fets p qualseuol personas, e sobre aço intimar, e fer cridar la dita ferma de dret, segons es acostumat.

8. Item ne excepta sa Majestat, e declara, que tots los carnicers de la terra de Rossello hajan a tenir tals pesos, com son, e serā ordenats per la cort de la vila de Perpinya.

9. E mes auant declara, e excepta sa Excellētia la pena imposada per ell, e sos officials, contra aquells qui rompen lo rec, qui passa per diuersos territoris de diuersos senyors ha uents iurisdicchio, la qual pena tantso lament pertany al dit senyor Rey, majorment com lo rec es de sa Majestat, cō es lo de Thuir, o semblāts, e en aquest cas abasta general crida del veguer, ab que signific la dita pena als dits senyors.

10. Item declara, y excepta sa Reyal Alteza, que si per sa Majestat, o sos officials sera denunciāt als Barons, cauallers, o personas de linatge militar particularmēt, que no rebā, ne recepen bandejats, e publicats per la cort Reyal, que sa Alteza, o sos officials pogan apres la dita denuntiatio, fer inquisitio, e concixer contra los dits, o altres receptadors, que fossen trobats en qualseuol iurisdicchio.

11. E mes excepta, e declara sa Excellētia, romandre la consuetut, e esser obseruada, que los cauallers, e personas generosas, e de linatge mi-

litar acostuman pledejar, comparēt de vuyt en vuyt dies en la cort de Perpinya, si doncs per sa Majestat, o son Loctinent no era rescrit, que en tal plet se proceesca en las ditas causas sense plet, e sens figura de juy, cō en tal cas, de tres en tres dies acostumen de comparar en las causas criminals los dits cauallers, e personas militars, e acostumen de tres en tres dies pledejar.

12. Item declara sa Majestat, e excepta, que en cas que los Barons, e altras personas ecclesiasticas, o seculars hauent iurisdicchio denegaran iustitia dls sotsmesos a lur iurisdicchio, ço es no assignant jutge, en tal cas p denegatio de iustitia, e encara per oppressio sa Majestat, e los officials de aquella hi pogan prouir de iustitia.

13. Declara encara, e excepta sa Majestat, que si los Barons, o altres nobles, o cauallers fan deute, en lo qual faran fermaça homens sotsmesos a iurisdicchio lur, los officials Reys los pugā destrenyer en lurs locs, sens fadiga, solament donant clā, pus lo deute sie p los dits señors.

14. E saluas a sa Majestat, e a sos successors, e officials perpetualment las regalias com dit es, si, e segons en lo Principat de Cathalunya son en vs, e obseruança, e reseruadas las declarations, e exceptions desus mencionadas, a las quals vol, e declara sa Majestat los dits Barons, e personas ecclesiasticas, e seculars haunts iurisdicchio esser tenguts, e obligats, e a obseruatio d' aquellas esser estrets perpetualment, daqui auant sa Reyal Majestat cōsultament, e de certa scientia

scientia remou, e repelleix qual seuol styl, o cōsuetut de las cortz dels dits Governador e veguers dels dits Comtats, e terra de Conflent, per la qual era acostumat conèixer, e punir sens algun mija, de qual seuol crims, e delictes, o malefics comesos, e perpetrats en camins publicis, encara que fossen dintre los territoris, e camins dels locs, vilas, e castells dels Prelats, Barons, cauallers, e no acostumaua la dita cort comportar, que per altre fossen punits, e los atēntants lo cōtrari eran presos, e punits per la cort, saluadas empero com es dit a sa Majestat, e successors seus las regalías, segons de aquellas vsa en la restant part del Principat de Cathalunya.

15. E mes auant repelleix sa Majestat, e declara, no valer, ne de aqui auant esser vsat, que los dits officials pugan conèixer de balles, saigs, jutges, notaris, scriuans, carnicers, hostalers, tauerners, moliners, ne altres officials, o officiants dels dits Prelats, Barons, o altres personas hauēts jurisdictio, ni axi poc de consols, clauaris, o altres officials publicis, o de vniuersitats de las ditas Baronias, locs, e territoris, e aço, ni en ciuil, ni en criminal, ni en negocis propis, ne comuns.

16. E mes auant repelleix, e declara, no valer, ne esser obseruador lo styl, o consuetut ques diu esser estada en contradictori judici obtinguda, que las vniuersitats dels locs dels Prelats, e personas ecclesiasticas, Barons, e cauallers, e altres personas no Reyals, e los cōsols, e syndics, o procuradors d'las ditas vniuersitats son

tenguts a pledejar, e han acostumat de subir juy en ciuil, y criminal en poder d'la cort dels dits officials Reyals, honteuulla que contracten, e cometan lo delictes, de lurs causas, o negocis propis no podiā altramēt subir juy, tant quant fossen syndics, o procuradors de las ditas vniuersitats.

17. E per lo semblant repelleix sa Excellentia, e declara, no valer, ne esser obseruadora la consuetut, que los colomers en los locs dels Barons, militars, e personas hauents jurisdictio son sots protectio, y saluaguarda Reyala, y que los trencadors, o altramēt delinquents, e los raptors, o cassadors dels coloms contra prohibitio general, incidint en los bans, sien sols, e insolidum, e sens mija de jurisdictio del senyor Rey, e del veguer, ni axi poc lo metre del guardia, ne lo pagar lo cens dels dits colomers per raho del guardia, la qual consuetut no vol hauer loc, sino en los locs Reyals.

18. Mes declara sa Majestat no valer, ne esser obseruadora la consuetut, que los carnicers qui tallā carns en los territoris dels dits Barons, e personas tenints jurisdictio, haguessen a vèdre las carns, sino al preu ordenat per la cort, e officials Reyals demundits, ans declara sa Majestat, que los carnicers la pugan, e hajan vèdre, al for ordenat per los Barons, quiscun en son territori.

19. Item repelleix sa Majestat, e no vol hauer loc, ne esser obseruada la consuetut de fer prohibitio lo Procurador, e cort Reyala, de no cassar perdius, ne pendre truytas en los
locs dels

locs dels Barõs, e altres personas de muonditas, e que aquellās en lur territori no pugā fer tal prohibitio: de clarant no valer, ne esser comesa per ço alguna pena imposadora per dits officials Reyals en los territoris de dits Barons, e personas hauent iurisdicció.

20. E mes declara, no hauer loc lo costum, que si algū home de vn terme de loc d' castell dels dits Cõtats, e veguerias delinqueix en altre terme de loc, o de castell, es dit estranger, e per consegüent la punitio se pertany al veguer dels dits Cõtats, la qual consuetut, o styl repelleix sa Majestat, e ha per nulla, en tot lo q' poria prejudicar a la iurisdicció de dits Barons, e personas hauents iurisdicció: ans declara sa Majestat, que saluas a sa Excellentia, e a sos successors, e a sos officials las cosas desus saluadas, e exceptadas, qualseuol home delinquent, e contractant en los territoris del dits Barõs, e personas hauents iurisdicció, estranger, o no estrāger, sie de iurisdicció en aço del senyor del territori hauent iurisdicció.

21. E generalment, e extesa sa Reyal Majestat anulla, reuoca, repelleix, e per reuocats, nulles, e repellits ha, e vol esser haguts, e tenguts tots altres stils, o vfos, e consuetuts de iurisdicció, disponēt en qualseuol manera, o forma, introduits, e praticats per los dits Governador, e veguers, scrits, e seritas, e no scrits, e no seritas, si no si, e segons que per sa Excellentia son exceptats, saluats, e reservats, e saluadas, e exceptadas, e reservadas, e no en mes, ni en altra mane

ra, las quals declaratiõs, o prouisiõs vol, decerneix, e mana sa Majestat hauer, e obtenir virtut de ley perpetual, y edicte irrefragable, e inuiolable, sots las penas deualiscritas obsequador, no obstant qualseuol pragmatikas sancciõs, e altres prouisiõs, priuilegis, manamēts, e sententias, e declaracions en qualseuol manera fins aci feras, tant dalt expressadas, com altres, e no obstant qualseuol altres cosas al dalt atorgat contengudas cõtrarias, sots qualseuol expressio de paraulas, quantseuulla derogatorias, eriam derogatoriarum derogatorias, a las quals ab lo present capitol de Cort deroga, e no obstant encara la vnio dels nostres Comtats d' Rossello y Cerdanya ab lo nostre Principat de Cathalunya, e la prouisiõ, o capitol *conquestus*, e altres qualseuol cosas que dir, ni cogitar encõtrari se poguessen.

XVIII. CARLES en la segona Cort de Montso, Any M. D. xx xiiij
Cap. de Cort v.

PER prouoir a alguns impediments procurats per alguns officials Reyals, contra los quals se inquiria, e instaua de hauer cõtra fets als vfatges de Barcelona, constitutions, capitols, e actes de Cort, priuilegis, vfos, e costums, e altres libertats de la terra, la qual instantia se feya denant lo Loctinent general de sa Majestat en lo present Principat, lo tal official volentse ajudar del capitol del Catholic senyor Rey don Ferrando segon en la primera Cort de Barcelona comēfant, *clarificat, &c. est. aug. 14.*
recorria

recorria a sa Majestat fora lo present Principat, lo que fer no podia, com lo dit capitol no compréga dit cas, y de aquesta manera, altercátse si la dita causa podia anar a la Cort de vostra Majestat, o no, passaua molt tēps, y era causa, q̄ nos declaraua sobre dita violatio, en grā dāy, y preju dici de la obseruança de ditas cōsti tutions, perço supplicā los dits tres staments a vostra Majestat, q̄ ab cō stitutio vulla statuir, y ordenar, que las ditas causas de hauer contrafet a constitutions en nēguna manera pu gā esser tretas del present Principat, abās dins aquell sien determinadas.

Plau a sa Majestat, exceptaticausas de officials Reyals, per questions q̄ tinguessen sobre los officis a qui per tanyerien.

XX. LOMATEIX en la quarta Cort de Mōtō, Any M. D. xxxij.
Cap. xxxij.

STatuim mes auāt, y ordenam, que los bestiar, qui passant, o estant en algun termefaran alguna mala feta, encara que aquells sien de personas militars, pugā esser penyorats, y executats, y la mala feta judicada, y estimada per lo balle, o balles, o altres officials aqui toca ra, del terme a hont feta feta la mala feta, e per aço los militars no pogan declinar de for, volēt que la present constitutio sie duradora fins a la cō clusio de las primars Corts. *fuit confes. ut f. 122. 124. 2. et 3.*

XXI. PHILIP Princep, y Lo dñent gene ral de Carles en la segona Cort de Mōtō, Any M. D. Lij.
Cap. de Cort xx.

SVpplica la dita Cort a vostra Alteza, li placia statuir, y orde nar, q̄ los qui son familiars del sanct offici, o cruzada, o cābra Apo stolica, apres de hauer comesos deli ctes, o hauerse obligat a deutes, pu gan esser punits, y castigats per lurs ordinaris, e los qui son deutors, pu gan esser executats, no obstant la fa miliaritat de la inquisitio, cruzada, o cābra Apostolica. Plau a sa Al tesa sie seruat lo capitol començant, *E per tōtre, etc.* fer en la Cort de Barce lona, Any M. D. xx. y q̄ haja loc en los familiars de cruzada, y cambra Apostolica.

DE RECVSATIO DE TOTS IUTGES, E CAV SAS DE SVSPITA. TIT. III.

I. IACME segon en la Cort de Leyda, Any M CCCj.
Cap. xij.

ORdenam, e sta tuim, que si algu proposara, o alle gara, jutge dele gat a si esser sus pitos, cessant las altras opinions, haja allegar, e proposar rahōs suffi cients deuāt lo dit jutge delegat, las quals haja a prouar deuant arbitres p ab dues las parts elets, axi q̄ cascuna part hu dls dits arbitres elegesca a sa voluntat, los quals arbitres per aquellas parts breumēt sien elets, fet primerament sagrament de calūnia per aquell, qui la causa d̄ suspita hau ra proposada: en axi que, si la causa,

*o raho
p̄st. q̄t. non sunt in iure expressi, et att. d. b. h. c.
in. l. l. de hoc. cor. p. h. v. et an. si. l. p. q̄t. cap. b. i.
non. sp. a. d. v. b. i. d. suspiciōis. ex. de. p. p. d. a.
q̄t. oia. q̄. ad. hunc. articulu. p̄ueni. d. d. b. i. n. p. p.
non. exp. suspiciōis. ex. d. de. q̄t. de. l. e. g. a.*

*L. edon dñi
i. dñe. dñi
no. u. i. f.
10. fe. 1299
v. n. i. a. c.
add. m. n. i. a.
31. 1299. 31
m. l. l. dñi
exp. p. p. d. a.
n. i. a. 31. 1299*

o raho no era vera, o sufficient, lo re-
culant, no cōtraftāt costuma, e vsan-
ça de algũ loc en alguna cosa, en las
despeças sens remey algu sie cōdēp-
nat.

II. FERRANDO segon en la segona
Cort de Barcelona, Any M.
CCCC. Lxxxxiij.
Cap. xxxj.

*Suspicio nos de duenda non inueni. 3. Die
et de iudicio non inueni. 4. Die*

COm no sie deraho, que per-
sona suspitosa haja entreue-
nir en concixer, e iudicar cau-
sas algunas, per ço volem, statuium,
ordenam, que quant alguna causa se-
ra cõmesa per lo Presidẽt a algu del
Consell, e alguna de las parts allega-
ra algunas suspitas del dit relador,
aquellas haja a deduir, dins tres dies
comptadors del die de la compari-
tio, deuant lo dit President: e lo die
mateix que ditas suspitas seran de-
uidas, sie intimat a la part altra, la
qual lo die seguent haja respõdre a
las ditas suspitas, per manera, q̃ dins
vuyt dies apres immediateamet sub-
seguentis, lo President en temps ab lo
consell haja proucir sobre las ditas
suspitas, de la qual prouisio axi feta,
nos puga supplicar: entes empero,
que en la conciença de las suspitas
noy sie present lo qui sera recusat: e
aço mateix sie seruau quant a la co-
nciença de las causas de suspitas, q̃
seran allegadas contra algu del dit
Consell.

III. LO MATEIX en la Cort de
Montse, Any M.D.x.
Cap.viii.

STatuim, e ordenam, que quant
seran recusats alguns del Rey al
consell per suspitosos, sien las
causas de suspitas hagudas per ju-
stas totas aquellas, que los drets co-
muns admeten per justas, e per vir-
tut de aquellas se hajan a declarar, e
repellir aquells per suspitosos.

III. LOMATEIX en dita Cort
Cap. Lvj.

PEr tolre suspiras entre los litigants statuíme ordenam, que en las causas en las quals los fills, o gèdres seran aduocats, lo pare, o sogre dels tals no puga esser relador en aquellas, ni per lo contrari.

Confermado de i. comb. 5. en ampliació
V. CARLES en la Cort de Barce

V. CARLES en la Cort de Barce
lona, Any M.D.xx.
Cap. xv.

PEr quant per constitutions de Cathalunya es disposar, y donat orde de remoure del Rey al cōsell los doctōrs de aquell, per causas de suspitas cōtra aquells disposadas, y no guardant aquellas, algu, o algūs son remoguts per letras Reys, o en altra manera de votar, y entreuenir en lo dit Rey al cōsell, statuim, y ordenā ab latio, y approbatio de la present Cort, que las ditas constitutions sobre aço disposants sien inuiolablement obseruadas, y contra forma de aquellas, ab letras nostras, ni de nostres successors, ni en altra manera no pugā esser remoguts.

VI. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxxij. Mes sta-

MEs statuim, e ordenam ab approbatio, e consentiment de la present Cort, que tot lo Consell no puga esser donat per sospitos.

VII. LOMATEIX en la tercera Cort de Montsó, Any M.D.xxxvij.
Cap.xij.

Stauim, y ordenam mes auant, que la cõstitutio feta per lo Catholic Rey don Ferrãdo, dispo sant que en las supplicatiõs, e scedulas ques donaran en causas de suspita en la Royal Audientia, se hajan a sotascrivre los aduocats qui aqllas ordenarã, se limite, y entenga, segõs de present la limitam, e volem esser entesa, que de aqui al deuant las supplications, y scedulas, y articles de causas de suspita ques daran contra lo Cancellor, Vicicancellor, o Regẽt la Cancellaria, Governadors de Cathalunya, de Rossello, y Cerdanya, y doctõrs del Royal consell, jutges de cort, y altres officials, e jutges, sien admesas, e hajã de esser proueadas, encara que no sien signadas de aduocat, ab que en tal cas la haja d sotascrivre la mateixa part, o altre per ell sino sabra scriure, pus sie persona coneguda.

VIII. LOMATEIX en la quarta Cort de Mõtso, Any M.D.xxxij.
Cap.xvj.

STauim, y ordenam, que de aci al deuãt alguns doctõrs del Royal cõsell, encara que sie lo Cancellor, Vicicancellor, o Regent la Cã

cellaria, ni altres doctõrs, axi en la Audientia Royal, com dels Portats veus d nostre general Governador en lo Principat de Cathalunya, y Cõtats d Rossello y Cerdãya, no pugã esser relador, o reladors, ni entre uenir en votar en las causas q lo pare, o fill, o sogre, o gendre, o cunyat sera aduocat, o seran aduocats: e per que poria esser, que en secret aduocassen, o consellassen, statuim, que la part que tal pretendra, puga supplicar a nos, o a nostre Loctinent general, o als dits Portants veus de Governador, o al qui presidira, pus nos tracte de sa persona, y en tal cas ho faça lo mes antic doctõr del Royal consell, que faça jurar sobre los quatre sancts Euangelis, per dit aduocat corporalment tocats, en presentia sua, y dels doctõrs de la sala, si es aduocat, o ha consellat en la causa de que se tractara, palfament, o occulta, per via directa, o indirecta, e lo dit jurament sie continuat en lo proces: e si lo dit aduocat era malalt, se haja a rebre dit jurament per vn doctõr del Royal consell no sospitos, e si lo tal aduocat se prouara hauer jurat fals, sie fet inhabil de praticar de son offici, y de tots offici publicis.

VIII. PHILIP Princep, y Loctinent general de Carles en laprimera Cort de Montsó, Any M.D.
xxxvij. Cap. xxxv.

A Instat al capitol setze de la vltima Cort, per la Cefarea, y Royal Majestat celebrada, statuim, y ordenam, que aduocat q tinga en la Royal Audientia pare,

Cance. Vax. i. Cap. xi. de sogre, Instituis a N. 36. cum multis regg. et precepit N. 49. Racione Consell. 35. 7. 7.

fogre, oncle, y germa, o cunyat, ente-
nēt etiā per cunyats marits de dues
germanas, no puga pēdre pēfio cer-
ta, ni altrás cosas, ni promesas, ni of-
ferta de vniuersitats, collegis, o singu-
lars personas per aconsellar, patroci-
nar, e aduocar en secret a aq̄lls, ans
hayan ordenar en scrits publicamēt
per aquells, y q̄ se digan, y nomenen
aduocats de aquells en scrits, dema-
nera que sie notori, y se sapia de qui
son aduocats, y aqui aconsellan, y si
de fet tenien tals pensions, y prome-
sas, o offertas per aconsellar, patro-
cinar, o aduocar en secret, las hajan
a lexar, e renūtiar, y q̄ en altrás cau-
sas en que no aduocaran, ni aconsel-
larian als sobredits, no puga, ni los
sie licit cōmunicar en secret ab dit
pare, fogre, oncle, cunyat, o germa
qui sera de la dita Audientia Real,
perque no sie fet frau a dit capitol:
y que en tals causas en que hauran
aduocat, aconsellar, o entreuingut,
y presas promesas, o offertas direc-
tament, o indirecta, no sie mene-
ster recusatio per al pare, fogre, on-
cle, cunyat, o germa, ans ipso iure,
& ipsa constitutione sien haguts per
recusats, e remoguts de entreuenir,
y votar en ditas causas, ni puga esser
prelents en la Audientia, quāt aque-
llas se tractarā, y si en aço dits aduo-
cats seran trobats fer frau en mane-
ra alguna, directament, o indirecta,
que incorregan en la pena de dit ca-
pitol: e per leuar total suspita de su-
bornatio, que qualseuol aduocat,
qui entendra en subornar jutge, o
relador de la Audientia Real en
qualseuol manera, que cayga en la
pena del capitol predit de las vlti-

mas Corts, vltra las penas ja de dret
comu contra los tals statuidas: e ha-
ja loc en los doctōrs del Rey al con-
sell qui seran estats aduocats, que no
puga entreuenir, ni votar en las cau-
sas de aquells, de quison estats ad-
uocats, que fossen començadas al
temps que eren lurs aduocats, en-
tenent, q̄ de las causas preditas los
predits aduocats hajā de prestar ju-
rament de sis en sis mesos en poder
del Cāceller, y hoirne encara senten-
tia de excōmunicatio, del qual jura-
mēt se haja de fer acte en poder de
algū scriua d manamēt, cōtinuat en
lo libre de las sentēcias, y prouisiōs
ques fan per dit Cāceller: e per le-
uar axi mateix occasio de extorziōs,
y suspitas, q̄ ningun scriua de mana-
ment no puga pendre decretatio, ni
expedir actes judiciales, ni priuilegis
en causas que sien aduocats fill, gen-
dre, germa, o cunyat seu, ni puga te-
nir en la scriuania causas, en que los
predits sien aduocats: e si lo contra-
ri sera fet, incorrega ipso iure en pri-
uatio de son offici: entes empero,
q̄ quāt als scriuans de manamet, sie
remes al bon arbitre del Loctinent
general.

X.

PHILIP en la Cort de Barcelo-
na, Any M.D. Lxiiij.
Cap. xxx.

PEr tolre las diuersitats de opi-
niōs son en Cathalunya, sobre
las suspitas dadas cōtra los ordina-
ris, si se ha de dar adjūct, o fer electio
de arbitres, statuium, y ordenā ab lo-
tatio, y approbatio de la present Cort,
q̄ en las suspitas donadoras cōtra los
ordina-

*No es quē
pōt qui e
Jugan fill
no aduocat*

*suspitas posadas
nau. Jutge*

*A. F. fo. 206.
i. pa.*

ordinaris, sie seruada la constitutio del Rey en Jaume segon en la Cort de Leyda capitol xiiiij, parlât de las suspitas dadas cõtra juzges delegats, saluats los priuilegis particulars sobre aço disposants.

XI. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxxvj.

COm sie cosa conuenient, y de dret permessa, que los qui han de judicar vna causa, pogan, y degã rahonar planamēt ab las parts sobre los meritis de aquella, y dir los lur parer, per discutar, y descubrir la veritat, y justitia, perque altrament muchas voltas poria vna causa esser decisa, sens esser entesa, lo q̃ specialment en vn tribunal supremo, com es lo de la Reynal Audientia, es cosa indecēt: y cõ se veja, q̃ per dir vn doctor del Reynal cõsell a la part son parer, lo allegan per suspitos, dient que ha declarat son animo, de hont ve muchas voltas no gosã parlar lo que conue a la justitia, ab consentiment, y approbatio de la present Cort statuium, y ordenam, que los doctores dela Reynal Audientia, o Reynal consell criminal, axi los qui seran reladores, com los altres qui han de votar en la causa, instats per las parts, pogan liberamēt dir alas ditas parts lo quels par conue ala directio dela justitia, y discutio de las causas, y que no pugã esser donats per suspitos, sub pretextu de hauer declarat lo animo.

XII. LO MATEIX en la Cort de Mõto Any M. D. Lxxxv.
Cap. xxxxiij.

Perque souint se esdeue, que las parts litigants, per impedir algu dels doctores de la Reynal Audientia, que no pogan votar en las causas, procuran que son fill, gendre, o nebot faça alguna ordinata en lo proces, perço per obuier a semblants cauthelas statuium, y ordenam ab approbatio, y consentiment de la present cort, que si algun fill, gendre, o nebot, o cunyat, y altres qui per cõstitutio impeden algun doctor dela Reynal Audientia, sera pres per aduocat de ninguna causa introduida en dita Reynal Audientia, no puga la part quil haura pres per aduocat, recusar lo pare, so gre, oncle, o cunyat, o altres qui per constitutio poden ser impeditis, ni donar aquell per suspecte, si la part contra qui haura ordenat lo aduocat, noy fara contrari.

DE CONTENTIONS
DE IURISDICTIONS, Y
OCCVPATIO DE
TEMPORALITATS.
TIT. IIII.

I. PHILIP Princep, y Loctinent general
de Carles en la primera Cort de
Montso, Any M. D. xxxxviij.
Cap. de Cort xxvj.

COm per la pragmatuca d̃l Serenissim Rey en Marti, y altres capitol, e actes d̃ Cort sie donada certa forma en las occupatios de las temporalitats, que contra los Prelats, y otras ecclesiasticas personas

nas se decerneixen, y en quinas cosas se ha d fer, no refmenys, oblidats los officials Reyals del present Principat, y Comtats de Rossello, y Cerdanya del modo d proceir juxta forma, y tenor de aquellas, proceexen a la occupatio de ditas temporalitats de fet, en grã prejudici de dits Prelats, y personas ecclesiasticas, per los danys q en la occupatio de ditas temporalitats, y reuocatio de aquella se causan, en salaris, y otras despesas, q per dita causa fer occorrẽ, pertãt los dits tres statamẽts supplan a vostra Alteza, li placia statuir, y ordenar, q no se puga proceir per los Portants veus de Governador general, ni altres de dit Principat, y Cõtats a dita occupatio de tẽporalitats, sino serua da la forma, y en la manera donada per ditas pragmatikas, capitols, e a ctes d Cort, y ab vot, y parer en serits de vna sala de la Audiẽtia Rey al del Loctinẽt general dels dits Principat, y Cõtats, per lo qual hajan esser tramesos per dits officials Reyals qui tal occupatio fer entendran los processos al dit Loctinẽt general, y a sa Audiẽtia, a despesas del qui succumbira: e si altrament se attentauã declarar ditas occupations, vltra de la nullitat de dits a ctes, cõ a fets cõtra cõstitutio, q los tals officials cay gãn en las pẽnas de dita pragmatica, capitols, y a ctes de Cort, y en las pẽnas del capitol de la obseruança, de las quals haja esser feta prompta, y rigida executio per dit Loctinẽt general. Plau a sa Alteza q fora cõstitutio, e acte de Cort sien cõfirmadas las pragmatikas, capitols, y a ctes de Cort del Principat de Cathalu-

nya, y Cõtats de Rossello, y Cerdanya, y q no paguẽ salari algu als jutges, reladors, o cõsellers per la occupatio de las temporalitats.

II. LO MATEIX en la segona Cort de Montsõ, Any M. D. Lijj.
Cap. xxxj.

COm se ordenat, que penjãt la cõtentio de iurisdicctio entre las Corts ecclesiastica, y secular nos dega innouar cosa alguna, per ço statum, y ordenã, q penjãt la dita cõtẽtio, y presentada la letra de cõtentio, nos puga innouar cosa alguna, encara q fos p stretura de pre fons, e si lo cõtrari se fara, que lo Cãceller, ans d declarar en la cõtentio, haja de reuocar tot lo que sera en antat, e innouat.

III. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij.
Cap. xxij.

PErque la electio dels arbitres de las causas de cõtentions se faça debitamẽt, q las parts no siẽ vexadas d treballs, y despesas, per ço abloatio, y approbatio de la present Cort statum, y ordenã, que for mantse cõtentio entre las Corts ecclesiastica, y secular, las dos corts hajan de nomenar dos arbitres en lo cap d la vegueria de la ciutat, o vila en la qual sera formada la contẽtio.

IIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxxj.

PErque se puga faber cõ es raho, lo die q lo Cãceller declara en las causas de cõtentio, y se veja si ha declarat, dins lo tẽps a

O 2 ell pre-

ell prefigit p declarar en ditas causas, ab loatio, y approbatio de la present Cort statum, y ordenā, q lo dit Cāceller haja de publicar en presen tia d notari per dit Cāceller deputa dor, y testimonis, las declarations q en totas causas de cōtentions de jurisdictio fara, de las quals se haja de pendre acte public, cō en sententias diffinitivas de la Rey al Audientia se acostuma fer.

V. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort vj.

PEr que apar cosa de dret prohibida, q ningu puga judicar en causa, de la qual spera esser jutge, o assessor, y de entreuenir los doctores del Rey al consell criminal, o de la Rey al Audientia ciuil en las causas de cōtentio, ques tractā de uāt lo Cāceller, venen grandissims danys, y destorbs, en la cōmissio de las causas penjāts en dit Rey al consell, o Rey al Audiētia, y tampoc no es just, que ells pogan coneeixer si es sua la jurisdictio, o al jutge ecclesiastic, no entreuenint hi algu p la cort ecclesiastica, de hōt ve, que ja los doctores del Rey al consell allegan, q lo Cāceller ha de declarar segons lur yor, o de la major part d aquells, per ço supplan a vostra Majestat los tres braços de la present Cort, li pla cia ab lur cōsentimēt, y approbatio statuir, y ordenar, q doctores del Rey al consell, ni ciuil, ni criminal no en tengā en ditas causas de cōtentio: y que las ditas causas de cōtentio nos pugā tractar, ni declarar en casa del Locinent general, sino q necessaria

ment lo Cāceller las haja de tractar, y declarar en sa casa. Plau a sa Majestat ques façā las declarations en casa del Cāceller, y en lo demes nos façan nouitats.

COM SE DEV DECLARAR LO DVBT SI VNA CAUSA ES CIVIL O CRIMINAL. TIT.V.

I. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M.D.Lxiiij. Cap. viiij.

PEr quant porien molt souint esser cōtentions en los dos consells, criminal, y ciuil, sobre si algunas causas son criminals, o ciuils y si de algunas encara q criminals, per incidir en causas ciuils, o altramēt, pertanyeria la coneeixensa a la Audientia Rey al del ciuil, o al Cōsell criminal, y e cōuerfo, si alguna causa ciuil incideix en algun negoci criminal, deu esser en dit criminal tractada, p donar orde a las tals contentions, ab loatio, y approbatio de la present Cort statum, e ordenam, que tostemps que en dits consells occorrerā semblāts questions, se hajā aquellas a determinar per los doctores que nos, o nostre Locinent general anomenē en lo numero ygual dels dits doctores, axi del ciuil, com del criminal, quens apparra cōuenir per la decisiō d aquellas, a la determinatio dels quals, o de la major part se haja de estar, los quals hajan a determinar, y decidir dita questio,

questio, y dubte dins vuyt dies, encara que si compregā dies feriat, apres q̄p lo procurador fiscal de la Regia cort, o per alguna part sera opposada la exceptio, los quals sien precisos, y peremptoris, axi que no declarāt dins dit termini, incideſcā en pena, y priuatio de lurs salaris, y emolumēts per tēps de vn mes, y de la determinatio, y declaratio dels quals nos puga per alguna de las parts supplicar, ni en alguna manera recorrer, ni per reſtitutio in integrū, ni altramēt: y que de la determinatio q̄ sobre ditas cōtentions, o dubtes se fara, se haja de continuar la cōclusio en lo libre de las cōclusions, y aquella per lo ſcriua de manamēt se haja de notificar a las parts dins dos dies, apres de aquella feta, e publica da, y que per la dita determinatio, o conclusio no pugan dits doctōrs rebre salari algu.

DE EVOCATIONS DE
CAVSAS EN LA REYAL
AUDIENTIA. TIT. VI.

I. FERRANDO primer en la Cort de
Barcelona, Any M. CCCC. xij.
Cap. xxvij.

Perço que del benefici atorgat a las personas miserables, que al nostre consistori recorren, e las lurs causas aqui dur, e tractar puxa, no inſurgeſca occasio dē calūniar, e agrauiar algu de treballs, e despesas, ab prouidentia statuim, q̄

los recurrents a nos, o a nostra Audiencia per esguart de miserabilitat, primerament, ans que a instācia sua, axi com a miserable contra son aduerſari ſie manada citatio, o ſie feta euocatio de la causa, ſie necessari prouar ab testimonis dignes de fe, rebedōrs per lo jutge personalmēt en ſcrits, e ſens salari, ell eſſer miserable, en altra manera eſſer citats lurs aduerſaris, e fora la vegueria, e ballia eſſer citats a instantia lur, e la causa eſſer euocada en tota manera vedam: e perço que de aqui no nascan injurias, de hōt deuen drets naxer, ordenam, que negu per esguart de perhorroſcentia per son aduerſari allegadora, fora ſa propria vegueria, o ballia a nostre consistori no ſie tret, e las causas de aquell no ſie euocadas, ſi doncs la perhorroſcētia en altra manera que per ſagrament no ſera prouada, e a la dita vegueria, o ballia ſerē veins per vna jornada, e fora la nostra cort, puada la perhorroſcentia, en altra manera q̄ per jurament, ſegons es dit, ſi vn loc tant ſola mēt de aquella vegueria, o ballia lo recorrēt a nos ſe dira perhorroſcer, que li aſsignem jutge en algun loc a ell ſegur en aq̄lla vegueria, o ballia. Mas ſi tota la vegueria, o ballia meritament ſera perhorroſcent, prouada la dita perhorroſcentia en la manera demūt dita, dins altra vegueria, o ballia a ell pus prop veina en alguna ciutat, o loc y doneu, ſi trobar ſe poran, en lo qual puxa copia de perits en dret eſſer hauda, pus que no ſie diſtant vltra vna jornada de la ſi de la vegueria, o ballia, hont las causas deuen ceſſant la perhorroſcentia

O 3 tia

*Procurator mis
de causa nra*

*Pauperes po
ut infra idem
6.*

perhorroſcentia

ria per justitia esser tractadas, aquella hajam a comanar, e las cosas atentadas en contrari sien nullas ipso jure.

II. ALFONS quarten la Cort de Barcelona, Any M.CCCC.xxxii.

Cap. j.

LAs causas de pubills, viudas, de pobres, e otras personas miserables que son, o seran en nostra Audientia començadas, nos, e la dita nostra Audientia exints fora lo Principat de Cathalunya, volem, e statuim, q̄ romāgā dins lo dit Principat, e que no pujan esser tretas de aquell per nos, Primogenit nostre, o successors nostres, ne seus, ans sic cōtinuadas, finidas, e determinadas en la audientia del Governador general, si sera present dins lo dit Principat, e lo dit Governador absent de aquell, sien determinadas en la cort, o audientia del Portāt veus de Governador en Cathalunya las de sa prouincia, e las dels Cōtats de Rossello, y Cerdanya en la cort, o audientia del Portant veus de Governador en los dits Cōtats, sino era, q̄ lo miserable aquellas volgues proseguir deuāt lo ordinari, axi com li es licit, e permes, e si alguna de las sobreditas personas volra, per alguna causa sua a nos absent del dit Principat hauer recors, volem, que ho puga fer, axi q̄, nos absent, aquella causa nons pugam retenir, ans la degā cometre al dit Governador general present en lo dit Principat, o als Portants veus de aquell, quiscun en sa prouincia, qui aquellas a consell de

fos assessors, e de altres notables juristas hajam a determinar: e lo dit Governador general, e los Portants veus de aquell, e lurs assessors, e qual seuol tractants las ditas causas de pobres, e miserables, hajam a tractar aquellas sens salari algu q̄ no prengā dels dits pobres, e miserables, ne de lurs aduersaris, e los scriuā dels dits Governador, e Portāts veus de aquell no pujan pendre res per lurs scripturas de las ditas causas, ans los sobredits hajam esser cōtents de la cautio, la qual los pobres, e miserables acostuma prestar en la nostra Audientia: e per semblāt volē, las causas nostras patrimonials per nos en nostra Audientia, estāts en lo dit Principat, poder esser tractadas, e determinadas, e nos estāts fora lo dit Principat, no pugā esser tretas, ne euocadas, ne de aquellas esser conegut en alguna manera fora lo dit Principat, exceptadas las segonas appellacions en las prop ditas causas patrimonials, d las quals, estāts nos fora lo dit Principat, nos reseruā, quē pugā conèixer: e sis esdeuendra, q̄ del dit Governador general, o Portant veus de aquell sie emesa appellatio en alguna d las causas dels dits pubills, viudas, pobres, o miserables personas, e en las causas patrimonials la primera appellatio, e p aquella sera hagut recors a nos, hajā aquellas cometre dins lo dit Principat a algunas personas no suspitosas, en alguna ciutat, vila, o loc dins aquella vegueria, hōt sera domiciliat lo cōuēgut, si en aquella haura juristas, o sauis en dret, e si no ni haura, en la pus prop vegueria hont ne haja: empero en las causas patrimonials

monials dls dits Còtats d Rossello, y Cerdanya, no volé, q per la preset còstitutio los sie prejudicat: voléts, e ordenats, la preset constitutio no tant solament als negocis, plets, que fctions, demàdas, causas, e fets esdeuenidors, mas encara als presents, e pèdents esser estesa.

III. FERRANDO segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxi. Cap. de Cort j.

COm per traure algunas causas dependèts de fets, e actes mercantiuols, e maritims de la cort del consolat, hont las ditas causas summariamèt, e de pla, ab còfell de prohomens son decididas, e determinadas, souint se seguesca, q fraudulosamèt, e astutiosa son fetas donatiòs, tràsportations, e altres cò tractes a algunas psonas, ço es viudas, pubills, o miserables, los quals apres, sots color dels casospermefos, trahè las ditas causas dila dita cort dila dit còsolat, faent aqllas euocar en altra part, e axi fan dilatar las ditas causas, pertant supplica la dita Cort sie merce vostra prouoir, e ordenar, que si donatiòs, tràsportations, o altres còtractes seran fetas a viudas, pubills, o miserables, per virtut de las quals las ditas causas se podè traure de la dita cort del consolat, e euocar en la vostra Royal Audiètia, o en altra part, si tals donatiòs, o transportatiòs no erà estadas fetas almenys vn any abans del die de tal euocatio, q aquellas tals donatiòs, tràsportatiòs, o altres contractes freturen de tota efficacia, e valor, quāt es p traure las

ditas causas de la dita cort del consolat, axi que en tal cas, tals causas se hajā a proseguir, e determinar en la dita cort del consolat, las ditas donatiòs, transportations, e altres còtractes, e euocations en res no obstàts: e aço mateix sie seruāt en tots los còsolats de mar del Principat de Cathalunya. Plau al senyor Rey.

III. LO MATEIX en la segona Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxxiij. Cap. xxvij.

STatuim, e ordenam, que si algunas causas seran euocadas a la Regia Audientia de la cort de altre jutge inferior, aquellas se tracten segòs lo orde desusdit, prenèlas en lo stamèt en que seran euocadas, axi que segons lo stamèt en que estarā, sien proseguidas d aqui auāt, segons lo orde desusposat.

causas que a de pendre, e m. las y pover que se auocan

V. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxvj.

PEr prouoir al abus ques fa de las euocations de causas, q pre textu viduitatis se fan a la Royal Audientia per donatiòs, y altres transportations fctas, a las ditas viudas fetas, statuim, y ordenam ab approbatio, e consentiment de la preset Cort, que las ditas viudas pogan euocar las causas per causa de donatiòs, axi de bens dotals, com de bens parafernals, e leixas, e per altres legittims drets a ellas pertanyents: e si seran fetas donatiòs, o vendas, o altres tràsportatiòs a ditas viudas, e volran introduir pretextu

O 4 viduita

viduitatis, e euocar las ditas causas a la Rey al Audientia, abans de admetre ditas euocations de causas, las ditas viudas aqui seran fetas las ditas transportations, e los qui aquellas hauran fetas, o los hereus, o successors hauran dret, o causa de aquells hajan, deuant los reladors de la causa a jurar, que las ditas donations, e transportations son veras, e no fictas: e los dits reladors exhorten los dits jurants, q̄ en dit jurament ha interes de part, e que sens consentiment de la part no porien esser absolts: e lo notari de la causa haja a cōtinuar en scrits la prestatio dels dits juramēts.

Ampliat & declarat ut in angl. 8.

VI. LO MATEIX en dita Cort Cap. ~~de Cort~~ xxxvii.

Com per causa d las euocatiōs ques fan a la Rey al Audientia en nom de pobretat, molts, e diuersos vassalls nostres souint son inquietats, axi per despesas necessarias en la prosecutio de dits plets, cō encara per hauer a proseguir las causas en la Rey al Audientia, perço statuim, e ordenam ab consentimēt de la present Cort, que euocant se qual seuol causa pretextu paupertatis, e donada la supplicatio per part del dit pobre, lo relador a qui sera comesa la dita causa, reba en scrits personalmēt la informatio de la pobretat de aquell tal pobre qui supplicara, e si constara al dit jutge per la dita informatio rebuda, que la pobretat del tal supplicant es prouada, segons Deu, e la sua bona consciencia admeta la dita pobretat, e proueezca, e mane citar lo conuengut p

lo dit pobre ab letras, o en altra manera: e si lo reo conuengut prouaua, lo dit actor no esser pobre, sie condēnat lo dit actor en totas las despesas, altramēt tal pobre sie tractat, axi en no pagar salaris de jutges, cō en las scripturas, com a pobre.

VII. LO MATEIX en la tercera Cort de Barcelona, Any M.D. iij.

Cap. v.
Euocations generals

O Rdenam, e statuim ab approbatio, e consentiment de la present Cort, que las parts que obtindran euocations generals de causas, si dins vn any apres q̄ ditas euocations serā obtengudas, no citaran las parts en ditas euocations no nomenadas, q̄ ab aquellas conuenir volrà, passat lo dit any nos pugā seruir de dita prouisiō quāt a las ditas personas no nomenadas, ans de nou ne hajā impetrar, e traure altra euocatio si volran. Volents exprefament, que en qual seuol euocatiōs generals sie insertada la clausula seguent. *Dummodo non impediatur executio pensionum censualium, & violariorum, & non sit causa minor viginti librarum.*

VIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. viij.

Com per la cōstitutio feta per nos en la Corr de sancta Anna sie statuit, e proueit en las euocations de causas, ques fan en la Rey al Audientia per causa de donations fetas a viudas, de la forma del juramēt que se ha prestar per lo donador, e donatari, e altres en la dita consti-

*in ca. Euocatio
reuerentia & pro
scripsi coram
his qui scripsi.*

21. 5. angl. 8.

constitutio cõtenguts, e vuy se veja, q̃ de dita constitutio se abusa, perço ab approbatio, e consentiment de la present Cort statuim, e ordenam, q̃ en las parts hont la Rey al Audiencia se celebrara, se haja a prestar lo jurament personalment, juxta forma de dita constitutio: en las otras parts empero d̃l dit Principat lo dit juramēt se haja a prestar en poder del official ordinari, ab la exhortatio en dita constitutio contenguda: del qual jurament lo dit official ordinari ne haja a certificar la Rey al Audiencia. E si apres en algun temps se mōstrara, las tals donacions esser fictas, e, o que en tot, o en part las cosas donadas sien estadas restituidas als donadors, en tal cas, la part de qui sera interes haja esser satisfeta en tots los danys, interessos, e despesas, que per causa de las ditas donatiōs, e trāsportations haura fetas, o sostenguts: anyadint a la dita constitutio, que aq̃lla se estena a pobres, e a pubills, axi empero, que lo tudor haja a prestar lo dit jurament en la forma demunt dita.

VIII. CARLES en la segona Cort de Montsó, Any M. D. xxxiiij.
Cap. de Cort vij.

Per cōstitutiōs de Cathalunya es disposat, que las causas d̃ las impositions de las ciutats, vilas, y locs Reys no podē esser euocadas a la Rey al Audientia, ne del Portant veus de Governador, ne de altres qualseuol officials, ans la coneixensa de tals causas es dels Concellers, paers, consols, jurats, procu-

radors, o regidors de ditas ciutats, vilas, e locs, o de aquellas personas, a qui per aq̃lls ne es donat lo carrec, no resmenys empero algunas vegadas ditas causas son euocadas, d̃ hōt las vniuersitats sentē gran molestia, despesas, y dāys, p̃ço los tres statmēs supplican a vostra Majestat, que li placia ordenar, que ditas constitutions sien confirmadas, e obseruadas, axi que de las ditas impositions vostra Majestat, ni son Loctinēt general, o Portant veus de general Gobernador, ne altre qualseuol official se pugā entremetre, ni empatxar, ni pугan regoneixer, ni veure, o examinar los comptes sobre ditas impositiōs donats, o tinguts, e lo mateix se obseruat en las causas dels officials concernents lo regimēt de ditas vniuersitats, e las causas d̃ las cōfrarias, o sobrepofats de officis, dependents, y emergents de aquellas, ans la tal coneixensa, y decisiō de las ditas causas pertāga, y se sguardē tāt solament en aquells, a qui per priuilegis atorgats a ditas vniuersitats, o alias se sguardan, es pertanyen: e per obseruança del demunt dit, en las letras citatorias, e inhibitorias sie posada la clausula. (*Dummodo non sit causa officiorum regiminis vniuersitatum, neq; impositionum illarum, vel confraternitatum, neq; dependentium, vel emergentium ex illis.*) Plau a sa Majestat que sien seruadas las cōstitutions, capitols, e actes de Cort, y priuilegis sobre aq̃o disposants, remoguts tots abusos, y sie posada en las letras citatorias e inhibitorias clausula. *Dummodo non sit causa impositio-*

num.

O ;

Lo ma-

- X. LO MATEIX en la quarta Cort de Montfó, Any M.D. xxxxij. Cap. xxxij.

Approbant, y loant la present Cort statum, y ordenā, que las causas de appellations, y supplicatiōs no sien desiertas, per no euocarfe de nou a la Rey al Audientia per mutatio de President, o per expirar aquella, y que noy haja necessitat de euocar las causas, ni continuar aquellas ab supplicatio alguna, ni de citar ad cōtinuādū causam, sino ques continuen en lo punt en que estan, o estaran, com si la Audientia no fos mudada, com lo contrari fins aci obseruat, haja redundat en gran dany dels litigants, y despensas infructuosas de aquells.

- XI. PHILIP Princep, y Loctinēt general de Carles en la primera Cort de Montfó, Any M.D. xxxxvij. Cap. ij.

Com experientia haja mostrat, que lo orde judicial de la Regia Audientia, en las Corts en la ciutat de Barcelona, y en la vila de Montfó, per lo Catholic Rey don Ferrando de immortal recordatio celebradas, y per lo orde q̄ en las Corts per la Cesarea, Sacra, Catholica, y Rey al Majestat vuy bē auenturadamēt regnāt en dita ciutat de Barcelona, y vila d̄ Mōtfo tēgudas, y celebradas declarat, statuit, y ajustat, no es perferamēt proueit al fi, per lo qual ab tāta intelligētia, per la publica, y priuada vtilitat, per lo predict Catholic Rey, y per la prefata

ta Cesarea, y Rey al Majestat, per abreuiar los plets en las causas ciuils, era estat ordenat, com a acte, en lo qual consisteix grā, e principal part de la administratio de la iustitia, ans se sie vist, que no obstat dita forma intitulada *Delitibus abbreviandis*, no sols los plets, y processos son estats multiplicats, mas encara se es de tal manera entes, e vfat, o mes veramēt, cōtra lo intēt, y fi principal del dit Catholic Rey, y de la prefata Cesarea Majestat, abusat, que en gran dany de la republica de sa Majestat, y singulars personas de aquella son fets los plets immortals, per que ab la dilatio de las causas son los processos axi grans, e continuats, que los jutges ocupats ab gran difficultat, y treball poden expedir las causas, e ja es vist, q̄ de las causas de molta qualitat, e importācia a las altrás noy ha diferētia, e de altra part se es vist, allargar se tant la instructio dels processos, y denūtiatio de aquells, com si orde, y temps noy fos prefigit: de hont se segueix, com dit es, que la administratio de la iustitia, suspesa, e quasi impedida no fa lo effecte, e fruyt, com es, sustenir en pau, e tranquillitat los sotsmesos, e apartar aquells de dany, e despensas: p̄co, reduint lo orde abās statuit, al fi, e effecte per lo qual sonc posat, declarant, y ajustant en aquell ordenam, y statum per las causas, y rahons en las ditas constitutions sobre aço disposants contengudas, ajustant a aquellas, que las causas menors de cent liuras nos pugan euocar per qualitat alguna a la Regia Audientia. Las causas empero sobre administratiōs de officis

officis de las ciutats, vilas, o locs, cō son de botigas de formets, y obrers, veedors, clauaris, e altres officis per ditas vniuersitats cōmanats, y de cōfrarias, y altres qualseuol tocants a la coneixensa, y administratio dels Paers, procuradors, consols, e jurats de ditas ciutats, vilas, o locs, encara q̄ fossen ditas causas de major quantitat de ditas cent liuras, axi mateix nos pugan per qualitat alguna euocar a la Regia Audiència en la primera instantia, si ja al Loctinent general, y al Còsell Rey al apparegues altra cosa cōuenir en totas las ditas causas, excepto las menors de cent liuras: y que en las letras citatorias, e inhibitorias que exiran de la Regia Cancellaria, se posada clausula exprimint, e eximint aquellas de la inhibició, axi com en las causas de executio de pensions de censals, y violaris, e de impositiōs, e que se entes quant a las causas de pensions de censals. o violaris, o se demanassen per via executiua, o aliàs.

XII. PHILIP en la Cort de Montso, Any M. D. Lxxv.
Cap. xiiij.

COm en las causas menors de deu liuras se offerecā majors despesas a las parts, que no val lo interes principal ques litiga, si aquellas en grau de appellatio eran en la Regia Audiencia introduidas, encara que no fos mes q̄ traure las letras citatorias, e inhibitorias, y reportar los actes primitius, perço statuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la present Cort, que las causas de ap-

pellatio interposada de las sentēcias dels ordinaris de menor valor de deu liuras, no pugan en la Regia Audiencia, ni de Gouernatio alguna esser euocadas, ans hajā aquellas, y pugan tant solament esser introduidas deuant lo jutge de appels si ni haura, y si no ni haura, deuant lo mateix ordinari mudāt lo assessor: y essent la sententia del jutge de appels con firmatoria de la primera, nos puga mes appellat, e si sera reuocatoria en tot, o en part d la primera, lo mateix ordinari puga anomenar vn jutge, quis conforme ab la vna, o ab l'altra: manant al Canceller, Vicanceller, y en son cas Regent la Cancellaria, que de aci auant no admetan euocatiōs de causas de appellatio, que no se primer feta se ab instrument public de la interpositio de la appellatio, y q̄ la sententia de la qual se interposada, es sobre interes major de ditas deu liuras, y que perço lo Canceller, Vicanceller, o en son cas Regent la Cancellaria haja de dir en la decretatio. *Constituo de appellatione, et sententia lata in causa maiori decem librarum, &c. y que lo demes se remeta al relador.*

XIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. Li.

ENcara q̄ per las cōstituciōs fetas per lo Catholic Rey don Ferrado segon en lo any 1493 en las Corts del Monastir de sancta Anna de la ciutat de Barcelona, y p moltes altras fetas, se donada forma per la euocatio, y expeditio de las causas ques portā en la Regia Audiencia, y vltimament per nos en las Corts

notul. 3. fol. 113. Corts del any 1564. en lo capitol de cort 14. qui comença. *cō encara per moltes constitutions* sic donat orde cert en lo euocar d̄ ditas causas, pero per lo que la diuersitat del temps ha mōstrat, esser necessaria major, y mes clara prouisio, perço ajustāt a dit capitol de Cort, y a totes altras constitutions fins aci fetas, statuim, y ordenā ab approbatio, y cōsentimēt de la present Cort, q̄ la supplicatio que la part q̄ instara euocatio de causa a la Rey al Audiēcia haura de presentar, sic en scrits, y tāt clara, y especificada, que ab ella se narre lo fet, y pretētiō de dita part, per manera que lo Canceller, Vicicāceller, y Regent la Cācellaria qui haura d̄ decretar la dita supplicatio, y la part cōtra qui se donara pogan entendre claramēt, que es lo que se demana, y per quina causa, y raho, y d̄ la mateixa supplicatio se puga entendre, de hont se preten lo dret del euocāt, a fi, y effecte, que lo dit Canceller, Vicicāceller, o en fon cas Regent la Cancellaria pugā millor deliberar, que decretatio hauran de fer a la tal supplicatio: y que lo scriua qui despedira las letras citatorias, haja de insertar paraula per paraula la dita supplicatio, a fi, y effecte, que la part citada puga deliberar, si li cumple mes plederar, o ceadir.

XIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. Lij.

Considerāt lo gran numero de causas que vuy estan pendēts en la Rey al Audientia, perque millor, y mes facilment se pogan, cō

es raho, expedir, statuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la present Cort, que causas menors de tres centes liuras no pogan en la primera instantia ab qualseuol qualitat de pupillaritat, pobresa, religio, o viduitat esser euocadas a la Rey al Audiēcia, y que esta constitutio sic duradora fins a la conclusio de las primeras Corts esdeuenidoras. *confirmat ut in cons. anni 1599. fol. 1. c. 1.*

XV. LO MATEIX en dita Cort
Cap. Lxviii

PEr euitar a las parts de despesas, y que los doctōrs de la Rey al Audientia no se occupen en causas de poca importantia, statuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la present Cort, que las causas menors de cinquāta liuras no pugā esser euocadas a la Rey al Audiēcia en virtut de la clausula de renuntiatio de propri for, y submissio de qualseuol altre: y lo priuilegi d̄ scriptura d̄ terç cōcedita la ciutat, y cort del veguer de Barcelona sic extes a totes las altras corts de veguers del Principat de Cathalunya, y Cōtats de Rossello, y Cerdanya, axi com si specialment fos concedita cascuna de las altras veguerias.

XVI. LO MATEIX en dita Cort
Cap. Cxiiij.

Stauim, y ordenam ab loatio, y approbatio d̄ la present Cort, que las causas de extractiōs de officis, y de administratiōs de aq̄lls de las ciutats, vilas, y locs Reyals, cōson de botigas de formēt, y obrers, vecdors,

veedores, mostasafs, clauaris, y altres officis per ditas vnuerſitats comma nats, o creats, y de cõfrarias, y altrás qualſeuol tocants a la coneixenſa, y administratio de Confellers, Paers, procuradors, confols, y jurats de ditas ciutats, vilas, o locs, y tambe de impositions nos pugan per qualitat de pobrefa, viduitat, o miserabilitat euocar en la primera instantia a la Rey al Audientia, de qualſeuol quãtitat, o summa que sien, reuocant lo capitol ſegon, de las Corts del any 1547. en quant sobre la euocatio de las ditas causas dexaua a arbitre del Loctinent general, y Rey al cõſell.

XVII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort vij.

*dominiciu
de uſa mo
euocatio
per R. p.*
MEs auãt, los dñs. res ſtamẽts ſupplìca a voſtra Maieſtat, que en lo modo de proceir en lo progres, y expeditio de las cauſas, desde el principi dellas, y letras citatorias, y inhibitorias, ſins a la ſentẽtia diffinitiuã, y executio della incluſue, tots los jutges ordinariſ de totas las Corts Reyalſ del preſent Principat, y Comtats hajan de guardar lo ritu, y orde judiciari, y ſtyl de la Regia Audientia, y com per conſeguent hajan apres de paſſats tots los terminis probatoris, e inſtructoris del proces ſer prouiſio, q̃ ſie tingut per denunciãt, lo que importa eſſer declarat, que es conelos en la cauſa, y eſta en punt de poderſe en ella donar ſententia diffinitiuã, y no ſie juſt que eſtant la cauſa en tal pũt, ſe lleue la diffinitio al jutge ordinari, qui es inſtruit dels meritis della,

perço placia a voſtra Maieſtat ab loatio, y approbatio dls dits tres braços ſtatuir y ordenar, que apres de la prouiſio ſeta per lo tal jutge ordinari, que lo proces ſie tingut per denunciãt, no puga aquella cauſa eſſer euocada a la Rey al Audiẽtia, y ſi de fet ſe euocas, y las letras citatorias, y inhibitorias ſe preſentafẽ a la part, y al jutge ordinari, en tal cas, puga lo dit ordinari proceir a donar, y publicar la ſententia diffinitiuã, no obſtãt la dita citatio, y inhibicio, y ſens incorrer ell, ni la part citada en vici algu de attentats, o altres nullitats.

Plau a ſa Maieſtat que los ordinari� denuntien los processos, per mõſtrar que ſe ha conelos en aquells en las cauſas de primera inſtãtia, y q̃ ſe ta dita denuntiatio, nos pugã euocar a la Rey al Audientia ab qualitatſ de pupillaritat, viduitat, o pobrefa. *vide Regis inſupradicti. l. 1. m. 2. p. 172.*

DE COMMISSIONS DE
CAVSAS EN LA REYAL
AUDIENTIA.
TIT. VII

I. FERRANDO ſegon en la tercera Cort de Barcelona, Any M. Diiij. Cap. iiii.

MEs auãt ſtatuiẽ, e ordenã ab approbatio, e conſentiment de la preſent Cort, q̃ en las cauſas de ſinccẽtes liuras, o majors, apres que ſeran denuntia das, lo Canceller, Viciaceller, o Regent en

gēt en son cas cometa aquellas a vn altre del Rey al consell, qui com a relador enfemps ab lo principal relador, o com a contrarelador regonega lo proces, e los punts de la causa, a fi que al votar, si lo relador per occupatiō de altres negocis, o aliàs se hauia res obmes, aquell tal adjutor, e contrarelador puga informar a la Audientia dels punts que seran obmesos per lo relador, e q̄ lo contrarelador, e, o contrarelador vote apres del relador.

II. LOMATEIX en la Cort de Montso, Any M. D. x.
Cap. j.

PRimerament, per major expeditiō de la justitia statuim, e ordenam ab consentiment, e approbatiō de la present Cort, que de aqui auant, com se cometra alguna causa a algun relador, o reladors en la Regia Audientia, tals cōmissiōs se façan, segons antigament se acostumauan fer, ço es, *Audiat, colligat, referat, e super intermedijs debite prouideat*, en axi, que si sera hu lo relador de la causa, que aquell puga declarar, o prouoir sobre los intermedis, e si erē los reladors dos, aquells hajā a declarar, o prouoir sobre dits intermedis, sens fer paraula en lo cōsell, no obstant qual seuol altres constitutiōs lo contrari sentints, o disposants.

III. LOMATEIX en dita Cort
Cap. iij.

COm en la Cort per nos celebrada en lo monastir dls fra

res Menors de la nostra ciutat de Barcelona, entre las altrās se estada feta vna constitutiō, començant, *Primerament com en la Cort, &c.* per ço per los respectes, e motius en aquella, e altra en aquella referida a la dita cōstitutiō anadints, de approbatiō, e cōsentimēt de la present Cort ordenam, e statuim, que la dita constitutiō se extena a las causas que seran fins en summa de doscentes liuras inclusiue, entes empero, que las causas que seran fins en cent liuras inclusiue, hajā esser comesas a vn doctor, e de cēt liuras fins en doscentas liuras inclusiue hajā de esser comesas a dos doctors dīl Rey al cōsell ad decidendū: e mes que instruit lo proces, los dits jutges continuen la denuntiatiō de dit proces, assi que se termini posat exclusiu a las parts, de no poder mes instruir, e d̄ aço se faça altre libre de denuntiatiōs.

III. GERMANA Consort, y Loāinent general de Ferrando se gō, en la Cort de Montso, Any M. D. xij. Cap. x.

STatuim encara, y ordenā, que si se interposara supplicatiō de alguna sentētia, que sera estada donada en la Regia Audiētia en alguna causa, que sera estada comesa segons las constitutiōs de Cathalunya ad decidēdum, axi causa principal, com de appellatiō, que tal causa de supplicatiō se comesa a dos juristas del Rey al consell, los quals feta paraula en lo consell, o Audientia Regia, e seguida conclusiō, hajā expedir aquella, e ordenar la sentētia se

tia segons dita conclusio, publicadora en la Regia Audientia, com es acostumat.

V. LA MATEIXA en dita Cort
Cap. xj.

ANyadint a la constitutio feta en Montso, en las Corts proppassadas, en lo capitol si se començant, *Statuim, y ordenam que las causas de appellatio interposada, &c. statuim, y ordenam*, que las causas de appellatio interposada, e que de aqui auant se interposara de jutges inferiors, fins a cent liuras inclusiu se començen a dos juristas del Rey al consell addecidendum, e se hajan a decidir dins lo temps, e segons en dita constitutio es contengut.

VI. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M. D. xx.
Cap. xxij.

STatuim encara, e ordenam, per que mes prest se puga expedir la justitia, que si de algun intermedy, o prouisio feta en lo proces de la causa per lo relador, se interposara supplicatio, que aquella se haja de cometre a altre doctor de aquella sala, de hont sera lo dit relador, si empero de tal prouisio, o intermedy hauria feta paraula, o conclusio en la Audientia, se haja a cometre a altre doctor del altra sala, e que de las prouisions, o intermedis fets per lo relador en las ditas causas de supplicatio de intermedis nos puga supplicar, ni altramet recorrer per via de restitutio in integrum, ni en altra ma-

nera, e si de fet era fet lo contrari, q lo relador puga passar ad vltiora, no obstant dita supplicatio, e altres cosas susditas.

VII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxxj.

PEr major expeditio de la justitia, e que las causas pocas sien mes prest expedidas, ab approbatio, e consentiment de la present Cort statuim, y ordenam, que las causas de appellatio de jutges inferiors majors de cent liuras, e fins en doscetes inclusiu se hajan a cometre a dos doctors del Rey al consell, los quals pugan expedir aquellas sens traure las en semmana, feta paraula, e conclusio en la Audientia.

VIII. PHILIP en la Cort de Montso, Any M. D. Lxxxv. Cap.
de Cort xiiij.

SVpplica la present Cort a vostra Majestat, li placia statuir, y ordenar ab lur consentiment, que cada hu dels doctors de la Regia Audientia, en las causas de appellations dels ordinaris puga asoles, y sens conclusio feta en dita Regia Audientia conixer, diffinir, y sentenciar, no excedint las ditas causas suma, o valor de quatre cetes liuras, y que en las decretatios, y comisios ques faran en la supplicatio de la introduccio de la causa, lo Canceller, Vicicanceller, y en son cas lo Regent la Cancelleria haja de decretar en la seguent forma, *Audiat, colligat, & super intermedijs debite provideat, & si non est maior quingenta-*

dyngentiarum librarum decidae: perque ab aqexa decretatio se entenga, que noy ha necessitat de ferse altra pera decidir, sino que lo relador tot sol, sens fer cõclusio en la Rey al Audiẽtia, pot decidir tal causa. Empero to tas las altras causas que serã majors de quatrecents liuras, sien decidi das ab conclusio feta en la Rey al Au diẽtia a sola relatio del relador, sens hauer de assignar conrelador, reuo cadas en aço las cõstitutions fins as si fetas, que disposauã, que en las cau sas de sinccents liuras, o majors se hagues de assignar conrelador, y q̃ la present constitutio sie duradora fins a la conclusio de las primeras Cortes. Plau a sa Majestat, y que lo mateix sie en las causas de la prime ra instantia.

DE CITATIONS, E INHIBITIONS. TIT. VIII.

I. VSATGE. Placitum mandetur.

Let sie manat axi als magnats, com als cauallers, primeramẽt de deu dies, de aqui auãt de vuyt en vuyt dies, als pagelos al quart, e al cinque die.

I. IACME segon en la primera Cort de Barcelona, Any M.CC. Lxxxj. Cap. xv.

SI per ventura erã fets clams de caualler, quel veguer, ol official nostre amonest aqll ab letras,

per tres citations, la primera ço es a saber de deu dies, e las altras de vuyt en vuyt, o per vna letra que abaft a las tres citations: e passadas las di tas tres citations, o la vna que abaft a las tres citatiõs demũdidas, lo dit veguer, o official puxa anãtar, e destrenyer, e penyorar, axi com han acostumat a fer: e quel scriua no haja de las letras a fer sino dos dines per cascuna.

II. FERRANDO segon, en la segona Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxiiij. Cap. xij.

COm experiẽtia mostra, q̃ per las dilations dels plets, en lo present Principat de Cathalunya prouenẽ grans danys, e despesas als litigants, perço per refecar, y extirpar plets, e obuïar a malitias, p repos de las parts, e bona, y expedida administratio de la justitia, e per prouoir a la comuna vtilitat, volem, statum, e ordenam ab consentimẽt, e approbatio de la dita Cort, que ð aci auant en las letras citatorias que exiran de la nostra Rey al Cancellaria, sie posada clausula antigament, posar acostumada en la inhibicio. *Dũ tamẽ vobis constiterit, partẽ prius esse citatã.*

III. CARLES en la quarta Cort de Montso, Any M.D. xxxxij. Cap. xxij.

STatuim, y ordenam, que quant se presentarã letras citatorias, e inhibitorias de la Rey al Audiẽtia, y dels Portants veus de general Gouerna-

Gouernador de dits Principat , y Comtats als oficials inferiors, y a la part que sera citada, los notaris qui testificaran los actes de tals citatios, e inhibitions, vltra los actes que continuaran en lo dors de las letras, se haja d retener enuers si nota dls dits actes de citatio, e inhibitio, a si que la part citada puga hauer aquells autentics sils voltra, per reportar los deuant lo superior.

III. PHILIP Princep, y Loſtinent general de Carles en la primera Cort de Mōtſo, Any M.D. xxxvij.
Cap. xxij.

COm ſie eſtat viſt per experiētia, que apres q algunas cauſas ſon eſtadas reſtituidas p la Regia Audientia al ordinari inferior, y tambe als oficials dels Barōs, per hauer conſtat nō hauerhi qualitat, y apres de eſſer ſentenciada, per impedir la executio de la dita ſentētia, la mateixa part ab letras generals feya inhibir los dits oficials, lo que es en grā abus, perço ſtatuiſm, y ordenam, que en las ſemblants letras citatorias, e inhibitorias generals que exiran de la Regal Audientia, ſie poſada clauſula. *Dum tamen per ſententiam in rem iudicatam tranſactam ſinite non fuerint, y que en lo cas prop dit los oficials ordinariſ, y de Barōs a qui tals letras foſſen preſentadas, no obſtant la inhibitio ſemblant, pugā paſſar auant en la executio.*

V. LO MATEIX en la ſegona Cort de Montſo, Any M.D. Lij.
Cap. iij.

STatuim, y ordenam, que los notaris, o ſcriuans que expedexen las letras citatorias, e inhibitorias per los ſcriuans de manament, haja, y ſien tinguts ſcriure al peu de ditas letras, y copias de aquellas lo nom del notari, o ſcriua de la cauſa, ſots pena de deu liuras irremiſſiblement executadoras, de las quals ſie la meytat de la part iſtant, y la otra del Rey.

VI. PHILIP en la Cort de Montſo, Any M.D. Lxxxv.
Cap. Lviij.

STatuim, y ordenam ab approbatio, y conſentiment de la preſent Cort, que ſi durant lo plet moriran alguns dels litigants, o procuradors de aquells, ſe haja ab ſupplicatio en ſcrits demanar, que ſie citada la perſona q ſera legitima pera continuar la cauſa, e lo jutge haja de prouehirho en ſcrits, e axi la ſupplicatio, e prouiſio, letras citatorias, y executio dellas ſe incertē en lo proces principal, com a part ſubſtancial de aquell.

VII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. Lxviij.

MEs auant ſtatuiſm, y ordenā ab conſentiment, y approbatio de la preſent Cort, q en las letras citatorias que emanarā de la Regal Audientia, y dels jutges ordinariſ del preſent Principat de Cathalunya, y Comtats de Roſſello y Cerdanya, ſie poſats los terminis, y clauſulas, que per conſtitutions de

P Catha

Cathalunya fins aci fetas esta disposat se posen, y que a proporcionada-
ment, segons se disposara en estas
corts, se haja de posar en las ditas le-
tras citatorias clausulas sobre las
causas de trescentes liuras, cō q̄ no
sien de administracions de ciutats, y
vilas, o de censals, o de violaris.

DE DONAR LIBELL, O DEMANDA. TIT. VIII.

I. PERE terç en la Cort de Per-
pinya, Any M. CCC. Lj.
Cap. xij.

Ar souint se esdeue,
per ineptitut d̄ la de-
māda molts proces-
sos esser anulats, la
qual cosa als actors
majorment pobres
dona occasio, e materia de lur dret
a desamparar, per amor de aço orde-
nā, e statuim, que per alguna imper-
tinentia, o ineptitut de demanda, o
de libell, pus que clarament se appa-
rega de la intentio del demanāt per
la demanda, o libell, o encara per lo
proces, lo jutge no se abstēga de do-
nar sententia en lo plet, ne aytal ex-
ceptio ans de plet contestat, o apres
admeta, o encara lo proces, o senten-
tia, lo qual, e la qual sobre aytal de-
manda, o libell se esdeuendra esser
fet, o donada, no puxan per la raho
demundita esser anulats, o encara
reuocats, o esser dits nulles, o vans
ipso iure, la dita empero constitutio
tantfolament als esdeuenidors ne-
gociis se estesa.

II. FERRANDO segon, en la segona
Cort de Barcelona, Any M.
CCCC. Lxxxij.
Cap. xij.

STatuim, e ordenā, q̄ sis dies a-
pres q̄ sera passat lo terme d̄ la
citatio, lo actor, p̄ prouocar en
juy haja donar la demanda, e prestar
cautio y donca per las despesas, o ju-
ratoria, en cas q̄ no puga donar fer-
manças: e lo reo haja respōdre a la
demāda dins vuyt dies encōtinēta-
pres q̄ la demāda li sera intimada, e
prestar cautio en aquella, segons es
dit en to actor. *Tingit.*

III. LO MATEIX en la tercera Cort
de Barcelona, Any M. D. iij.
Cap. xvij.

MEs anya dint a la constitutio
per nos feta en la Cort de
sancta Anna, disposant, q̄ lo
actor dins sis dies, apres q̄ sera passat
lo termini d̄ la citatio al reo feta, ha-
ja a dar la demanda, statuim, e orde-
nā, que si nos daua la demanda dins
dits sis dies, passats aquells, apres lo
reo sie liberat de la instantia, axi que
haja esser tornat citar. *Vise Carner.*

III. PHILIP Princep, y Loftinent gene-
ral de Carles en la primera Cort
de Montfo, Any M. D.
xxxxvij. Cap. iij.

STatuim, y ordenam, que la de-
manda que dins sis dies apres
del terme de la citatio se ha de
donar, sie certa, y de tal forma, que
per las paraulas en aquella exprimi-
das, o per relatio de altres actes se cō-
prēga, que ve en juy: empero per ço
no sie entes limitar, que pendent la
causa

causa nos puga ajustar a la demanda, com per altres constitutions, y mēte de aquelles es disposat, y vsat: e encara que lo actor en lo terme de la citatio no comparega, ni accuse la contumacia al reo, no sic la citatio circumducta, nis puga admetre, ni prouoir tal allegatio.

V. PHILIP en la Cort de Montso, Any M.D. Lxxxv.
Cap. Lvj.

MEs auant statui, y ordena ab loatio, y approbatio de la present Cort, que la demanda, en las causas ques portaran en la Rey al Audientia, se haja de donar en scrits, es a saber ab supplicatio, o ab scedula, sens derogatio del que esta disposat en lo capitol tercer de las Corts del any 1347.

DE IVRAMENT DE CALVMNIA. TIT. X.

I. VSATGE. Quoniam ex consequētie. lo. ij.

Ar per complanta de nostres fotsmesos moltes vegadas hauem hauda querela, que souint en los juys calumniosament es demanat, e exceptio proposada, e a vegadas de sententia interlocutoria es appellat, e perço lo plet es mes elongat, e pus longamēt suspes, axi que a penas, o nunca finalment pot esser conclos, volēts a ytal frau, o malitia ab Rey al remey

occurrer, e cobejants imposar si als plets, perço que las parts de treballs, e despesas no sien indegudament fatigadas, de cōsell, e approbatio dels nobles, magnats, e dels ciutadāns nostres, qui lauors en nostra Cort eren ab nos ensemps, en tal manera statui, que de aqui auant en totes causas sic prestat sagrament de calūnia per lo actor, e per lo reo.

I. I A CME. primer en Barcelona, Any M.CC. Lj.
Cap. viij.

ENcara statui, q̄ en tota causa per las parts sic jurat de calumnia.

DE EXCEPTIONS PER IMPEDIR LO INGRES DE LA LITE, Y DE RECONVENTIONS. TIT. XI.

I. FERRANDO segon en la segona Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxiiij. §. j.
del Cap. xiiij.

Si lo reo tindra algunas exceptiōs impedints litis ingressum, las haja a proposar dins los dits vuyt dies, dins los quals vuyt dies haja si volra recouenir lo actor: e lo dit actor en tal cas haja respondre a dita reconuentio dins altres vuyt dies, y en tal cas se hajan a determinar las ditas exceptions dins quinze dies, si doncs al cōsell no era vist necessari major dilatio.

P 2 tio,

tio, puix no pas mes temps de sexâta dies, altrament sien hagudas per repellidos, quant a empatxar lo ingres de la causa.

II. LO MATEIX en dita Cort. §. iij.
del Cap. xiiij.

ENtes empero, que tant quant durara lo juy sobre las exceptions impedints lo ingres de la causa, no corregan los vuyt dies donats a reconuenir.

III. PHILIP Princep, y Lo tinēt general de Carles en la primera Cort de Môtfo, Any M. D. xxxvij.
Cap. iij.

STatuim, e ordenā ab loatio, y approbatio de la present Cort, q si causas algunas de las conxengudas en lo segon capitol, o constitutio de la present Cort prohibidas euocar en la Regia Audiētia, se ran euocadas a la dita Rey al Audiētia, o fōssen pendents deuant jutge, o official inferior, o no, la part citada, volēt impedir lo ingres de la causa en dita Rey al Audiētia, sic tinguda, dins los vuyt dies q per constitutio son donats a oppolar las exceptions impedints lo ingres de la causa, posar exceptio, o exceptions, q ditas causas no son euocables: e ates q en las letras inhibitorias semblants causas de la inhibicio son exceptadas, com a causas mes certament per constitutions prohibidas euocar, no sic tingut lo dit opposant a proseguir, en fer declarar ditas exceptions: si empero lo actor volra proseguir, y

passar auant en la dita causa a supplicatio sua euocada, dega, e sic son carrec, primer fer proueir, e declarar sobre ditas exceptiōs, e lo proces sobre aqllas, per la vna part, y per laltre se haja de instruir per tot linatge d prouas dins quinze dies, e si sera vist al relador atorgar fins en altres quinze dies, axi q no pugan passar trēta dies comptadors del die q serā opposadas ditas exceptio, o exceptions, lo qual termini sic axi precis, y peremptori, que nos puga prorogar, ni allargar per causa alguna, ni per restitutio in integrum, ni en altra manera: e passat lo dit termini, nos pugā admetre, ni proueir supplicatiōs, ni scedulas algunas, ni de prouisio alguna ques fes per lo dit relador se puga suplicar, ni per restitutio in integrum, ni en altra manera recorrer: y lo notari, sots pena de la constitutio, sens altra prouisio, ni manament del relador, sic tingut aportar lo proces al relador dins tres dies, apres dels dits quinze dies, o trenta dies en son cas inmediateament següents: e lo dit relador, si en la dita exceptio sera estada feta instantia, y prosecutio, y lo salari li sera estat deposat, sic obligat dins vint y cinc dies apres dels trenta y tres, segons lo que sera estat allegat, y prouat en lo proces dins los dit trenta dies, a declarar sobre ditas exceptions, saluat impedimēt de justa absentia, o de malaltia de dit relador, sots las penas en las constitutions de la obseruança contēgudas: encarregant los, que si mes prest pō dē, dins dits terminis las expediscā: e si las ditas exceptiōs, per causa que no fos

no fos estada feta instantia, o proscutio dins lo dit termini, o encara q fos estada feta dita instantia, e proscutio, per causa q dit salari no fos estat deposat, no sera dins dit termini declaradas, sien hagudas la euocatio, y inhibitio per no fetas, e no sen pugan fer mesjuy per causa alguna, ni per restitutio in integrum, ni en altra manera. Se la part que haura impetrada dita euocatio, haja de pagar alaltra part las despesas ratxadas per lo dit relador, e si lo reo tin dra altras exceptions per impedir lo ingres de la causa, haja, e sic tingut aquellas proposar, instar, proseguir, y fer declarar dins semblant termini, que en lo actor en lo precedent cas es estat ordenat, e axi sic seruat lo teps per las parts, per lo notari, y per lo relador, que en lo dit precedent cas es estat prefigit, y statuit.

III. PHILIP en la Cort de Montso,
Any M.D.Lxxv.
Cap.Lvij.

STatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio d la present Cort, que la reconuentio se dega fer en scrits ab supplicatio, o scedula, la resposta empero a dita reconuentio nos pugan fer ab supplicatio, ni ab scedula, sino que lo actor, ab los articles que donara, pugan respõdre a dita reconuentio, y que tots estos actes hajan de estar en lo mateix proces de la causa principal.

V. LO MATEIX en dita Cort
Cap.Lxx.

STatuim, y ordenam ab approbatio, y consentiment de la pre

sent Cort, que las exceptions declinatorias per impedir lo ingres, o progres de la causa se haja a deduir, y opposar ab supplicatio articulada si menester sera, e si lo fet no requerrira articles, deduecan, y oposen se ditas exceptiõs ab supplicatio, o scedula sola, y per prouar, corregan trenta dies precisos, y peremptoris, sens altra prouisiõ, los quals sien comuns a la vna part, y a laltra, dins los quals trenta dies pugan lo reo respõdre ab vna sola supplicatio, o scedula, y si menester sera articulada, y lo notari sens altra comisiõ pugan rebre los testimonis, y donar letras cõpulsorias, si sera demanadas, e sobre ditas exceptions no se admetan altras supplicatiõs, ni scedulas, e de la prouisiõ ques fara sobre ditas exceptiõs nos pugan supplicar sino a la mateixa sala, encara q dita prouisiõ fos itada feta ab paraula en aquila mateixa sala, e de la declaratio ques fara en la dita causa de supplicatio, o sic cõfirmatoria, o reuocatoria d la primera prouisiõ, no sen pugan altra volta supplicar, ni en virtut d restitutio in integrum: y la part q haura opposadas ditas exceptiõs, haja tambe de depotar lo salari dins trenta dies, altramet sien hagudas per no opposadas, declarant, y limitant en tot lo sobredit lo capitol quart de las Corts del any 1447. y totas las altras fins assi fetas, disposants sobre lo orde d proposar, proseguir, y decidir ditas exceptiõs dilatorias, y a la part euocada, y citada opposant ditas exceptions si subcubira en ellas, haja corregut tots los teps donats per cõstitutions, reuocant quat en aço lo capitol 13. del any 1493.

P 3 DE

DE ALTERCATS IN
CIDENTS EN LA CAV;
SA. TIT. XII.

- I. PHILIP Princep, y Loftinent general
de Carles en la primera Cort de
Môto, Any M.D. xxxvij.
Cap. vij.

Om per los altercats q molt souint voluntariament las parts fan en los proçessos, aquells sien fets tant gràs, que fan mes occupatio quant se fan las causas de aquells, que no es veure, y conèixer los merits de ells, per ço ab loatio, y approbatio de la present Cort statum, y ordenam, que si en lo proçes de la causa serà fets altercats per raho de las personas, o sobre admissio, o repulsió de articles, o respositas de aquells, o sobre los terminis, o per altra qualseuol causa, o exceptio incident, o emergēt, corregan ipso iure a las parts, del die de la propositio dels dits altercats, vint dies pera dir, y allegar, y prouar lo que volrà sobre dits altercats, e tres dies al notari, per aportar apres dels dits vint dies lo proces al relador, y vint y cinc dies al dit relador, apres dels dits tres dies, pera prouoir en dits altercats, los quals terminis sien precisos, y peremptoris, si e segons en los terminis sobre las exceptions impedints lo ingres de la causa es dit.

- II. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xvj.

LO orde posat p la presēt Cort en la conèixēla, y decisió dls altercats, sie obseruat en qual seual qualitat de causas, y de qualseuol quatitats, o sien en la primera instantia en la Regia Audientia introduidas, o aliàs euocadas, o en causas de supplicatio de sententia diffinitiva, o en causas de appellatio de iuges inferiors a la dita Reyal Audientia interposada.

- III. PHILIP en la Cort de Montso, Any M.D. Lxxxv.
Cap. Lxv.

MEs statum, y ordenam ab approbatio, y cōsentimēt de la present Cort, que los altercats q occorran en las causas de appellatiōs, sie decidits en lo modo, y forma exprimits en los altercats de la primera instātia, e semblāt mēt no sie admesas supplications, ni sēdulas, sino de la mateixa manera, q en las causas d la primera instātia.

- IIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. Lxxj.

PEr quant los sobredits, y altres altercats q las parts per impedir lo proçes de la causa principal mouen, son lo major impedimēt que se offercix, per que las causas duren en la Reyal Audientia per tant larc temps, per q fins así se esguardat, q durāt los dits altercats, y fins q aqlls sien expeditis, no corrē los temps prefigits per la expeditio de la causa principal, statum, y ordenā ab approbatio, y consentiment de la present Cort, que conforme a dret, y

*Nota de cap. 3º
señal de Bague
p. 2. 1547*

dret, y justitia, los tēps pefigits per las constitutiones, capitols, y actes de Cort per lo proges delas causas principales, axi probatoris, com instructoris, y qualseuol altres sien, fins a la sententia, y executio de aquella inclufiue, corregan contra la part qui subcumbira, y contra ella sobre los dits altercats sera proueit, y declarat, axi en la primera prouifio, cō en la causa de supplicatio, si de aquella haura supplicatio, reuocāt en aço qualseuol cōstitutio, o altra ley de la terra sobre aço lo cōtrari disposant, y q̄ sobre las exceptiōs posadas en lo prop precedēt article, y altres qualseuol altercats, lo relador haja d̄ declarar dins lo tēps a ell pefigit per la cōstitutio p̄ nos feta en lo Any 1547 cap. 4. que comença. Statuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la present Cort, que si causas algunas, etc. y que sie duradora la present constitutio fins a la conclusio de las primeras Cortes. *fin conf. mata c. li. anni 1547.*

V. LO MATEIX endita Cort
Cap. Lxxvij.

STatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio dels dits tres bragos, que los altercats, o articles incidents ques mouran sobre pretions de spolis, aliments, y attentats, o falsedats, se pugā proposar ab supplicatio, e o scedula en scrits, y de aq̄ls se faça proces separat del principal, en lo qual acerca de admetre supplications, o scedulas, se obserue lo que dalt es dit en lo proces de la causa principal, y durant los altercats sobre los aliments, attentats, e o falsedats, no retarde, ni impedisca

lo proces de la causa principal, los temps de la qual corregan, y se passe auant en cada proces, exceptat si lo cas se mouie sobre spoli, com es moguda ja la litte, perque las horas, durant lo altercat sobre dit spoli, no corregā los temps, ni la part que haura spoliat sie oida, sino que primer se prouesca sobre dit spoli, y en los predits quatre altercats lo proces se haja de instruir per tot genero de prouas, dins dos mesos precisos, y pe reptoris, en los altres empero qualseuol altercats corregan los temps probatoris, e instructoris de la causa principal, en perjudici de aq̄lla part q̄ subcumbira en dits altercats, no obstant altrás qualseuol constitutions en cōtrari quant en aço disposants, y que la present constitutio sie duradora fins a la cōclusio de las primeras Cortes. *fin conf. mata c. li. anni 1547.*

DE DILATIONS, Y TERMINIS PROBATORIS, E INSTRUCTORIS. TIT. XIII.

I. FERRANDO segon en la segona Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxiiij.
Cap. xiiij.

Es auant statuim, e ordenam, que apres q̄ haura respost lo reo ala de manda del actor, o oñent lo reo en cōtūmacia de respōdre a la demanda, e prestar cautio cō dit es, dins vuyt dies primers vinēts lo dit actor haja posar d̄fet, o articular, e lo reo haja respōdre als dits articles dins sis dies primers vinēts.
P 4 e per

e personalment en presència del relador, si al dit relador s'era vist, e si s'era absent lo dit reo, puga respondre per procurador, a arbitre del relador.

II. LOMATEIX endita Cort
Cap.xv.

STatim, e ordenam, que en cō
tinent lo reo haja respost als ar
ticles del actor, o no responer,
e lo actor volra prouar, en tal cas, ip
so iure, & facto corregan al dit reo
sinc dies a donar interrogatoris, los
quals sinc dies passats, ipso iure, & fa
cto correga al dit actor dilatio de
tres mesos precise, & peremptorie, a
prouar axi per testimoniis, cō a pro
duir actes, e altrás qualseuol proba
tions, dins los quals tres mesos enca
ra puga articular, e prouar aquells
dins lo dit temps dels dits tres me
sos: e si fera cas lo dit actor demana
ra dilatio vltra marina, o fora Catha
lunya, en tal manera que los tres me
sos no fossen sufficient dilatio, haja a
demandar dita dilatio competet per
aprouar, dins deu dies comptadors
del die q̄ la dita dilatio de tres me
sos començara a correr: e que haja a
jurar, que per differir dita causa, no
demana dita dilatio, ni malitiosam
ent, e fet aço, li sie donada dilatio a
arbitre del consell, segons la distā
tia del loc, a hōt volra donar las pro
uas, puix dita dilatio no excedesca
temps de nou mesos, en los quals siē
enclosos los predits tres mesos: e si
no donara prouas, que sie cōdēpnat
en refer las despesas, q̄ la part altra
haura sostengudas per tal dilatio.

III. LO MATEIX endita Cort
Cap. xvj.

MEs statum, e ordenam, que lo reo haja posar de fet, e articular, axi de la reconuicio, com d'altras qualseuol excepcions, dins trenta dies, comptadors del die que lo actor haura donats los seus articles, als quals haja respondre lo actor dins vuyt dies, axi com es estat dit en lo reo: e feta la resposta per lo actor als articles del reo, o no responet, corregga a ell dilatio probatoria de tres mesos, o altra, segons es estat dit en lo actor, e lo actor haja semblant temps per donar interrogatoris, segons es estat dit en lo reo.

III. LO MATEIX en dita Cort .
Cap. xvij.

PAssadas las ditas dilatioes, e termens, ipso facto, sens altra prouisio, los testimonis donats a cascuna de las parts sien haguts per publicats: e publicats dits testimonis, axi lo actor, com lo reo hajan dilatio d vn mes, per objicir, e prouar objectes, e corroborar, e defendre, e passar aq ll, los testimonis dels objectes, saluacions, e deffensas sien haguts per publicats ipso facto. e si als juges sera vist, q la dilatio de objicir, corroborar, e defendre los testi- monis hauija mesor mes de vn mes, los pugan dar major temps, puix no puga passar de tres mesos auant, e si sera dilatio vltamarina, nou mesos.

V. LO MATEIX en dita Cort
Cap.xviiij.

Publicats

ipso facto
PVblicats los dits testimonis dels dits objectes, corroboratiōs, e defensas, ipso facto correga dilatio de dos mesos axi al actor, com al reo, per instruir, e fornir totalment lo proces, axi en fet, com en dret, en tal manera, q̄ passats los dits dos mesos se puga fer relatio del negoci, axi que passat lo dit terme, no sien admesas scedulas algunas, ne productions a alguna de las parts, si doncs per justas causas no era vist al dit cōsell prorogar lo dit termini, e que aquell no puga esser prorogat mes de vn any en vna, o moltes prorogations, encarregant ne sobre tal prorogatio las consciēcias dels dits jutges.

VI. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M. D. xx.
 Cap. xxviii.

ipso facto
DEclarat la cōstitutio feta en sancta Anna cap. xviii. comēçant. *Publicats los testimonis, &c.* statuim, e ordenam ab consentimēt de la present Cort, q̄ durant los dits dos mesos de instruir lo proces, nos puga instruir ab testimonis, attes q̄ per altrs cōstitutions es ja prefigit cert temps, aprouar per testimonis, sino que altrament fos vist al cōsell, segons la arduitat, e importācia de las causas, essent ditas causas de Baronias, o altrs majers, o de Estats.

VII. LO MATEIX en la quarta Cort de Montsó, Any M. D.
 xxxxiij. Cap. xvij.

ipso facto
MEs statuim, y ordenam, que lo orde delictibus abreuian-dis statuit en las segonas Corts de Barcelona per lo Catholic Rey don Ferrando aui nostre, sie obseruat a la letra, ço es, que las dilatiōs corregan ipso facto, sens minsteri de jutge, ni prouiso alguna, si dōcs per algunas de las parts no era pretes, la dilatio no hauerli corre-gut per alguna causa, o impediment just, y en tal cas lo relador, assessor, y altres jutges hi hajan a declarar dins vuyt dies, apres que li sera estat aportat lo proces, e los dits relador, jutge, o assessor, quant los sera portat lo proces, hajan de scriure en aquell lo die, lo mes, y lo any, que los sera estat aportat.

VIII. PHILIP Princep, y Loſtinent generalde Carles en la primera Cort de Montsó, Any M.
 D. xxxvii. Cap. v.

COm las dilations, y terminis probatoris, e instructoris statuits, y ordenats en los capitols. xiiij. xv. xvj. xvij. e xviii. de la cort de sancta Anna del dit catholic Rey don Ferrando segon, sien sufficients, si las parts volen tenir diligentia, y si qual deu fer, de entendre en sa justitia, e sie vist, que la modificatio posada en lo. xviii. capitol de dita cort, que lo termini de dos mesos donat per instruir lo proces se pugues prorogar a arbitre del consell, pus no pugues esser prorogat en vna, o moltes prorogations mes de vn Any, ha donat causa ab lo dit arbitre q̄ en aquells es donat,

P 5 encara

encara ques diga en lo dit capitol, dega esser per justas causas, que las parts obtenē ditas prorogations en mes temps, que no son tots los terminis probatoris, perço statuim, e ordenam, que lo dit termini per causa alguna nos pogues allagar, ni prorogar mes auant de quatre melos, en vna, o moltas prorogatiōs, las quals se pogan consentir ab justas causas, y no altrament, cō en dit capitol en la major prorogatio era ordenat.

VIII. PHILIP en la Cort de Montso, Any M.D.Lxxxv.
Cap. Lxviii.

MEs auāt statuim, y ordenam ab approbatio, y consentimēt de la present Cort, que sien seruadas las sobreditas constitutions de sancta Anna, specialmēt lo capitol xvij. disposant, q passats los terminis probatoris sien haguts los testimonis per publicars ipso facto, sens demanar ho la part, ni prouehir ho lo jutge.

X. LO MATEIX en dita Cort
Cap. Lxxij.

MEs auant statuim, y ordenā ab loatio, y approbatio dels tres braços, q los terminis certs, precisos, y peremptoris cōforme a las constitutions fetas en las Corts de sancta Anna, y altras constitutiōs de Cathalunya disposants sobre lo orde judiciari, donats axial actor com al reo, axi per donar la demanda, y per la reconuentio, articular, y prouar sobre los meritis

de la causa principal, com per objectar, y corroborar los dits, y personas dels testimonis, y produir actes, y scripturas axi publicas, com priuadas, y per qualseuol altre genero de prouas, y instruir lo proces, corregā, y resten en sa força las ditas constitutions, de tal manera, que en res aquellas no sien derogadas, e que los dits terminis per ditas constitutions prefigits en las causas plenarias corregā ipso jure, & facto, ses prouiso, ni ministeri de jutge, y que lo notari de la causa sie obligat a pendre qual seuol interrogatoris, que per la part, contra los qui seran donats los articles, li seran donats, los quals se hajā donar en scrits, dins lo tēps que per constitutions esta disposat, y passat lo termini pera dar los interrogatoris, sie obligat en expedir, y donar a las parts letras compulsorias, y plicas en la forma ordinaria, ab inclusio dels articles, e interrogatoris, sobre los quals hā de ser examinats los testimonis, seguint la forma, q la part que ha donats los interrogatoris, ha demanat en ells, sobre lo interrogar los testimonis, abans, o apres de esser interrogats sobre los articles, y si request fera, ab clausula de rebre respostas personals, y p poder traure actes sens ministeri, ni prouiso de jutge, com dalt es dit.

XI. LO MATEIX en dita Cort
Cap. Lxxij.

EPer major declaratio del proxim precedēt capitol statuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la present Cort, que la prouiso

de la cōstitutio alguna part tingues necessitat de dilatio vltamarina, la qual se entenga axi quant al temps probatori dels articles de la causa principal, com sobre objectes, y abonos per instruir lo proces, y q̄ la present constitutio sie duradora fins a la conclusio delas primeras Corts.

XIII. LO MATEIX en dita Cort,
Cap. Lxxxj.

STatuim, y ordenam ab approbatio, y consentiment de la present Cort, que apres del temps per las cōstitutioes fetas en las Corts de sancta Anna, y otras cōstitutioes de Cathalunya donat, y presigut per instruir lo proces, corregā alas parts dos mesos, pera prouar, y hauer per prouat contra los actes, e instrumēts produits, y coroborar respectiuament dins lo temps per instruir, los quals dos mesos passats, los testimonis, si alguns ne seran donats, tinga la part contraria vn mes per objectar, y prouar lo que li conue cōtra lo acte, o actes nouament produits, y passat aquest tēps, ipso iure, & cōstitutioe, y sens prouisio de jutge sie haguts per publicats, y lo proces conforme las constitutions de Cathalunya sie hagut per denūtiat, de tal manera, que feta, y escrita per ma propria del relador la denuntiatio del proces, no sien admesas ningunas supplicacions, scedulas, ni otras nouas produccions, ni encara ques demanas restitutio in integrū: e si cas fera, que per inaduertencia semblāts supplicacions, scedulas, o otras produccions se admetien, no sien compta-

das entre las fullas del proces, ni pagadas al notari, ni de aquellas se puga hauer raho alguna, cō lo dit tēps de dos mesos se done, vltra del que estaua ordenat per constitutions de Cathalunya: entes empero, que als que de dret cōpeteix, y per part sua se pot demanar la restitutio in integrū, sels haja de concedir, y pera prouar lur intent, sels puga donar dilatio de altres dos mesos, y no mes auāt, restringint en aço lo temps de vn any, donat a arbitre del jutge per la constitutio del any 1493. capitol xvij. que comença, *Publicars los testimonis, etc.* als dits dos mesos precisos, cō ja lo dit arbitre dī jutge fone restret per nos, en las Corts en la present vila celebradas en lo any 1547. capitol 5, y que la present constitutio sie duradora fins a la conclusio de las primeras Corts.

DE PROVAS. TIT. XIII.

I. VSATGE. Affirmantis.

DEl affirmāt es prouar, no del negāt, e aço p totas cosas feras, en exceptio, e en replicatio, e en otras cosas semblants. Sagramēt no es proua, mas en deffallimēt de proua, e es donat al reo, o al actor, a q̄ll q̄l jutge coneix esser pus cert, e lo qual creu mes tēbre lo juramēt. Proua se fa, o p testimonis, o p cartas, o p argumēts, o indicis versemblāts: docs sagramēt no es proua.

DE

DE TESTIMONIS.
TIT. XV.

I. VSATGE. Præcipimus. lo. j.

Manam, que perjuris sien esquiuaus, ne testimonis sien admesos a iurament, ans que sien discutits, e si en altra manera nos poden discutir, sien separats los vns dels altres, e singularment sien inquirits, e no sie legut al accusador elegir testimonis, absent lo accusat. E perço algu no sie admes a sacramēt, o a testimoni, sino de iure: aqll qui es duyt a testimoni, si es recusat, aqll quil recusa diga, e proue, perque nol vol rebre: e de aqll territori, e no d'altre los testimonis sien elegits, si dōcs per ventura la causa nos dega inquirir luny, fora d'aquell Comtat: e si algu sera conuēcut de perjury, perda la ma, o la recma per cent sous.

II. VSATGE. Et testes.

LOs testimonis, abans que de la causa sien interrogats, sien estrets ab sacrament, que juren, que altre no diran sino la veritat. E aço manam, que mes sien admesos a fer se los pus honests testimonis, que los pus vils: mas lo testimoni de vn, ja sie que sie esplendida, e ydonea persona, no deu esser oit.

III. VSATGE. Accusatores.

Accusadors, o testimonis no poden esser, qui abas del die passat, o poc temps son estats enemics, perçe que irats no cobeje noure, o nafrats nos vullen venjar, dōcs dels accusadors, e dels testimonis se deu querer lo voler no offes, e no sospitos: ydoneus testimonis no son vists esser aqlls, als quals pot esser manat q' fagan testimoni. Dos, o tres ydoneus testimonis bastan a prouar tots negocis. Testimoni de vn, per leys, e per canones es improuat. *3. 2. 2.*

III. VSATGE. Quoniam ex questione. lo. j.

CAr per cōplancta de nostres sotmesos souent hauem rebuda clamor, que per corrompiment de testimonis la veritat es ofuscada, e depremuda, las imperials leys en aquesta part seguints, ab pena statum, que cascun qui sera produït en testimoni, comprēga en son sacramēt, que per fer lo dit testimoni no es estat res donat, ne promes a ell, ne a persona a ell subiecta, que ell sapia. Mes auant, refrenant en tota manera la falsedat dels testimonis, per los quals cosas cōtrarias a veritat son ditas, manam, quel pledejant sots nostre examen, o de algun nostre delegat, qui scientment produïra fals testimoni, ol corrompra, perda lo plet, e encarrega publicatio de tots sos bens, nobles pero solament, dels quals bens la meytat a son senyor sie assignada, e la meytat al nostre erari sie estojada: e aytal mateixa pena en la publicatio dels bens

bens sostenga aquell, qui sera conuegut hauer fet fals testimoni: e mes auant perda la ma, e la lengua: las possessions empero de cascu dells tornen a aquells, qui per dret a lur successio son appellats.

V. VSATGE. Itemprouida.

AB prouida deliberatio statum, que quiscun jutge ordinar los testimonis nominats fors a fer testimoni de veritat.

E cascuna de las parts a fundar la intentio fors a exhibir, e mostrar las cartas demandadas per l'altra part, e fer ne copia solemnament, jatie en la caula, e en to juy en que seran demandadas, de aquellas cartas no hajan vfat, com per defalliment de testimonis, moltes vegadas la veritat se ocultada.

VI. VSATGE. Nullus homo.

NEgū hom, ne fembra no pot testificar, entro a quatorze anys complits.

VII. VSATGE. Homicidæ.

HOmeyers, maleficiadors, ladres, metziners, sacrilecs, adulteradors, incestuosos, e tots crimiñosos no sien reebuts en neuguna manera a testimoni. Los anathematitzats mes auât, excomunicats, e heretges, sarrahins, e jueus de tot testimoni contra christians tots temps sien estranys. Los cosins encara contra los estrangers no poden testificar, empero sis volc, e en-

semps hi consenten, entre ells façan testimoni, e no contra altres. Familiars encara esclaus no poden testificar, car no son vists esser idoneus testimonis aquells, als quals pot esser imperat que façan testimoni: e semblantment los inemics, o qui no ha molt temps foren inemics no poden testificar, perço que irats no cobegen noure, o nafrats nos vullan vèjar.

VIII. VSATGE Opporter.

CQue axi, que tots homens, ço que saben esser ver, testifiquè, e lo jutge coue ells a aço apellar. Mas si algu amonestat per lo jutge no volra dir ço q̄ sabra, ni fer testimoni, o dira q̄ nou sab, o no ho volrajurar, e per gratia, o p venalitat la veritat callara, si dōcs p por de la mort, o debilitatio de son cors aço no callaua, son testimoni no se rebut de aqui auant, car no es menor culpa las cosas de res callar, que las fallas exprimir.

VIII. VSATGE. Pater contra filium.

PAre contra fill, nil fill contral pare, encara que cascuns hi cōsentan, no podè esser testimonis. Semblantment lo vn per lo altre no poden esser testimoni, car en cosa propria reprouat es testimoni do mestic: empero en altre noy nou res, d̄ vna casa molts testimonis esser reebuts en negoci de altri. En la cosa propria no pot negu esser testimoni, o jutge. De la cosa del fill, si hi consenten los ple dejants, lo pare hi pot

hi pot esser jutge, e semblament lo fill de la cosa del pare, mas lo vn dels pledejants forçat, lo juy no es prouable.

I. PHILIP en la Cort de Montso, Any M.D. Lxxxv.
Cap. Lxxxj.

COmper constitutio, y dret comu, lo jutge sie obligat refecar, y leuar lo abus ques fa en desordenat numero de testimonis, que sobre los articles e causas ciuils donats, las parts dueixen, lo qual axi per las calúnias de las parts, com tambe per los interressos, y affections dels notaris, moltes voltas en excessiu numero se produexen, demanera que son majors las plicas dels testimonis superfluos, que tot lo proces, de hont no sols ve molt dany a las parts, pero gran destorb perals jutges, que es causa de differir la expeditio d las causas, pertant ab loatio, y approbatio dels tres braços statuim, y ordenam, que ninguna de las parts, tant del actor com del reo, y altres litigants en dita causa puga produir sobre cada article mes de deu testimonis, y que aço se entenga, tant en los articles concernents la causa principal, y los merits de aqlla, cō tambe en los articles objectatoris, y altres qualseuol ques donen en lo progres de qualseuol causa.

DE PRODVCTAS DE
ACTES. TIT. XVI.

I. PHILIP en la Cort de Montso, Any M.D. Lxxxv.
Cap. Lx.

STatuim, y ordenā ab loatio, y approbatio d la present Cort, q ninguna producta general de actes, e instruments, o processos sie admessa, ans haja de ser special, e indiuidua, molt clara, y certa, y si sera produït algun proces, lo quil produïra sie obligat a designar la part del proces que volra produir, y lo effecte per lo qual exhibeix, per que la part contra qui sera feta dita producta dels actes, o part de proces, y lo jutge qui ha de mirar aquells sie cert d la intentio, o causa per quin effecte aquells ha produït, y no sie obligat lo jutge a mirar sino allo sols, que de dit proces sera designat, e si per ventura sera trobat, que hajan designat alguna part de proces ab impertinentia, lo aduocat qui dita producta, y designatio, en tot, o en part impertinentment haura feta, o aconsellada, sie punit en pena de deu ducats, aplicadors a la part, contra qui sera feta la tal productio, e si nos fara dita special designatio, no sie admessa la producta.

S. ang. en fons

II. LO MATEIX en dita Cort
Cap. Lxxx.

MEs statuim, y ordenā ab cōsentimēt d la present Cort, que los

que los actes, e instruments, e altras scripturas priuadas que per las parts se exhibiran en la forma dita en los precedents capitols, y no altrament, sien insertadas, o cosidas en lo proces, de esta manera, que per major facilitat del jutge, y tambe d las parts, tots los actes produïts per lo actor, encara que sien per diuersos temps, se posen consecutiuament a part, y no estiga mixturats en lo proces judiciali, y lo mateix se faga del reo, porque axi se entendran millor los drets d las parts, sols los poders dels procuradors se hajan de insertar en lo proces per substantiar aquell, y q sie duradora la present constitutio fins a la conclusio de las primeras Corts. *per unis mada en las Cortes any 1599.*

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xij.

4. de la qual fo. 235. una conl. 14. siglo 15.
SVpplican los dits tres braços a vostra Magestat, li placia ab lur consentimēt statuir, y ordenar, que feta la prouisio de la denuntia-tio del proces, no sien admesas sup-plications, scedulas, ni productas de actes, y instruments, sino la sola sce-dula en scrits, ab la qual se demana esser assignat a sententia, sino en cas q fos vingut de nou a notitia de al-guna de las parts, ab lo jurament acostumat del qui vol produir, en lo qual cas no puga esser admesa la tal producta, encara que la part jure, que nouament sien vinguts a sa no-titia lo acte, o actes, y altras scriptu-ras que voltra produir, sino vna vol-ta sola, y no mes, encara ques dema-ne per restitutio in integrum, y esta

vegada que ab lo dit jurament li po-ra ser concedida, quant ho demana-ra, sie ab scriptura, en la qual clara-ment haja d indiuiduar, y narrar lo que lo acte, o actes que entenen pro-duir contenen, a si, y effecte, que lo jutge puga entendre si fan a la deci-sio de la causa: y si se narrara, que los tals acte, o actes estan en poder de altri, y se demana tēps pera traurels, y produir los, no se li puga donar en manera alguna dilatio d mes de dos mesos, precisos, y peremptorios, y si se veura que lo acte, o actes q se produiran no son conformes, al q es dit que contenen, cayga la part produint en pena de vint y cinc du-cats applicadors als pobres del hos-pital, y que la present constitutio sie duradora fins a la conclusio de las primeras Corts. Plau a sa Magestat, entenen tot lo sobredit en las parts solamēt, a las quals es licit supplicar de la sententia diffinitiva proferi-dora. *fu confirmada en las Cortes any 1599.*

DE INTIMAS. TIT. XVII.

I. FERRANDO segon en la segona Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxiii. Cap. xxxij.

PEr quant per rela-tions de porters de las intimas se son fets molts a-busos, statuim, e ordenam, que de aqui auāt los por-ters, quant faran alguna intima, haja a fer

a fer relatio encontinēt al scriua de la causa, e haja a dir la persona a qui hauran donada la intima, e lo die, e la hora, e lo scriua ho haja continuar en lo proces, e a ço mateix sie servat en los missatges de las corts dels ordinaris.

II. CARLES en la quarta Cort de Mòt-so, Any M.D. xxxij.
Cap. xxj.

STatuim, y ordenam, que las intimas per los porters, y missatges, axi de la Rey al Audientia, cō dels Portats veus de general Go uernador en los dits Principat, y Cō tats, y altras corts ordinarias, axi Re yals, com de Barons, sien fetas en scrits, e los scriuans hajan de fer aquellas, e sota scriure las de son nō, e si axi no feta fet, siē hagudas per no fetas.

III. PHILIP en la Cort de Barce lona, Any M.D. Lxiiij.
Cap. xxxviij.

Al instant a la constitutio feta en las Corts fetas en lo any M. D. xxxij. capitol xxj. ab loatio, y approbatio dela pres ent Cort statuim, y ordenam, que los scriuans de las causas hajan de fer las intimas certas, e indubita das, especificant la causa entre qui nas personas, y deuant de qui, o a relatio de qui se porta, y lo nom, y cognō del quila donada, y en quin nom la ha donada, y de aquell a qui se fa la intima, y en quin nom se li fa, si com a principal, o com a procura

dor, altrament sien hagudas per no fetas, y lo notari perda tot lo salari del proces, y altres percallfos de aquella causa, y incorrega en pena d deu liuras per cada vegada.

DE DENVTIATIONS DE PROCESSOS. TIT. XVIII.

I. FERRANDO segon en la segona Cort de Barcelona, Any M.
CCCC. Lxxxij.
Cap. xviii.

MES statuim, e or denam, que pas sats los dits terminis, lo scriua de manamēt del proces, request per la part, haja portar lo proces al relador de la cau sa dins sis dies, apres q̄ sera request, e si dins dit termini no portaua d e proces al relador, ipso facto per la lo salari de las scripturas, e no lin pu ga esser feta raho en juy, ni fora juy: e que lo relador dins tres dies im mediadament se guents, apres que lo dit proces li sera portar, haja a de r untiar al President, com ell te tal proces a relati, tots lo juramēt p ell prestat: e lo President del dit cōsell, tots dissabtes, o lo die abās si lo dis sabte sera feriat, en presentia del cō sell haja denūtiar, e fer continuar en memoria, e deliberar, e ordenar, que las causas que primer li son estadas denuntias se hajan a fer la semma na seguent, servat lo orde de la denuntiatio denuntida, ço es, que las

Q que pri

que primerli seran estadas denuncia-
das, primer se hajan expedir, segons
la forma deuall escrita, e doncs no
occorria alguna cosa, q̄ al consell pa-
regues esser necessari ques fes, e que
lo dit apuntament se haja a intimar
lo dit die mateix a las parts de qui
sera interes.

II. LO MATEIX en la Cort de
Montso, Any M.D.x.
Cap.v.

STatuim, y ordenam, que las de-
nuntiations de las causas se ha-
jan a continuar en lo original
proces per ma del relador, e no se
necessari, que lo relador ho diga al
President: e que lo scriua del proces
sic tingut a scriure lo die de la dita
denuntiatio en lo libre de las denū-
tations que tinga lo President, dins
tres dies apres de esser escrita dita de-
nuntiatio en lo dit original per lo
dit relador, com dit es.

III. LO MATEIX en dita Cort
Cap. viij.

STatuim, e ordenam, que quiscun
doctor del Reyall Consell
haja a tenir vn libre, en lo qual
haja a scriure totas aquellas causas
que li son comesas a decidir, así que
sapia quinas son denunciadas, y pu-
ga aquellas sententiar, segons lo or-
de que las tindra cōtinuadas, seruat
empero lo orde de la denuntiatio.

III. CARLES en la quarta Cort de
Montso, Any M.D.xxxxij.
Cap.xvüj.

PErque los littigants pугan sa-
ber en quin orde, y quant se
han de fer las lurs causas, sta-
tuim, y ordenā, que totas las causas
denunciadas, y que per auant se de-
nuntiaran, vltra lo libre de las de-
nuntiations en que son escritas, hajan
esser continuadas en vn altre libre,
segons lo orde en que son, y seran
denunciadas continuant hi lo die,
mes, y any, n son causas majors, o
menors, y qui es lo relador, y scriua,
lo qual libre estiga en casa del Pro-
thonotari, o de son loctinent, y se
communicat a tots los qui veure lo
volran, sense salari, ni paga alguna.

V. PHILIP Princep, y Loctinent gene-
ral de Carles en la primera Cort de
Mōtso, Any M.D. xxxvij.
Cap.vj.

MES auant statuim, e orde-
nam, que passats los dits ter-
minis, lo relador de la cau-
sa, apres que li sera demanada de-
nuntiatio de proces vna, dues, o
tres vegadas, haja de prouoir la di-
ta denuntiatio de proces, al mes
larc dins quinze dies.

VI. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxxvüij.

Essent entre vnas parts diuer-
sos processos en vna mateixa
sala, que tingan connexitat de
merits, y de materia, que la sen-
tentia en lo hu fos vista declarar los
merits de la altra, statuim, y ordenā,
que no obstant lo orde de denūti-
ations,

tions, ni altre, dits processos, si a la Audientia Reyala era vist, se degan diffinir, y sententiar en vn mateix temps.

VII. PHILIP en la Cort de Montso, Any M.D.Lxxxv.
Cap. Lxij.

STatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio d la present Cort, que la denuntiatio del proces se faça ab prouiso, y de la manera que fins aci se es acostumat de fer, sens empero cõcessio de algun tẽps, es a saber, de las causas fins en quatrecentes liuras com a menors, y de las altras com a majors.

VIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort viij.

Com per la poca obseruança del que acerca del orde com se hà de despedir, y declarar las causas de la Reyala Audiencia esta disposat per las constitucions del Rey don Ferrando segon, en la segona Cort de Barcelona, capitol xviii. y de vostra Majestat en las Corts en la presen vila celebradas lo any 1547 capitol 6. se hajã causat molts days, e dispendis a las parts litigants, majorment a las que son pobres, suplica perço la present Cort a vostra Majestat, que ab lur consentiment, y approbatio li placia statuir, y ordenar, que si per las parts sera deposat lo salari, lo relador, en la expeditio de las causas li seran comestas, haja de seguir lo orde, que ab ditas constitucions esta disposat, sens altra in-

stantia, y diligencia, y aquell no puga dit relador interrompre per ninguna causa, o raho, sots las penas contengudas en la constitutio vulgarment dita de la obseruança, y altras cõtra los violadors de constitucions statuidas, y ordenadas: entes empero, que si per falta de instantia de alguna de las parts la sentencia dexara de publicarse, puga diuidirse lo salari de aquella causa, com si la sentencia fos publicada, pus empero se escrita en lo proces, y liurada al Canceller, Vici canceller, o en son cas al Regent la Cancellaria, y feta se per algu de dits Presidents en lo mateix albara del salari, que no esta per lo relador de fer publicada, perque ab dita certificatoria del President los Deputats pogan saber, que lo salari de dita causa entra en diuisio, y compartiment, y feta dita certificacio al peu de la poliza del salari per algu dels Presidents, se tornat lo proces al relador, pera que tinga custodia de la sentencia, fins que a instantia de alguna de las parts se publicada. Plau a sa Majestat, reuocant tots abusos: referuant arbitre a la Reyala persona sola, y no de son Loctinent general, de manar expedir las causas, que li parra mes conuenir.

VIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort viij.

IAtse per la constitutio del Serenissim Rey, y Emperador don Carlos de gloriosa memoria pare de vostra Majestat, en las Corts celebradas en la present vila de Mõtso lo any 1542. capitol 18. comencant.

Q 2

Perque

Perque los litigants, &c. estigue disposat, que totes las causas denunciadas ab lo orde, y forma en dita constitutio exprimits, fossen continuadas en vn libre, lo qual estigue en casa del Prothonotari, o son loctinent, y aquell sens salari algu fos cōmunicat a tots los quil volrien veure, perque los litigants poguessen saber en quin orde, y quant se han de fer ditas lurs causas, empero com ab la dita forma del libre tantfolament no resten las parts ab sufficiēt noticia, en quin loc estan lurs causas, y si encara tenē necessitat de informar d lurs iusticia, y donar los memorials de lurs prentensions, y per causa de dita ignorantia, sollicitan la expeditio de lurs causas abans de hora, consumint lur temps, y patrimoni per hostals, y altrament fora lurs casaf, anāt molts anys darrera los jutges, per obuuar a tants notables danys, y dispendis de las parts, supplica la present Cort a vostra Majestat, que ab lur consentiment, y approbatio li placia statuir, y ordenar, que encōtinent apres de la celebratio de las presents Corts, totes las causas denunciadas, y ques denuntiaran per los doctores de la sala del Canceller, se hajā per lo orde de lur antiquitat de cōtinuar en vn libre, y las d la sala del Viciaceller, y en son cas del Regent la Cancellaria se hajan per lo mateix orde de lur antiquitat de continuar en altre libre, y aquells hajan de ser posats en las mateixas instātias, ahont los dits Presidents tindran lurs audientias, perque sien manifests a tots los litigants, y en dits libres, de ma propria de dits Presidents, o en presentia sua

de lur manament, se haja encontinent de borrar lo nom de la causa, que per son torn sera per sententia diffinitiva declarada, o ab concordia de las parts, y altrament per renūtiatio de alguna dellas, renunciada, y en la tercera sala que vostra Majestat a supplicatio de la Cort sera fer uit erigir, estiga tambe semblant libre en poder del mes antic doctor de dita sala. Plau a sa Majestat, reuocat tots los abusos, referuat arbitre a la Reyala psona sola, y no de son Loctinēt general d manar expedir las causas que li parra mes cōuenir.

DE COMMVNICATIO DE PROCESSOS. TIT. XVIII.

I: FERRANDO segon en la tercera
Cort de Barcelona, Any M.
D. iij. Cap. xxxviij.

Tatuim, e ordenā, q qualseuol delat, qui per informatio rebuda sera proueit esser pobre, estan en la almoyna, o no estan, la vegada q sera publicada la enquesta, e donada la demanda, lo notari del proces ha ja a cōmunicar a son aduocat lo dit proces de dita causa, tant quant sera menester per defensa de dit delat a coneguda del Viciaceller, o en son cas Regent la Cancellaria, e per cōmunicar aquell, no sien forçats a pagar algun salari.

CAR-

II. CARLES en la quarta Cort de Montsó, Any M.D.xxxxij. Cap.iiij.

PER la bona administratio de la iustitia statuiam, y ordenam, que de aci al deuant, los originals processos en las causas ciuils ha ja esser comunicats per los notaris, y scriuans de aquells al aduocat de las parts quiu demanara, vna vegada tantfolament, per lo temps que parra al relador de la causa, no obstant qualseuol prohibitions fetas, o faedoras, si doncs a la sala a hont sera la causa no apparra, se degues comunicar mes auant, en lo qual cas se pogan comunicar per tres vegadas tantfolament, per la qual comunicatio lo scriua no puga exigir p lo peatge, y comunicatio mes de dos reyalz p quiscuna vegada, y dels pobres vn reyal tantfolamet, y si lo contrari se fara p algú scriua, dit scriua perda lo salari del proces, y aquell li sie leuat, y comanat a altre scriua: e perq los originals processos nos pogan occultar, o perdre, statuiam, y ordenam, que lo scriua, ans de comunicar aquell, haja de nombrar las fullas del dit proces, y fer memorial dels actes consuets, e insertats en dit proces, y tenir vn libre, en lo qual continue lo die, mes, y any que comunicara aquell, y a quin aduocat lo comunicara, designant lo dit original entre quinas parts se aporta, y qui es lo relador: y lo aduocat a qui sera comunicat dit proces se haja de sotaseriure en dita scriptura, e quant lo scriua cobrara dit original, haja de scriure la recuperatio

de aquell, posant hi lo die, mes, y any quel cobrara, e haja borrar lo scrit de la comunicatio feta, e lo mateix sie seruat, quat lo scriua portara lo proces al relador, y lo contengut en la present constitutio compréga tots los scriuans, axi de manament, y altres scriuans qui ab ells scriuran, e altres delas corts dels Portats veus de general Governador en lo Principat de Cathalunya, y Còtats de Rossello y Cerdanya, y altrás corts, axi de ordinariis, cò de jutges delegats.

III. PHILIP Princep, y Loctinent general de Carles en la primera Cort de Montsó, Any M.D.xxxxvij. Cap.xv.

ATtes q los notaris son estrets a aportar los processos als reladors dins breu termini, y pories seguir, que essent comunicats als aduocats hi fessen contrari en restituir los, perço statuiam, y ordena, q a requesta de paraula feta per los notaris a qui tocara a qualseuulla porter de la Royal Audiencia, dit porter haja de anar a cobrar los processos dels aduocats de continent, y no admetan rahons algunas de dits aduocats, sino que prengan los dits processos, y aquells liuré al notari.

IIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxxvij.

DEclarant lo capitol fet en la yltima Cort en la present vila de Montsó celebrada, statuiam, e ordena, q los processos criminals sie comunicats als aduocats, cò en dita constitutio es ordenat, ço es,
Q₃ donant

donant per tal cōmunicatio la part dos reyls, y si es pobre no res, e aço sots pena de priuatio de lurs officis, la qual communicatio se faça dels processos, y a las personas q̄ apparra al Rey al Cōsell, y als rics q̄ apparra, y de la manera q̄ apparra, saluat dret de copia al scriuā, y del ques pagara se obligat de fer albara a la part. *de dret. r. r. conf. sequent.*

V. LO MATEIX en la segona Cort de Montsó, Any M. D. Lijj.
Cap. v.

communicatio de criminali
DEclarant las constitutions fetas en las Corts celebradas en la present vila de Mōtso. Any M. D. xxxij. capitol iij. y en las Corts de M. D. xxxvij. capitol xxxvj. en las quals son posadas las paraulas, *saluat dret de copia*, statuim y ordenam, que ditas paraulas no compregan cas algu, sino quant ex pressamēt la part demanara, o volra copia del proces, axi ciuil, com criminal, y que no volēt la part copia, sino cōmunicatio, no se licit al notari del dit proces demanar, ni exigir mes dels dits dos reyls, com en ditas constitutions es disposat, sots pena de perdre son salari.

VI. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij.
Cap. xvij.

STatuim, y ordenā ab loatio, y approbatio de la present Cort, que essent publicada la enquesta a algun pobre pres, y hauent proceit, o manat al notari lo jurge de cort ques comunic la enquesta del

dit pobre pres a hu dels aduocats dels pobres, lo notari de aquella sic tingut lo mateix die del manamēt donar, o enuiar la tal enquesta a hu dels aduocats dels pobres, sots pena de cada vegada de dotze liuras Barcelonesas pagadoras per lo dit notari a qui sera manat, y lo contrari fara, applicadoras a la pia almoyna de dits pobres presos, y que dita pena se irremissible.

VII. LO MATEIX en la Cort de Montsó, Any M. D. Lxxxv.

Cap. Lxxxij.

queraz pagat, se deu comunicar en
MEs auant statuim, y ordenā ab approbatio de la present Cort, que la cōmunicatio del proces, apres de esser denuntiat y no abās, se puga demanar vna volta per las parts, o per lurs aduocats verbalment, y lo jutge, o relador la haja de donar, segons es lo proces, y conforme al temps de la constitutio, lo qual nos puga allargar, per larc que se lo proces, per mes de vn mes, encara que los aduocats de la part a qui sera concedida dita cōmunicatio sien molts: y en cas que lo aduocat esset sol moris, o sen anas per larc temps de la ciutat, vila, o loc a honr se tractara la causa, y la part hagues de pendre nou aduocat, y no en altra manera, se haja de donar altra communicatio conforme la primera, y que se duradora la present constitutio fins a la conclusio d̄ las primeras Corts. *es lo que se deu comunicar en*

1599. no. 10. p. i. illig. volum. 1. fol. 2. A. v. 24. 100
DE MEMORIALS DE
PROCESSOS. TIT. XX.

Ferran

- I. FERRANDO segon en la tercera
Cort de Barcelona, Any M.
D. iij. Cap. xxij.

Per major expedicio de las causas statuim, y ordenam, que quant sera acabat lo proces, e se aportara al relador per fer la relatio, lo notari haja a fer memorial de tots los actes, e dels nös dels testimonis que seran en lo proces, e nombrar las cartas de aquell, e donarlo al relador.

- II. LO MATEIX en la Cort de
Montfo, Any M.D.x.
Cap. xxxvij.

Statuim, e ordena, que los notaris sien tinguts de nörbrar los processos criminals, e fer memorials en aqlls, axi com se fa dels processos ciuils, ab las mateixas penas.

- III. PHILIP Princep, y Lo fñent general de Carles en la primera Cort de
Mötfö, Any M.D. xxxvij.
Cap. xviiiij

LOS scriuans de manament, dins trenta dies apres que lo proces sie denuntiat, hajan de fer memorial complit de tots los testimonis, actes, y scedulas en que hauran fetas productas de actes, o processos que estaran en lo proces, y si alguns processos seran ab scedula exhibits, quen hajan de fer men-

tio en dit memorial, lo qual memorial haja de esser posat en la cara del pces original, y amostrat a las parts, perque sien a duertits dits scriuans si alguna cosa hi hauran obmesa, o no be declarada, e si no ho faran, sien priuats del proces, y salari degut, y per lo dit treball sien pagats a arbitre del relador, encarregant ne la conscientia de dits reladors, e sie pagats del dit memorial igualment per las parts.

- IIII. LO MATEIX en la segona Cort
de Montfo Any M.D. Lij.
Cap. de Cort vij.

S Vpplica la dita Cort a vostra Alteza, li placia statuir, y ordenar, q los notaris Reysls substituets dels scriuans de manament hajan, y sien tinguts de fer los memorials en los processos, conforme al orde donat en la constitutio en las vltimas Corts feta cap. xviiiij. sens q sobre aço hajan de fer requests per las parts, nils haja d fer bestreta part del salari, sots las penas en dita constitutio contengudas. Plau a sa Alteza, ab tal empero que sien pagats los dits scriuans substituets a conexenfa del relador, hagut esguart als treballs sostenguts.

DE RELATIONS DE PROCESSOS. TIT. XXI.

- I. FERRANDO segon en la segona
Cort de Barcelona, Any M.
CCCC. Lxxxiiij.
Cap. xx.

Q4 Segons

Egons lo apū tament fet en lo dissabte, las causas se hajā continuar, oir los aduocats, votar, e cloure, y expedir, seruant la constitutio de la Reyna dona Maria començant. *Per donar orde, &c.* Entes empero, que no obstāt dita constitutio de la Reyna dona Maria, en lo que disposa sobre la facultat donada al President en fer instruir lo proces, se seruat lo capitol per nos fet en la present Cort comēçant *Publicats, &c.* sobre las dilations, e terminis, e instruir lo proces, per forma, q̄ lo Cāceller, Vicicāceller, e en son cas Regent la Cancelleria, e dit consell, en virtut de dita constitutio de la Reyna dona Maria no hajan facultat de fer pus amplamēt instruir lo proces, ates q̄ per lo demunt dit capitol hi es ja plenament, cerca dita instruſtio, proueit.

II. GERMANA Confort, y Loſtinent general de Ferrandosegō, en la Cort de Montso, Any M. D. xij. Cap. xij.

PEr major expeditio de la justitia statuiū encara, y ordenā, q̄ los reladors de las causas ques menaran en la Regia Audiētia, que se hauran de traure en semana segons forma de las constitutions, hajan hauer vist, y regonegut los procesos de las ditas causas, abans de metre aquell as en semana.

III. PHILIP Princep, y Loſtinent general de Carles, en la primera Cort de Montso, Any M. D. xxxvij. Cap. viiij.

PEr quant poc valria ser ordenat, que reseca das dilations superfluas se vinga a la denūtiatio del proces, si los reladors apries no feyan deguda diligētia, pera venir a sententiar la causa, pertant statuiū, e ordenam, declarant las altras constitutions, y mente de aquellas, que en virtut del jurament que tenen prestat, y prestaran de la obseruanga de las presents, y altras constitutions, y de la sentētia de excōmunicatio per ells oida, y que oiran, hajan de insistir los reladors, y conreladors ab diligētia en veure los procesos, y aquells en son cas aportar, y legir en la Royal Audiētia, cō bōs jutges deuen, y son obligats, y per major, y mes breu expeditio de la justitia, y perque juntament en vn mateix temps se pugan expedir moltras causas plenarias en quicuna sala, de aci auāt no sie necessari seruar lo orde d' posar las ditas causas plenarias en semana, empero ques serue lo orde de las denuntiations, exceptat vna causa, que per nos el Princep se exprimira.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. xi.

STatuiū, e ordenam, que en lo temps que las causas se deuen disputar en la Royal Audiētia, los reladors en presentia d' las parts, o de sos procuradors, si esser hi volran, y

ran, y de sos aduocats, hajan, y siē tin guts fer relatio de ells larga del fet, actes, y testimonis del proces en ferits, o de paraula, segons sera ben vist al relador, demanera ques diga, y se referezca, lo q per quiscuna part es estat deduit, y produyt, y lo que contenen las productas.

V. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxj.

LAs paraulas ques farā per los reladors en la Rey al Audientia, se fassan ab tot effecte, y complida relatio del q es necessari, y conue relatar peral dit article, y si no sera feta paraula, y se posara en la prouisio, en corregga lo tal relador en las penas del capitol de la obseruança, y se punit a arbitre del Loctinent general, ab cōsell dels doctōrs de la sala.

VI. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M.D. Lxiiij.
Cap. xxxvij.

COm per constitutio feta per nos, en las Corts de Montso, en lo any M.D. xxxxvij. capitol xxj. començant. *Las paraulas ques faran, &c.* se prohibit als reladors de posar en las prouisions, facto verbo en la Rey al Audientia, q no hajan fet paraula ab effecte, y que qui tal fara incorrega en las penas del capitol de obseruança, y pretenē algunas vegadas las parts, que nos fa cōforme a dita cōstitutio, y es quasi impossible poder se saber si ne han feta paraula, o no, y axi dita constitu

tio resta elusoria, y las parts a las voltas molt damnificadas, abloatio, y consentiment de la present Cort ita tuim, y ordenam, quey haja vn libre a part del ques porta de las conclusionis, en lo qual per lo scriua de manament se hajan de continuar todas las paraulas ques fan en la Rey al Audientia de intermedis, e altras prouisions, e que lo scriua de manamēt se obligat, dins tres dies comunicarlo a las parts request quen se, y que se duradora fins a las primeras Corts.

DELS DVBTES, Y
PVNCTS SE HAN DE DO-
NAR EN LAS CAV
SAS. TIT. XXII.

I. CARLES en la quarta Cort de Montso, Any M.D. xxxxij.
Cap. ij.

STatuim, y ordenam, que los jutges reladors de las causas en la Rey al Audientia, apres de esser los donat los memorialis in iure, si las parts donar los volrā, quāt se informaran per los aduocats, hajan a dir los puncts quels parran necessaris per la bona decisio d la causa, los quals se hajan donar ab lo parer de la sala.

II. PHILIP Princep, y Loctinent general de Carles en la primera Cort de Montso, Any M.D. xxxxvij. Cap. x.

Alstant a la constitutid en la vltima Cort en la present vi la de Montso celebrada, ita-
Q s tuim,

tuim, y ordenam, que los pñts se han de donar en scrits als aduocats, en lo temps que en dita constitutio fone ordenat, e si apres de la discutio de aquells occurriē altres pñts, que se hajan per lo semblat a donar en scrits als dits aduocats.

III. PHILIP en la Cort de Montso, Any M.D.Lxxxv.
Cap.Lxxxij.

EN los casos, en los quals per constitutions de Cathalunya esta disposat, que las parts pugan demanar los dubtes resultants del proces, y auditio d' aduocats en la Royal Audientia, o fora della, statuim, y ordenam ab loatio de la present Cort, que sie demanat ab supplicatio, o scedula, y lo relador sie obligat a donarlos, y assignarlos die per oir los aduocats en presentia de las parts, y los dubtes sien posats en lo proces, ajustant en aco a las constitutions la vna del any 1542. capit. 2. y l'altra de las Corts del any 1547. capi tol 10.

DE AVDITIO DE AD. VOCATS. TIT. XXIII.

I. CARLES en la quarta Cort de Montso, Any M.D. xxxxij.
Cap. xxxvij.

STatuim, y ordenam, que de aci al deuant alguna causa no sie disputada, axi en lo ciuil, com en lo criminal, fins que lo proces sie apunctat, y estiga per votar se:

e volem que la prsent cōstitutio cōprenga las causas pendants.

II. PHILIP en la Cort de Montso, Any M.D.Lxxxv. Cap. de Cort vij.

memorial, y en el qual se avia de donar al Relador y en el proces.

PEr facilitar la intelligēcia dels negocis ciuils ques tractan en la Royal Audientia, y peraque la vna part y l'altra mes punctuālmēt puga saber las pretensions de son aduersari, y deduir lo que conuindra a lur justitia, y los jutges no sols ab inspectio dels processos, mes encara ab la concordia del fet que moltas voltas resultara de lurs memorials, pугan ab mes certitut, y pureza declarar, lo que sera de justitia, supplica la present Cort a vostra Majestat, que ab lur consentiment, y approbatio li placia statuir, y ordenar, q axi lo actor com lo reo, en todas las ditas causas ciuils, hajan de fer lur memorial en fet del contengut, y prouat en lo proces, y hurar aquell al relador de la causa dins quinze dies, apres que per dit relador, etiam per son mer offici, ne seran requests, y apres lo die, y hora que per dit relador los sera assignat, hajan las ditas parts acudir en casa de dit relador ab lurs aduocats, per fer combinatio de vn memorial y altre, per prouar si ab la interueniēcia del relador poran en tot, o en part cōcordar, y del que ja de dits memorials en fet, y apres ab la interueniēcia del relador estara entre las parts concordat sobre lo fet, y prouat en proces, sie per lo notari de la causa fet vn memorial a part encontinent, en presentia del re

del relador, y de las parts, y lurs aduocats, y fermat de ma de dits aduocats, lo qual memorial, axi originalment fermat per dits aduocats, sie cost en lo original proces, y dels articles que no seran poguts concordar, sen faça vn altre memorial, pera que de aquells caps en q̄ seran tāt solament discordes, se puga proposar lo dubte en la Audiētia, y en ella legir, y apūctar las prouas, que seran en lo proces sobre aquell article, de q̄ se haura fet dubte, y discordat entre las parts, y feta en la Rey al Audientia resolucio de dits dubtes en fet, hajan de notificar aquella a las parts, pera que certificats de la veritat de tot lo fet resultant del proces, pugan los aduocats de las parts fer los memorials en dret, sobre los dubtes que resultaran de dit fet, per los quals sien donats a quiscuna de las parts vint dies precisos, y peremptoris, passats los quals haja lo relador fer la decisió de aquella causa a solas en sa casa, si li sera cōmēsa ad decidendum, o ab conclusio en la Rey al Audientia, si sera de las majors, dins trenta dies apres immediadamēt se guēts, sens poder prorrogar dit termini, sino en cas de absentia, o maldia, sots las penas en lo capitol de la obseruança contengudas. Plau a sa Majestat, en las causas, y al tēps que parra al relador de la causa, o a la Audientia Rey al.

DE ORDE IVDICIARI,
Y QUE LO DELA AVDIEN
TIA SIE SERVAT EN
LAS CORTS DELS OR
DINARIS. TIT. XXIII.

I. VSATGE. Si quis aliquod malum.

I algu pendra mal, e enans que sen vèje ne quera justitia, si malfeytor la li profer, e ell apres rebujāt li fa negun mal per aço, primeramēt li esmen lo mal q̄ fet li haura, e puys prena de aquell malfeytor lo dret q̄ fer li deja. E si lo malfeytor contradiu a fer li dret, si per aço pren null mal, no li sie alguna manera esmenat.

II. VSATGE. Si quis homines.

Si negu haura homens qui faça mal a negu, no per son consentiment, ni per son manament, e ell promet d'aquellas malfeytas fer mar, e fer dret per ells, si aquells quil mal hauran pres no volen pendre dret de justitia, e puys per aço faran algun mal, primerament ho redrecen, axi com per dret sera jutjat, e puys prengan justitia del senyor per sos homens, axi com fer lan deura: car axi com lo mal qui es fet per fadiga de dret, no deu esser esmenat, axi ço qui es fet sobre proferiment de dret, en nulla guisa no deu romādre, que no sie redreçat.

III. VSATGE. Si quis contra alium.

Si negun hō cōtra altre haura alguna querela, el citara q̄ li faça dret, e aquell no li vol fer dret, ni per

ni per temor de Deu, ni per manament de jutge, ni per amonestamēt de amics, ne de proïsmes, e lo clama ter mogut de ira robara las cosas de aquell mobles, e inuadira las immobles, e cremara casās, e messes, e tallara vinyas, e arbres, e puyś lo reo per algun temps vendra a dret, quinfuula mal que haja fet al clamater, e lo guany que poguera hauer pres ā las suas cosas li redreç primeramēt, e puyś lo clamater tot quāt posseïx dels seus bens li reta, mas de aço que gastat ne haura, no li sie tengut, sino tant solament del guany que elin sobrara, e puyś lo reo faça dret al clamater, axi com fer se deura, y coue.

IIII. VSATGE. Si quis dixerit.

SI negun diu, esser se fadigat de justitia en Princep, ni en Bisbe, ni en son senyor, ne en son aduersari de dret, o li alleuara que sie gitat de pau, e de treua de senyor, o dira que son senyor lo ha acuydat, o desafiat, si prouar no ho pora, esmen li tots los malfeyts que per aço fara, e puyś faça son clam, e quira justitia, e deman dret, axi publicamēt, e moltes vegadas, que no li puxa esser negat.

I. FERRANDO segon, en la segona Cort de Barcelona, Any M. CCC. Lxxxiii.
Cap. xxviii.

VOlem, statuim, e ordenam, q las causas pendents en la Real Audientia sien comprehendidas en las presents cōstitucions, e or-

de posat en aquellas, ço es, present las en lo punt en que son, e de aqui auant en lo que apres se haura a fer, se seruen las ditas constitucions, e orde de aquellas.

II. PHILIP Princep, y Loctinēt general de Carles en la primera Cort ā Mōtso, Any M. D. xxxxvii.
Cap. xxxvj.

Al instant alcapitol viii. de la Cort en la present vila de Montso; en lo any M. D. xxxiiij. celebrada, statuim, y ordenam, que lo orde en la present Cort statuit en los processos, y causas sie obseruat, y cōtinuat en las Audientias dels Portant veus de Governador dels dits Principat, y Cōtats, y en las cortś dels altres ordinaris Reys, que tingan jutges ordinaris, assessors, o assidents presents en las ciutats, vilas, o locs Reys, y que la dispositio de dit capitol, y del present sie seruada simpliciter, y comēce, y haja començar trēta dies apres de la conclusio de la present Cort.

III. LO MATEIX en la segona Cort de Montso, Any M. D. Liiij.
Cap. xj.

Stauim, y ordenam, que la constitutio feta en lany M. D. xxxxiij. capitol, xvij. y la constitutio de las Corts proppassadas ā M. D. xxxxviij. capitol xxxvi. hajan loc en los consistoris de la Deputatio, Ballia general, y altres qualiscuol ordinaris del present Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cer

y Cerdanya, entes empero, que en lo present capitol no sien comprehendidos los qui de present hi son.

III. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxij.

STatuim, y ordenam, que en las causas feudals, y emphiteoticarias se haja de seruar lo orde de littibus abreuian dis, lo qual se serua en la Reynal Audiencia, y en las corts ordinarias dels locs Reys.

V. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M.D. Lxiiij.
Cap. xxv.

Sedula no se donaua sens forma de aduocacia.
Aduocacia en causa propria.
STatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio d la present Cort, que en todas las causas ques portaran deuât los jutges ordinaris Reys, hauent hi en la tal vila, o loc doctores que hi puyan entreuenir, no sien admefas, ni proueidasscedulas, que no sien fotalcritas per algun doctore, o aduocat approbat, com fonce per nos disposat en las causas ques portâ deuât los jutges de taula, p cõstitutio feta en lo any M.D. xxxxvij. capitol Lx. y en la Reynal Audientia, si ya no es en la propria causa, en lo qual cas puyan esser admefas scedulas de la mateixa part, e q la present constitutio no compenga los qui vuy pratican.

VI. LO MATEIX en la Cort de Montso, Any M.D. Lxxxv.
Cap. Lxvij.

PER quant ab las constitutions delas Corts del any 1334. cap. 8. y ab altre del any 1347. capitol 36. esta statuit, que lo orde vulgarment anomenat, *De littibus abreuian dis*, fet en las Corts de sancta Anna, sie obseruat, no sols en la Reynal Audiencia ciuil, y en las corts dls Portâts veus de general Governador en lo Principat d Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya, mes encara en las corts dels altres ordinaris Reys, que tingan jutges ordinaris, assessors, o assidents presents en las ciutats, y locs Reys, perço statuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la present Cort, que sie ordenat ara lo mateix ab lo orde iudiciari, q per cõstitutions sera en las presents Corts ordenat, reuocant qualseuol constitutions, en quant contrariassen, ni alguna cosa differissen, ab lo que ab lo present orde iudiciari sera statuit.

VII. LO MATEIX en dita Cort Cap.
de Cort x.

Scedulas, Deductio rationis super litterariis nos enen niste an de consulas del proces pagar res alon pa 2.º, 3.º, 4.º, 5.º, 6.º, 7.º, 8.º, 9.º, 10.º, 11.º, 12.º, 13.º, 14.º, 15.º, 16.º, 17.º, 18.º, 19.º, 20.º, 21.º, 22.º, 23.º, 24.º, 25.º, 26.º, 27.º, 28.º, 29.º, 30.º, 31.º, 32.º, 33.º, 34.º, 35.º, 36.º, 37.º, 38.º, 39.º, 40.º, 41.º, 42.º, 43.º, 44.º, 45.º, 46.º, 47.º, 48.º, 49.º, 50.º, 51.º, 52.º, 53.º, 54.º, 55.º, 56.º, 57.º, 58.º, 59.º, 60.º, 61.º, 62.º, 63.º, 64.º, 65.º, 66.º, 67.º, 68.º, 69.º, 70.º, 71.º, 72.º, 73.º, 74.º, 75.º, 76.º, 77.º, 78.º, 79.º, 80.º, 81.º, 82.º, 83.º, 84.º, 85.º, 86.º, 87.º, 88.º, 89.º, 90.º, 91.º, 92.º, 93.º, 94.º, 95.º, 96.º, 97.º, 98.º, 99.º, 100.º.
PER que la experientia del passat ha mõstrat, que la multiplicatio de supplications, y scedulas q los aduocats fa en scrits en casos no necessaris, y los altercats voluntaris fins assi son estats molt grã part de fer grans processos, y axi differir la declaratio de las causas, perço per abreuian los plets, y facilitar la expedicio de las causas, y tãbe per releuar a las parts d las despesas voluntarias ques fan vuy ab los notaris, supplica la present Cort a vostra Majestat, que ab lur loatio, y approbatio

batio li placia statuir, y ordenar, que las supplications, y scedulas en scrits, fino en los casos exceptats en las constitutions, y capitols de la present Cort, no se admetan de asi auat en las causas ciuils, que se aportaran en la Rey al Audiencia, ans tot lo que se offerira en aquel judici, ara sien altercats, o altre qual seuol incident, o emergēt, per las parts se haja de deduir de paraula, y no en scrits, y tambe per lo jutge sien decidits verbalment, e si per error, o altrament, supplications, o scedulas, o otras deduccions de las parts seran rebudas en scrits, o proueidias, nos puga hauer raho d'aquellas, ni se puga comptar entre las fullas del proces, ni per aquellas pagar alguna cosa al notari, y aco proceesca, y se haja de seruar tambe en los processos, y causas de segonas, y terceras instantias. Plau a sa Majestat, y que lo mateix se guarde en los processos de liquidations, y majors deliberations, y executions.

loge. i. ruy. segona.
VIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xj.

a. aff. de la sala.
de la sala.
PER quant la dita Cort confia, q̄ vostra Majestat rescara lo numero excessiu dels notaris qui scriuen en la sala, assignant a cada vn dels doctores de la dita Rey al Audiencia tres, o quatre notaris que scrigan los processos, que respectiua mēt dauat de cada vn de ells se ventilaran, y que los dits notaris las horas que los dits doctores de la Rey al Audiencia tindran vbert son studi, y darā a las parts audiencia en las casas, assistirā tots los dits notaris, y cada

hu de ells ab lo doctor, a qui sera assignat per notari, lo que se entē sera de grādissima vtilitat per la breu expeditio d las causas, supplicā los tres braços a vostra Majestat, q̄ ab lur ap probatio, y cōsentiment li placia statuir, y ordenar, que los dits notaris a las horas sobreditas hajan de assistir personalmēt en las casas de dits doctores, y cada vn d dits notaris ha ja de tenir, y aportar vn libre, e o registre, o dietari, en lo qual se haja de continuar tots los incidents, y prouisions verbals, que en ditas causas se faran, y la part que vostra deduir alguna cosa de paraula, faça citar primer a la part altra, o a son procurador en scrits, ab prefixio de die, y hora, la qual citatio haja de expedir lo notari, sens sperar de tenir special cōmissio, ni manamēt del jutge, o relador de la causa, e citada dita part contraria, lo die, y hora assignat, essent aquell present, o ab cōtumacia absent, la part que haura obtenguda dita citatio, deduesca de paraula, tot lo que volra, e lo jutge, e relador, oidas las parts, e o sos aduocats, verbalment proueesca, lo que sera just, e si hi tindra dubte, feta paraula a la Rey al Audiencia, o sens ella, apres fara dita prouisio verbalment, e dita prouisio per lo notari de la causa se haja de continuar en lo dit libre, o registre, y dita prouisio tant solament apres haja de cōtinuar en lo dit proces, si alguna de las parts ho demanara, reuocant la cōstitutio del any 1347. cap. 4. en quant en la prosecutio, y decisió dels altercats dona altra forma de la contenguda en lo present capitol, entenen que en dit verbal

verbal nos puga tractar en aquest cas sino del altercat, o incident, o emergent de aquell, y que sie la present constitutio duradora fins a la conclusio de las primeras Corts. Plau a sa Majestat, y que la resseccatio, y compartiment dels notaris se faça, segons sera ordenat per los Prefidents.

DE CAVSAS SVMMARIAS. TIT. XXV.

I. VSATGE. Item inuiolabili.

Ab inuiolable obseruatio manam fermament esser guardat, que cõ se esdeuëdra, algun caminant, o estranger ab alguns dels nostres sotsmesos pledejar, que tost, e sens triga aytal plet sie ab deguda si termenat, car inica cosa seria, si aytals personas, qui a perills de camins, e a fortuna de rius ells mateixs, e lurs bens souint exposan, cõtra arbitre de lur propria voluntat en algun loc hauien a fer lon ga triga.

I. FERRANDO segon, en la segona Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxiiij. Cap. xxiiij.

MES statuim, e ordenam, que no obstât lo orde, dilatiõs, e termens demunt, e dejus designats, las causas summarias, cõ de aliments, e possessorias, comman-

das, e de forasters, e altrás que de sa natura requerẽ summaria cognitio, e per prõpta probatio son liquidas, e las causas executiuas se hajan breu ment expedir, no obseruadas ditas dilations a arbitre del dit consell, o de aquell a qui sera commessa la causa en son cas. *congrit. not. 1. 1. 1.*

II. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M. D. xx. Cap. xxj.

ANyadinta la constitutio feta en sancta Anna, cap. xxiiij. ita tuim, e ordenam ab loatio, e approbatio de la present Cort, que las causas possessorias, e de aliments, e de marcas, e represalias, e altrás q de sa natura son summarias, no se hajan a denũtiar, si no a effecte que la denuntiatio sie terme exclusiu, per no poder mes instruir lo proces, e si serã majors de doscentes liuras, feta paraula, e conclusio en lo consell se hajan a expedir, sens traure las en semmana, alsinat primer empero a oir los aduocats en casa d'l relador, o si per las parts, o alguna de aquellas era demanat en la Audientia Real, ço es en la sala de hont sera lo relador.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxvj.

MEs statuim, e ordenã ab loatio, y consentimẽt de la present Cort, que las causas de cautions ques prestaran, o seran prestadas en causas executiuas, o altrás, de las quals sera feta executio, que ditas

*a. que se probare
vide cap. 1.
1. cap. 16. un.*